41.

Hodgson

H. 91.

Krishnayamâritantra

ROYAL
ASIATIC
SOCIETY.

41

(Krishna) Yamaritantra

ॐ नमः श्रीकृष्णयमारये॥

ROYAL
ASIATIC
SOCIETY.

ओं नमः श्रीकृष्णयमारये ॥ ॥ श्रीमद्यमद्विषमत्युग्रप्रलयानलमूर्त्तिं । सजलजलदनवनीलकान्तिं । वज्रदयाकलिशखड्गधरं । सक-
लविघ्नजातुकर्यन्तकन्नमस्तानमामि ॥ ॥ एवं मया श्रुतमेकस्मिन्समये भगवान् सर्व्वतथागतकायवाक्चित्तसर्व्ववज्रयोषिद्भगे-
श्री षु विजहार ॥ मोहवज्रयमारिणा च ॥ पिशुनवज्रयमारिणा च ॥ रागवज्रयमारिणा च ॥ ईर्ष्यावज्रयमारिणा च ॥ द्वेषवज्रयमा- १
रिणा च ॥ मुद्गरयमारिणा च ॥ दण्डयमारिणा च ॥ पद्मयमारिणा च ॥ खड्गयमारिणा च ॥ वज्रचर्चिकया च ॥ वज्रवाराह्या च ॥ वज्र-
सरस्वत्या च ॥ वज्रगौर्या च ॥ एवंप्रमुखैर्महायमारिसंघैः ॥ ॥ अथ खलु भगवान् वज्रपाणिर्वज्रसत्वं सर्व्वतथागताधिपति-

मामंत्रयामास ॥ ॥ अथ खलु भगवान् खवज्रसत्वः सर्व्वमारनिकृन्तनवज्रं नाम समाधिं स्वकायवाक्चित्तवज्रान्निश्चारया-
मास ॥ चन्द्रवज्रप्रत्यालीढस्थावस्थं यमघातकं ॥ मानाञ्चमनार्थयद्विषायनूदवसर्वतः ॥ वज्रार्थस्थावथद्वद्रं पर्कं नङ्मिसमा-
कुलं ॥ वज्रसत्वमिवाद्देव । आकारं यं कृत्वा नक्षथा ॥ ॥ अथ खलु भगवान् सर्वतथागतज्ञानकः । सर्वमारविध्वंसनवज्रं नाम स-
माधिं समापद्येदं सर्वमारहवज्रयमारिरादिबीजं स्वकायवाक्चित्तवज्रान्निश्चारयामास ॥ ॥ यमध्वंससमदया । ब्रनिनाजासद्दानूल-
ः । नरस्यादिर्यमघ्नः स्यात् । ऊकारमारदउच्यते ॥ मकारपिशुनमवाक । मकारनागमवव ॥ दकारयिवर्ष्यास्या । ग्रमघ्ना

यं च कीर्त्तिताः॥ यकारं मुद्गरः ख्यातः धकारं दण्डनायकः॥ निकारं यमयालिङ्गं नाकारं खड्गवानपि॥ ज्ञांकारं वज्रिकापाका
वानासीवसकारकं॥ सनस्वनीवदाकारं हूकारं गौविकास्तथा॥ तथानि वचक्षाले वल्लानः कनकामताः॥ खवज्रम
द्वि ध्यातां चिह्नं विश्ववज्रं भयानकं॥ यमान्तकस्य मध्यस्थं भावयेत्कालदारुणं॥ पूर्वद्वारमोहवज्रन्तु दक्षिणे पिशुनमवतु॥ प २
श्चिमरागवज्रन्तु ईर्ष्याख्यमुत्तरे तथा॥ कालेवज्रं चतुःशूलं वज्रिकायां विभावयेत्॥ ध्यानवज्रं चतुःशूलं मुद्गरायां वि
भावयेत्॥ विश्ववज्रं चतुःकाले वज्रानानकमस्तकाः॥ ॥अथ खलु भगवान्सर्वतथागताधिपतिर्यमारिवज्रं नामसमा

धिं समापद्येदं महाक्रोधशूलमन्त्रमुद्राविजहार॥ ॐ ह्रीः ष्ट्रीः विकृतानन हूं हूं फट् फट् स्वाहा॥ ॥अथ खलु भगवान्सर्वतथा
गताधिपतिर्मोहवज्रमन्त्रमुद्राविजहार॥ ॐ जिनजिक्॥ ॥अथ खलु भगवान्सर्वतथागताधिपतिः पिशुनवज्रमंत्रमुद्रा
विजहार॥ ॐ रत्नधृक्॥ ॥अथ खलु भगवान्सर्वतथागताधिपतिः रागवज्रमन्त्रमुद्राविजहार॥ ॐ आरोलिक्॥
॥अथ खलु भगवान्सर्वतथागताधिपतिः ईर्ष्यावज्रमन्त्रमुद्राविजहार॥ ॐ प्रज्ञाधृक्॥ ॥अथ खलु भगवान्सर्वतथाग
ताधिपतिः मुद्गरवज्रमन्त्रमुद्राविजहार॥ ॐ मुद्गरधृक्॥ ॥अथ खलु भगवान्सर्वतथागताधिपतिर्दण्डवज्रमन्त्रमुद्रा

विज्ञाना॥ ॐ दण्डधृक्॥ ॥अथ खलु भगवान्सर्वतथागताधिपतिः यमम्मर्द्दवज्रमुद्राविज्ञाना॥ ॐ यमधृक्॥ ॥अथ
खलु भगवान्सर्वतथागताधिपतिः खड्गवज्रमन्त्रमुद्राविज्ञाना॥ ॐ खड्गधृक्॥ ॥अथ खलु भगवान्सर्वतथागताधिपति
९ वज्रचर्च्चिका मन्त्रमुद्राविज्ञाना॥ ॐ मोहरति॥ ॥अथ खलु भगवान्सर्वतथागताधिपतिर्वज्रवाराही मन्त्रमुद्राविज्ञाना॥ ३
ॐ द्वेषरति॥ ॥अथ खलु भगवान्सर्वतथागताधिपतिर्वज्रसरस्वती मन्त्रमुद्राविज्ञाना॥ ॐ रागरति॥ ॥अथ खलु भग
वान्सर्वतथागताधिपतिर्वज्रगौरी मन्त्रमुद्राविज्ञाना॥ ॐ वज्ररति॥ ॥अथ खलु भगवान्सर्वतथागताधिपतिः कायवाक्चित्ताधि

ष्ठानमन्त्रमुद्राविज्ञाना॥ ॐ सर्वतथागतकायवज्रस्वभावात्मकोऽहं॥ ॐ सर्वतथागतवाग्वज्रस्वभावात्मकोऽहं॥ ॐ सर्वतथागत
चित्तवज्रस्वभावात्मकोऽहं॥ ॥अथ खलु भगवान्सर्वतथागताधिपतिर्महाक्रोधपतीन् मुत्थापयामास॥ त्रिमुखं षड्भुजं क्रोधं।
इन्द्रनीलसमप्रभं॥ ज्वालोवज्रप्रभाविद्धा। यमारिं भावयेद्बुधः॥ त्रिमुखं षड्भुजं श्वेतं। स्वच्छवीघ्रसमप्रभं॥ ज्वालोवज्रप्रभा
विद्धा। प्रज्ञावज्रं विभावयेत्॥ त्रिमुखं षड्भुजं पीतं। तप्तचामीकरप्रभं॥ ज्वालोरत्नं विभाविद्धा। विघ्नवज्रं विभावयेत्॥ त्रिमु
खं षड्भुजं रक्तं। पद्मरागसमप्रभं॥ ज्वालोपद्मं विभाविद्धा। नागवज्रं विभावयेत्॥ त्रिमुखं षड्भुजं खर्व्वं। मरकताभसन्निभं॥

पालोकाग्रं विराविता । श्रीयमवज्रं विरावयन् ॥ ॥ हूँ कि सर्वतथागतकायवाक्चित्तकृष्णयमारिमहानक्रशुद्धिसमय
पलेः प्रथमः ॥ ॥ भूधरवलरागवं ॥ ॥ ततः सर्वतथागताः रागवक्रं महावज्रसत्त्वं ध्वनिस्म ॥ ॥ मोह
६ वज्रस्वरावल्लं ॥ ॥ यमारिवरविरोचनः ॥ सर्वबुद्धमयः श्रीमन्तः । कायवज्रं नमोस्तु ते ॥ १ ॥ पिशुनवज्रस्वरावल्लं । ४
यमारिवरविरोचनः ॥ वाक्वज्रप्रतीकाश । रत्नवज्रनमोस्तु ते ॥ २ ॥ रागवज्रस्वरावल्लं । रागधर्मकिनः प्रदः ॥ सर्वधामः
वनाग्राग्र । चित्तवज्रं नमोस्तु ते ॥ ३ ॥ ईर्ष्यावज्रस्वरावल्लं । यमारिः सर्वकर्मकः ॥ कायवज्रप्रतीकाश । खड्गवज्रनमोस्तु

ते ॥ ४ ॥ सर्वबुद्धस्वरावल्लं । सर्वबुद्धैकसंग्रहः ॥ सर्वबुद्धवनाग्राग्र । मण्डलेशं नमोस्तु ते ॥ ५ ॥ वज्रवक्त्रः ॥ वज्रश्रोत्रः ॥ वज्र
घ्राणः ॥ वज्रजिह्वाः ॥ वज्रकायः ॥ वज्रचित्तः ॥ इत्याह भगवान् वज्रनाथाधिष्ठानसमयः ॥ ॥ अथातः संप्रवक्ष्यामि । यमा
र्यादिमण्डलं ॥ यमारीप्रतीकाशं । सर्वकामार्थसाधकं ॥ नवनस्त्रनियुक्तेन । समानेन वचावृता ॥ सूत्रसूत्रयत्नाद्धि । यमघ्न
स्यादि मण्डलं ॥ सर्वलक्षणसंपूर्णं । सर्वविघ्नविनाशकं ॥ शान्तिकादिप्रमाणेन । मण्डलं मण्डलाकृति ॥ कर्मवज्रलिखेत्तत्र । पंचशू
लं समन्ततः ॥ तस्य मध्ये लिखेच्चक्रं । वज्रज्वालासमाकुलं ॥ पूर्वशूलं लिखेच्चक्रं । वज्रवह्निसमाकुलं ॥ दक्षिणेन लिखेद्दण्डं ।

ह्न वह्निमालासमाकुलं॥ पश्चिमेन तु लिखेत्पद्मं पद्मरागसमप्रभं॥ उत्तरेण लिखेत्खड्गं विद्युज्ज्वालासमाकुलं॥ पूर्वकोणे लिखेच्च
क्रं दक्षिणे कुलिशं लिखेत्॥ पश्चिमे पद्मपृष्ठे तु सकन्दं विकचाननं॥ उत्तरेन्यात्वलंपीनं पंचवह्निसमप्रभं॥ मूजलं पूर्वतो
द्वारे दण्डं दक्षिणेन तथा॥ पंकजं पश्चिमद्वारे उत्तरे खड्गवज्रिणं॥ निष्पन्नं मण्डलं कृत्वा पूजां कुर्याद्विधानतः॥ पंचकामगु ५
णैर्युक्तान् पूजयेद्दिशिं विनतः॥ ॥इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तहृदयमाविमहातन्त्रे मण्डलपटलो द्वितीयः॥ ॥
अथ भगवन्तः सर्वतथागताः॥ ॥ननस्कातनाऊनाध्येषयामासुः॥ मण्डलं लिख्यतां नाथ सर्वथा॥ ॥

विनाशकं॥ यमघ्नमण्डलधात्तं सर्वमण्डलनायकं॥ ॥अथ खलु भगवान् महावज्रधरः सूक्ष्मताक्षादनसमयं स्वकायवाक्चित्त
वज्रेभ्यो निश्चारयामास॥ ॐ आः हूँ॥ ॥जिह्वावज्रप्रयोगेण तावत् सर्ववज्रिणां॥ प्रवक्ष्ये सर्वसंक्षेपान् ज्ञानाकारान् स्वबु
यतः॥ कर्षणावेशनं चैव बन्धनं च वशं तथा॥ मूर्च्छनादि वशमन्त्रि समयिष्ठं विद्रावयेत्॥ महिषवज्रविद्राविता मण्डल
स्थं विद्रावयेत्॥ खड्गमण्डलमध्यस्थं मारवज्रं विद्रावयेत्॥ सप्तसप्तिकमध्यस्थं पिशुनाख्यं विविक्षयेत्॥ चक्रमण्डलमध्यस्थं
द्रावयेद्रागवज्रिणं॥ कर्ममण्डलमध्यस्थं द्रावयेत्कर्मवज्रिणं॥ शान्तिकं मारवज्रं तु पौष्टिकं पिशुनं तथा॥ वश्यं वैनागवज्र

उ ला. कर्मवज्रेण सर्वतः॥ नृमेलं नृकपालस्थं. नृकोर्वरिकां तथा॥ श्मशाने कटुकं प्राप्य. कर्मवज्रप्रयोगतः॥ अङ्कुशेन ता-
वयत्कर्म. अङ्कुशेनार्यां तथैव च॥ अनेनाङ्कुशेन सिद्धिः स्यात्. कर्मज्ञाय प्रयोगतः॥ कुङ्कुमं रक्तचन्दनं. पादलेपं तु साधयेत्॥ कर्म-
वज्रप्रयोगेन. पादलेपेन सिध्यति॥ पंचामृतं समादाय. पंचमांससमन्वितं॥ त्रिलोहवेष्टितं कृत्वा. कर्मयोगेन सिध्यति॥
काल्लोहमयं खड्गं. कर्मयोगेन साधयेत्॥ कर्मवज्रप्रयोगेन. कर्मखड्गप्रसिध्यति॥ ॥ इति सर्वतथागतवाक्चित्तहृदय-
माविमसाधनकर्मयोगपटलस्तृतीयः॥ ॥ अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पु॥ ॥ भगवन्तं महावज्रधरमनन्तरत्ना ७

त्रनाङ्गनाभिषिक्तवन्तः॥ कथं सत्त्वाः प्रवर्तन्ते. कर्मसिद्धिप्रसादतः॥ कथयस्व महावज्र. शून्यत्वज्ञानसमागताः॥ अथ वज्रधरो रा-
जा. सर्वकर्मप्रसाधकः॥ सर्वदोषचिकित्सात्मा. इदं वचनमब्रवीत्॥ ॥ अथ खलु भगवन्तः सर्वतथागताश्चित्तवज्रप्र-
विनीतां पूजां कृत्वा प्रणिपत्य भगवन्तं प्रदक्षिणीकृत्य कृताञ्जलयः प्रणम्य भगवतो वचनं शुश्रूयामासुः॥ अथ वज्रधरो राजा. वश्य-
यन्त्रं प्रसाधनं॥ यमार्य्यकानि यन्त्राणि. न दृतानरविष्यति॥ स्त्रीणां वश्याय कर्त्तव्यं. वज्रार्थ्यिय तथैव च॥ शान्तिकं पावनां रक्षः
हृदयं बिंसत्वं च तथा॥ वज्रद्वयमालिख्य. नमानमा विदर्शितं॥ कालकूटादि नदित. सत्वावद्धयसंपुटं॥ घृतमधुमध्ये प्रति-

य, शुक्लसूत्रं च वेष्टयेत्॥ त्रिसंध्यं शुक्लपुष्पैश्च, अर्चयेत्पूर्वमामुखः॥ यमान्तकं वज्रकाकारं, ध्यात्वात्मानं विधानवित्॥ वज्रः
मण्डलमारूढं, सार्धं दष्ट्रारिपिण्डयेत्॥ शिवकल्लोलकैश्चन्द्रार्कैः पञ्चामृतादिभिर्विशेषैः॥ सिद्धार्थनकसंयुक्तैः, रुद्दष्ट्राजयमान
ग्र येत्॥ ॐ ह्रीः ष्ट्रीः विकृतानन हूं हूं फट् फट् स्वाहा॥ ॥नमो देवदत्तायाः शान्तिं कुरु नमः॥ शान्तिकसमयमुदानयामास॥ १
पूर्वसांशान्तिकल्पं, कुङ्कुमैः पौष्टिकं तथा॥ वज्रद्वयं तु काश्मीरैः श्वासानामविदर्शितं॥ साध्यस्य नाम वादाय, आयसीद
पूर्णिस्थापयेत्॥ सनाव संपुटस्थाप्य पीतसूत्रं च वेष्टयेत्॥ त्रिसंध्यं पीतपुष्पैश्च, अर्चयेद्दक्षिणामुखः॥ पीतवर्णं तु यमान्तकं

आत्मानं बलं वयेत्॥ सार्धं रुपीतवस्त्रं, पीतकुङ्कुमैश्च सिञ्चयेत्॥ अरिष्टकं तावयित्वा, पुष्टिकर्मं स्फुटं तनूजयेत्॥ ॐ ह्रीः ष्ट्रीः
विकृतानन हूं हूं फट् फट् स्वाहा॥ देवदत्तस्य पुष्टिं कुरु स्वाहा॥ ॥वौषट्॥ ॐ ह्रीः ष्ट्रीः विकृतानन हूं हूं फट् फट् वौषट् देव
दत्तस्य पुष्टिं कुरु वौषट्॥ उक्तं पौष्टिकसमयः॥ श्मशानखर्परकपाले स्वयं लिपिकर्पटे॥ वज्रं समालिख्य, नाम
याक्षमिश्रया॥ ॐकारं ह्रीकारं च, नामं चैव विदर्भितं॥ याभिनां पञ्चरात्रौ वा संपुटस्थाप्य पूजयेत्॥ x x x रक्तसूत्रं च वा
वेष्ट्य, रक्तपुष्पैः पूजयेत्॥ संध्यार्कसन्निभं रक्तं, आत्मानं यमधारकं॥ रक्तवर्णं कृष्णवस्त्रं, सार्धं चैव विदारयेत्॥ हृदयः

भूतकौविद्धिंतालयाक्रोनवद्धितां॥ नकारिंदसमायुतं वानमङ्गुलियामकः॥ सिंचितंपंचदश्यान आगच्छतु विचिक्रयहूं॥ यदा
नागच्छति साध्य. स्मृयंतक्रायपच्छनी॥ खदिरकाष्ठानलदीप्त जायंतत्र समानयहूं॥ ॐ ह्रीं ह्रीः विकृताननहुं हुं दह दह हूं ह्रीं स्व
३ मुकीमाकर्षयह्रीं॥ ॥इत्याह भगवान् माकर्षण समयः॥ श्मशान वल्कधीमान् द्विजावसकनउ॥ वज्रद्वयं समालि ४
ख्य. लंकावश विदर्शयहूं॥ साध्यस्य नामवादाय. सनावसंपूटकृत॥ यीतनावायनिस्तृय. नखात्रलिखद्भूधः॥ सप्तवला
नियखावा. समालिख्य समादितः॥ जूलङ्गांसुमपूवा. तस्मायनिसमालिखहूं॥ तस्मायनिलंकावश. माहेन्द्रमण्डलंलि

खहूं॥ विश्ववज्रलताक्रान्तं यीतस्तूलवद्धयहूं॥ यीतवर्ज्जुकुमपत्तु आत्मानकुविचिक्रयहूं॥ दक्षिणाग्निमूखायायी.
माहेन्द्रमण्डलाश्रितः॥ यीतंसाध्यंविचिन्त्याशु. स्वाक्रान्तं पर्वतं न्यसहूं॥ विश्ववज्रसमाक्रान्तं. माहेन्द्रमण्डलं दधूः॥ मन्दा
नादिनतोर्धानिः. प्रलयानलसन्निभैः॥ स्वाक्रान्तं लावयत्साध्यं. वश्यं तत्रैव कारयहूं॥ ॐ ह्रीं ह्रीः विकृताननहुं हुं दह दह
हूंलंदवदलस्य स्तंभनं स्तम्भयलं॥ ॥इत्याह भगवान् महास्तम्भनकाम न वज्रं लख्यद्वय कथा॥ विदर्श साध्यनामानि.
ततामकृस्तम्भनंउयहूं॥ लंदवदलस्य यथाप्रानञ्चकार्यतत्निवानयमाविनूयकंवदमायरू दकस्य वाक्स्तम्भनंकृतं लं॥ इत्या

३ दरावान् महावाक्रम्कनसमयश्च॥ सूर्य्यं सूतुकनर्हृद्रं कार्यं यथादितं॥ दिनमकनस्तिड्विःस्या॥ हृस्वयमाविधाराहःश्च॥ श्म
शानकर्परचक॥ पर्यंचेवं लिखङ्गमी॥ नाडिकालवमनादि॥ विषलनिंवकनवा॥ त्रिकदूकंकद्गोलं॥ श्मशानांमनमवृवा॥ धूम्र
वयत्रनियमि श्रृणुवाऽं क्षथैववा॥ तर्जनीवक्रमादाय॥ त्रिरुकस्यवमनवा॥ ड्रुववम्रूलिकांगक्ष॥ वश्रुलहस्तिकांडना॥ वुउ्णि
यजलखिन्या॥ चतुर्दक्ष्यां लिखङ्गमी॥ मंथाकक्रवविलन्॥ उस्तानांवश्चद्दुना॥ नामसलविघातस्य॥ ह्रुंकारवलविदर्पयन्॥ दक्षिण
तिमुखायामी॥ आत्मानं यमघातकं॥ आधवृयं महावश्रुं॥ खश्रुमूल्शुविहाथिनं॥ मदिवस्कं ललजिका॥ वृहइदवरयानकं॥ उदान ९

र्ध्वहृदकनं वज्रस्मरूजेवं तथा॥ दक्षिणेन महावज्रं खड्गं चैव द्वितीयकं॥ तृतीयकर्त्रिकाहस्तं ऽदानीं वामतालिखन्॥ चक्रं चै
व महापद्मं कपालं वामकं ततः॥ मूलमुखं महानीलं दक्षिणे वर्णसुप्रभं॥ वामं च कनिरंधाकं वज्रासनसमस्थितं॥ वामकृष्ण
महाविवनाद् स्फुनयल्लकलाधियं॥ प्रत्यालीढपदं सर्वं सूर्यमण्डलदुर्धतः॥ विकटदंष्ट्राकरालास्यं कल्पकालाग्निसन्निभं॥ एवं
मात्मानं सन्ध्याय साधंचैव पूजनाद्यमन्॥ मलिनं ऊर्ध्वं चाग्रो इष्टमातेष्वयायितं॥ विवर्णं वयमानन्तु खिन्नकायवलान्वितं॥
रात्रुमालावृतासंच हास्तुलऊर्ध्वीकृतं॥ उपद्रवाशीतवासन वक्षमध्यसमाश्रितः॥ महीघलववाघ्रुल कृष्णवेदीर्घतुण्डकेशः॥

खादयमानं महाट्टहासं बुद्धसैन्यविनाशनं॥ अंकुशादयमध्यस्थं कृत्स्नं कणुके नातिप्रविर्तं॥ इति निगडयन्त्रकं खण्डखण्डकृतं तथा
॥ निग्रमीकृतं ध्यायात्‌ ज्ञिकानवलल्लयितं॥ शील्कावमन्त्रवं ध्यायां नस्यादस्यानकुलो॥ कनवं स्वरसिद्धस्य नावयत्क्षून्यादव
ग्री त्॥ आत्मदेहाहङ्कारैर्बोधैः यममायाग्निमूर्त्तिभिः॥ घातयन्तावयन्तत्र पिबन्तं मदमत्तकं॥ नस्यान्तेगुरुमन्ध्याय दण्डदण्डं महा १०
बलं॥ घातितं गतउच्छ्वन उच्छ्वनत्र विविक्तयत्‌॥ नस्याक्रनालमात्रस्य नुधावाचं निखनन्नलं॥ पातालतस्य मनागौ वश्मयादिनि
पातितं॥ एवं विविक्त्यसाध्यं वा कन्नुलाधस्वकतसा॥ पातिनापयतिसंस्कारात्‌ वुद्धत्वमुपजायते॥ ॥अथ खल्वपरावकः स

र्वतथागताः पुनः समनसः हूं दं वाक्कउदाहरन्तः॥ अस्यादिमावलं नाम मावलं नवमावलं॥ पापस्यामुच्यते यस्मात्‌ मारिकानव
मातृकः॥ कृत्वा पापसहस्राणि अवीच्यादिषु संभवम्॥ अस्य बुद्धस्य माहात्म्यं मारिका नाधिगच्छति॥ हृयसीकवृक्षकृत्वा सत्वघा
तिं उविकृयत्॥ अस्याहयावलंदिव्यं कृपाहीनानसिद्ध्यति॥ ॐ ह्रीः ष्ट्रीः विकृतानन हूं हूं दद्रदद्रद वदलं मावय हूं॥ हूं पादस्तावान्म
हाविकल्पवज्रः॥ ॥हूं इति सर्वतथागतविकृतस्तूपमाविमहातन्त्रे चतुर्थपटलः॥ ॥अथ चक्रं द्वयं लिख्य ह्रकाव
लविदर्तयहाखा॥ ॥ध्यस्यनाममादाय कपालसंपुटन्यासत्॥ नीलसूत्रवष्टं॥ ॥पित्रामध्याकवलायां श्मशान

पृनिखानयेत्॥ यममाविंसमालंब्य. सार्धं वैपूलकान्यसेत्॥ शुक्लमदीवसमानुद्दा. धौसाधनशक्त्यालिनो॥ निमित्तैःक्रोधसंदशो
र्धयेयकंविविक्तयेत्॥ उरोउपूष्यमानोत्तु. क्रोधविघ्नसंतसा॥ तावित्मवोक्रुधोत्तावयन्तूजपमावरेत्॥ ॐ जः ह्रीः विकृतानन
ग्रा हूँहूँफट्फट्दवदलं यस्मुदकेनसद विघ्नयरुट्॥ ॥ इत्याह भगवान् महाबलो महाविघ्नसमयः॥ श्मशानलब्धकयवकार्यं. विधिः ११
ग नागनैवपूर्ववत्॥ हूँदंष्ट्राकालविदर्शन. कृपानसंपूर्णन्यसेत्॥ हस्तसूत्रलवस्तुंव. पिष्टवननिखानयेत्॥ यमानियाग्गमादाय. पू
वतःसार्धं विशावयेत्॥ येरवधनूनाकाव. हस्तमात्रमगुल॥ नीलवर्णमसादृष्टं. नस्यापविविरावयेत्॥ नमानूद्दंमसादृष्टं ः

नीयकंदक्षिणादिशां॥ नायकंक्रोधसंघाते. वृक्षस्यापिवसिध्यति॥ ॐ जः ह्रीः विकृताननहूँहूँफट्फट्दवदलं मूत्राटयहूँफट्॥
॥ इत्याह भगवान् महाबाटनसमयः॥ क्रोधायाम्याननायागी. स्वनकविनिरस्मना॥ विषनवलमाजिकातैलन. उन्मककद
लवाविला॥ श्मशानवलकवक. कयमवंलिखकमात्॥ मावलयमदद्दष्टं. विघ्नयमदिषाश्वयाः॥ प्रवलेवाइदद्दष्टं. शाक्ति
कवज्रसंहितं॥ योष्टिकवज्रयीतष्टं. याविकांकृदिवश्यकः॥ चूतालष्टं प्रतस्मवे. लक्ष्मनंभवमध्यतः॥ कष्टोनवराणिंदष्टं. नव
मन्यमूलकृयेत्॥ लावनाक्रककंवेव. कास्मीनंवविलेपतः॥ हूर्जपत्रलिखकश्यं. सिध्यतनात्रसंशयः॥ हूर्जवाकर्याटवापि श्व

ग्र
धि

कृकवसनवा॥ नक्रवद्दनकनायि, श्मनामावृधिवलत॥ चक्रद्वयं समालिख्य, स्वःकायनविदर्शयेत्॥ कालादिनदिनयन्त्र ग
नावद्वयसंयुद्दे॥ आर्यमालिकसंयुक्ते, चक्रस्थले वश्यरयेत्॥ वयथिदक्रयुष्टाल, यष्टिमारितमुखः स्थितः॥ चक्रवर्तुं महाका
ल, मात्मानं यमघातकं॥ चक्रवर्तु समानुदं, साध्यं वेवविविकृयेत्॥ स्वकायनिर्गतं चक्र, मयूखेनं कुष्णहतं॥ साध्यमाकर्षयि १२
त्वा रयूतमातं स्तनं जयेत्॥ पूर्वसेवायुतं ज्ञात्वा, इदं कर्मप्रसाधकं॥ तं साध्यं विकलीकृतं, पादयाः पतितं कथा॥ विवक्तं मुक्त
कण्ठं च, विकृयतुं ऊयमानरेत्॥ वश्यं यदिन गच्छन्ति, तन्मन्त्रं नाशयेद्ध्रुवं॥ धृतादिनदितं हत्वा, निर्धूमखदिरानले॥ ॐ ह्री

ॐ ह्रीः विकृतानन हूँ हूँ फट् फट् स्वाहा॥ देवदत्तस्य हृदये वशीकुरु स्वाहा॥ ॐ ह्रीँ ष्ट्रीः विकृतानन हूँ हूँ फट् फट् वाषट् देवदत्तस्य
हृदयं वशमानय वाषट्॥ इत्याह भगवान् महावज्रसमयः॥ ॥ इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्ये यमारिमहा
तन्त्रे चक्रानुपूर्वलिखननाम पञ्चमपटलः॥ ॥ ः ॥ ॥ अथ मन्त्रं प्रवक्ष्यामि, सर्वदुष्टबलिक्रिया॥ उच्चाटि
तमहामन्त्रं, सर्वदुष्टप्रकम्पनं॥ इन्द्राय ह्रीँ॥ यमाय ष्ट्रीँ॥ वरुणाय वि॥ कुबेराय कृ॥ ईशानाय ता॥ अग्नये ना॥ नैरृत्या
न॥ वायवे न॥ चन्द्राय हूँ॥ अर्काय हूँ॥ ब्रह्मणे फट्॥ वसुधायै फट्॥ वेमचित्रिणे स्वाहा॥ सर्वदुष्टाय हाहाहाहीहीः

हूँ हूँ फट् फट् स्वाहा॥ ॥कृत्वा मण्डलिकां सम्यक् विल्मूत्रकायमिश्रितैः॥ दवकाग्नीलयथाग्नी। लालाकाचैयूनःस्मरत्॥ अथरान
वान्सर्वकथागताधिपतिः कर्म्यसमन्वक्रमुद्राविऊस्तान॥ कृत्वा मण्डलिकां स्निग्धां अष्टोद्वादशधातवः हः॥ संलिख्य विधिनाग्र
गो स्था। न्यसमन्त्रालिसर्वतः॥ न्यसमन्त्रालिमित्रधानि। कायवाक्चित्तदलेवृतौ॥ सिद्धानलेपनिःलेपं। त्रैलोक्यंसचराचरं॥ ॥य १३
ह मनाजासदामय। मदानृत्यादय॥ यदथानिवयऊय। यऊयज्ञानिवामय॥ यमध्यङ्न्यसत्पूर्वं। दक्षिणेमङ्रवजकं॥ मकारंय
श्चिमलख्य। उत्तरेदक्षधावनं॥ साध्यस्यानामवादाय। शून्यविदिशिधावयत्॥ हूंस्यांविदर्शितंकृत्वा। सर्वकार्याणिसाधयत्॥ः

यज्ञसनाजासदानृत्यानिवं हूंत्यादिवाक्यतः वाममानयसंलिख्यसर्वार्थयत्रसाधनं॥ हत्रीपदकाश्कयूनतःएकाक्षनितकाद
कलिखत्॥ पूर्वदानय॥ ॐ ह्रीं श्रीं हूंत्यादिमन्त्रकैः तदक्षवाक्षनितपवयिअष्टकाष्ठकपूसंलिखत्॥ मूकंकृतं॥ मारय॥ उच्चाट
य॥ वशीकुरु॥ विद्वेषय॥ शान्तिंकुरु॥ पुष्टिंकुरु॥ हूंशुवमादिकर्मानुवृत्यतः॥ प्रमाणवादिनमाताचअङ्कवाषट्वाषट्हूंहूंट
ट्कारयुतबीजानिशान्तिपुष्टिवशादिकृति॥ ॥हूंतिकृत्यमाविमसातकृत्वकाचलाकनानामवद्दयदलेः॥ ॥त्रि
कुजांपकुजांशुक्लां। वकदस्कांशशिप्रभां॥ ॥वर्त्तिकांतावयन्तूत्का। नकाकृच्छिपयागतः॥ त्रिमूर्खांघ॥ ॥ॐ

ग क

धाणीं वज्रदंष्ट्रां सुनीलिकां॥ वामादीरावयन्त्राङ्गा मयाकृष्टिप्रयोगतः॥ त्रिमुखां षड्भुजां चक्रां सनन्धनीं रावयन्त्रणी॥ यम
दण्डधवंसोम्यां प्रज्ञावर्द्धनदण्डवः॥ त्रिमुखां षड्भुजां खड्गां मवककोत्पलसन्निभां॥ सौवीविरावयन्त्राङ्गा शुक्लाकृष्टिप्रयो
गतः॥ ॥अथ खलु भगवान्महायममथनवज्रानका कर्षणवज्रं नाम समाधिं समापद्य इमं वज्रवर्त्तिकामनुमुद्राविजृम्भ
न॥ ॥ॐ वज्रवर्त्तिके सिद्धाकृनालदाविलि वज्रजयायवकाविलो बुधि वमाकर्षय जः॥ वज्रप्रसाविनि दृढ़ा हुं मं मनुमनुस्म १४
नहुः॥ त्रैधातुकमहावकं हृदयात्कण्ठंसयः॥ ॥अथ खलु भगवान्महायमानिवजः मयाकर्षणवज्रं नाम समाधिं समा

पद्य इमं वज्रवाराहीमनुमुद्राजृम्भन॥ ॐ वज्रधालोसुधालो वज्रमामकिरवरसंकरवरत्रैधातुकमहामध्यमाकर्षय जः॥ ॥स्म
मानां कुलालस्य घटिकां तु वागुसंवरणां॥ स्त्रीभवचोनकलारवा हृदयमनुमुद्रास्मवहः॥ अस्यमनुस्यमाहात्म्यं दष्टिं चेलय
लनः॥ धैर्यमालं बयत्नेन मदिराकृष्टिं प्रसिद्ध्यति॥ अथ खलु भगवान्महायमघ्नजः प्रज्ञापारमिता वज्रं नाम समाधिं समा
पद्य इमं वज्रसनन्धनीमनुमुद्राविजृम्भन॥ ॐ पिचुर प्रज्ञावर्द्धनि ज्वल रमभवर्द्धनि धिनिर बुद्धिवर्द्धिनि स्वाहा॥ ॥नः
दीक्षाप्रति पद्य दंयावत्कृष्णमासी समन्ततः॥ संस्कृतं कर्त्तुमावर्त्तयावत्सद्यानुसावतः॥ त्रयथा गीर्वाणी सिद्धिः ज्ञानतः श्लोकं कवा

गु
ह्य

यसो॥ सिद्ध्यत्येव निःसंशयं त्रैधातुकमशेषतः॥ ॥अथ खलु भगवान्महासमयमथनवज्रः शुक्लाकर्षणवज्रं नाम स
माधिं समापद्येमं क्रोधयमिक्रमूलाविद्यासत्व॥ ॐ कट्टनिकर्षणि क्रोधविज्रः ज्रः ज्रः आः हूँ हूँ हूँ फट् शुक्लमाकर्षय ज्रः ज्रः ज्रः हूँ स्व
हा॥ ॥खड्गमुद्राङ्कमालाञ्च वज्रघण्टां कृत्वा ततः॥ कर्षयेत् कृत्स्नसंघातं उपलभ्य प्रयागतः॥ विजृम्भयन्ति वापि हूं १५
दकर्मप्रसादनं॥ सत्कृतानुप्रयोगेन सिद्ध्यते नात्र संशयः॥ ॥अथ खलु भगवान्महासमयाविवज्रः कालनिःशब्दं वज्रं
नाम समाधिं समापद्येमं यमान्तिकसमयं स्वकायवाक्चित्तवज्रस्यानिश्चारयामास॥ ॐ इन्द्रवंमांदानवं यानिजानं कमालवं

॥ कण्ठिकाबद्धमालाञ्च वज्ररत्नप्रतिष्ठितः॥ त्रैधातुकमहाखड्ग सर्वबुद्धनमस्कृतः॥ मानानां उपकारश्च कर्मखड्गमिवा
यतं॥ प्रज्ञापायस्वभावस्तु वज्रघण्टां प्रसिद्धयत्॥ रत्नानां सत्त्वसत्कृता गुरुशिष्यस्य संग्रहं॥ हूं दर्शयान् वरस्तु दद्वज्रप्रः
साधकं॥ यीयकां मानसंवादि ज्ञानत्वं वज्रसर्वदा॥ सत्त्वखनेवरागिणां यममानिप्रसिद्धयत्॥ सोऽपि वज्रानुगाविलं वज्राणिः
ध्यामहात्मनः॥ ॥इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्य यमाविमहातन्त्रे आकर्षणादिप्रयोगा नाम सप्तमपटलः॥ ॥
अथ वज्रधरा॥ ॥राजा वज्रावज्रप्रयोजकः॥ विघ्नान्विनायकान् दृष्ट्वा निहन्तिं नायवाक्यवीरा॥ अ॥ ॥

ग्र

दं खड्गधरो राजा नीलवर्णं यथागतः॥ खड्गेनादीकवपुषा ह्रूलयामिति कायजं॥ त्वं देवी साक्षिहतासि सर्वबुद्धानुतायि
नां॥ यमधामण्डलावार्थ मण्डलं लखयाम्यहं॥ कानिकनमूर्खं नब्धा मण्डलानामदानतः॥ कल्पं गालाङ्कुलिकुया सूत्रमे
दं मिमित्रवीह॥ यमनिकाद्यं तवंदला पार्थयकुनवमुधीः॥ अरिष्टकार्थमहारक्षा त्रिनूत्रायनिप्रार्थयहं॥ यथाबुद्धेन्मी १३
त्वाधर्मे वज्रसत्वादिषकतः॥ ममापि नाथसंसिद्ध वचं वामप्रयच्छतु॥ गीतं वाद्यं तथा पूजा मर्घपाद्यं तथैव च॥ दीक्षयः
सौवतोचितः सुतिंबागतकानयहं॥ ॥अथ वज्रधरो राजा शून्यमकुमुदादनहं॥ ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मको

हं॥ ॐ सर्वतथागतपूजावज्रस्वभावात्मकोहं॥ ॐ धर्मधातुस्वभावात्मकोहं॥ ॥अथ होमं प्रवक्ष्यामि शान्तिकादिप्रभेदतः
यत्नहोमेन सिद्धिः स्यात् सर्वकर्मप्रसाधिनी॥ शान्तिके शान्तिचित्तेन पौष्टिके पुष्टचेतसा॥ वश्ये वा रागचित्तेन उद्विग्नेन तु
मारणे॥ शान्तिकं मण्डलाकारं चापाकारं तु पौष्टिकं॥ वश्ये कवाटवज्राख्यं खड्गं तु मिव मारणे॥ हस्तायामं प्रवश्येको द्वि
हस्तं पौष्टिके तथा॥ यथा पौष्टिके तथा वश्ये मारणे विंशदंगुलं॥ हस्तार्द्धं वश्य यत्नेको हस्तमात्रं तु पौष्टिके॥ द्विधं च मारणे
तुष्टं यथा पुष्टे तथा वशे॥ प्रतिपत्सु शान्तिकं होमं पौर्णमास्यान्तु पौष्टिकं॥ अष्टम्याञ्च चतुर्दश्यां अष्टम्यां वश्यकर्माणि

कृ

।। ।। इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तकृष्णयमारिमहातन्त्रे होमविधिपटलोऽष्टमः ।। ।। समुद्रमल्लिकां रक्ष
।। ।। नागामकल्पकानयन्तु ।। ॐ हूँ कारं हृदि न्यस्य क्षीः आदिमन्त्रमाउयन्तु ।। अन्ता ।। ।। वृष्टिसमयं स्यन्तः
आधनयानयन्तु ।। कृष्णसर्पस्य मांसानि निंवपत्रमिश्रयन्तु ।। गनेववटिकां कृत्वा समुद्रप्रक्षिपयन्त्रती ।। अयन्तमातउयन्तन १९
डुम्भिस्तिकुनमृतमं ।। वणुवीजकृतकं रक्ष मायकगुलमिश्रितं ।। अष्टलकृगुउयन्न हामादवउदस्यन्तां ।। अप्रुउनन भ्रमः
स्थानस्य पुत्तलीकानयन्त्रती ।। उन्मत्तवसलयना यन्तमानलकृष्यन्त ।। वलाविलकुआयन सिद्धार्थवीजसंवयेः ।। सर्य

कास्थयन्तं कार्यं जीवितेन न संशयः ।। कंदनस्यामृदं रक्ष लक्षमन्त्रजापयन्तु ।। शिवः प्रमाउनिनैव शिवमूलं विनश्यति
।। तथा रिमन्त्रितं कृत्वा दस्तनमर्दयछिनः ।। शिवः मूलं नरवक्ति नश्यन्नात्र संशयः ।। ब्राह्मणस्याउमासन विधिरक्ष्मन
तस्मृदा ।। यमारिप्रतिमां कृत्वा छिन्नउभकवकालं ।। दक्षिणेनमसावक मसद्य हविस्तथा ।। शुक्रवर्णंमसारामं गनद्रुशानु
निखनयन्तु ।। प्रतिदिनं वलिं दद्या तंवमांसामृतानवा ।। निलयं यन्त्रार्थयथात्री ममकाकुलिखितकयन्तु ।। हूँ स्लक्ष्णासफनापलब्र
कथछियम्तनियूः ।। अथवा त्राशिलोराक्षि अष्टमयादि समाकुलाः ।। शत्रवैनिवनां रक्ष मानुषास्थिप्रदूनयन्तु ।। प्रहर्यलि

कृजापन । स्वाग्रेतु मनिपुजनवरेत्॥ । अथ वक्ष्ये प्रवक्ष्यामि । महाकाल साधनं॥ । सर्वसिद्धिकरं दिव्यं । नानाकार्यप्रसाधकं॥ १५
॥ ॥ हूँ नित्यक्ष यमारि महाकृष्ण यमारि विरीमानामनवमयल्लः॥ ॥ वज्रावलं वितन्नक्ष । अधृतं निर्वलं गुरुं॥ अ
ग्रु ॥ ॥ वकार्यस्नायथ तत्रु । मन्त्रतत्त्रजपतु तां॥ । सुधामन्त्रस्य साम॥ ॥ र्थं । नादम् वज्रिस्यकः॥ । यमारियोगतयु १६
कृन । नराकव्यं मनागयि॥ । ययश्मागयिमथागी । ततसर्वं प्रियचूति॥ । महिषस्य कृष्णी वसा । व्याघ्रस्या ऽ यितथावत्॥ । जंबुकस्य म
र्कटस्यापि । श्मानस्यापि विशेषतः॥ । विषवाजिकालवर्णं । त्रिकटु सोराञ्जनं तथा॥ । एतेन संस्कृतं पत्रं नितं । यमाराधितसूपि

ता॥ । तं वसंप्रार्थयधीमान् । ॐ यमान्तकाऽद्यादि मन्त्रकं॥ । स्वस्थानमुपयश्च तु । पितासनस्थः उपयश्च तु॥ । यमारि ध्यायेत् तत्र च । नीलकं
दक्षिणादिशं॥ । साधकस्य तत्र पिता । यदि धीमानुपवेशयेत्॥ । त्रिमुखं षड्भुजं रौद्रं । मस्तकं रौद्रदृष्टि॥ । ॐ हूँ नीलोत्पलकान्तं । सु
श्रीमतुष्टं न्यसेत्॥ । त्रिमुखं षड्भुजं कृष्णं । दण्डहस्तं रक्तवर्णं॥ । दण्डपालेन्द्रमहाक्षां । तयस्यापि त्रयं कथं॥ । त्रिमुखं षड्भुजं कृष्णं ।
महावकं त्रयानकं॥ । यमाख्यं तावयत्पाक्षां । हस्ते चक्रसमायुक्तं॥ । त्रिमुखं षड्भुजं श्यामं । खड्गाख्यं प्रतावयेत्॥ । हस्ते खड्गं प्र
तापिता । सर्वकर्मकरावरेत्॥ । एतानि लिंग प्रतापिता । मण्डलं प्रतावयेत्॥ । कर्मनिष्कर्म्म तिमां धीमान् । महानुष्कति तावता॥

मस्तानुस्मृतिमालंब्य। पिशुनानुस्मृतिभावना॥ पिशुनानुस्मृतिसंध्याय। ज्ञानानुस्मृतिभावना॥ नागानुस्मृतियोगेन।
शीर्षाख्यं संस्मरेद्बुधः॥ संस्मरेत्पञ्चामृतयात्रं कमलमध्ये प्रतिष्ठितं॥ सूर्यमण्डलमध्यस्थं। चतुर्भुजं विभावयेत्॥ सर्वशः
कु मण्डलमध्यस्थं। चतुर्द्वीपविभावयेत्॥ ॥ स्मृतिसूत्रयमाविसर्जनगुरुपालसाधनानुस्मृतिभावनापटलो दशमः॥१० १९
॥ ॥ धर्माकांकुरान् दद्या। स॥ ॥ र्वधर्मदयंकरं॥ धर्मयमाविसर्जयेत्। रत्नवस्त्रयाचकं॥ मांसाकांकुरा
॥ ॥ न्दद्या। सर्वमांसदयंकरं॥ मांसयमाविसर्जयेत्। रत्नवस्त्रयाचकं॥ पिशुनाकांकुरान्दद्या। सर्वपिशुनदयंक

रं॥ पिशुनयमाविसर्जयेत्। रत्नवस्त्रयाचितं॥ नागाकांकुरान्दद्या। सर्वनागदयंकरं॥ नागयमाविसर्जयेत्। रत्नवस्त्रय
याचकं॥ शीर्षाकांकुरान्दद्या। सर्वशीर्षदयायकं॥ शीर्षयमाविसर्जयेत्। रत्नवस्त्रयाचकं॥ मैत्रीउपेक्षिकाप्रोक्ता। करु
णीकृत्लाकथा॥ मुदितासर्वसत्त्वाप्रोक्ता। उपेक्षा मोनिरूपिणी॥ आत्मानं सर्वभावेन। निष्फलीकृत्य मण्डले॥ कृष्णजाप्य नपश्य
ती। सिद्ध्यतेनात्र संशयः॥ ॥ अथातः संप्रवक्ष्यामि। पर्यायकलसमूहं॥ यथावर्णमनुप्रभ्य। कायवाक्चित्तसिद्धयः॥ म
हादेवीप्रदक्षिणेषु। आनूष्ठमहिषालमं॥ सर्वांनारत्नलंकृता। स्थाप्यंतु भावयेत्॥ कनकपिंगलंकार्यं। सिद्धरूपंविलेपन

ः॥ त्रिनेत्रः कपालसंवद्ध, ऊर्ध्वपिङ्गलमावनत्॥ ह्रीं आदि मन्त्र मुच्चार्य, अथावरुं समुद्भवेत्॥ सिंहनादं ततः कार्यं, यमानि
वरुणाततः॥ किङ्किणी सार्थमाचर्य, श्रीउड्डियान तानं विधेत्॥ नादं च मूलवीं कार्यं, सादरात्रिप्रसाधनं॥ भैरवीपीठं ततो हृद्धा,
हीनं तत्र प्रसाधयेत्॥ कौमारीसेकविलम्ब, महामुद्राप्रसाधयेत्॥ वाराही पञ्च माश्रय, काम्यञ्च सर्वथापि ततः॥ सिंहवध्वि २०
वन्धीनः, सर्वकामार्थसाधकः॥ ॥अथ ततः संप्रवक्ष्यामि, डाकवाराहीप्रसाधकः॥ एकाक्षर महामन्त्र, जापेन त्यावि निर्दि
शेत्॥ ह्रीं कार वीजसंयुतं, महिषास्यं विलावयेत्॥ वज्रमण्डलमारूढं, महिषानन रावना॥ एकविंशु विविधश्च, गतवा

ह्नकवूयिलः॥ गुजानां लावरधीमा, महिषामन्त्रसाधना॥ अथ ततः संप्रवक्ष्यामि, दण्डयमादिसाधनं॥ ह्रीं कारं महामन्त्रं, म
हामहिषवाहनं॥ गुजधिलकसंपूर्णं, रक्ताङ्गुलितविग्रहं॥ सभवूयवर्णाढ्यं, समाक्राक्रवसातवं॥ ॥अथ ततः सं
प्रवक्ष्यामि, कादिवाराहीप्रसाधनं॥ विकतानन महामन्त्रं, हुँकारसम्भवं विदुः॥ ॐ विकतानन हः हाः हिः हीः हुः हूः हः
हैः हाः हौः हं हः॥ स्वाहा॥ समयसाधनमतावश्य, सर्वकार्यप्रसिद्धये॥ मन्त्रस्विन्नस्यात्तव, निवधममङ्गलं॥ महात्म
नं हयंश्चैव, गजवाषिविशेषतः॥ गोमूयं कृष्टिश्चैव, खनाङ्गं अश्वमवचा॥ महातैलनवाशंभ, नीलीमिश्रलयाकथ

थ्रु

त्॥ वशमानयेज्जगत्सर्वं अस्यार्थं जनमात्रकः॥ भावनासिद्धवानेव विलयन्तं तथैव च॥ हूं कारेण समाधिना कनक
यत्र वसन्तु॥ अनेनाद्वर्त्तितं गात्रं तेषां तु वशमानयेत्॥ विषं लूतं तथा कुष्ठं नश्यन्ते दर्शनेन तु॥ महामूत्रकृत्याकृतां
महावज्रामृतं तथा॥ त्रयधातुवनः श्रेष्ठः स्वयं तु कुलसमयादवत्॥ ॥हूं इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तहृदयम 21
इति मन्त्रचर्यासमयसाधनपटले एकादशमः॥ ॥ ३२ ॥ ॥अथ भगवान्महावज्रसमयवज्रिकावस
माधिं समापद्य वज्रवानाङ्काकानां समाधिं॥ ॥समापद्य सर्वबुद्धानां समाधिं समापद्य त्रैयधिकानां समाधिं

समापद्येदं वज्राग्रीतमुदानयामास॥ ॥अहूत अहूत अहूत कि दूयमाविशुद्धवक्कसंबुद्धसादानुं॥ दत्तं तु समयक्षाविताः
मि त्रुवृद्धद्दिकादसस्तात्य हूं त्रचक्रकम्पिअहूं सगमस्त्रया श्मलूरिस्यावाउलकादमल्लह्रदितुद्रवश्मलं॥ कालाख
ह्रयमालसावह्रविह्रलिस्मसिवृत्रू॥ वज्रसवासहूं विलमसिलाह्रदितुद्रमसासुत॥ जीः ह्रीः मत्रुलवतुत्सेसद्रासिडित्र
अनतक्ति॥ कवृलाकाजमयल्युतलह्रनक॥ ॥अथातः संप्रवक्ष्यामि जापलक्षणमुत्तमं॥ येनजापप्रजापेन हृदयसिद्धिः
सिद्धिमाप्नुयात्॥ न द्रुतं न विलम्बितं न च दीर्घं न ह्रस्वकं॥ न किञ्चिच्चिन्तयेन्मन्त्री जपमानानेनाक्रमः॥ मदिवंमानसंचिनदं

गोमूत्रं वाज्यमेव च॥ स्वमांसं रुधिरसंयुक्तं जायमानं प्रसाधयेत्॥ मासि मासि चतुर्दश्यां पंचमासेन लभ्यते॥ पंचामृ-
तसमायुक्तं जायसिद्धिकं ध्रुवं॥ प्रतिप्रतिगुलिकां खादेत् यमाविंशतिवद्यहः॥ अथवा मानुषं मांसं अष्टमाईचविंशति
थ यत्॥ अथ तमागलरक्तानां डाकिनीनां सहस्रकं॥ मानयन्तु त संघातं यममाविपुथागतः॥ लक्षजापनथागमत्मा स २२
धि र्वकर्मकियाप्रसो॥ काकिजायते सिद्धिः स्यात् काकथाकादियष्टकं॥ प्रतिदिनं प्रतिमासं वा प्रतिसंवत्सरं तथा॥ चतुर्षष्टि
बलिं दद्यात् दंष्ट्राचतुर्षष्टिकपानः॥ यस्मिन् विश्वावसोतनित्यं यस्मिन् क्षितीयन तथा॥ अनाचारकृतं सर्वं अग्रं दद्यात् प्रमादिन

ः॥ ॥अथातः संप्रवक्ष्यामि गुणवदाक्षुप्रदक्षिणां॥ आत्मनः क्षालयच्चैव सिद्ध्यते सर्वकर्मणः॥ नियतिं प्रदात्मानं हृदयं
गोमूत्रकं उत्तं॥ अन्यं चामीकरं वाथ यत्तं वा स्फटिकं तथा॥ उत्तमं निरतिनी वापि तापिनी यीत तथैव च॥ वस्त्रं नानाविधं चै-
व रूप्यं वा ताम्रवं॥ गृहं पीठं स्नानं चैव गायं वाद्यं तथैव च॥ खड्गं वाहनं चैव प्रदद्यात् गुरवे चरणौ॥ ॥इत्या
र्यक्रमं समाप्तिमस्तात्सर्वपापिकविनाशकानां महादक्षः यत्नतः॥ ॥अथातः संप्रवक्ष्यामि याव॥ ॥कः या
पकर्मकाः॥ तान्येकैकयित्वं करी कणक्रक्षादि सूदनात्॥ अथातः॥ ॥संप्रवक्ष्यामि वज्रडाकिनीसाधनं॥ खड्गतु

मध्यगतं चिन्त्य सूर्यमण्डलमूर्द्धमं॥ यं वज्रमूलं विशाविश्वा मध्यतस्यापविन्यसेत्॥ तांश्च सुवर्णमसारीमां वज्रजांबावनूपि
णीं॥ हस्तवज्रं विशाविश्वा ॥ मामान्यनकवन्यसेत्॥ पूर्वेन बुद्धडाकिन्तु वज्रजामादसन्निभा॥ वज्रहस्तां मसारीमां भावयथा
थ नामण्डलं॥ दक्षिणेन रत्नडाकिन्तु वज्रजांपिशुनसन्निभां॥ रत्नहस्तां मसादीकां भावयत्सूर्यमण्डल॥ पश्चिमे पद्मडाकिन्तु व २३
ह ज्रजांपद्मश्चविणीं॥ उत्तरेन कर्मडाकिन्तु खड्गिनीरागमण्डले॥ आग्नेयादि चतुष्कोणे कामं वेचनथापये॥ ॐ वज्रडाकिनी॥ ॐ बु
द्धडाकिनि॥ ॐ रत्नडाकिनि॥ ॐ पद्मडाकिनि॥ ॐ कर्मडाकिनि॥ लां मां नां मांकाले॥ ॐ मुद्गरहुं॥ ॐ दण्डहुं॥ ॐ पद्मवं॥

ॐ खड्गसाः॥ इत्याह भगवान् वज्री वज्रडाकिनिसाधनं॥ द्रव्याकर्षणसिद्ध्यर्थं भावयेद्वज्रडाकिनी॥ ॥नत्तेमालिमन्त्रय
दानिरवक्षि॥ ॐ आकाशवानडाकिनी स्वाहा॥ ॥अथान्यत्संप्रवक्ष्यामि वज्रपातालसाधनं॥ पातालबिलसिद्ध्यर्थं भावय
त्सूरवज्रकं॥ वज्रजं नीलवर्णाभं पाणोरुमूसलं न्यसेत्॥ पुष्पं धूपं तथा दीपं गन्धमाल्यविलेपनं॥ भावनमूलनादानि स
र्पमण्डितमरवलान्॥ एवं तन्नावशवज्रं विविधच्छेदनकर्मणा॥ स्वप्ननऊधच्चिवनं वज्रपातालयागवान्॥ ॥अथ तंःसं
प्रवक्ष्यामि सकिनाजस्यमण्डलं॥ खवनस्तवसिद्ध्यर्थं पवमाण्वप्रसाधयेत्॥ चिल्ह्रजमकवक्त्रन्तु श्यामवर्णं भयानकं॥ स्त

र्घयति समाहितः । मध्यमुखं स्मरीकृतं ॥ दक्षिणे मायमुष्टिं तु । वामे चालोकपालकं ॥ ॐ हूं हूं हूं सी सी सी ॥ ॥ अथ स्त्राहुः यन
मात्रप्रसिद्धये ॥ ॥ पूर्वे तु कुवीध्याय । दक्षिणे तु वैरामां ॥ पश्चिमे सक्रियाङ्ग्लीं तु । पद्ममाश्च मूलं तु न्यसेत् ॥ अधिपत वः
थ कुवाहुत्यां । सर्वसाम्भवतावयेत् ॥ एकत्ममुकुलसवामा । मुसलं स्तुप्रकाशितं ॥ वैष्णवाशं मकुण्डं च । मुकुटं चापिकाशनः ॥ सयः २४
ध्री तादिदविन्यास । चतुर्मासमस्तु सर्वतः ॥ मुष्टिकदक्षिकर्णं च । समुखं इमुखं तथा ॥ मुष्टलं यवज्रं चैव । अंकुशं पाशमेव च ॥
वज्रधनीसमाध्येयां । नत्याहितयथागतः ॥ पद्मसवामनीध्यया । स्वविंदं दक्षिणे तथा ॥ तथ्यपवज्रमन्त्रतु । वज्रयाताकल

स्यतु ॥ पद्ममाश्वत्वावनायाम । स्वधातुकव्यवितमत् ॥ ॥ इति सर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यमाभिसमयात् तु सिद्धिनि
र्दुयपत्लेस्तुयादशमः ॥ ॥ कृतदंसुतयातन ॥ ॥ समयं ॥ अकारामुखं सर्वधर्माणामाद्यनुत्पन्नत्वात् ॥ ङियां
वैनावनध्यायाद्यसा । श्रीयमा ॥ ॥ कुक्कूयवान् ॥ स्नानस्तवनाग्रं । पादयेत्समाहितः ॥ तत्रेदं महामण्डलप्रवेशान सः
मयः ॥ ॐ आः हूं ॥ मण्डलद्विगुलिकापान विंशतिसायिकं ॥ पंचवाद्यसमालिख्य । सूत्रं वृत्तैः प्रकल्पितं ॥ तत्रायं महावज्रप्राथ
नासमयः ॥ अस्तावद्धमहाचार्य । असाधर्मानामग्रतुः ॥ ददिमसमयं तत्वं । बाधिवितवदडिम ॥ तत्रेदं महाहृदयाविराद्वसम

थ यः॥ वज्रपृथिव्यावाहनं॥ त्वं देवी साक्षिभूतासि . सर्वबुद्धानतायिनां॥ चर्यानयविशेषेषु . भूमियावनिताश्रुता॥ मण्डलस्या
ह ष्टमंगानं स्थानंशुद्धं महाभूमिः॥ वर्जयित्वा महावदी . मानापमानसंक्षोभनां॥ निर्यूहाधानवर्ज्या . तद्वद्वनायदिका॥ वज्रा
सनःसमायुक्ता . गीतवाद्यादिनादकैः॥ वदीघाव साधन . कपालयन्त्रशुल्यपि॥ हानार्द्रहानमार्जनं . सामश्रद्धामयादिका २५
॥ तदर्द्धनवज्रारमी . मूलसूत्रगुणावादिः॥ तथैवं महाहृदयं॥ खनासदात्मनश्चकं . स्वमुद्रांसवयलनः॥ समयाद्भवनाले
वमण्डलस्यप्रसाधनं॥ ॥पूर्वेणतुमहाश्वेतं . दक्षिणेपीतसंयुतं॥ लादितं पश्चिमे भागे . मरकताभसन्निभं॥ द्भुरनी

लसमाकारा . मध्यभूमिं समालिखेत्॥ मुद्रान्यासं तथा कुर्या . द्विविधं स्थनकर्मणा॥ मध्यतः संलिखेद्वज्रं . चक्रं पूर्वं समालिखेत्॥
दष्टव्यावमायास्तु . खड्गस्त्वामुद्रिका सदा॥ तथैवं पात्रं वास्यानं॥ दण्डकर्यन्त्रिमालेन . हस्तमात्रं समन्ततः॥ तदूर्द्धं मण्डलका
र्यं . चतुरंगुलमानकं॥ खनीयाद्यंगुलं तत्र . अंगुलार्द्ध सनालिका॥ अंगुष्ठपर्वतानिम्न . मध्ये द्व्यंगुलमानकं॥ श्रीवायमदला
कारा . अस्मिं तत्तु पृष्ठभागे॥ अमण्डलपुनिष्ठापि . पंचानकर्पकान्यपि॥ प्राणिकियाकिनाथव . मत्स्यमांसादिरक्तका॥ मदिला
कामिनीसक्ता . नास्तिकव्रतधाविलः॥ अनरिषिकाननाथव . बुद्धयासनकाविलः॥ अमजालवनाथव . प्रमाविनतत्रयनाय

थ ज्र

तः॥ सिद्धमनाम्नि संदधः, ढक्कस्य वदनं यथा॥ ॥अथ तस्मिन्नुत्पन्नमुखाः सर्वव्याधिसत्वा, वज्रनिवृत्तिर्य दंष्ट्रत्वा, दृष्टिस्थि
ताप्रकृतं॥ तत्रेदं वज्रजापकसमयं॥ वज्रहूंकारमहावीर, वज्रचक्रं प्रसाधयन्॥ वज्रस्तम्भनप्रयोगेण, आकाशमपि पातयेत्॥ याव
त्कृत्यं॥ नागेशं॥ ऋद्धिलं॥ शिवमिवं॥ धन्याकारं महाकुर्द्ध, वज्रमानृतकीवरं॥ अप्रदावाग्निवत्कान्ति, वकसूर्यसमप्रभः॥ २३
वज्रनखं महायोगी, वज्राशनिधनद्रुमं॥ समवृयवर्जनाकाकं, तावत्यववसंधनं॥ वृकंडक्रं महाशनिं, घनानामिव वर्षणं॥
भनामदश्रसंपूर्णं, पालयावलशीतलं॥ वज्रस्तम्भनप्रयोगेन, तावद्दृष्टिष्यवर्जितं॥ आवशंकबृतहृदिपं, वकामितारथात

तः॥ तत्रेदं प्रलम्बसमयं॥ वज्रधर्म महानाथ, अमिताभ महासुख॥ वृद्धिधर्म महानागं, दृष्ट्वेदं यत्नगुणगुरं॥ एकदशं समाद
य यावद्वर्षसहस्रकं॥ उत्तिष्ठ तु महानाग, हूं दमावशविधानतः॥ ॥अथातः संप्रवक्ष्यामि, लेखवितस्य लक्षणं॥ मलि
कांस्त्रियसंगाह्य, जामकं कृतनुवत्रनी॥ मांसद्रव्यं तथा मांसं, गुडं तिलपिण्डिकादिभिः॥ तैलेनतिष्ठपण, नागविबीजकेस्तथा॥
प्रथमं त्रिकटुकं तु, वन्यवर्णं विलांकृत्य सा॥ खदिकावेनिकाख्यं वे, यथा वकककसन्निरं॥ दविनावनीलिकायाकु, श्यामवर्णुरव
नदा॥ नीलं नीलिकयाचैव, ढक्ककजलकेस्तथा॥ कपिलतालकनैव, वकहिंगुलकेस्तथा॥ विल्वलालां ततादया, नूनं ताय

थ षिकं तथा॥ अश्वशिकक्षस्वांयाति हीनवक्त्र नवकां वज्रह॥ क्रोधसौम्यविभ्रमात्र लक्षणं चैव कथ्यते॥ सौम्यतुल्यालिंगं धाकं आ
धरवर्द्धितिस्मृतः॥ चतुर्विंशन्नदस्तैव विंशदंगुलमुद्धृतः॥ पालिपादं तथाप्युक्त अंगुष्ठं नवमानकं॥ कण्ठतुल्यांगुलिं धाकं म
सुकायं चतुस्तथा॥ उष्णीषं षडंगुलं धाकं नासिकं गुलखातकं॥ मुखपिण्डनकार्यक्तु श्रीविकाविद्धितं मतं॥ उदावासार्धमालास्या २९
दलमध्ये दशांगुलं॥ ॥अथातः संप्रवक्ष्यामि एकजटायाः साधनं॥ यक्षिणीसिद्धिकालेतु एकजटां विभावयेत्॥ द्विभुजा
मेकवक्त्रां तु कर्त्रिकपालधारिणी॥ नीलवर्णमहाभीमं भावयेत्सर्वमण्डले॥ अष्टलांगूर्वनाभ्यश्च दक्षिणाधोदक्षिणे॥ अल

ध्यां पश्चिमनैऋत्ये दलवविविक्षुली॥ आग्नेयादिचतुष्कोणे चतुर्यक्षीं विभावयेत्॥ कृष्णलांदक्षिणीं नीलां सुन्दरीं विविधवर्णाः
सह॥ ज्ञानपालांस्तथाभ्यश्च मुद्रादीन्समन्ततः॥ सर्वचक्रं यथाद्दष्टं तथा वज्रप्रयोजयेत्॥ अधिपतिविक्षधनाः सर्वयक्ष
लक्षणं रूपकुर्वयः॥ ॐ एकजटे वज्रसाधनि स्वाहा॥ ॥अथातः संप्रवक्ष्यामि पृक्षस्याथैव साधनं॥ यत्नताविनमाशल नेत्राक
पृक्षमकलाहृ॥ पीतवर्णं चतुर्वक्त्रा चतुर्भुजां नादरताववद्भावयेत्॥ पृक्षसकमलि॥ पाशं मुद्गलं वाणं धनुः संभावयेद्बुधः॥
॥ॐ पृक्षस्वाहा॥ ॥अथातः संप्रवक्ष्यामि मञ्जुवज्रस्य मण्डलं॥ मञ्जुवज्रप्रसिद्धर्थं अष्टश्मशानविनिकला ह॥ पूर्वलसन्द

थ

वीं न्यस्य दक्षिणे कामिनीं तथा॥ पश्चिमे विकलां ध्यात्वा उत्तरे वायकामिनी॥ सर्वषां वज्रपर्यङ्कं चक्रादीन्यापरन्यसेत्॥ त्रिमु:
खाः षड्भुजाः सर्वा नानारत्नविभूषिताः॥ मकारबीजसंभूता गर्भमण्डलसंस्थिता॥ पुष्पालिंद्यदाः सर्वा बाह्यमण्डलसंस्थिता
ः॥ मामकी पर्णशबरी च वसुधा भृकुटिका तथा॥ आग्नेयादिचतुष्कोणे न्यसेत् समसुप्रयाः॥ अशोककान्तमारीचि च अन्या म २८
उष्णीषदण्डकं॥ पीतं श्यामं पुनः पीतं शुक्लं दक्षिणा तावयेत्॥ त्रिमुखाः षड्भुजाः सर्वा माण्डलयाश्चकीर्तिताः॥ मुद्गरादिचतुर्द्वा
र तावयेन्नव दृश्यतां॥ ॥इत्यार्यकृष्णयमारिमहातन्त्रे मञ्जुवज्रसाधनं नाम चतुर्दशः पटलः॥ ॥अथातः संप्रवक्ष्या

मि आर्यजाङ्गुलिसाधनं॥ पनताविनमाण्डले उल्लसायविचक्रमं॥ त्रिमुखाः षड्भुजाः पीताः हृकारबीजसंभवां॥ सर्पदत्तां महा
रूपां मयूरवाहनप्रियां॥ पूर्वका मायूरी लिख्य दक्षिणे कुरुकुल्ला तथा॥ पश्चिमे पर्णशबरी उत्तरे वज्रशृङ्खलां॥ पद्मकं मण्डलं बा
ह्यं स्पर्शांवापिविलावयेत्॥ पीतं रक्तं तथा श्यामं नीलवर्णप्रसादकः॥ एताविलावयत्प्राज्ञ मन्त्रेवैव जपतत्तः॥ ॐ हुं जः॥ मुद्गरा
दीन्यसहाय पुष्पादीं कोणके न्यसेत्॥ आर्यजाङ्गुलियागस्थेन उत्तमार्थं लभते सदा॥ ॥अथान्यतमसंवदः कुरुकु
ल्लायसाधनं॥ पनताविनमाण्डल कर्मयन्त्रागयायितं॥ चक्रवर्तिचतुष्कं अष्टबाहुसमन्वितं॥ ह्रींकारबीजसंभू

तां । नाम आकर्षणकारिणी ॥ अथ पाशेन्यसनाम । तत्रपायां कुलाष्टकान् ॥ सर्वविघ्नहविनाशं । सप्तधां तावयेद्वती ॥ मन्त्र
ः ॥ ॐ क्रूं हूं श्लीं ह्रीः हूंः स्वाहा ॥   ॥ अथ ततः वक्ष्ये संवक्ष्ये । समासाद्गुविस्तरान् ॥ येन विज्ञानमात्रेण । आसनाकर्षः
थु णं भवेत् ॥ ह्रिःहूं भकवक्त्रेन । हूं कारोर्ध्वपालिनं ॥ पीतवर्णं महाक्रूरं । वज्रानंगं विभावयेत् ॥ एवं लावं दिव्यवाया । द २९
क्षिणे मदनसंज्ञकी ॥ पश्चिमे कामदेवोत्तु । उत्तरे मदनास्तकां ॥ सर्वसौकामदेवानां । मुकोल भावयुद्धवं ॥ पीतांताक्षीं
तथान्यामां शुक्रलतकावभावयेत् ॥ कालेवैत्यस्वन्निय । मनिवृद्धमुमायतिं ॥ वसन्तं मकरकतुं । ध्यानितांते प्रकथ

तं ॥ कंदर्पदर्पकं चापं । स्मरं बाणायुधं तथा ॥ सर्वेषां देवतानान्तु । यमक्षमूर्ध्नि भावयेत् ॥ श्रीशंखनाभ मुखान्तस्थं । वज्रानङ्गं
विभावयेत् ॥ शीत्कारमन्त्रसंभूतं । विसृजन्तं समन्ततः ॥ वांछितां विकलां ध्यात्वा । व्रयमानां सदातुरां ॥ पादयोः पतितां
चैव । वक्त्रवक्त्रुपवादतां ॥ मन्त्रं चैव उच्चरेत् । ॐकारस्वरादिकं ॥ स्वाहान्तं नामदत्वा । शीत्कारमन्त्रमुच्चरेत् ॥ अनेनैव म
वशीभवेत् । भावयेत्सुफलावनं ॥ वांछितान्तरनयानी । इहस्यावचनं यथा ॥   ॥ इत्यार्यसर्वतथागतकायवाक्
चित्तरहस्यमाविमहागुह्ये वज्रानङ्गसाधनः पञ्चदशः पटलः ॥ ०ः०ः० ॥   ॥ अथ ततः संप्रवक्ष्यामि । महाः

लु॰

चक्रसाधनं॥ यश्चात्मसुखमक्षिप्तं शाखीसंसारबन्धनात्॥ द्विभुजैकवक्त्रं तु नीलवर्णं सुलक्षणं॥ पादौ विन्यस्य दक्षजं
कपालं चापधनुःसह॥ त्रिनेत्रमूर्द्धजगलं च पञ्चमुद्राविभूषिताः॥ खट्वाङ्गं वामहस्तेषु शोभनीयं विभूषितं॥ हुंकारवी
रसंहृत्तं प्रत्यक्षं संस्थितं सदा॥ मूर्द्धि पञ्चकपालानि पञ्चबुद्धप्रतापकः॥ अस्थायमुक्त धृत्वा द्वाभ्यां खड्गं विन्यस्य तु ३०
धर्मचक्रालिङ्गितं सर्वं बुद्धबोधिस्तु दक्षिणे॥ सर्वकामफलं यच्छ उत्पन्नं चक्रसन्निभं॥ नानारूपविलासिन्यः सर्वालङ्कार
भूषिता॥ प्रत्यक्षरूपाश्च सर्वमायाप्रसाधकाः॥ धर्मचक्रं तथा वक्त्रं विकामतिकल्पापदं॥ तथा वज्रं विन्यस्य हस्ताः पाः

लोद्दक्षिणहस्तकः॥ निवकं वाम सर्व्ये वै शावयज्ञमण्डलं॥ शाश्वनामापकीयाण्डं तानं समनाश्वनं॥ आग्नेयादिचतुष्कोणे
वामक वज्रं यमान्तकं॥ ब्रह्मकपालयग्रीव सार्वकुण्डलिनावयश्व॥ ज्ञानपालाश्च सर्वत्र विधिदृष्टेन कर्मणा॥ १० ॥ ॰॰
॥ ॥ इत्यार्यश्रीमुहमाविमहाशास्त्रे संवरकसाधनपटलः षोडशः॥ ॥ यंवाकानां विराविला बुद्धविम्बं विशावय
॥ ॥ मः॥ बुद्धविम्बं विराविला बज्रीणां शावयश्च धः॥ नारकी॥ ॥ मपयायोन बज्रिणोत्पादविग्रमा॥ बद्धि
कापिश्वनीमन मायमधातुवादिशिः॥ रत्नाङ्कश्चकबुलकारः निष्कामसमूलद्वदशदिमाद॥ तववामापयनां जिह्नातलं

लु उंः हनाह्नाविहम्राउल्ललास्रुलिसंतासूक्ष्मिस्तुतिः हनाउलास्रहस्रुतिः हनाड्रा॥ काहूं त्रुसूक्ष्मिस्तुनह्नाविहिबाधिस
हावैलास्रलिमन्ही॥ ॥यथातात्कर्मंकांक्षि बोधिचित्तं तथा विशेषत्॥ कबूलनानाविहन विलीना वज्रधृक् स्वयं॥ प्रथ
मं तावद्यथानं मनुयानं विमीयकं॥ अभियानं दृमीयकं महायानं चतुर्थकं॥ वज्रसत्त्वस्यानित्यान्ति यानं ह्रूं त्यतिधीयतां॥ तत्र ३१
थ्याहादयादेवा अनुयानं ऽप्रमीयतां॥ निष्कांति सर्वबुद्धस्य अभियानं विराविततः॥ दिव्यवज्राधिष्ठानं कायवाक्चित्तमभव
॥ ज्ञानवज्रप्रवेशश्च अमृतास्वादमभवत्॥ महापूजां तु निश्चापि महायानं ह्रूं निस्मृतः॥ आचार्यनाममन्त्रयाः स्नानास्त्र

नलंघयेत्॥ शासनं च तथा कायात् तदा च संप्रकाशयेत्॥ मैत्रीचित्तं तु सर्वेषु न वै त्याज्यं कदाचन॥ बोधिचित्तं प्रवर्धेत स्वय
च धर्मं न निन्दयेत्॥ अपरिपाचितसत्त्वेषु गुह्यं नैव प्रकाशयेत्॥ आत्मस्कन्धं न वै निन्देत स्वाचार्यमन्त्रि दूषयेत्॥ दुष्टमैत्रीसत्त्वास
द्धर्मं नैव प्रकाशयेत्॥ आत्मसत्त्वं न वै तं च समयाशां सचयत्सदा॥ स्त्रीणां प्रज्ञास्वभावानां दूषणादापदं भवेत्॥ त्रिकालं नैव त्र
भथानी यानं नैव विवर्जयेत्॥ उपायं च सदा नित्यं समयादीन् स्वयत्नतः॥ गुरुपादं तथा समयं प्रमादाद्यदि संभवेत्॥ तदा
वैमल्यकल्प स्नानं कल्यादादेशना॥ श्रीहेरुकं समयपालकमप्रमत्तं कृपान्वितं सकलदोषविहीनचित्तं ध्यानान्वितं सगुरुपूजा

ल
धि

यदनायसंवज्रयसिदानंतुववज्रवलं।। श्रीनंविनितंकवलेकविहं श्रद्धाक्षयंक्षांतिक्षयंप्रशस्तं।। यमाविरकंतुवृतकिरकं ः
क्षियंप्रतीतंयथियावनीयं।। ।। अथभगवन्तः सर्वतथागताः महापरमानन्दहृषिता वज्रसत्वस्य वचनमुपश्रुत्य समूह्लीभावेन
ताः।। इदमुदानमुदानयामासुः।। यमार्यंतानितत्वानि कपालंतंवकंमहत्।। समाजात्मानिमत्वानि नरकानरविषयाणि।। ३२
अहोधर्ममहाशक्तं महाकल्पंभयानकं।। अहोपरमनिर्वाण महासंसारसंततिः।। अहोसुविस्मयंपदं यदायंतन्तुलंभवत्
।। नबोधिर्नाभिसमया नतावानभावना।। नधातुर्नचविज्ञानं आकाशसमतालयं।। आकाशमिवनैरात्म्य सर्वधर्ममहा

सुखं।। नपृथिवीनापो नवायुर्नहुताशनं।। वज्रसत्वप्रयोगेन उत्पाद्यंप्रतिष्ठितः।। सर्वभावानभावाख्या अभावास्थान
कीर्त्तिताः।। यानयानिलयंवश्य नाहंदानादिसाध्यतः।। नवाक्कर्ममुखंवक्तुं परमानन्दलक्षणं।। सर्वभावानभःसत्वं आदिम
ध्यांतवर्जिताः।। अथभगवान्महावज्रिकायाइदमुदानयामास।। ।।निर्म्मलशुद्धस्यपरमानन्दस्यशुद्ध्यावलोसवज्रकवृ
ल्लाविहंअहंश्रीसत्वतद्रंमहाधनितथतादव।। परमानंदसंइअमहावमहासुखराजधर्ममहावलोकादिकशद्द्रशुद्धनयाद्
।। यलअहंअहोलोकस्तात।। ।।इत्यार्यहृदयमाविमहातन्त्रबाधिविकनिगदनपटलःसप्तदशः।। ।।अथकथ

प्रवक्ष्यामि भगवन्निति संबुद्धमहाभिरयानि अनेकानि मालवल्लसंस्थितानि उद्भासितानि । भगवतामहामुने अधिष्ठानयितुं
तस्मिन्समये मायोपमजयं नाम समाधिं समापद्य भगवता महायमारिक्रोधं स्वकायवाक्चित्तवज्रधातुनिश्चारितवान्॥ निश्चा
ले हू र्यवज्रपाणिं भगवान्महामुनिनाह्वाययति स्म॥ त्वं वज्रपाणे गृहाणेमं यमारिक्रोधवज्रं महावज्रभैरवकायं । समाधायमायाज्ञामन् ३३
त्रवादवान्नयहानूनाद्रुतानूतसयशीघ्रमानयत्रक्रं । तस्यां वेलायां मया भगवतः सकाशात् श्रुतं एकदा लोकनाथ संगीतं अवधानि
तं संगीतितं महत्त्वं साधनविविधमुक्त्यादितं॥ ॥इति श्रीकृष्णयमारिमहातन्त्रकायवाक्चित्त कथयकल्लोहारादशमः॥ ॥

श्रुत्वा एवं मयेत्यादि । सर्व एव वचनानामादि वाक्यं संगीतिकर्तुरनुवादं । भगवतादिष्टनिर्वाणावस्थायामनुक्रमसाक्षात्कृतं । यथा मूलतन्त्रे देशनिः
लात्॥ युष्माकं देशनायाः स्वनधिकाराः॥ ॥एवं मया श्रुतमममधर्मसंगीतिकर्त्ताः । तत्र एवमिति यथा वक्ष्यामि सर्वतन्त्रं तदेवमेव
नान्यथा मयेति । मयैव साक्षात् श्रुतमिति॥ इति वा भगवतानुशासितं यथावता मया गतं । तदा श्रुतमित्याह । एकस्मिन्नित्यादि समय
काले । यदा भगवान्महामुनिर्विविधविधाः इयितुकामाः । समुद्भवाद्भूताः तदर्थः । एवाह्वाने वाक्याद लोकथयकल्लोहविद्यतिः॥ किं
श्रुतमेकलक्षणं वाच्यं श्रुतमित्याह॥ भगवानित्यादि । भगवानिति । तत्र नं भगनामाख्यातं । वदुर्मानतिरञ्जनात्॥ प्रज्ञावधाग्रतः श्री

ल क्ष ष्ठा । तस्माद्बुद्धत्वोपायकः ॥ ॐमिति वचनाद् निराकाशप्रकाशमहासुखस्वभावज्ञानं तथा धर्मकायः । तत्रिधा यत्र देवता वज्रपद्मया
धाधायधासा वज्रसत्त्वमूर्तिरिति निरर्थः । वज्रसत्त्वशून्यतेति वज्रसत्त्वशून्यतया । निराभासनिराकारं । सर्वतथागतकाय । सर्वतथा-
गतवाक् । सर्वतथागतचित्त ॥ सर्वतथागतमिति ज्ञानार्थः । चित्तज्ञानविपर्ययसम्बन्धः । तत्त्वचित्तज्ञानज्ञानाद ॥ सर्वतथागतस्या- ३४
दि । सर्वशब्दस्तथागतादिभिः । प्रत्येकमभिसंबध्य । तथागतकायादयः । नानामण्डलनानावीजाक्षरस्वभावाः ॥ वज्रादयश्चात्मा-
गुल्याः पूर्ववद्देवताः यावित्ता माण्डल्याः स्त्रीदेवताः ॥ तथागताश्च वज्राश्च यावित् प्रतिबद्धः । उत्पादितवानां तथागतशब्दः सर्व-

नियातः । उत्पन्ना वज्राश्च यावित् प्रतिकृत्वा । तथागतशब्देन सम्बन्धः । यद्वा सर्वशब्देन सह विशेषणसमासः ॥ तथागतशब्देन स-
ह षष्ठीतत्पुरुषः । तत्र तात्स्थ्यात् ताच्छब्द्यमिति न्यायात् । तत्रिधा यद्देवता वज्रपद्मयाः कृष्णवालिङ्गितस्वाभाविकमलयः ॥ चित्तज्ञानमिति
सा यस्माद्वज्रलिङ्गप्रधानेनालीढवान् ॥ यत्स्थान तन्नास्ति । तत्र तात्स्थ्यात् उत्पत्तिस्थानत्वात् ॥ तद्वीजं च चित्तज्ञानमिति स्थिति
वान् । तत्स्वाभाविकमलस्थकुलिशेन । वज्रसत्त्वत्रिधा यद्देवता वज्रपदसिनायास्तु ॥ मामकीयमाविशत्वादि । मामकीयमार्यादि
बीजसङ्ग्रहार्थः । अन्यकार्यतया पदद्वयार्थकारके । बीजकार्यं तु मामकीयमार्यादीनां श्लेषपदद्वयः ॥ तदाह यथा मामकी वज्रं । तदेवमस्यानर्थ

यम

दृष्टत्वात्॥ यमश्च यमः तस्यादिः तस्या मूलकः अङ्काअदकविवासावतया स्वयवउत्पवयस्यप्रतिमूहतलिकत्वनदर्शनात्
॥ मात्स्यसंदृयात् एकानाज्ञायापदयासमूर्द्धयी। एवं पिशुनवज्रयमानिलावलादावयिवाकवगुह्ययरज्यादिकं वाध्यं॥
तद्यान्यात्मग्रस्तामादः यवपरदकं ववनं पिशुनं सर्वधर्माणकीवागः यवसम्यत्वसदिकृताङ्खार्था अन्यान्यमपानिर्द्धवः स
कृतयमानिलावति आसंसारमत्रयसत्वगतमसाकठिनसत्कायदृष्टिरायशदकत्वात्॥ सुकृतश्च वसुकृतः सत्वासौ तस्याएवस
त्कायदृष्टिनाशदत्वतयमास्त्रिकायामूविश्वेति॥ सुकृतयमानिःश्ववमूलवज्रापियदकयरयमवकर्माश्चतयः दण्डयमानिः

३५

लावति आसंसारमत्रयसत्वगता तांञादकदृष्टिदाषसायस्यवला दण्डश्च वदण्डः। तस्यावदष्टुर्नाशदत्वातयमास्त्रिकाया
अविद्यादण्डयमानिः पद्मयमानिलावति। पद्मश्च पद्मः मिथ्यादृष्टिजलानुपलयित्वा मिथ्यादृष्टिश्च यमास्त्रिकायामूनिः
लात्पद्मयमानिः खड्गयमानिलावति दृष्टिपरामर्शगर्वदत्वात्॥ खड्गश्च वखड्गः दृष्टिपरामर्शस्त्वेवयमास्त्रकस्य अवि
लात्खड्गयमानिः वज्रवर्त्तिकावति। वज्रवर्त्तिकयाव हतीयार्थप्रथमा एवमूलवज्रापि॥ तद्वज्रमिववज्रं अनर्थकः
लात्कृष्णावनलं तस्यवर्त्तिका एकानकवीर्यगानविद्याविका॥ तस्यनाशयतीतियावत् वज्रवानाशावति। वज्रमिववज्रं

ली गु

अनर्थदण्डत्वात्कर्मविवरं । तस्याचावलंचारः तं आस्समकात् ॥ दिनादि वाधयतीति स्वकपाले । उर्ध्वतवज्रयोगीवति । वज्राख्य
यत्वात्कृत्यातददृष्टिमेघैः । उन्मादवलयुतिपद्मलात् ॥ नानाति स्यादलङ्घ्नि वज्रयोगेन । वज्रयोगवज्रयोगीश्वर्थले । कालङ्घ्निमृत्यु
कवत्सूक्ष्मयोग्यत्वनेसत्यादिकालेषु । कालस्यापलक्कलत्वात् ॥ मादयमायादियासूत्रकवमूक्ष्मसूर्वदक्षिणादिदिक्कः । द्यवयमानिः सर्व ३७
मध्येमस्तनादयाः । वामस्रूक्ष्मस्वपूर्वदक्षिणादिज्ञानषु ॥ तथा वा स्कफकोलेषु कपालचतुष्टयं यत्रास्तुतियायं ॥ एवं प्रमुखे निर्वि
एतत्त्वधानैः संघैः समूहैः । प्रत्यकमनकैः स्वस्ववीजस्तैः । स्ववर्णं संदवक्षियथः ॥ विजस्तापतिपूर्वलमसावस्यासम्बन्धः । अर्थन्तु

सुखसम्पत्तेः सद्धर्मकवान् ॥ एतत्त्रयं तदेकमण्डलायकृत्या । अन्यदन्यापकृत्यात्तुरित्रान्यवमण्डलञ्च नमाण्डलयानि वाङ्क्वानि
। तत्कृदाक्रजमण्डलददृष्ट । यथाकदवतावज्रवीजनिष्पत्त्या ॥ यक्षसकानारिसम्बाधाख्यानायात् ॥ अर्थत्यादि । अथखल्वित्ति वाः
कायन्यास । भगवान्वज्रपाणिमामन्त्रयामासलोचनसम्बुध्यत ॥ आमन्त्रयामासेति दृष्टवान् ॥ तत्त्वामन्त्रणमुक्तवान्तृपलो ज्ञ
यं । अथवा अन्यथा । अन्यापदृष्ट्यान्यकथनं स्वयत्नतुतारिधानं स्यात् ॥ मामन्त्रयामासेत्याद । वज्रसत्त्वमित्यादि ॥ सङ्घवतवत
थाततागु । अक्षाद्यादयः तथां नधियतिविनिकल्पसत्वलात् ॥ तद्रूपवत्वाद्यातथागतानांउक्तवार्थमाह ॥ अथखल्वित्यादि । सर्व

लकु

मायानिर्मितमभिसर्वस्मिान्यायभिमीमभिदिनक्षीमिकल्पयन्। सर्वपापक्षियाः सर्वपापः क्रोधानामादिः तस्यानिहन्तयामुविव
श्यमनयमानिः नामिशोकः॥ अथ खलु स्पर्शवज्रः नाम प्रसिद्धो समाधिमिति। हेतुवज्रधरयमानिमूर्तिं स्वकायवाक्चित्तवज्रस्य
स्तुति॥ आदर्शादिपञ्चकानवस्थायाः निश्चयामास हृदि तद्वान्। वज्रवज्रपथा तोलेति। यथापि हृदीजा नायलसप्तविधान् कु
वज्रजा। वज्रगर्भविदानासावथम्॥ शून्यताबाधिवज्रयाकानादितदक्षर्ननाकाशमसारूपविश्वववज्र। वज्रमसाक्षनसंस्थानः
ॐ। कृत्वा स्वमध्यस्थसूर्यनिकवं वज्रवज्रादितावनं॥ तथापियदिप्रत्यक्षसभक्तकथनं। तत्तदाविरहरात्रवृक्षप्रवश्रामा ३१

नीलोत्पलशोभामान्तलपवर्द्धता॥ तथावसतिसमयप्रत्ययः स्यात्। तत्र सूर्यकानादिशोदशारिः स्वबोधिचित्तलितेरावितवज्रआदर्शः
नज्ञानं वज्रसिवज्रमातृगुः। ककानादिरिवाऊर्जैः। नधिकणदलववत्नवि। लसंखोधिचित्तलितेराविनः। सूर्यवज्रसमताज्ञानं
तथाः वज्रसूर्ययोः प्रत्यक्षाया नाः प्रयाताः ततः सूर्यस्थायविहूंकावलवज्रवार्हूंकावलाधिष्ठितं। प्रत्यवक्षलाज्ञानात्मकं॥ ततादु
वताद्वन्द्ववलसंवलशुद्धत्वानुष्ठानज्ञानात्मकं॥ ततसर्वयविशामलण्डववर्वंशुविशुद्धधर्मधातुज्ञानात्मकं वाथवां॥ यमघा
टकमिति॥ ॥वज्रसूर्यवज्रविजयविशामण्डवास्वं हेतुवज्रधरयमापिं। प्रत्यालीढपदंशुक्लवर्णंशुक्लमूलमुखं नीलानुल

दक्षिणकरे वज्रखड्गकर्त्तिधरं । वामकरे घण्टायमकपालधरं । स्वाभासमालिङ्गितं । रागोलिङ्गं प्रतिष्ठाप्य । मण्डलस्थाश्रितावय
दिक्षिदहामयरलेवचनाद्॥ मायाजालमितिक्रुद्धस्यापदवस्तुनाश्चतुर्णां । सममनार्थयितितदर्थविदुर्ध्वा॥ विषामयनूदवस
र्वतः हृतिसर्वविधिषां । सकलांसूयनूदसूयनादार्थमित्यर्थः॥ शून्यताध्यानतत्त्वं यत्सर्वाणक्रवर्त्तुमाह॥ वज्रार्थमित्यादि । वज्र
मितिविश्ववज्रं । सूर्यवाहयवज्रवह्निसमाकुलमिति । तत्रवहयमिलतसूर्यस्थायविष्कृतवनिश्चयत्रं । वज्रलक्ष्मिमितितच्च
ज्वनिर्वर्त्तितावकवह्निरितिवानसातनाद्भ्रमयीहूमिंवाडमितिप्राकारचतुष्टयाद्यदिः॥ वह्निर्निर्घूपमालांप्राकारमिति । वज्र

हूमधूपनिदिक्षुचतुष्टयनिर्वर्तितवह्निनाज्वालीवचतुष्टयं । यज्ञवमित्याकाशदेशव्यापिवह्निर्निर्वज्रवालां॥ वज्रसत्वनिश्चयज्ञानक
र्वैकर्तव्यमिति॥ ॥आह॥ सूर्येत्यादि॥ सर्वतथागतज्ञानकायवज्रसत्वायमाविह्नुवज्रधरः । मारविध्वंसनवज्रं नाम स
माधिं समापद्यते॥ सकलज्ञानवह्निनातथागताननीयमूर्द्धनप्रवेश्य । हृदयदवीनयवज्रमार्त्तिलोलसूर्यस्थातायवज्रदवहूय
तमातुलयवीजाकृतालिनिश्चायमारविध्वंसनदवताज्ञवदुत्वाह॥ कायवाक्चित्तार्यवाजलाह् । अयमवमारविध्वंसनसमाः
धिः स्वकायवाक्चित्तस्यशुद्धिस्थारावतथागतकायवाक्चित्तात्मकत्वितथागतविशुद्धधर्मादयादित्यर्थः । निश्चनयामासति । सं

ल्रु स्थाप्य यथास्थानं निवर्त्तितवान् । मावं कर्त्तव्यं संप्रदानं माहर्यमायादि वीजस्य नलध्यानान्॥ यमध्यतिप्रधानयमानि वीजमयूखं वा
न्दवां । यमान्तकस्तस्मादुवीरय यमानिर्विषयति॥ तद्दं वीजाक्षरं कर्त्तव्यं । संप्रतितत्त्वममदादीन्यवसंस्थापयेति यथास्थानं । कम
मणस्थत्र्यक्षरयूरदिक्षितितित्वतः । यद्यनिवावायूमण्डलवतुष्टयं । आस्यदानुसारक्षरयूर्वविदिक्षु तुष्टय । यानिबवाक्षयूरकोणवतुष्ट ३९
य । दवकारदनवीजाक्षविनिगमायाह । वदस्यादि निगादि॥ ॥यमयञ्चितिजुक्तायः॥ ॥मास्यूति वैचाव्रनः॥ । पिशुनाव
नमस्कवः॥ । नागञ्जयमितारः॥ । स्तीर्थापूमायसिद्धिः॥ । यमघ्नाः यञ्च कीलितान्स्ति । एकत्ववाक्यादयः । यञ्च यमयञ्चयुक्तायः

माहेत्यादि॥ पञ्चयमघ्नानेरिधीयन्ते । तत्र मूलप्रस्तावसर्वेषां मण्डलयानां यमघ्नं निवसितावयदिति॥ कथमागतानवयथायां
तावयदिति॥ ॥इदानीं वज्रप्राकारवज्रपञ्जरमध्यगतानां गगनवत्काशात्मकाशरविष्णुहस्तानवमध्येयमार्यवस्थानार्थमाह
॥ खवज्रेत्यादि तत्र खवज्रप्राकारं महातत्त्वं । वज्रप्राकारवज्रपञ्जरलान्तर्गतावकाशस्वरानं॥ तस्य मध्यगतं तत्रापि स्यर्थः । विश्व
वज्रमिति॥ हुंकारनिष्पादितं सर्वविश्ववज्रमत्र । विलुदिति स्मरत्॥ पञ्च तथागतात्मकत्वात् । मध्ये तत्र । पूर्वशुक्लं । दक्षिणपीतं
। पश्चिमरक्तं उत्तरकृष्णमं॥ ॥यमानितस्यमध्यस्थमिति॥ ॥तद्विश्ववज्रवदिकावस्थित । तत्र गणायाक्षरयूरमध्यस्थं यः

वंदेवीहृतवज्रसत्त्ववज्रश्रीखासंबोधाय स्थापितमिति वाक्यार्थः॥ पूर्वाङ्कुशेति पूर्वदिग्भागे। एवं दक्षिणपश्चिमोत्तरदिग्भागे यावत्ः
बोधव्यं। कालङ्कुशेति। अग्न्यादिकोणेषु वज्रचतुःशूलङ्कुशेति॥ मारवज्रयमादिदिग्धातवः। तथांशूलधर्मास्तिकालनविदिक्षु। व
कु ० ज्रिकायाङ्कुशेति॥ वज्रिकावाराही। सवज्रतारोमी। ब्रह्मवस्यकालवज्रहृदयत्र॥ कमलकानवक्रपनानि। अमकपालनिविष्टद ४०
लकमलाधविष्टानि॥ ॥दशक्रोधानां जयमन्त्रपदमन्त्राख्यानायाह॥ ॥अथ खल्वित्यादि॥ यमान्तकं नाम समाधिः सर्व
यथेति। हृदयमानिरूपयत्त्वित्ययमार्यवस्तुं यथार्थः॥ मन्त्रज्ञप्त्यर्थमिति निश्चयः। मूढाज्ञानमिति। अधिनादकृतिवान्। माण्डल
यानां ज्ञप्त्यर्थं मन्त्रमुक्तं॥ अथ खल्वित्यादिना द्वादशवाक्यानि। कायवाक्चित्ताधिष्ठानमन्त्रमिति। मण्डलस्थव माण्डलेयानाम्रमसाद्य
सकनूमिति॥ द्वेषयमान्तिकायं त्रिमुखमिति॥ ॥मूलमुखं कृष्णं दक्षिणे शुक्लं वामं रक्तं दक्षिणपाणौ वज्रस्याधश्चक्रखड्
गः॥ अपरहृदयखङ्गकर्त्तिश्चवितं। तथा वामहृदयवज्रतर्जनीयमकपालधरं त्रिमुखमिति॥ ॥मूलमुखं शुक्लं दक्षि
णे कृष्णं वामं रक्तं। शान्तकमदितं खड्गविघ्नघ्नः। तस्मात्पूर्वं शुक्लपरं। पाणौ चेति दक्षिणे। वज्रस्याधः खड्गःपाश॥ अप
रहृदयखङ्गकर्त्तिश्चवरं। तथा वामहृदयवज्रतर्जनीयमकपालानि। त्रिमुखमिति॥ ॥मूलमुखं पीतं दक्षिणे श्वेतं वामं कृष्णं

कृ
ज

पृष्ठं पीतं त्रिचक्रमण्डितं॥ तद्वत् वाल्मीकमिति तत्र सूत्रं कुरुष्व पालोविति॥ दक्षिणवज्रखड्गपलकृणलवाण अपरहस्तौ अभयखड्गकलि

ङ्गे वामहस्तौ घण्टाधनुयमकपालानि त्रिमुखमिति॥ ॥मूलमुखं रक्तं दक्षिणं श्वेतं वामं नीलं वज्रकर्षणादितं पद्मवागः

मिति लालादितवस्त्रं पालो दक्षिणहस्तयमश्वायलकृणलवाणः॥ अपरहस्तौ अभयखड्गकलि वामवज्रवस्त्रकपालानि त्रिमुखमिति ४१

॥ ॥मूलमुखं हरितं दक्षिणं रक्तं वामं पीतं सर्वत्रावकर्म्मिकं वक्रं दलितवस्त्रं पालो दक्षिणहस्ते कालाख्याखजस्या

पलकृणलवाणः॥ अपरहस्तौ अभयवज्रकलिङ्क वामवज्रयमकपालानि एवमत्र कवचपूर्वोक्तयष्ठयमाविनाख्यायपटलं समर्थयं

नाद॥ ॥सर्वतथागतत्यादि॥ सर्वतथागतानां यत्कायवाक्चित्तं वज्रसत्त्वाख्यं तत्त्वविशालमयः शुद्धरूपमाभिः सर्वतथागतका

यवाक्चित्तरूपमाभिः शक्तवाद्यत॥ येन तत्त्वं तस्मिन्नीतिनिदकदक्षे अशीतिसूत्रितः सर्वतः सर्वगावनसमायत साक्षाद्

यतयायायत॥ येन अशोवरिद्धासमयः सर्वाज्ञानच्छेदकत्वनयत्लानीतिवाक्यनीतिपटलेः अशीतिसमयश्चासौ पटलश्चे

ति॥ ॥शुद्धिरूपमाभिमहासत्त्व अशीतिसमयव्याख्यानपटलेऽष्टकालविंशतितमः॥ ॥वज्रतीक्ष्णादिकव

र्णः॥ ॥निमित्तं मण्डललिखनाद्यर्थमाचार्यस्तुतिवज्रमाह॥ अथ तथागतः स्तुत्वा॥ ॥दि॥ महावज्रस

क्रि
धि

त्वमिति॥ सर्वसंग्रहकत्वात् महावज्राधिपतित्वाद्वज्रधरः। तद्रूपं यस्याधिपतिरुक्तं तद्रूपं॥ तत्र तत्त्वं यमानत्वं तत्त्वतावत्त्वं यस्यान्तिक
यास्तुत्यादि॥ भावत्रयेत्यादि। रावनानिष्पादितद्वयवज्राज्ञानकं वं। वज्रवाद्यधिष्ठानमाह॥ वज्रवज्रेत्यादि। भावत्रयकवात्
वज्रवादीनामधिष्ठानपटलस्य समयं। सम्यक् वज्रवादिधिष्ठानमक्रमित्यर्थः। कवित्वाऽमाकःपाऽः॥ तदानीमयमर्थः। वज्रवा ४२
द्यधिष्ठानसमयायस्य रागावतङ्कितितिरुद्धनामकत्वात्॥ यदि कल्लौ न लेवत्रविदः कर्तव्यः। एवमूलवज्रापिएवंजातीयपाठे
द्रव्यं॥ उक्तस्तुतिप्रयाऽनमण्डललिखनायाह॥ ॥सूत्रमङ्गेत्यादि। धावमितिप्रवत्र अधिष्ठानत्वात्मण्डलमिति॥ आधि

विलक्ष्वपत्वात्। तद्रूपं श्रीसमाजवाधिपतिश्च मण्डलं। यमस्यानिर्यमानिःस्वत्रीकाशं तन्तुल्यं। तत्कल्पकानित्वात्॥ सर्वकामार्थ
साधकमिति। यावानर्थः शान्तिकादिकस्य साधकं। यत्रमध्ये स्थित्वा। वज्रविक्रान्तदेशनि। मण्डलसूत्रपातय। वक्तुमाह॥ नवः
नत्यादि। मुनियुक्तनति॥ यत्र तथागतविशुद्ध्या। यत्र यत्र सूत्राणि यत्र वज्रनिहता। यत्र विंशत्यात्मकेन। सूत्रमालेनेति। म
ण्डलद्विगुणदीर्घेण। वात्रालेतिप्रसरेण। मण्डलप्रमाणस्य विंशतितमसूत्रलग्नेनेत्यर्थः। सूत्रालेति मन्त्राधिष्ठानादत। ज्ञानसूत्र
सूत्रयेदिति॥ अयं मन्त्रपदशः। दक्षिणमण्डलापद्धया। त्रिशूलहस्तागवत्रवत्र। सपतिकर्मिकामध्यगा। सूत्रं वामदक्षांगुलिभ्यां

यन्त्रयित्वा । दक्षिणदक्षिणपश्चिमकोणेनाकसूत्रेण । वर्तुलरेखामध्ये सर्वत्र भ्रामयेत् ॥ ततश्चाकृष्य पश्चिमात्तु दक्षिणमुखीभूतनिर्याः
सूत्राग्रं वैनायकनामकदनदवनायाः(?) । यथाक्रमं ब्रह्मसूत्रद्वयं मध्ये भ्रामयेत् ॥ तथा वायव्य ईशानके ... कोणसूत्रद्वयं स
पतिमालाकृतावकाशं । ततो मध्यतः पाश्चात्यान् । दशांगुलतः प्रत्येकवर्तुलरेखां सर्वतो भ्रामयेत् ॥ ततो पूर्ववत्कायपादोनाङ्गुष्ठवर्तुलरे ४२
खामध्ये वज्रावलीनिमित्तं । ततो बाह्ये पञ्चाङ्गुलरेखामध्ये कर्णिकावेदिकाः ॥ ततः पादोनाङ्गुष्ठरेखां । एवमनवमध्ये ...
...करेखाः । प्राकारपथगोपुरं ... ॥ ततः पूर्ववद्ब्रह्मसूत्रमारभ्य वज्रावलीवद्रेखां । ...

ष्ठपादमानेन वलयपट्टिकार्थं । तिर्यक्सूत्रमेकं पार्श्वद्वयेन । ततो वलयपट्टिकाबाह्ये । पञ्चकायपादोनाङ्गुष्ठमध्ये पादोनाङ्गुष्ठमात्रं
सूत्रद्वयं पार्श्वद्वयं दत्त्वा ... पादोनाङ्गुष्ठे ... पातयेत् ॥ ततस्तस्माद्बाह्ये पार्श्वद्वये वलयपट्टिकाबाह्ये । सार्धाङ्गुलं
सूत्रमेकं आवलीपट्टिकार्थं तिर्यक् पातयेत् ॥ ततो वलयपट्टिकार्थं पूर्ववत्सूत्रमेकं । ततो वलयपट्टिकाबाह्ये । सार्धाङ्गुष्ठसूत्रमेकं । हारार्ध
हारपट्टिकार्थं । ततः पूर्ववद्वलयपट्टिकासूत्रं ॥ ततस्तस्मात्काय... पादोनाङ्गुष्ठ ... एकादश ... । किन्तु पादोनाङ्गुष्ठमात्रं । वज्रावे
दीनं तस्माद् ... तथा गोपुरं । ततो हारार्धहारपट्टिका ... मुखानि वलयपट्टिनिबद्धानि । तत्र गोपुर

क्र
क्रि

पार्श्वमृणालानाः सर्वत्र मध्यकमलानां पद्मासनस्थ । अर्धचन्द्रविभूषित रत्नपट्टविर्व्वजालि प्रलम्बमानानि । मकरमुखमणिरत्नपट्टिः
निवद्धा मध्यलम्बमानाः । स्थूलामलमणिवज्रनक्षत्रशिखराः । मनागुन्नतपार्श्वहीनार्धहीनाः । ततो द्वारपार्श्वद्वयाग्रस्थमीय
भासनायविष्टकलशद्वयं च यथाशोभं लेख्यं । अवस्थारचवेदिकायां वायव्यस्तः ततश्चतुर्थकाले रत्नजालिकमणिदण्डनिवद्धाप्रलम्बा ४४
स्तवकिङ्किणीमुखनाः । पताकावलीपार्श्वयायिनः । यथाशोभं छत्रालिव । स्कन्धरत्नपट्टिकामध्यतश्चरणद्वयस्थितकलशमालिखः
नायः । निर्यूहस्तम्भास्तम्भावकाशे वज्रवलं लिखनीयं । वज्रवीणानानाद्वयविवक्षुलीतनयपट्टिका । सूक्ष्मपादद्वयविस्तारानाः । पार्श्व

यपादद्वयाधिकावज्रवत्ता॥ ॥तदनु मालिकाः पादत्रयविस्तारा घण्टावज्रावलीसमा॥ तदनु पार्श्वद्वयपादहीना स्तम्भावलिया
दद्वयविस्तारा । चतुरस्रसन्निवेशानानावर्णरत्नमयी । ततः स्वर्णयष्टीस्वर्णपादत्रयविस्तारा पीतवर्णा॥ पार्श्वद्वयपादद्वयद्वयः
हीना । ततो रत्नकाञ्चनपट्टी । ततोऽर्धकाविकासूक्ष्मपादद्वयविस्तारानाः । पार्श्वद्वयसूक्ष्मपादद्वयहीनाः । ततः स्वर्णसूत्रवर्त्तसूत्रतुल्या । ततस्त
म्भपट्टी पादद्वयद्वयहीनाविस्तारानाः । स्वर्णतः पार्श्वद्वयपादपादाधिका॥ ॥ततो मालिका पादत्रयविस्तारानाः । पार्श्वद्वयपादपा
दाधिका । ततः स्तम्भापट्टी सर्वस्तम्भपरिवृत्ता॥ ततः स्वर्णसूत्रवत्सूत्रवितत् । ततः क्रमशीर्षिका सार्धसूक्ष्मविस्तारानाः । पार्श्वद्वयपादोनपा

क्रि
सं

दानाङ्गुष्ठसीमा। ततः पादमानपद्मासनायविस्तारांगुलमात्राद्दक्षिणमध्यकायस्य ग्रीवासार्धाङ्गुलमानं। तदुपरि मूर्धाङ्गुलं स्यक्का
नखांशकांशमपरं॥ तदुपरि पद्मावली। अङ्गुष्ठत्रयमाना। तदुपरि अङ्गुलत्रयमाना वज्रावलि। यथाक्रमं चक्रवर्त्तिवज्रमयः। एव
मेकैकपार्श्वदक्षिणकमण्डलं त्रिदशाङ्गुलमवाप्ति। दक्षिणद्वयस्य मध्ये पादानां गुष्ठपद्मासना पवि पादानां गुष्ठपीठ स्यक्कामादशावक्रं ४५
सार्धाङ्गुलमानमध्ये सूक्ष्मे। अपरचक्रकवज्रचतुष्टयं पार्श्वद्वयलिखनीयं। दक्षिणद्वयगतालम्बमानदक्षिणलांगुलपर्यङ्कपताकाद्वय
दक्षिणपश्चाद्दशक्रमशीर्षपविविमुखं पास्कं त्रिमालवदक्षिणदिक्षु यथाक्रमसिंहवाजहंसमयूरमकरद्वयद्वयलिखनं॥

॥एवं कदम्बमात्रस्यः यावद्धस्तसहस्रकं मण्डलं लिखनीयं। प्राहुः स्तूपादान विहः शान्तिकादि प्रणेतावमिति शान्तिक
पौष्टिकवश्याभिचारादिकर्मकावकं। पवं साध्यस्य नवर्णविक्रयदाह॥ कर्मवज्रं। पंचशूलपञ्चसूचकं समकलं स्वीति॥ ॥
वर्तसूत्रविदिक्षु। तस्य मध्ये स्वीति। तस्य च दिक्षु वह्निनक्षत्रमावास्य परमध्ये। वज्रमिति हस्तपञ्चशूकवज्रं॥ वज्रकालमिति वज्र
कावववह्निमिः। ऊर्ध्वशूलं स्वीति। अपरकवपूर्ववस्वर्वेश। चक्रमिति त्रिशूलाह्वावचक्रं। वश्यमिति वज्रकावनवह्निमिववः। वल्लमिति नव
शस्यावर्णं। पद्मनागासमयमिति। लादिपवह्नि। खड्गं च समिति त्रयः। विश्वकालमितिपञ्चवह्नि॥ ॥एवमस्य

श्री

नपूर्वे चतथागतविद्यान्यालिख्य । तदैवकालचतुष्टयविद्याख्यानायाह ॥ पूर्वकाल इत्यादि । पूर्वकाले त्वाग्नेय्यां दक्षिण इति
नैरृत्यां । पश्चिम इति वायव्यां । उत्तर इति ऐशान्यां । बाह्यपुटे चतुर्द्वारविद्यालिखनाय मूलमित्यादि ॥ ॥ ततः मूलेन वं हूं
त्रिशूलवज्राङ्कितं । दक्षिणे क्रौं हूं त्रिशूलवज्राङ्कितं । पद्मं ह्रीः तपमं । खड्गवज्रिणं खड्गमध्यमं । अनेकमपि च दिः । पूर्वकोणचतु
ष्टय । कपालचतुष्टयं बाह्ये । सर्वलक्षणसंपूर्णमित्यत्र । अन्यथा हीनतापसङ्गः । विद्यासमानि उद्वर्तासमक्रमेण बाह्यानि
लिख्यन्त इति ॥ ॥ इदानीं मण्डलप्रवेशप्रदानाय वक्तव्यानन्तरं । पूजानि ति विद्यादानवाचयितान् । अभिषिक्तान् इ ४७

ति । सत्त्वअक्षाअदकारिनिवेशविवक्षाह ॥ सर्वतथागतेत्यादि पूर्ववत् । महामण्डलमिति । महद्वज्रधातुमण्डलमिति महामण्डलं
तद्युक्ति यादृशा ग्रन्थसमूहः पटलः ॥ ॥ इति तत्त्वसमाविततत्त्वग्रन्थसमूहपटलः व्याख्यानविंशतितमः ॥ ॥
ततः मण्डलपटलव्याख्याध्यमः मः ॥ ॥ मण्डललिखनाय स्तुतिं कृत्वा । इदानीं प्रवेशकर्तव्यतामाह ॥ अथ ॥ ॥
भगवान् इत्यादि । अधिष्ठायामिति वज्रसत्त्वं पूजनसमाजनति ॥ मण्डलमित्यादि । वज्रमालमथवा । अधिष्ठायामास इति ॥ अ
वश्चितवक्तः सर्वपापानि । हतकानि दानमादि तथा आगतिया तादिकं ध्यानमिति ॥ पूर्ववत्सर्वमण्डलनायकमिति ॥ इदानीं च

श्री
गु

डाकिन्यादिमण्डलत्रयः प्रधानं। वज्रमण्डलस्यावनामण्डलवत्। निष्पन्नदेवताचक्रदेवताराजनायाह॥ ॥सूर्यवह्नीत्यादि
सूर्यस्थायं कारयविशतं कादिश्वयवलत्यतकाकद्ययाक्षितं। पञ्चाकारं वायुमण्डलं। तस्योपरि वं कारं निष्पन्नाम्भो। आः कारयविसत
कपालमध्ये। ओमकृद्दहनवूयलरकादिकं दृष्ट्वा। वायूद्दीपिताग्निनापितकपालदेवताकृतं॥ ओंकाराधिष्ठितबुद्धिन्दुनिर्गतनक्षि
नासकलतथागतानां। हृदयानी तत्त्वानामृतनमिश्रीकृतं पञ्चामृतं। तस्यास्वादउपरागाकृत्वा समयं संकतं तदधिष्ठानमकृं निष्पाव
यामास प्रकाशितवान्। कासावधिष्ठानमकृविल्याह॥ ओंकृत्यादि सूक्ष्माधिष्ठितमित्यर्थः। जिकावज्रप्रयोगेन। हूँकारप्लुतकण्ठ ४१

तवज्राकाराजिकां कृत्वा। तन्निर्गतवन्ध्मिनलिकया। किं मस्यप्रयोजनमित्याह॥ आवलन्तु इष्टसर्ववज्रणमिति। मण्डलत्रयमाण्डल
यानां। तद्देवतनमृताखादनं कारयितव्यमित्याह॥ प्रवेश्यत्यादि। सर्वसत्वानिति। समयमण्डलसदृश्य। नाकाशदेशस्थितानद्ध
श्रीजविनिर्गतवन्ध्मिनाः रनीतानज्ञानाकारसत्वूपतः इति॥ स्वप्नमायास्वराववतकर्षणमिति॥ ॥ज्ञानदेवताचक्रस्याद्यादि
कं दत्वा। रक्तिसन्निहितीकरणं वक्षनं। समयमण्डलज्ञानमण्डलया एकीकरणं बन्धनमिति॥ प्रविष्टस्यागमननिषेधः वशमितिमि
दृस्यवञ्चनं क्षोभणं रःरवत्यागेन सुखितं। सूक्ष्मवादिवज्रमस्त्रिति॥ ओं सूक्ष्मवज्रः। ओं दण्डुह्री। ओं पमवं। ओं खजमपाः॥ इतिसूत्रिर्ये

थक्रमं, ॐ हूँ वँ हाः, इत्यनेन, कृत्वा हृदं कायमा निर्गत्य विचित्रमित्यादि॥ ॥महिषवज्रमित्यादि, महिषाननामहिष
ः कस्यायवित्रं, वज्रमातृमण्डलं विरावित्वा, आसनत्वनत्ति शेषः, मण्डलसंप्रधानयमारिं, स्वद्ध मण्डलमित्युमण्डलं, माह
वज्रमाहयमारि, सकलसकथाश्चायश्चासौसकलसचिकस्तु र्यः, चक्रमण्डलमिति सूर्यः, कर्ममण्डलमिति सूर्यः, कर्मवज्रिणमीर्घायमा ४८
रिं, वज्रामण्डलपद्मेषु, विश्वदलकमलस्थायवि, यथायोगं सूर्यचन्द्र स्वस्वविंद्भमांडलस्थं, तावितात्मनाऊद्भविशेन, यद्दवता
याग्रेन यत्कर्मकर्तव्यं तत्कुं॥ ॥शान्तिकमित्यादि, कर्मवज्रालेति, श्रीघोयमारियोगेन, सर्वमिति सर्वं यथावदन्नावाचामि

यर्थः त्रैलमितिमावितनवमांसादि भवः न्यक्षौविमितमावितनकशौः, अर्कतुलसदिवौः, श्मशानकृष्णचतुर्दश्यां अष्टम्यां च
तिशेषः, पात्रमितिनवकपालमितिशेषः, कर्मवज्रप्रयोगमिति॥ श्रीघोयमारिरूपमाधाय, अञ्जनमितिनिष्पन्नकज्जलं तावयत्व
मिति, श्रीघोयमारिरूपं कर्तृश्चाञ्जनायामिति, तत्कज्जलमक्षितकज्जल्यां, अञ्जनसिद्धिविमिति शेषा, यदि कलितकज्जलनाञ्जनं कन्या
मितदातैलाक्तवाचीनकस्थितदयितसमम, धूमायितकज्जलाञ्जलत्वनसिद्धिः, उस्मायितकज्जलाञ्जनसर्वजनप्रियः कथंकलाकल
नादिरवतीत्याह॥ कर्मजायप्रयोगकः, अयमर्थः श्रीघोयमारियोगेन, दक्षिणहस्तेनावहत्यकज्जलं तावज्जयं वायावत्कलमिष्ट

कृ

मायगउम्हायगवा॥ ॥कृक्रमतितिस्त्रीकृतम्, वकनतिमाविकनवमांसन, उकद्वायदगाहा॥ कर्मवजुथयाकोलेलि, स्त्रीर्थाय
मावियामाक्षय, उकद्वयंसमतागमकालयकपालरवस्थयदस्मनावस्थालमशानरावजुयवंयावक्रिआ, सिद्धिज्ञरिववितिपूर्ववह॥
पक्षनतमिलि, सविवतुमांसस्त्रंयवमासं(माकृददनं, उकदक्षाकंसमतागंतुडिकायामूवकाशपूवलमातंआर्कं, त्रिलावव
ह्रितमिलि, सूवर्तुवृयतामपगुः, यथाजमतुतिकाकृतं, तवेयथाजमंत्रिवतुर्वदप्रमाणामावकाः, सयकृययवरवकिकायधि
कातुतिकावदवाह्निप्रमालाः कर्मथाकोलेल्यादिसर्वपूर्ववह॥ ॥काकृलादमयंखजमिलि, प्रन्मूखकाकृवीजाकहूलादयटि ४९

तखजं, कर्मयाकोनति, दस्नतरदावा, स्त्रीर्थायमानियागंहवा, तावजुयक्यंयावक्रिआ, सिद्धिज्ञरिववितिपूर्ववह॥ कर्मखजस्तुति
स्त्रीर्थायमावविखजः, यथाकृशाह्निकादियविलवलान्यतकृकमाशिवावादिकंप्रधानयमानियाकोलसाध्ययानिकाथसूदमेः
ववि, तगवतानाकृमिलिवाधवं, कर्मथागयटलेस्तुति, कर्मनानाकमाकृवाकं, थागस्लस्निग्धयायशः, तथातकाजन्कुसमूदःयट
लःकर्मथागः॥ ॥स्तुतिसर्वतथागतकायवाक्चित्तवान्कुसमूदःकर्मथागयटलःउकविंशतितमः॥ ॥ततःशाह्नि
कादिकथवाः॥ ॥थ्याक्षमि, उकृशाह्निकादिकर्मवतुलिखनयावियागिवकं, सुथखलियादि॥ ॥मासवज

स्तनावस्थानमित्यादिना पूर्वोक्तेन स्तोत्रेणाऽनुस्तुतिविशेषः। अध्येषितवन्तः पूर्वकाः कर्मणोदन्तसूक्ति। कर्मणोदशाग्निकादिप्रणोदन्तसूक्ति
१ ॥ शाग्निकादयः प्रकृष्टाः प्रदाविशेषः तत्तः दर्शनमूर्तिसाक्षात्करणादि साधितः। महावज्रकीर्तिवज्रसत्त्व। ज्ञानसागरवाधिसत्त्वा। दा
नविनिर्जितास्मि॥ सर्वथा सर्वदा सर्वप्रतिष्ठाता। नवात्ववत्कर्मणाचारित्वात् नकृत्यकावशयत्रस्थानिवयतामनाकृत्ववशाद ५०
व्याधितवेयसाकारादिकर्मवन्दूं दर्शनमिति॥ यमायक्तानीत्यादिकं वक्तमाणं। शतकमादवस्तुकृतवन्तप्रदक्षिणथमाह॥
॥ अथ खल्वित्यादि। वक्ष्मार्थयक्त्रं वक्ष्मयक्त्रं। किंभूतं त्यादियमाद्यक्तानीति। दूदंवयक्त्रं विमयादन्यायनार्थः। नक्तार्थयतिशां

थं। वक्ष्यशाक्यतितायशाग्निकभावनां रक्षत्यारिकान। उत्पत्यायिभावनयेव लिखवं। कृप्रयक्तं लिखितव्यामित्याह॥। हर्षं दूत्या
दि। वंशलवदूति वंशपर्वात्यकनावकाशस्थितयक्तमदर्शिलाव। वज्रलिखनस्वरपष्ठयट्लवकर्वं। हलामण्डलिकाक्रमदूत्याः
दिनानभानामविदर्शयदिति। नमःशब्दननामविदर्शनं शाग्निक। अस्यायलक्ष्टलाह॥। यदायत्कर्मजायत। तदातदूक्तं मत्राह
वशाविदर्शनं। लिखितवज्रावस्थ्यनमाह॥ ॥कालमितिकृता। मूलमिमध्यगाते। वाक्यायकवनान्नमत्वं। आदिशब्दनत
प्रवज्रादि। यमाविमान्तानत्वा। वतिसम्बन्धः॥। किंभूतंवज्रकायारं। भादयमाविंपूर्वान्यामहु। साध्यमितिपवशसम्बन्धः। वज्रम

७

गुल्मावृतमिति । यद्भवचन्द्रमण्डलीकृत्य । तन्मध्यं साध्यनामिति । यस्य शान्तिः कर्त्तव्यास्तस्य त्वेवेति । ह्रीं ओं विशुद्ध्यतिनानक
माद्यमानिनिः तमितिसाध्यं दृष्ट्वा एवं विधं लावयेत् ॥ मन्त्राख्यानायाह । ओं ह्रीमित्यादि । सर्व्वत्रैव मन्त्रः । ओंकारादिहूंकारान्तपर्यन्तव
तन्त्रतः यत्र विदर्भणमन्त्रद्वयान्तर्गतं साध्यं लिखितं । शान्तिकर्मनयं शान्तिकमन्त्रमुद्दानयामास उक्तवान् ॥ तद्वदन्यत्रापि सर्व्वत्र नेयः ५१
सम्बन्धः । पुंसां शान्तिकायामन्त्राख्यानमित्याह । पुंसामित्यादि द्वन्द्वादि कुं तु स्त्रीशान्तिकविधानवद् ज्ञेया ॥ पौष्टिकं तथैव । पुंसां पौष्टिक
विषयपि कर्म्मन । स्त्रीणां पौष्टिकमन्त्राख्यानमित्याह । तद्वद्यमित्यादि । स्त्रीविषयपि पौष्टिककर्म्मैव तद्वदित्यर्थः । स्वाहानामविख्या

ताहान्तः तत्र विदर्भणं । स्वाहादिकं वश्यादौ यः । कस्य विदर्भणमित्याह । साध्यस्येति । किं कृत्वेत्यादिनाममादायेति । साध्यस्य नाम
विदर्भणीयमित्यर्थः निश्चितं लिखितं यदुक्तमिति शेषः । पीतवर्तुलमध्यमिति । पिण्डलयमानं पीतवर्तुलमिति । यद्भवपीत
वर्तुलविरावा । तत्र हूं लावयेत् ॥ पीतकुं ते इति । ह्रीं ओं निर्वर्त्तमानक पिण्डलयमानिकवश्यं ते । वोषडिति वोषट्शब्दनवानामः
विदर्भणं । पौष्टिकसमयं पौष्टिकविधानं ॥ ॥ वश्यविधानायाह । हूं ओं वश्यादि । कर्यादि वज्रसल्लीकर्यादि । अनामिकवृषिवलं
ति । यावत्कालं कर्त्तव्यायितुं । वासमूयतन्त्रस्यावाकवानामिकावृषिवल । एतन्मात्रवशं उक्तवां । अलक्तकादोयथव्यामिलिखवास

गुलमावृतमिति । यन्त्रमवनम्रमङ्गुलीकृत्य । तन्मध्यगं साध्यकमिति । यस्य शान्तिः कर्तव्या तत्सम्बद्धेविति । हृद्बीजविहितेति कालानल
मारयमालिनिः तमिति साध्यं दक्षवं एवं विधं लाञ्छयेत् ॥ मन्त्राख्यानायाह । ॐ ह्रीं इत्यादि । सर्वशिवमन्त्रः । ॐकारादिहूँकारान्तपर्यन्तं
कवचतः परविदर्भलमन्त्रद्वयान्तर्गतं साध्यं लिखितं । शान्तिकर्ममयं शान्तिकमन्त्रं उद्दानयामास उक्तवान् ॥ वज्रधरस्तुतिपूर्वमेवः ५१
सम्बन्धः पुंसां शान्तिकायां मस्या लक्ष्यमित्याह । पुंसां इत्यादि दर्वतादिकं तु स्त्रीशान्तिकविधानवदेव ॥ पौष्टिकन्तथेति । पुंसां पौष्टिक
विमयपि कं तत्क्रमेन । स्त्रीणां पौष्टिकं कमलस्थमित्याह । वज्रद्वयमित्यादि । स्त्रीविमयपि पौष्टिक कंक्रमे न वस्यर्थः । स्वाहान्तामतिरवा

स्वाहान्तः पत्नविदर्भलं । आदावन्ते च स्वाहा हाथादयः । कस्या विदर्भलमित्याह । साध्यस्येति । किं कृत्वेत्यादिना समादायति । साध्यस्य नाम
विदर्भलायमित्यर्थः । निक्षिपत् लिखित यन्त्रमिति शेषः । पीतवर्णयमन्नामिति । पिङ्गलयमारिं पीतवर्णस्थमिति । यन्त्रमवपीत
वर्णविलास्य । तत्स्थं लावयत् ॥ पीतकुसुमेतिति । हृद्बीजनिर्वर्तितानक पिङ्गलयमारिकवधूतेः । वोषद्धकि वोषट् हाहन्ववानामः
विदर्भलं । पौष्टिकसमयं पौष्टिकविधानं ॥ ॥ वश्यविधानायाह । हूँ जः इत्यादि । कर्पटेन्द्र मलीकर्पटे । अनामिकवृष्टिरक्त
ति । यावदंकर्तुकामयितुं । वासमूयतस्यवाकवानामिकावृष्टिरक्त । एतस्मात् यं यत्कृतवां । मलकतादोपदृथतस्थामिलितवास

७ द्वि कापालेत्यपल्लवं ॰ वज्रहूंकारेणापि विदर्शनं दर्शयिष्यति ॰ कालाविवर्जितं इत्यादि पूर्ववत् ॥ ॰ वज्रवर्तुलादितमात्मानं ॰ यमधात
कमिति ॥ ॥ श्मशाननायकमाविष्कृत्वा ॰ चक्रवर्तुसमावृतमिति ॰ यत्र भवचक्रवर्तुं रावपीतासनं ॰ स्वकायनिर्गतैरिति
ति ॰ देवतायूथस्वकायावस्थितबीजनिःसृतैर्वज्रिभिरिति ॰ अयुतमात्रं दशसहस्रं ॰ सूतास्याचलकुणलास्तु ॥ ॰ सर्वमेवकर्मणिदशसह ५२
स्रमकुर्यात्ः कृतमयुतमात्रमकुर्यात्कार्यसिद्धिक्रियाविशेषाख्यानायाह ॥ ॰ वश्ययदीत्यादि ॰ यत्र यज्ञायपयनमकुं पूर्ववत्कुर्य
त् ॰ घृतादिवर्जितमिति ॰ घृतमधुपूरितशरावसंपुटावृत्य ॥ ॥ आकृष्ट्याख्यानायाह ॰ श्मशानत्यादि ॰ चलकवज्रवायपाति

ज्ञाद्यावार्थं ॰ चक्रव्यकर्मणोपायायवज्रकवार्थः ॰ ततः स्वयं हृद्वा स्रमकर्यं श्मशानस्थनकवत्यर्थः ॥ ॰ लाक्षावक्राइमिश्रयति ॰ लाक्षा
यावामहस्तानामावृषितमिश्रया ऊंः कावलजींः कापालेति ॥ ॰ आदावकवऊंः श्रीं विलक्षवद्वयं द्वयं ॰ याषितयमराणु हूंति ॰ श्री
कपालसंपूटहूंतिद्वय ॰ अधयाऊवस्थित ॰ वक्रमितिवाराद्यमावि ॰ वक्रवर्णाङ्कुशावनद्धमिति ॰ स्वहृद्बीजवक्रवश्मिना ॰ अंकुशाका
वलानीतं पाशेनबन्धितमिति ॰ दक्षिणकवस्थितविक्रलादितयमनालपाशेन बद्धं ॥ ॰ वातमण्डलीयावाहूंति ॥ ॥ चक्रव
र्तुपक्षवपविलतधनूनाकानवायुमण्डलवक्रमिदस्याधस्ताद्धृत्वा ॰ वायुमण्डलं पञ्चदशालेति ॥ सं ॰ वि ॰ व ॰ गु ॰ म ॰ ल ॥ वश्य

७६ पुरतः दलाद्दाढर्षैः। अनुक्रमयितुं सर्वपूर्वोक्तिं वाक्यं। अतिमतात्रिकोणमविशेषार्थमाह॥ यदा नाभौ हूं नीत्यादि। यं यं नाभ्य
दिति। कपालसंपुटाद्युक्त। अयमत्र समावरादति। नाभ्यन्तमत्र पूर्ववक्त्र॥ ॥शुक्लानाख्यानायाह। हविर्भावसकलनाति हवि
ज्यमिद्धावसकादविनानः। तत्रां समालिख्य समावसंपुटान्त संस्थाप्य यथागमना वायविनेस्ख्यालिखदिति सम्बन्धः। तस्यायविसमालि ५२
खदिति। अखावतुश्चयमा अखासमस्तकस्य वाउ पविलावशस्य। अखयासमन्तात् ज्वालिकयावेष्टितं। मनुं तावयदित्यर्थः। ततमनुं विदर्शयदिः
तिमनुं नादौ हूंकारादयश्चाः। तावकसनीनायकया वाममार्गे। पवनागोतुवंकारः तावकसनीनायकया। दक्षिणमार्गे। तस्यापनीतिम

तावधस्तात् माहेन्द्रमण्डलमिति। पृथिवीमण्डलचतुरस्रं पीतवर्णं। कालेयपृथिवीकवज्रं। विश्ववज्रलाञ्छितमिति। आक्रान्तविश्वव
ज्रं। तमनधस्ताद्विश्ववज्रमित्यर्थः माहेन्द्रमण्डलाधिष्ठितमिति। स्वयमपि माहेन्द्रमण्डलाद्यन्तरावं। विविधविश्ववज्रस्याधस्तादिति शेष
ः पर्वतीति। तमनुलेन। अनुष्ठनकृत्वा। तमनावर्तितिविआकाशदृढवचनं। कृतन्यासदित्याह॥ विश्ववज्रसमाक्रान्तं माहेन्द्रमण्डलाः
दधः। अयमर्थः यत्पीतवर्णः। तत्र पवित्रीतः साध्यः तत्र पवित्रविश्ववज्रं। तत्र पवित्रपृथिवी। तत्र पवित्रमनुलविनायः। नरोः पर्वतः पाल
यादिमंतत्रं तत्रैनपयिपवति। आक्रान्तमितिपार्श्व॥ ऊर्ध्वतमनुलेनाक्रान्तलाङ्गः॥ ॥अथवाकृष्टकृष्णनायाह। वाकृष्टकृष्णेत्यादि

७ क

तथेति यथासर्वं, तथादेवतामूर्त्तिं नयति सैव, अपरेऽपि विशेष साधकस्य जिह्वायां यदि त, विश्ववज्रायनिमाद्भ्रमण्डलं, तस्यायनत्वाविधि
तयमानियतिव्यः, यथादितमिति शृंखलादिकं॥ तदूयमानिप्रयागत ह्रूंति॥ ॥अथतदूयमानितन्त्राकप्रयागेण॥ बुद्धध
र्म्मसंघाय, बुद्धसरणं गच्छामि, धर्मसरणं गच्छामि, संघसरणं गच्छामि, कानितनवकनामनपरिज्ञानार्थ, मारणनामधानिमत्ताः ५४
यकाराख्यानायाह॥ श्मशानकर्प्पटि ह्रूंत्यादि, उतीयमानियाणीमस्याख्यानायाह, नाडिकत्यादि नियमितसेः, वण्डुवीजेनेति, धूम्रनः
वीजेनडूंनी स्वनडूंनी, त्रितकस्यवमनयति, वाणदंः समूत्रय, बृत्तुक्ति तयन्तलखन्याति, बुद्धकाकयन्तलखन्या, नामसत्वविधा

स्यसाति, मार्यस्यसत्वस्यानाम, देवताकानाथमाह, आत्मानमित्यादि, वक्रश्मक्रुरुवक्रथेति, श्मक्रुरुवानयितहः कपिलः लि
खादितिशान्वयाह, ब्रह्ममितिशुक्लवर्णं, महापद्मवर्णं, कपालं शुक्लं, वज्रमुद्गरं शुक्लं, वज्रारवणहृतिनमिति॥ ॥तथागता
त्मकपंचमूर्धधरं, नामरूपमहाविवनादिति, स्वहृदिस्थितविश्वरू बीजनिर्गतनरश्मिना, सर्वनामरूपैः, स्वकुलाधिपामिति, स्वमू
र्द्धिधरयमानिसमूहं, अस्यायल्हृणत्वाह॥ अपरश्चपियमानिश्ववबाहवं, प्रत्यालिढति, वामपदानितदक्षिणांगवति, सूर्य
मण्डलउर्द्धतः ह्रूंतिमहादिखवृहस्थापनिस्थितार्कमण्डलस्थापनिष्ठाह, कालाकालाग्नीतिप्रलयकालाग्निकलां, समक्षतिसम्यग्निः

लाय । मलिनं कलुषं ऊर्ध्वं गृध्रं केनचिन्मागेः । इष्टनाशेनेति । दीनतमाक्रैः । वधमानकं यमानं । कामतृष्णाञ्चितकाशांकेशाः
कुलिशादिकृतशस्त्रादिना ऊर्ध्वं नीतमिति । सर्वशरीरवल्कलिर्द्धं । दीर्घदुःखेकाकैः कण्ठकेनाग्रत्रविनमिति । कण्ठकत्रविनमाग्रं स
तिनिमग्नपदाक्रान्तमिति । हतिनिमग्नेरुर्द्धं ॥ तस्यदहस्यनरकादिमिति । कायवाक्चित्तरत्नादिं वहन्तीति । स्वकर्मजवह्निनाम ५५
कृत्य । आत्मपतङ्गति । खदवनामूलो । न्यसदिति यथास्थानपतनशयत् । सर्वपथमतत्त्वकर्त्तव्यं साध्यराधनाकाल । यश्चात्मलिनमि
त्यादिदृष्टव्यं । कवचं वर्ति । यादवनां नारकपत्नायनूर्त्वरक्तसुखाराज्यनिष्क्रिय । वज्रला वस्तुथाद्दष्टवा । शून्यदवदितिसूतवत् । घात्य

कं मार्यमाणं । पिवक्कमिति । पिवाक्षैः शेषवक्राद्यैः । मदमज्ञकमिति । साध्यस्यमितिरोषः । असत्यादिपापितमिति । असमनीस्तुतवि
बाधमानः । मतमधं विध्वंसकृशमानुषलकर्त्तव्यमिति निवस्थार्थमाह ॥ तवृशविष्टनवरता । तस्माद्वनकादिमनं विमृश्य । तन्दु
ःखाद्दुःखद्वतावसिमूढनलकामताकवृणा ॥ ॥ दुःदन्दु सर्वमवतस्यापकामित्याह । व्यवनापयतीत्यादि । तन्नतदुःखाभावय
ति । केयथानः यवमापकानारविषयतीत्यर्थः । दुःदं वाक्षयमिति । दुःदं ववनं उदाहवनदुःखितिउकवक्तः कतमकृत्वनमित्याह । अ
ताहीत्यादि । सत्वघातीमिति । गुरुवृक्षायपकानकं । मदाविलति । मदाश्वासोविकल्पाश्चदुःखदुर्गत्यादिरूपः तस्ययस्मान्नलंस्फुट

नं. तदर्थं वज्राङ्कुशवज्रः महाविकल्पमानववज्रः करोमीत्येतेन भगवानवद्विवज्राङ्कुशादि॥ . यत्रेत्यादिना यमर्थः यत्रादि पूर्वमयावष्टं
सत्वविधानविशेषाय ध्यानाय यत्रादि समयादरेण वाग्वज्रसत्वाङ्कुशार्थः॥ ॥ङ्कुतितस्त्वयमाविर्भूताङ्कुशकलयालेः
विंशतितमः॥ ॥शून्याद्विधेन्द्रार्थमाह. तथेत्यादि तथेः॥ ॥तिममीदवचादिकं पूर्वंवद् वकपालसंपु ५३
टाङ्कुति. हंडि॥ ॥कादिखालकहय मानवनकावस्थानवदं वाक्यं॥ यमाङ्कुकमिति मानवलोकं. अध्यमहिततमानु
दाविति गाकारस्थानुदः श्मशानयदिशावृहनिमित्तेः आधसंघातेविति. एतदृश्यानवपिशाधसमूहः. संस्कारदातव्यः वलोवलवक्रो

ज्ञानेमध्यज्ञाने उत्तानेनाध्यानायाह. आलिख्य हृदयत्यादि. विधिनाननेवति. मानवविधिकथितसत्यादिना॥ ॥हूँहूँकारः
विदर्शयेति. साधनामध्ये हूँकाराविदर्शनीयं. कपालसंपुटदण्डिकादिखालकहय. पितृवनश्मशाने. यमालीति ह्रहशयमानिः
यांतवङ्कुति यंकानयनिशकं आधसंघातेः स्थिते यमाविरित्रसिध्यति. प्रत्यानयनमितिशेषः. विधिनानानेवस्वकथितदाविद्धिः
सत्कारवदितिताच्च वनामूलिनिमसीकर्पटेनाह. कृष्णङ्कुतियाज्ञानमाह दक्षिणाभिमुखः स्थवकति. स्ववामहस्ततर्जनीनकं. एष्मे
नत्यमानः उन्मत्तकदनवानिवेशेति. धूलवकयततमन. सकाशाविशेषा. यावल्लिखनायाह. मानवङ्कुति. मानवविधिकथितमः

गु

स्यादिना । चक्रद्वयपियमालख्य । तद्वत्पद्मं । तद्वत्पद्मचक्रं । मध्यिमान्यथानिति । एकं चक्रं मध्यियष्ठ । अथवमध्ययष्ठ । पद्म
ऽङ्कुशाने । द्वन्द्वमिति । नीलाष्टयष्ठ । चक्रद्वयमपि । चन्द्रमण्डलन्दृश्ति । चक्रसंबन्धचन्द्रमण्डलदातव्या । यामिनाहृदाति । ए
(ताहृतालपद्मंवति । मध्यावृत्तंभवृमध्यगन्दृश्ति । समन्तात्पर्वतमालाया वेष्टित । सवरसिंहासूपदासिंहः । अन्याश्रिलक्षमलीकवल
दावानवमदनमलूपृवृषादिवृलिखनीयं । विवन्धःसवृक्षारवतीति । पूनवनृकमस्याशाख्यानायाह ॥ । नावनतिभमावना
स्त्रीशान्तिक । स्त्रीनिमित्तं । स्त्रीयूवृवशाकर्षण । अनकंवश्यस्त्रीयूत्सयावपि । यवंपूवृषनिमित्तं । काश्मीवंत्रतिपूंसाशान्ति ५१

कस्त्रीपुन्सयाः पौष्टिकवलिखबन्धश्च ऽङ्कुशयलन्दृश्यं । शान्तिकपृष्ठावयि ह्रुरत्वतसायत्कार्यमिति (॥) वः अयमर्थः शान्तिकपौष्टिकवश्य
वृत्तवावसंपूटे ऽङ्कुशनीयं कृवकमाशियायत । काकयक्षादि । काकावृद्धकाकः लरवन्या मावलविघ्नवल (आ) ह्वानादिपुलिखितव्यमिति (॥)
वः । माध्यपूवनायनविलादिकविकिमाध्यलिखनीयं । संपूटयमष्ठिति । संपूटेपृयमपूव । ततामावलाह्वानेनविघ्नवलविमयदष्टिका
दिरवालकसंपूटेपू । आकृष्टेयमपृस्त्रीकयालष्ठ । यमार्यात्मयुयागतन्दृश्ति । ततयाथकयमाविमूर्तिकः । आवस्यतिऊर्ध्वादक्षिणस्थित
न्दृश्ति । कृवकमाशियायतदक्षिणमूखेन । अस्यापलन्दृश्यलाह ॥ । अन्यान्यकमयिकयाऽन्यान्यादिन्मूखावाद्ध्वं । नियतकार्यवजावस्थयनू

पश्चानुपूर्व्यामाह, प्रावेशनावज्रनामार्थमाह॥ अस्मादिति कायनिष्पत्त्याव्यायायायगात्सत्त्वावदाविद्यातगंहत्वा, हुं दं वज्रमवलोयं, तदेत
दक्षवज्रहृदयं, प्राप्य अवलोयमित्यर्थः पदद्वयं तन्माहुः किल्पकादनवज्रहृदयादन्यपथमत्वमिति, यथेष्टप्रावेशनीयाः स्थापनीयावा, सूय
नमिति, दक्षसदस्रं, ज्ञानवज्रलेति, अस्मात्देवकरावावदिनविज्ञनच्छायामाथापमाकावल, यममाविद्ययातनहुंति, एवंविधयमाः ५८
विभूयत, किमित्यवज्रप्रावेशनमिदितमित्याह॥ हुं दं वज्रमिति॥ ॥सूद्मवलखनादिति, सकलाद्भवस्थापनाह, वज्राद्भूर्वेति
वज्राणांलिखनानुपूर्वमनुक्रमः वर्जनपूर्वः पश्चादवादिलालिखनशट्टस्थलायः लिख्यत पत्र भावनादिना तल्लिखनं, वज्रानुपूर्व

यल्लिखनं भावनादिकं पञ्चमन्त्रकथकः सूरिमनार्थप्रविशुद्धकोवाच इत्सम्पूर्णः पटलः॥ ॥इति श्रीसम्पुटमाविनन्त्रसूरिमनार्थपवि
शुद्ध पटलःत्रयाविंशतितमः॥ ॥ततः वज्रमण्डलावतरणकथाव्याख्या॥ ॥मः॥ वज्रमण्डलावतरणयानसिद्धिग्रा
पिसाधकहुंतिस्तुतिपूर्वकाध्या॥ ॥पत्रया मण्डलप्रश्नमाह, अथतनावज्रहुंत्यादि, अननातिपूर्वकमाह वज्रसत्त्वावल्लमित्या
दिना, दशतिदशपयकाशय, खवमण्डलेति, खवतथागतमाण्डलयानामित्यत्र नैवमण्डलञ्च वयविस्तवलसकलमण्डलदवतापवि
शाधः, सर्वपामिति द्वात्रिंशत्मण्डलञ्च वत्याधिशतदल, यमप्रमिति प्रथमपटलव्याख्यानताज्ञात्यादिपञ्चकं, ततस्त्वयमाह, मासय

माति. पिशुनयमाति. वाचयमाति. श्रीर्य्ययमातिं यथाक्रमं॥ ॥मूकाय. वैरोचन. रत्नसम्भव. अमिताभ. अमोघसिद्धिः सि
तसितारक्तनीलाः वज्रिकावाराहीसरस्वतीगौरीरक्तसितनीलवैरोचनाक्षोभ्यामिताभामोघसिद्धयो यथाक्रमं॥ ॥मूत्रयमाति. दण्डयः
माति. खड्गयमाति. यमयमातिनान्तु. मूकाय. वैरोचनामिताभामोघसिद्धिः॥ ॥मण्डलदेवताचक्रं वर्णयितुमाह. तामनन्तोष्ण ५९
स्मितेन. उकारामृतास्वादविधानन्यायह॥ एवं यदितिदेवतामूर्त्तिमात्मानं कर्त्तव्यम्. समयानि तिभोकृदहनादीनि. साधयदितियथो
कामृतास्वादविधानेन कर्त्तव्यम्॥ एवं यदिति. देवतामूर्त्तिस्थमिति. अवश्यं कर्त्तव्यं. तन्मण्डलं वर्णयति यादिकमेव. प्रथममौलिध

कालेति मण्डलं प्रवेश्याद्यकाभिषेकानन्तरमुदकाभिषेकं खड्गमिति वज्राभिषेकं. वज्रघण्टेति. घण्टाभिषेकं॥ ॥चतुर्थस्तु
रत्नकलशमिति. नामाभिषेकं त्रिकुलसमयवज्राचार्यवज्रव्रतास्तासद्व्याकरणानुज्ञानन्तरमुपलब्धाभिषेकं कर्त्तव्याह॥ तत्स्थस्य वज्रसत्त्व
स्य. पञ्चयमातिन्दृष्टुत्वात्. वज्रसत्त्वपदप्राप्तं तिष्ठतामकप्रयाजनाख्यानायाह॥ ज्ञानसत्त्वकर्त्तादि. लघ्वाः प्रकाः जिनानसाधवित
त्वाः. बलिदानपूर्वकं सर्वक्रियाकरणं बलिविधानायाह॥ ॥ओं अकारो मुखं सर्वधर्माणां माद्यनुत्पन्नत्वात् ओं आः हूं फट् स्वाहा॥
अथ मन्त्रमित्यादि सर्वहृदयानि॥ सर्वहृदयानि. ह्रूंत्रादीनि. सदेवतायानांहृदयाकरभूतानी वाणी. स्तम्भबीजस्य. विनस्यामृतसंस्थानि

बु यत्रात्मसमानदण्डकाकानालिमदितित्यायात्, तथा चलः पूजायाक्रियाकारकं मन्त्रवान्नां यथेकाम्नतोस्यादङ्गमण्डपश्च मन्त्रं निधाय
ऊर्ध्वादेवतानां तर्जनीनामिकयादन्तमूर्धाश्च तल्दहिमतकार्यसिद्धिनन्तरं, तमेवमन्त्रमाह॥ ॥हूं रुं यम, वरुण, कुबेर, अ
ग्नि नैरृत्य, वायु, ईशानार्ध्वब्रह्मणे, अधःपृथिवी इत्यादि॥ ॥तद्देवदेवतास्यादि, दक्षिणपूर्ववानयन्, घण्टामतपूर्वनपूवामद
स्तनवादयेत्॥ ॥तद्यथा॥ नासिकादिदेवातात, वामदक्षिणस्तन, कण्ठमूर्धदक्षिणं, नासावामकर्णेषु, वक्षहृदय, शिवनिम
र्तितावानत्रयत्रयंवादनीयं, एवंनासिदक्षेयथासुखं, मदनपानकाल, स्वपूदेवतातर्पणीयाह॥, इत्यादि, अग्राग्निकाणां, वामद ३०

ष्ठानामिकया, वामावर्त्तेन रूपदशः किंरूतामित्याह, विदिग्यादि विदिग्मूलदिशिः दशानामित्यर्थः, सायं सप्तवाधिविरुंवा, वितोय
तावमदनमातल, दशानां रूपदशः पीतयदिति, तस्यामङ्गुलिकायां, वामकनिष्ठानामिकयासमययातर्पयेत्॥, ॥ॐ ह्रूं यम
नित्याह इत्यादिनामन्त्र, एवंविधिः समस्तदेवतावकुतर्पणानन्तरं स्मरन्मुद्रां नयेत्॥, चतुर्थपञ्चमवपदेलेखलिखनसोम्यानमा
यंकृतं, यथा तच्छिखनीयं तदेवमाह॥, इत्यादि, इत्येतिलिखितास्तानावनादिकंकमकस्तुविकर्पनकशलिखति, मङ्गुलिकास्ति
सृष्टिः, प्रथममङ्गुलिकाद्वितीयमङ्गुलिकायावहनीया॥ द्वितीयतृतीयाद्वेघादशषोडशानिति, सर्वार्थेनैवमङ्गुलिकायामष्टौकाष्ठकी

द्वितीयमङ्गुलिकायां द्वादश । तृतीयमङ्गुलिकायां षोडशकाष्ठकान् ॥ ततश्च मङ्गुलिकात्रयव्याप्ति । किञ्चित्सव्यमार्गेण हृदयस्य वर्त्तनः
प्रवृत्ति यष्टिमन रेखाद्वयं नयेत् । वामतः प्रवृत्ति रेखाद्वयं । तथा दक्षिणेन नयं । ततः सव्यस्थेन मङ्गुल्या मध्यकाष्ठकं परिलिख्य त
स्रोतकाष्ठकाकारं वर्त्ति ॥ द्वितीयमङ्गुलिकाविशिष्टाः तासु । एकैका रेखा दातव्या । ततः द्वितीयायां द्वादशकाष्ठकाकारं वर्त्ति । द्वितीयमङ्गुलिका ३१
विदिक्षु स्थिता रेखास्तिस्रः प्रवृत्ति तिर्यक् रेखाद्वयं नयं । तृतीयाङ्गुलिकायां ततः षोडशकाष्ठकाकारं वर्त्ति ॥ न्यासदिशि सव्यस्थ
नाङ्गुलिकायां । मन्त्राणि पञ्च तथा तत्र बीजाक्षराणि । यमध्ये इत्यादिना ऽनन्तरवाच्यानि । विदिक्काष्ठकचतुष्टयं लक्षाऽर्वाशिष्ट

पञ्चकाष्ठका । काष्ठकं द्वादश इति । द्वितीयमङ्गुलिकायाः । ततश्चाव पालादीनां द्वादशाक्षराणि । मन्त्रन्यासप्रयोजनमाह ॥ सिद्धेती
त्यादि । अशेषनिःशेषमिति लौकिकलोकोत्तरसर्वकार्यसाधनं भवेत् ॥ प्रथमद्वितीयकाङ्गुल्यालिखितबीजाक्षरं ॐः श्रीका
स्थानमाह ॥ ॐ मया ॐ इत्यादि ॥ ॥ कथं पुनर्विन्यासेन श्लोक इत्याह । यमध्ये इति । यकारं प्रथमाङ्गुल्याः सव्यस्थेन के इति
ककारं मध्ये ॐकारं मकारं । दक्षिणे नन्दकारं शून्यविदिक्षु इति । शून्यन्तरमङ्गुलिकायाः एवं स्यात् विदिक्काष्ठकचतुष्टये । तल्लिङ्गकवः
लवसाध्यस्य नाम लिखनीयमित्याह ॥ आदावन्ते वर्ह्णकारं दलस्यार्थः । एतत् चक्रं कर्मपद्धत्याकं ष्यादौ नमस्कारादि विदर्भि

बु
द्वि

तं वाच्यं॥ ॥द्वितीयमङ्गुलिकायां लिखनाय यद्वक्ष्यत्यादि, वाक्यं तदिति प्रथमं कङ्गुलिकायां वदि, द्वितीयकङ्गुलिकाः
मित्यर्थः वा मसान इति, वामसारनं यथा भवति, अयमर्थः, यथाल्पाकास्तनं भवति, तथा प्रावस्य लिखत्, ततः कणानाम्
वतः प्रभृति दक्षिणावर्त्तेनेत्यर्थः॥ ॥द्वितीयपृ इति, तृतीयकङ्गुलिकायाः पवन इति, द्वितीयकङ्गुलिकापूर्वादि पार्ष्णिः ७२
त्यायकानात्यन्तवनत इत्यर्थः पूर्वत इति, पूर्वादि पार्ष्णि कामकमावस्य दक्षिणावर्त्तेन निरोधः॥ ॥ॐ ह्रीं श्रीं विकटाननः
हूं मित्यादि मन्त्रके लिखेत्॥ ॐ ह्रीं श्रीं विकटानन हूं इत्यर्थः तदनन्तरमथयीति, लिखित मन्त्रकाकमवर्त्तिसृष्टिं लिखेदित्यादः॥

हूंकमित्यादि, प्रणवादिनमः स्वाहेति, प्रणवादिनमः इति वाच्यं प्रणवं ॐकारादिर्यस्यासौ प्रणवादिः ॐ ह्रीं श्रीं विकटानन हूं
इत्यर्थः, अत्र मन्त्रेण कनमस्कारस्वाः अन्त इति साध्यस्य पुनश्च अन्ते नमः स्वाहा कर्त्तव्याः किं तदायमर्थः॥ ॥ॐ ह्रीं श्रीं विकटान
न हूं नमः स्वाहा मूलकस्य गणाधिपतेर्नम इति, वषडिति वषट्स्वाहा षडिति पुष्टौ हूं इति मारणे, फडिति उच्चाटने, यवं हूंकारादि उच्चाटनाद् हूं फ
डिति वाच्यं, उपवर्णनादेवा, मन्त्रवत् इत्यर्थमादरापि यथा यावत् न्यासिनयाः, बीजा इति बीजं हूं बीजाः ॐ ह्रीं श्रीं वित्यादि
मन्त्राक्षराणि अत्रेति, अत्र मन्त्रानं मावर्णं, हृदि तिद्वर्णं यन्त्रायन्त्रं, गणाद्याविकना इत्यर्थः नक्षत्रकावलोकन इत्यर्थः, नक्षत्रा

हे

वलोकनं तु इति नक्षत्राणि । उपलक्षणं चैतत् । तदर्थं चक्रं प्रत्युदयं । तदवलोकनसंमुखमण्डलनिश्चयमयन्तासौ तत्तथा ॥ ॥
ङ्गुलिकात्रयमाविनत्कृत्यानासंमुखमण्डलनिश्चयपटलः चतुर्विंशतितमः ॥ ॥अनुक्रमाङ्गुलपर्यन्ति ॥ ॥
नीचतुष्टयमुखाद्याख्यानायाह ॥ त्रिमुखामित्यादि । वज्रदक्षामित्यनेनमा ॥ ॥इदयमाविप्रथमनविंशश्चविलीनाह । अ ६३
पवविंशमुखादिवाख्यामाहयमाविवह । प्रथाउनायवक्त्रा हस्त्यादि । प्रथानकः प्रथानाविशेषणकः ॥ वज्रवानाशीमुखाद्याख्याना
याह ॥ त्रिमुखामित्यादि । धाताममितिल्लकनमुखीं । वज्रदक्षामित्यनेन । यथैकक्रमेणपश्यपि । द्वयमाविवह । प्रथाउनाख्याना

यमपाशहस्त्यादि ॥ ॥वज्रसत्त्वस्वनीमुखाद्याख्यानायाह । त्रिमुखामित्यादि । वक्त्रयमसतामित्यनेन । यथैकक्रमेणपश्यपि । नाम
यमाविवह । प्रथाउनाख्यानायाह । प्रज्ञावर्द्धनीत्यादि ॥ ॥वज्रगौरीमुखाद्याख्यानायाह । त्रिमुखामित्यादि । अनन्तवर्ण्णीयर्त्याय
माविप्रथमलमुखवर्ण्णाख्यानादथा । र्त्तीयर्त्यमाविवह । प्रथाउनख्यानायाह शुक्लहस्त्यादि । वर्त्तिकादिषु प्रथाउन निर्देशायाह
अथखल्वित्यादि । वक्राकर्षणेति । वक्त्रयमाविकृष्यतत्पन्नतत्तथा । अनायत्वात्तदवज्र । गर्भवज्रवर्त्तिकामूर्त्तिः । तदकार्यत्वात्व
तसंसेवसमाधिः । चक्रंयमाविनंतत्त्वति । उक्तायांत्वादितजः । कार्यं हस्ताकृष्टमिति ऊर्ध्वलोकाकारेनिर्वृत्त्या साध्य हृदि विद्या तदुः

सु क्ष

कान्तारिऊँलीकाकानारिनाहयमालंखमूखप्रविशन्, दुदासँकानालदुद्रवां। मञ्जुश्रीआर्यमाललेनतेश्रतुकँतेलाथं, मसानकंनक
समूहं, सयाकर्मलवज्रमिति॥ ॥सर्व्वविद्धजवानासीमूर्त्तिः॥मूदाऊसाबति, उदाविनवान्, मयस्थयनलाशुँवङ्क, दस्नम
दाकलालस्यति, लाशुंसमावरादसं पाखूयिनायांमूर्त्तिकां कृस्कावंस्यऊति, नयासंवनामिति, देयलिदस्कप्रमालां, विनमः ३४
खांवदइदवां, खदवामथाक्रायनायायवखर्यलाशुयूतां, सविधनां वोनकलाखाङ्ति, उर्द्धस्यकलेनकनविइक, मञ्जुमनूस
नदितिमयहकवाजानीयलाशुँसंस्थयनलमध्यवकंऊंकावनिर्म्मलवज्रिनलिकयाप्रलालावमयमानाय, स्थयिनलाशुप्रणः

देयमवमञ्जुश्रीआर्य, दर्शितिवेलायकनङ्ति, उञ्जुदलेइयिशाःस्थिबेलायलनञ्जामस्थनं॥ ॥कनवीवबीनश्चवीमञ्जुल
रावकां, मूमूनववियनन, तेलाक्रमयमाहहुं, आयायित्रनतवज्रवानासीजुस्कमयंवक्रायन, धेर्य्यमालम्हायलनति, यवा
रमवनलकोहल्या॥ ॥प्रज्ञापारमिताबज्रमिति, प्रविशस्क अक्रा अदकलावनस्थानं, प्रज्ञालस्याःपावंसकलधर्म्मनिनात्मा
, मध्ययविस्थयिलकल्लंरानायीः, प्रज्ञापारमितासेवारेयलाधङ्क, वज्रसवस्वतीमूर्त्तिः समाधिमिनिहर्व्ववर्॥ अवलोवयमावं
लानुहतिप्रयदमसावाजमावर्त्तनीया, उंनानवतिङ्तिमञ्जुस्यावसूर्वसवाइदवलदऊथवां, वज्रसवस्वतीमूलोवववसर्व्वमि

गु
द्

दं कर्त्तव्यमित्यध्याहारः तदेवायतिपदमिति शुक्लप्रतिपदप्रहतिकियत्कालमित्यादि॥ यावदित्यादि, समन्ततः संख्यातैः
वयत्किञ्चिद्वाच्यरूपसंख्यानेन, तत्किं पदैकमात्रावाचकसंख्यानवाच्यमित्यादि॥ यावच्छब्दानुसारेण तुष्टि, यावच्छब्दादय
मूलसूत्रं, अस्मात् अर्थात् यं पूर्व्वापरवचनप्रवर्त्तनमित्यध्याहारः, अस्मान्निःशेषं लौकिकसाकारवाङ्मयं, येषामुक्तमशेष ३५
तुष्टि, येषां सकलवर्णानां वर्णार्थः शुक्लाक्षरत्रेत्यादिपूर्व्ववत्॥ ॥वक्त्रौनोक्तेतिमित्यर्थ, वाङ्मयं ज्ञानां यः
तत्तुष्टि॥ उक्तं तत्त्वादि, सर्वज्ञानवाचकदण्डः काननशाखावर्णं, त्रियमककदारिकायां वक्ताः काननभिसहितानां सकलानः

नां कृताकारवर्णात्यक्तवननलिकाकारवर्णशुक्लमात्रायमुखप्रविसद्दस्त्वं कृत्स्नदानयमिति पञ्चाक्षराजनीयं, खवामुखादिति, तव
मार्गीत्, वज्रमार्गादिति, पूर्वव्यवस्थितवर्णानुपूर्वमर्थः ततमात्रेत्येव विश्वासोनामपञ्चाङ्कृतायामोमस्तकस्थितद्वकानाङ्कस
सूक्ष्माक्षरानयत्॥ ऊर्ध्वसावनति सकृदपदवतारावनाप्रयातकः, कालनिकृत्तनति, श्रुतानिकृत्तनं भवयमाविमूर्त्ति यवमा
कर्तुष्टि॥ सर्वगितत्वनायादयस्त्वात्पवमं अतिशयकदण्डत्वादरिवकं, तस्यसमयमन्त्र, यवमारिकसमयं, मण्डलप्रवर्त्तार्थं पृथ्यादान
मन्त्रं, अयमर्थ, वर्णाश्वपतानां, तिथ्यानां मण्डलादाक्षरिदलदक्षिणानां, एकदोरमन्त्रादिमन्त्रयाः नदस्कन्धपञ्चादयं मण्डलप्रव

श्री

णार्थं पृथ्वीदानं प्रदातव्यम् . पृथ्वीयाताननकृत्वमृदकमूत्रादिषिवं दत्वायदावज्राशिष्यकादशमृदा . तेश्च उक्तमध्यस्त्यादिमन्त्रेणाभिमन्त्राद
यं . वज्रपञ्चाशिष्यकमन्त्रमाह ॥ पृथ्व्यायेत्यादि ॥ ॥ वज्रसत्त्वमितियः कर्त्ता आत्मस्वभावत्वमिति शिष्यस्वात्मदानं . गुरुशिष्यस्य स
गुरुमित्यनुत्साहदानं . तथाधिवित्सरक्षणमन्त्रमाह ॥ हूंदक्षाननवत्त्वेदह वज्रप्रसाधकमिति . यानं प्रतामात्मञ्जुलप्रवंश समया ७७
दकयानार्थमाह ॥ धीपतामित्यादि . मध्याननार्थं हेतुत्वात्सर्वत्र यह्रिदशांगुलं . हूंमितार्जुन्याधर्यन्त्रमन्त्रय . यथावत्प्रतथाहस्तविति
मूत्रश्चात्वाधिवस्य मानंगुलं . अनुक्रमपियंदवतायातसाम्यात् . हस्तनयोष्टिकगुल्यंकृत्वा . उत्थानेनविध्नयामावलसमंकृत्वा

धवां . दिवासनियमार्थमाह ॥ प्रतियच्छित्यादि . अभिषिक्ता न विघ्नप्रयोजनमावलचतुर्दश्यांकृष्णायाममावास्यायां . शुक्लपक्षप्रति
पन्मः अस्मिन्वशादशामध्याह्निधिदानारवयदि ॥ क्षमामार्गवलंकृत्याथ्रिमिष्टादवनकर्वं . साध्यानांवज्रसेवनदामावज्रविभारवत् ॥
वृत्तविस्तवरोत्थाउदिमात्रमन्त्रदर्शन . मन्त्रलमुद्रयासार्द्धसाधयकुवमगतः सत्यहस्तप्रसायथिवज्रलावनस्त्रवणं ॥ ॥
उंहनरक्षाधर्मरुद्र ॥ हस्तमानंखनकृत्वा . खनिनधकनारवत् ॥ तथावदीतथावज्रावलिर्वहिः . सकशनारथनःकायविदीक्
त्रसमावृहतियतासमंसर्वन्त्रलयकंचतुर्वंगुलं ॥ षोडशकरक्षांगुलार्द्धेलक्षा . अष्टांगुलाक्रया . अष्टांगुलचतुर्वज्रावज्राः

कृ क्षितावदी । वज्राङ्कुशो योऽस्ति कनह् । वदिकायनमण्डवज्राङ्कुशादिभिः॥ एवं कर्मकृत्युक्तु । अथ नवदिकादीनमव । वक्रवज्राङ्कुरवमनठंठु
कृत्युत्थमध्यतः । नीयमानोऽङ्गुलं मध्यं । दैर्घ्यादष्टाङ्गुलं लिखेत्॥ शान्तिकं वज्रं सत्त्वपुष्टौ पीतवज्रं स्मृतम् । वश्यं रक्तं गदन्यत्र कृ
ष्णं कर्मप्रभेदतः । दिग्भेदः कालभेदश्च कल्पितः यथार्थतः । यथा दिशि तथा काले । तत्तत्कर्म विनिर्दिशेत्॥ पूर्वाशायां मुखां मन्त्री ४१
शान्तिकर्म समाचरेत्॥ पौष्टिकं चोत्तराभिमुखं । आभिचारं तु दक्षिणे । पश्चिमे वशमाख्यातं । आकृष्टिश्च तथैव हि॥ तत्पिण्डार्थमा
ह॥ सोऽहं त्वमित्यादि । महात्मना महासत्त्वार्थः॥ ॥ॐ इति कृष्णयमारितन्त्रे आभिचारपटलः पञ्चविंशतितमः॥

॥पूर्वोक्ताध्येषणानन्तरं । मण्डललिखनाय । हृदयविशुद्धप्रस्तावनायाह । अथ वज्रधरं स्तुत्वादि । कायवाक्चित्तरूपताम्॥ विघ्न
विनायकान् दृष्ट्वानिति॥ निकृन्तनाय निवारणाय । अब्रवीत् । मन्त्रमिति शेषः । खड्गधरं स्तुत्वा पलक्षणं । वज्रवत् । यमव
ज्रालिढा । पञ्चधा मन्त्रायमाणवर्णनीयः॥ एवं खड्गेन च लक्षणं । स्तुवयामि यादयोमि । त्रिकायजाकायवाक्चित्तसंस्थितान्॥
पृथिव्यावाहनार्थं । त्वं देवीत्यादि । सर्वबुद्धानि निबद्धार्थद्वितीया । तायिनामिति । त्वद्दृष्टमात्रेक्षिकैः । साक्ष्यालीकितायां । म
ण्डलप्रवेश । समयस्थलमाह । कौशिकनति । कर्पटेन घावनाघानकाश्रम्॥ शिष्यमिति शेषः । अब्रवीत् । शिष्यश्चेति शेषः

नु
रु

प्रार्थयदिति गीयते। कौशिकवज्रमुखवरदानप्रधानत्वं। प्रीतितीव्रवानान्। अनुनाथयश्चावयत्॥ बुद्धेति सकलपूर्वाल
धर्म्मेनात्म्यवाधर्म्मकायस्वरूपैः। महाधर्म्मेति सम्भोगनिर्म्माणकायैः। तथागतेत्यर्थः। वज्रसत्वं स्तुति। वज्रज्ञानमूर्त
वाधिः। तस्यां सत्वमागधायस्योशीतथवाधिसत्वं स्तुत्यर्थः। ममाधिपतिर्ज्ञाननाथयति। मामधिपातुं। यदिमहिलविकमहिष ७८
कामित्यर्थः। भगमातदनत्वं। हितकर्त्तव्यमाह॥ गीतवाग्मित्यादि। स्तुतिमितिमाहवज्रस्वरावस्थमित्यादिको। शून्य
तारावतानत्वं यो॰माह॥ ॥उं शून्यत्यादि॥ किमस्यार्थविवरणेन उच्चावचादवरूपमाह॥ प्रतिप्राणियत्क्रियावा

दीनादिदोषभावायसदामातवक्तुं। अथदामभित्यादि। पुष्पवत्समति। शुक्लशुक्लवर्णः। उद्भृत्यवाचः। उद्धितोनसत्कायन। म
शुलाकालं वशुलं कर्त्तुं। वाध्यकावं वशुवर्त्तं। स्वयं शुतितित्रिकालं। विस्तारव्याख्यानायाह॥ दशायामभित्यादि। यथाप्रश्लोक
थावश्यस्तुति। अत्रापिद्विदस्तभव। विंशदंगुलं विंशत्यंगुलमानं। कुण्डलाख्यातमाह॥ दशार्द्धमित्यादि। द्वितीयं वत्यादियं
ववस्रयः। धातुसमस्यप्रथमरश्मयः। अस्यापष्टिमतपष्टवस्थास्यकोयाङ्काः। पूर्वाङ्गिणाङ्गिकं कृत्यादियत्कुण्डोष्ठिकं। सध्यान
कृतकर्म्मालि। अर्द्धमात्रवर्णयाः॥ अखण्डितिस्वनाग्रास्त्र। पञ्चदिव्यवर्णाःस्तुताः। आख्यायाङ्गयकृताणां। कर्म्मरदनसंस्त

त्रु

ग्रार्थयदि किंचिद्यः। कौशिकवद्धमुखवाहीकयुष्मानन्दं। प्रीतिप्रीत्र्वानान्। अनुनाथयशावयह॥ बुद्धेति सकलयुंगल
धर्मेनेमात्स्यवाधर्मकायस्वरावेः। महाधर्मेति संभोगनिर्माणकायैः। महावलेत्यर्थः। वज्रसत्वङ्गिति। वज्रानुत्त
राधिः। तस्यां सत्वमाशयायस्यासौ तथा राधिसत्वङ्व्यर्थः। ममापि त्राणनाथयति। मामपि त्रातुं। पतिमदिलविकमरिषु ७८
कमित्यर्थः। मन्मथमदनक्षं। शिष्यकर्तव्यमाह॥ गीतवाद्यमित्यादि। स्तुतिमितिमाह वज्रसत्वरागवस्तुमित्यादिका। शून्य
तारावनानन्दं याञ्माह॥ ॥ऊँशून्यत्यादि॥ किमस्यार्थविवरणेन उच्चारणादेवफलमाह॥ प्रतिष्ठानिष्पत्रियावा

हीनादिदोषभावायहासमावकुं। अथहासमित्यादि। पृष्ठवतमति। शुक्रशुक्लवर्ण। उड्डुप्रभानाथः। उद्धिरौनसत्कायन। म
शुलाकालं वशुलं कर्तुं। राधाकारं वशुवस्त्रं। खङ्गशुविनिर्जिकालं। विस्तारव्याख्यानायाह॥ हस्तायामित्यादि। यथायष्टौक
थावद्धङ्गिति। अथापि द्विहस्तभव। विंशदंगुलं विंशत्यंगुलमानं। कुम्भलाख्यकमाह॥ हस्तार्द्धमित्यादि। द्विपंचत्यादियं
वयवष्टयः। षोडशमस्यायथमरट्टस्या। अस्यावष्टिमवद्धवस्यास्यकोयाकाः। पूर्वाह्णिकाह्निकं कृत्यादियदृशुपोष्टिकं। मध्यान
कृतकर्मालि। अर्द्धनाशुवध्यायाः॥ अखशुद्धिस्वनाग्रा। यच्छुद्धयवदाःशुराः। शाखायाङ्गयवकाणां। कर्मरदनसंदन

श्री त॥ चतुर्दशांगुलाः पृष्ठे शाकपर्णा द्वादशांगुलाः। वक्षदशांगुलाधमा। आग्नेयांगुलाः पुनः॥ ॥तथा शाकोटकनामि ७९
किःरवगुणांगुलाः॥ तथा वर्णाश्रयाः॥ घृतमधु सर्वनामि संवत्कक्षु समन्त्रं न्यसेत्। तथा घोषिकस्य नायाः। पीतकस्माति
घृताक्तानि॥ तथा माषणे। कण्टकवृक्षविषनाशिकालवणगुक्क नृक जालिकतु तैलाक्तानि होतव्यानि। तथाऽग्नेर्वृत्त
काकयक्षाहावाः। एवमपराधपनमधुमनीयं। श्रीहोमं नामानि यथाक्रमं दक्षिणायां पयित्वा यथा मन्त्रं तत्सर्वमः
पिपिमन्त्रयेत्॥ दक्षो संपूर्णयज्ञानां मध्ये मा दोषमानयेत्॥ सर्वशोधनमुद्रा॥ ॥ॐ ह्रीं स्वाहा॥ घृतशोधनमन्त्रः॥ ॐ स्वा

हा॥ दध्यक्षादनमन्त्रः॥ ॐ ॐ स्वाहा॥ व्रीहिशोधनमन्त्रः॥ ॐ हन रस्वाहा॥ ह्रूं तन्दुलशोधनमन्त्रः॥ ॐ अः स्वाहा॥ समिधशो
धनमन्त्रः॥ कुशं इल्लंयिपयेत्। कुशकाष्टं हाताक्ष संखवं। नादिदीर्घानखण्ड अनुपूर्वादिदिशमुखानुक्रमात्॥ एकीर्यपुनवका
अर्धदिकायां निवेशयेत्॥ वन्दनागवक्षणमूनेवागाधयादधेः। अग्निप्रज्वाल्य होमाः। यथादावादयेत् पुनः। तावयः
दग्निमध्ये च। यमामातुगुमगुला। अग्निदेवं त्रिनेत्रं च चतुर्वक्त्रं चतुर्भुजं। दक्षिणेवरदावाम दण्डकमण्डलुधरं। कमनि
नूपवहयानविसर्जयेत्॥ ॥ॐ एह्येहि महाभूतदेव ऋषिद्विजसत्तम। गृहीत्वाहुतिमस्मिन् सन्निहितो भव स्वाहा॥

बु ०

आवाहनगाथा॥ अर्घार्थं विश्वयानु, प्रियश्चखाद्यनिवेदयः, गतार्थं अर्घमन्त्रः ॐ अः हूँ वं हाः स्ववं, पाद्यमन्त्रः॥ ॐ नीनी हूँ
खं॥ नैवेद्यमन्त्रः॥ ॐ धं धं॥ ॐ स्वार्थसिद्धिबुद्धैः वसमयस्तिमूदादनक॥ ॐ वज्रज्ञानवमसाहुनकालयसर्वरश्मिंकनुसर्वइ
श्वानुहूँ दृदृश्वाउः हूँ वं हाः समयस्त्वं समयाऽहं॥ समयदानगाथा॥ जाल्वस्यक्रनविन्यास सत्यापालितस्तानया॥ सत्याभि १०
श्रवयाश्वात्विज्ञाकर्वजवीजयाः॥ अधिष्ठितत्रिकायायवत्नसम्भवमौलयः॥ त्रिभुवनवज्रजिज्ञायादिव्यानन्दप्रतिवन्धयतु॥
॥ॐ अमृतस्वाहा॥ सर्पिषः॥ ॐ सर्वपापदहनवज्राय अमृतस्य पापं दहस्वाहा॥ तस्कितिलानां॥ ॐ वज्रपुष्पायस्वाहा

॥ अखण्डशालितण्डुलानां॥ ॐ सर्वसम्पद स्वाहा॥ दध्यन्नयवमानयोः॥ ॐ वज्रबीजाय स्वाहा॥ अष्टकश्वान्यस्य॥ ॐ गंग
यस्वाहा॥ यवानां॥ ॐ महाबलाय स्वाहा॥ मांसानां॥ ॐ वज्रघस्मर स्वाहा॥ गोधूमस्य॥ सर्वत्र कर्मणेऽम्बविधिः समान
ः॥ कर्मनिरूपणविशेषसम्बिधौ विशेषमन्त्रणसाकयोः॥ वर्तुलाग्निशिखावर्णरूपगन्धादिभिः शुभैः॥ शुभदानयज्ञाग्नि
वधियन्त्रनाद्भिः॥ शान्तिकाग्निवर्तुलः पौष्टिकयोनसन्निभः॥ वश्यनकाइगिवानरु, कृष्णावर्निःप्रसाधा॥ हाक्रवा
यनिलासस्य दक्षिणावर्तसन्निभः॥ मदक्रव्यनिनाभीवः नित्यगकशिखः शिखि॥ प्रहतधूमं वसविरु लिङ्गः क्रमात्वम्

वृ

ल्लिष्ठति मण्डमण्डुं। विक्षियमानाविविधततजा, वृक्षसहस्राण्यपलाशवर्द्धुः॥ स्थूलसूर्यनिरन्तरेव, तथा(गा)थार्थसन्निरतः।
संकृत्वर्यदकल्याण, भवमात्रयलक्षणं॥ तामांतसंक्रतजाल, मनलंमथयानया॥ विशुद्धयष्टाक्षयादि, पूजाश्चर्दविसर्जि
यन्तु॥ स्वार्थं चैव परार्थं च, साधितं तासु देवतासु॥ आगच्छति यथाकालं, सर्वसिद्धिं न संशयम्॥ वज्रविधिपरं इदं चैव ज्ञाः ८१
कोपौष्टिक साधनं॥ पीतां चूर्णहिरुत्वंश्यादा, वष्टं चकासितं ययः। ॐ घिलिरहूंऊः स्वाहा तेन नवांसपृष्ठाध्ययवाय्यंरक्ष्मयवाद
लं॥ ॥पौष्टिकसदृश्यमाविनञ्जुरक्षमयवादषः यलेः सद्धिंस्तिलमः॥ ॥वर्षणविधानायाह॥ समुद्रमृत्तिका

मित्यादि, भुक्तायलक्षणत्वात्। भूतावयक्षणदनदीजदयुक्षवलीखातकूपानामूत्यकतमृत्तिकाग्रह्याः, नागंभवंच्चवूर्णं, सकदहं
। मनुष्यमूरवांद्धिहुऊं, दक्षिणेखजमध्ये, वामपार्श्वयुतं, पंकाननिर्यन्नमदष्टदलकर्णिकामध्ये, पूर्वदलभूनकं, नीलोत्पलश्यामं
दक्षिणेवामुकिंशीतं, पश्चिमततक्षवंतकं, उत्तरेककोटिकं हूं, आग्नेययमंशीतं, नैऋत्यमदायमंपाण्डुरं, वायव्यणंखपालं पी
तं, ऐशान्याकुलिकंचित्रं, एतत्वनकावलसधवानान्। मृत्तिकामहिमञ्जुलकावनिर्ष्यन्नाक्षदिन्यासंपूरदेशयता, एकदन्ताद्यः
स्वाहाः। ॐ हूंः क्षदिन्यासहितं। ॐ ह्रींः ह्रींः विकटाननहूंहूंसघयातालवताननामनां कञ्जयतर्जयतर्जयहंःकानाकावर्लहूं। एतद्धूर्ज

बुद्धि

यन्त्रं लिखित्वा। सर्वेषां हृदि स्थापनीयं। ओं ह्रां आदिकमार्ज्जयेदिति। हृदि नागमन्त्रमावर्त्तयेत्॥ यथाविधानायुक्तः कृताञ्जलिर्वि
तः। सकलनीलाम्बरधरः। अष्टदिक्संस्थितनागयुक्तमष्टकं। मध्यककुलेन सहानन्तं न्यासितवनेव सर्वेषां यथाविधानं यथास्थितं पूजयेत्
॥ कुलकृपयञ्च सकलनागरवनं सहमुद्रः पूजयेत्। स्ववक्षमाविसंघेश्च नानायुधैः। पीतमातनमवदनसहस्रमाजयेत्॥ आवस्य १२
मनवर्षति। अन्याम्रहस्तेन तुष्टहस्तेन कार्यं। यथाविमण्डलञ्च वर्जनीयं॥ ॥तथावायव्यामुक्तनलीवकायलिख्या। तन्मध्ये
सनावसंपूर्णनागानपूजिया। दक्षिणदनशिवालयमेत्॥ नागदमनकवमननागांपूजयेत्॥ कुङ्कुमनागविक्षीनवसनावः

संपूज्य धूपनैवेद्यं। कुङ्कुमचन्दनपुष्पम्। पूजाबल्यादिसमयमत्स्यमांसकर्मविधयं समर्पयेत्॥ समुद्राभिषेकनागाय दद्यात्॥
कुङ्कुमपर्यस्थापनादि। कुङ्कुमपर्यस्थालनागस्य। निम्बपत्रेण समालनेन कृतेनपिः। गुलिकामिति। वनकपुमाणांसपूर्वकमातजाय
गन्धेन विधिना। दक्षसदन्तजापन। उत्पत्तिस्थाने विधिः। यथाविधिनायामिति तदैकापुष्पकमया। वसुबीजमिति। धूपनडला
कर्णिकबीजानां विंशतयः पञ्चमापदलानि वनानि कृत्वा मण्डलमिति। सुखप्तिकशलिमण्डला। आदिनावकृतया। एवंमिति विलाशकत्
यतवमिति। अष्टदलकमिति। अष्टविधिनानानाष्टदलकारितमण्डितन। नागनाथनकृतेनपः। स्वामादवति। आपूष्टिकमत। वसु

हु बीजमात्रशालीनां । एकैकं तदीनां मिलित्वा बीजत्रय । क्षमनसर्वस्वामाहुः । देवं ङ्कितत्रवान्यमाभि । उपलक्षणत्वादस्या । यथैव
नामविदर्भकयानस्यैवदर्शनात् । दशनिनवाशीत्यधिकैः । राजननमिति । मृतस्यदहनलादकार्द्धदग्धकाष्ठामवेणा । उन्म
त्तकसविषनतिसत्त्वः । अङ्गुष्ठानतिवश्यविधानेनदशसहस्रजप्तेन । एवमकदासाधितनयदा यथातस्यदादशकं हस्तायं य १३
श्यतितत्रिविधविधीकवाति । वशानिलकजायनति । मादयमाविशाशान्तिकविधानेनति । अनिष्टिष्टनामधेयदक्षकं हस्ताजकः
वां । एवकतयतकृतविस्मयकं । सकारिमन्त्रितं सर्वधिणनिविष्टंकवाति । कन्दनस्यामूदं तद्गृहाति । कश्चिकच्छनादवाशिकतल्लारां

मण्डलकं तस्मिन्नावेष्टकस्य तज्जावसाकवादष्टियधिकं शान्तिकविधानेनाशिवं शूलं विदर्भलक्ष्मकशारिमन्त्रयतुः । आनामिका
लं यावदाकाशं वृद्धिर्भवति दृष्टयतिनायः कश्चिद्गृहीतवं शूली । तयामृत्तिकयाशिवालयघतुः । तस्यशूलं त्रस्यति । सकारिमन्त्रितमि
तिशान्तिकविधानेन । दस्मनाति । दस्मानाविनवक्तुमण्डलनवधृ । शिशिवधावणा । रवकीयामामिनात्यधनं । नस्यतङ्कत्य
यन्त्रं सान्यानि । नितादविशेषाथमाद ब्राह्मणस्ययादि । तस्यानस्यक्षावल । तन्मूदतिमूर्त्तिकाया । अतिमामसीतिक्षयमाणाः
मितिशेषः । मसावजयकरशूकं वज्रं । अवसथवामा । नुस्यामानुरवमुण्डं । मसारीमन्त्रयानकं । विकृतानुमुखत्वादिना

वृ
क

पञ्चमासान् मासानिति । पञ्चमासपञ्चमासत्वात् । प्रार्थयदिति तथागमानं च । शक्लाममविदर्ज्य । ॐ ह्रीः हादि मन्त्रैर्मावलविधान
नावर्तयन्॥ हुंफट्काहुंति । कालनाद्यर्थमिदं । कतिपयदिवसनत्यर्थः । अपयनिग्रहार्थमाह । शत्राविव्यादि । वैनावनामू
र्थं । मानुषास्थिति । उच्चर्दङ्घानलकगुलिनं । लक्ष्मजायननिति । शकुलाममविदर्शपूर्वकं उच्चाटनशावनयायकुविनैवलः १४
कुमनकंजला । वृक्षाग्रहुंतिसारवादेववृक्षाग्रविशीनकवृक्षाग्रवा । तुषहुंतियदायनीयवैनावनस्फटयित्वाकवलकं शीवः
लायूर्यशाक्तिकविधिनासृजः कृतदशसदश्रंउयंकर्तामिति । ततः कत्स्यसूखं रवति । यमाविशीमहुंति । यमाविशीमायस्मिन्

काऽस्मीतथा॥ ॥हुंतितस्य यमाविनकृशीमाव्याख्यानपटलः सप्तविंशतितमः॥ ॥तनयपटलेनसृतिनवनाउसाध्
नविधिं वः॥ ॥कुंमाह । वृक्षत्यादि । वृक्षावलम्बितमूर्द्धवं । अष्टतमहीनाय॥ ॥प्रत्यक्षन्निर्वर्तितं शस्त्रेणनष्टतं
गुरुमितिति । अस्तमितं । मायपकृताश्मादिं पूजयित्वा । नतित्रशवः । पवं गुरुतक्रदयस्वहृधीआकृष्यं प्रतिरयानकंकलीकवाटकेदस्मा।
प्रब्रह्मपञ्चप्रध्वयताश्मादिनापूजयित्वा । तस्याक्कानीकृतस्यापवि । मन्त्रतन्त्रजपादिति॥ ॐ ह्रीः स्त्रीः विकृताननहूं हूं फटः यन । समासि
धुतांसिद्धिददिहूं॥ वनीनिशीयमाविथानीसिद्धिनिमित्तार्खनायाह॥ अष्टहुंत्यादि । नादं विकृतनावं । अन्तीवांः किंतर्वदित्या

वृ
हू

दि । यद्यदित्यादि । मार्गयन्तः कृतिविलक्षणाः । खड्गाञ्जनपादलेपादिकं । तदाकर्ण्य श्रीयमारिनाथस्य प्रतिमार्थमूर्तिकासंस्कार
वक्तुमाह ॥ मदिरस्येत्यादि । प्रतिमामिति । प्रतिमार्थमूर्तिकां । अमुकीमप्रयच्छति । तस्मिंदुत्तमस्याष्टनामपद्विपयन्तः ॥ ओं ह्रीं
ः ष्ट्रीः विकृताननहूं हूं अमुकस्य अमुकं प्रयच्छ हूं ॥ एवं दशसहस्रजपं कृत्वा सा मार्जनीया । पिताङ्ख्यादिदानि । अद्यानसति ॥ १५
तत्कुर्णमाह ॥ यमारिरित्यादि । पूर्वानुक्रमम्भवादिवज्रबलिपालमुख्यादिमाह ॥ त्रिमुखमित्यादि । सर्वं चैव यमारिरूपं
केवलं वज्रधूननवमन्त्रवः । एवमाह यमारिसदृशः सर्वात्मना केवलं वज्रधूनेन । वज्रदण्डः एवं यम । खड्ग । यमाउनारिग्रामय

मारिसदृशो सर्वात्मना । पश्चकालारिसंबोधिनकृत्यं यथानुपद्यादवताराचनामाह ॥ गोलिंगं प्रताविकृति । तालिक्ष्यां ग
न प्रकृष्टबीजाक्षरालिङ्गविज्ञानिष्पाद्य । अयमर्थः खातसमायन्त्रवज्रसत्त्वयमारिमुखहूंबीजं तज्जिनात्सर्वबुद्धानानायप्रबन्धक
बीकृत्य दबीकमलादयवज्रमार्जितानि यातु । यकारप्रविदारवलकमित्यादि । धातुबीजानि संस्कृत्य यथास्थानं संस्कृत्य मण्डल
तं विलापयदिति । मन्त्राणामानुवागोलं बीकृतं स्फुरद्यकाराक्षरनिष्पन्नं । तदनुयागिनीरिः संस्थादिशसति । मण्डलसं
मन्त्रं चैव यमारिनिष्पादयन्तु ॥ चैवानुस्मृतिमानिति । चैव यमारिनिष्पत्तिमान् ॥ मन्त्रानुस्मृतिरावनति । हूंबीजाक्षरनि

यत्नं मादयमानिंतावयत्॥ एवमुक्त्वमपि बाधकं । निष्पन्नदेवतावकस्य वसंवक्तं । संस्थवयदित्यादि । फलमप्यानिति स्व
सहसदेवतास्मृत्वान । प्रतिपत्तीति । प्रत्यकवात्ः आधमिति । मूलादित्वतुष्टयं । स्वस्थमण्डलं वज्रमण्डलं ॥ २० ॥
॥ ॥ इत्यार्यश्रीगुह्यसमाजितत्ववतालसाधनव्याख्यानपदे श्लोकविंशतितमः ॥ ॥ध्यानादित्यदेवतावनाख्यान १७
॥ ॥याद । ध्यानक्रमित्यादि । महायमानिध्यायसमाधिः । सद्धर्ममायाख्य ॥ ॥यायमं एवं मासक्रामित
त्यादावयाख्यं ॥ नानारूपतयिनसदेवद्भिः । कर्तव्यत्याद ॥ आत्मनत्यादि । अत्र समवमण्डलादिकं सर्वमित्यधिमाकवां ॥ सर्वत
ज्ञानसिन्नमित्यर्थः । कदीआस्यवयसूत्यामीति । संस्थवयस्त्रामकत्यादृत्यादिनायह्कं । एवं सतितित्यादित्यादि सिध्यकत्तितासि
द्धिनिमित्तानियत्वति । अथकत्यादि ॥ वयतिवनसंक्रियाविशेषः । तस्यलक्षणस्वरूपं । किमर्थमित्याह । यमात्रत्यादि ।
कायवाक्चित्तसिद्धयत्ति । यमानीसवितुमित्यर्थः । वयामवाद । महादेवीत्यादि । यदेवंविधमसोक्षातिकर्तुस्तदायमानिसि
द्धिमाप्नाति । कदेतुकर्तुंशक्यात्याह ॥ किञ्चिदित्यादि । आतुक्ततिसार्द्धंस्था । नतुणुक्तयथाकथञ्चित्सावनामात्रणत्यर्थः ॥
सादवादीति । सादवमिवधादवं । अनकवसंनामानुवारात्यर्थः । अयवमयिसामर्थः । अयवमयिसामर्थविक्तं । ध्रुअत्या

गु

दि। स्फुरवीर्थीउद्घट्टनं। ह्रीमिति। तस्मान्मयाप्रणां। अमृतास्वादलावनाक्रमण। सार्काद्रकं प्रसाधयन्॥ कीवत्यासति। त
थाविश्वमताख्यासः। मानादीन्पयमाश्वसति। यथोक्तवानादीन्पयमश्विमन्या। स्वयंभूधयमाविन्यलनविततामित्यर्थः॥
अपवर्मसारूलं संक्षिपयमार्यक्रवंवक्रमाह॥ ॥अथत्तइत्यादि। अतवसूजादि वज्रयजउ वाक्यर्वताकाशस्थितविश्ववः ११
जयर्कि सर्वसमानं। किंवीजाकृतंतावयदित्यादि। अयमर्थः। हूंकारेत्यादि अतायमर्थः॥ विश्ववज्रस्योपरिवदलसूर्यः॥
तस्योपरिहुंकारंलोत्पन्नं। किंभूतमित्याह॥ वज्रमण्डलइत्यादि। अयमर्थः॥ मदिमस्योपरिस्थित। सूर्यमण्डलसमावृतं

। अयमाख्यानायाह। यकविदित्यादि। हूजानामितिहूंजम्। दण्डयमाविभावयितसर्वशतवासाविवसाधनं। फ्रींकारःपवनस्य
वीजं। सुखसमावृतं। सूमनूर्यवर्णाङकमिति। तदिवावेतसमं। विक्रताननापिदण्डयमाविवन्॥ हूंकारःपूनवस्यवीजं। त
नसर्वत्रियार्थं। मकुखितस्यातियानिनः। अइर्वतमिति। सर्वदियज्ञनसंग्रादितवान्। स्वयामार्द्रतंजोहूंःज्वालःमसानेल
नन्तुगेलनः। नीलालिंनीकामिश्रोलेति। समलातानीलियमस्यवसन। उद्धर्तनाख्यानायाह॥ वायवनत्यादि। वायवनति वे वा
वनः। सवात्यक्तपविलावणमध्यात्मकः। हूंसूर्युति। वक्तवकावयानीयस्थितसकायूर्वसमार्द्धनति। वायवनादितिः

वै
टु

समन्तात्रैयविजीमायाजालवजीगुह्यस्यापि। तनकंधूत्व। सर्वसिकालमनयपनयं। महाधूर्तं नूधूतं। यानवांनानीकयति
श्रियः। महावज्राम्रकंवाधिविरुं। किमकेकमवरुद्यानयामित्यादः॥ स्वयंभुः। कुसुमयानवत्। श्रीवज्रसासदवानिमिश्रां। अ
श्यायलक्षणत्वात्। अपवपितथवगतान्धवां। अयंत्वर्थः स्वदिक्षतात्ननयवपत्ले। वज्रपष्ठिवलिंदयादलुवज्रः पष्ठिकवृद्ध। हूं १८
लरवक्रूवः॥ ॥हूंतिक्रूयमारिवज्रवज्राम्रकवाधिविरुप्रयागः पटलः उनविंशतितमः व्याख्या॥ ॥
अथ मण्डलम्॥ ॥अपूर्वानीतव्यानायादः॥ अथेत्यादि। महायुद्धधरिः। सम्बामालकादानकायत्नेन॥ १॥

महान्। आदृश्यत्ववयस्मात्पृष्ठस्तनारिधारयति हूंतिपृष्ठः॥ एवं तु मण्डलचक्रं। तस्य समयं स्वबलं। यस्मादस्थे महायपृष्ठस
मयः श्रीवज्रसत्त्वः। वज्रिकाकारं। समाधिं समापद्यते। वज्रवज्रिकामूर्धिकृत्वा। पञ्चमयवज्राणि। उदानयामास ति उक्त्वा
न्॥ अत्र तु हूंति। अवचा। तत्रयमारिति। तत्रयमारि। दशहूंति। अर्थंमेतत्रात्मिकावज्रिका। तथा हूंतित्वां। पञ्चि अ
प्रकाशामिति विरमिति। तुष्टुव्रं। स्तुतिदिग्यऊ। कादसहावं। कायस्वरावं। सम्यमन्त्रयात्मल हूंति। स्वर्णमयस्कयामालानि
। कण्ठिरिग्राऊँनगमिति। रिग्राऊँनवरुद्रकस्य। हूंतिवावागीवास्कं। कालति। दरुद्रस्य। खर्वयमालोलति। खर्वप्रमाणं। वज्र

विघ्नान्वज्रविध्वंसयेत्साति । निर्म्मितैर्धनुर्यति । वृषं । वज्रसत्त्वात्मस्फुरति । वज्रसत्त्वस्तनी । विश्वपद्मि । विश्वपद्मयामि । नवदि
ग्रहस्फुरति । नृत्यत्समादाय देवस्फुरति । प्रमत्तासुरवृन्द । वज्रयोगिनीयात्मकमाह ॥ ॥ ॐ आः हूं विघ्नान्तकृद्धूं हूं फट् इति
बु ३ दि । इत्यादि । हृदये । त्रिभुवनशान्ति । त्रिभुवनस्य शान्तिं करोतीत्याह ॥ इत्यनेनाङ्गः । तत्रादौ । तदावच । तदुक्तं । तथा १७
कृत्वा । अनुत्तरमिति । पश्यति । प्रत्यक्षि । आत्मलक्षणं । आत्मसत्त्वाधावनवृषं । नदीर्घमिति । अनुस्वारदीर्घाधावनं । नकारकामि
ति । नदीर्घाक्षरः कार्यः । न किञ्चित्प्रायत्नमस्फुरति । यथासूत्राननेश्रयतः । तथा उपदिशत्यर्थः । यमनार्यमानः । द्विवद

शमी । वाजिमिति । अष्टांगमतुमिति । अष्टि । चतुर्दश्यां । कृष्णायां । पञ्चमासनति ॥ ॥ गोकुदहनमांसेन । आत्ममिति आत्म
माला । मानुषमुण्डसहस्राणामिति । आत्ममाला । पञ्चाशन्मस्तकदधिवं मानुषमुण्डतनमालयेवज्रयामी त्रिशिमाकल्पं ॥ । ह
तामिति ॥ । रुद्रादीनां । मानुषाविष्टकर्तृणां । डाकिनीनामिति । द्वितीयार्थमस्ति । सहस्रकसहस्रणमानयन्त्रिरज्ञाति । यम
विप्रयातानस्फुरति । तत्र यथावद्यमाविधानमष्टकादिकरनीलाञ्जलाह ॥ । सम्पूर्णकं हकादिकं हृदीउवह्निनाकृपायपञ्चपञ्चज्वा
उः हूं वं यां स्फुरयन्तु तत्र यन्त्राकर्षणादितर्यं कर्त्तव्यमनुक्रमाह ॥ । तदनु विश्ववज्रयन्त्रितमण्डुकं । हूंकारजं यक्षश्मूकवज्रहृद

९ नयीति तत्पार्श्वद्वयं । यंकारजं वायुमण्डलादुपरि ताग्निमण्डलं नाथस्मादहमानसाकमत्साधं ध्यात्वा । हलक्ष्काकारनिष्पन्नागनिस
न्निरोः सर्वपित्वक्षालवसवासि मक्ति तोन्निरिष्यमानवपूर्वं यक्षशत् । सासायमकुमावर्लयस्काउयनत् । नियतं मूर्च्छति । अथवा
चक्रवद्य । हंकारजकलश द्वयं ध्यात्वा । साध्यशवीरन्नादिकं मालुष्य । वज्रद्वयमध्यगतं कलशं दम्भिरि दिक्षु मानं । चक्रन १०
संपूरनेशनैःशनैः । पीडयं मर्दयत् । मन्त्रं जपावर्त्तयत् । एवमवपादनतामर्दयत् । पूर्वसेवाविनानकार्यसिद्धिविनित
दर्थमाह । लक्षजापनत्यादि । यावत्साधकताथागतानां । सिद्धिनिमित्यमानिक्षूपतावाषिकः । कातथेक नासामानुष्यवाल्मेव

वान्नुद्धं मेवन्नवाह् । महाहूंकुं पातवमित्यादिकमुक्तं । तत्रदापानमित्याह । प्रतिदिनप्रत्यहं । प्रत्यहाप्रोक्तो । किंकर्त्तव्य
मित्याह । प्रतिमासं । प्रतिमासाप्राकावाह । प्रतिसम्वत्सरं । बलिदद्यादितिसम्बन्धः । बलिमितितथागतादीनां पूजाप्रका
वमध्याह्निकसामवादस्य । नत्यासवरुमष्टियसादण्डुं कुलाननसम्बन्धः । अयमर्थः । वरुवधिकावष्ठिर्दण्डु यस्मिन्नसौ वरुः
षष्ठिदण्डोऽहरात्रतस्याहोरात्रस्य । दण्डुकितृत । वरुषष्टिक । वरुः षष्टिकमवारुः समदण्डुकुलार्थः । नस्यतत्रापदेशमहत् । अ
दिवेशावन । बहुसहस्र । अमितार । अङ्कास्य । नवाङ्कात्मकामायसिद्धिरितिः प्रत्यक्षं । पञ्चवतिकमाने । वधिकाऽङ्कास्य । विग

वदाख्यब्रह्मतत्त्वं निकिका। समुद्धितोदयं। चन्द्रसूर्यौ गुह्यमासः कृष्णायाः कृष्णा। सौर्याच्छुक्लपक्षमासः। कृष्णसौम्य। कृष्णतो
वहकृष्णाः शुक्लपक्षः॥ एवं प्रदिनामशुक्लकृष्णपक्षौ सामान्यसिद्धौ। तथा यात्रावाक्यवरदाशुः। शुक्लपक्षप्रतिपत्। द्वितीया।
तृतीया। शुक्लपक्षकार्यंकर्तव्याः। चतुर्थी। पञ्चमी। षष्ठीषु कृष्णपक्षकार्यंकर्तव्यं। एवं सप्तम्यादौ दिनत्रयशुक्लपक्षकार्यं। ८१
दशम्यादौ दिनत्रयकृष्णपक्षकार्यं। त्रयोदश्यादि दिनत्रयशुक्लपक्षकार्यं॥ यथा कृष्णपक्षे प्रतिपदादि दिनत्र
यं शुक्लं। तथा चाचामृ। शशिन्यपि च सूर्यः। स्यात्सूर्येऽपि स्यान्निशां कचक्रंहि। शशीगतशुक्लपक्षः। सूर्यः कृष्णपक्षः॥ इदं च

कं। यथा शुक्लपक्षस्याद्यदिवसस्य प्रातिःकाले वामनासापुटेन नस्यं दयं॥ तथा कृष्णपक्षादिदिवसस्य प्रातिःकाले दक्षिण
नासापुटेन नस्यं तत्र नस्यं वारुणमाहेन्द्रयोगेन। वामनासापुटेनातिश्रेष्ठं। अग्निवायुयोगेन तु मध्यमं। दक्षिणनासापुटेन तु
अग्निवायुयोगेन सर्वथा न दातव्यं। वारुणमाहेन्द्रयोगेन च एवं दयं॥ तथा चोक्तं॥ द्वितीयं तु गुरुकर्म। कृष्णवायो कृतासनं।
चन्द्रस्य कृष्णुरं विद्या। मध्यमं तीक्ष्णकं उक्तं। वायव्याग्नियदि सूर्ये वि। नियतं पञ्चमादिष्वमृत॥ तद्वच्छशिसंचरण। नाशकं दुःख
दायकं॥ इति याम्यशून्यावशः। वायव्याग्निमाहेन्द्रवारुणाख्याः॥ यथा उत्तमं याम्यार्द्धमध्यमभेवायुवहनलक्षणं। अन्यकार्यकद

[illegible] द्धि

तत्पूर्वां तत्पुरुषाग्रतलक्षणेन पूजयेत् ताद्वाकार्थे । एतस्य तत्त्वं यमानियोगे तोरणस्य यथावल्लक्षणं समासमन्वितं प्रतिकि-
मपि नाभिधीयते । यस्तु तन्त्रस्यादर्शस्य तद्विभाजकत्वं । तदर्थमाह । यत्किञ्चिदित्या । अन्यथा तल्लक्षणं स्फुटम् । पूर्वानिलादि
मन्त्रं दद्यात् । प्रथमं निवेदयेत् । गुरोरुक्तां सर्वसिद्धिविधिम् । तदानार्थमाह । अथ तत्स्यादि । प्रदक्षिणं दक्षिणां प्रदक्षिणां । सर्व ६२
पापैकं स्फुटमिति । यत्तस्य इति तत्त्वविशेषकः । तत्प्रतियादकं स्फुटमिति ॥ ॥ स्फुटमिति समयमाविनत्य मण्डलचक्रपूजा गीतय
दलः त्रिंशतिकमः व्याख्या ॥ ० ॥ अथ तत्तत्पदायुधविशुद्धि ॥ ॥ तत्क्रममाह । अथेत्यादि । पापकमलिङ्गः ख्यानि

। काशं खवज्रक्रमेणाहादि । उपलक्षणत्वाद्यथाक्रमं यनाम्बुधिविशुद्धबुध्यावाद्यां । खधातुमध्यगतं विरूढदिति । सफः
विधानुरूपपूजा । चतुर्दिक्षु विदिक्षु तालवनानन्तरं । शून्यतालवनायास्तन्नमायाय मे । अङ्कुरादक्रमपूजनादिकेन । अथ काश
समकाकाशमहारूपा । आकाशदेशेनावयतु ॥ किमित्याह । सूर्यमण्डलं । तत्सम्भवमिति तेषां । यच्छून्यमिति कुङ्का
वर्णविश्ववज्रं । यदमित्याशयं । कूटागाराख्यं हृदयमर्थः । वज्रप्राकारवज्रपञ्जरलाक्षणिकविश्ववज्राख्यवदिकाम्बरं । चतुर्मह
स्तम्भपविलसत्कूटागारं । एवमुक्तमपि । मण्डलचक्रावर्तितं बाह्यचित्तं । भित्तिबीजाक्षरायन्यासः । सर्वविद्याधिपसकाशा ति

संबाख्यादि । एवं चान्तःस्वयं विज्रबीजसंज्ञावडवास्कयनर्वज्रस्फबीजमवातवज्रसत्वः । तत्वविशामततवततवतीनिष्पत्तिः । त
साहृदयबीजात्माङ्गुलयदवतास्थनलंदस्त । दक्षिणशूलदस्तेषात्यक्षकानितिखड्गकर्त्तिवज्रयमकपालानि । वज्रडाकिन्यं
दयः । एवंसर्वथा तद्भवयमायादिवह्निमुखाः सद्भुजा । लाक्षागुरुश्रीनीलान्तस्थारितनया । गौरीश्यामा । पीतारितनया । एताद्विभुजा ६२
एकाननाः । तथापरंशूकिद्वाविंश । मुद्रावाग्मास्तु पूर्ववत् । कालेश्ववज्रानिर्दिष्टसापिकपालवतुस्वयं । ॐ वज्रडाकिनीत्यादि उ
पमन्त्रः । मन्त्रावनापद्याजनमाद्य । इत्यादि । इवतःश्रवणं । इताश्रवणं ॥ समापूद्मिति । ध्यानलिंद्दक्षिणा । वज्रकी

र्त्तिनी । वज्रमौलिनी । खड्गमिति दक्षिणहस्ता । तर्ज्जनिकाद्यामिति वामहस्ता । लोचनामिति शुद्धा दक्षिणेवज्रध्वजां । मामकीश्रीलां ।
दक्षिणेवज्रध्वजां । पाण्डुलांवकां । दक्षिणेपद्मध्वजां । तारांश्यामां । दक्षिणेखड्गध्वजां । सर्वदिक्षुत्खः प्रत्यालिंदपदाः । वामतर्ज्जनीपाशः
हस्ताः । पुष्पाणुक्रपुष्पमालादस्तां । धूपानीलां । धूपकटच्छुध्वजां । दीपावकां । दीपयष्टिध्वजां । गन्धश्यामां । गन्धशंखध्वजां । एताः प्रत्यालीं
ढपदन्यासिनयाः । मुद्रादीनिपूर्ववदेवनिर्मतः । विधिदर्शनकर्मशेति । तथावज्रिस्थान्हदहृदयाबीजाद्देवसर्वदेवताः स्फ
रयन्तु । मन्त्रिवाउवरति । यवमासः । विशावयदिति पूर्ववत्तः । दक्षिणेदक्षिणहस्तमन्त्रः ॥ ॐ यंजंतयंत । मुद्रायन्त्रानाकान

श्री

वन्दनीया । सा तथागतवक्तुर्निर्माणवलवाक्या । दक्षिणावर्तद्विशदः सर्वविकल्पवन्ता । अधिपतिर्वज्रवाराहीमिति । प्रथमननायक
वन्ता । द्विरुक्ताभ्युपेक्षकमुखाः । तद्विकल्पवाक्य । एतन्मन्त्रलोकिता । यवमाश्रद्धदयस्य टीकापलेवाक्यसर्गः । स्वनंतां । वृक्षया
त्रुस्वानाग्नेवविकल्पतः । सर्वमुखहूंति । सिद्धयाविलयप्रवणायानिर्श्रीयक्रयस्मिन्नुसतथा ॥ ॥हूंतिकस्ययमाविनक्ष ६४
सिद्धिनीर्श्रुयविंकप्रवणायपलेः अकर्त्रिंशमिलमः ॥ ॥मण्डलवर्तनायस्कतः ॥ ॥वज्रमनुत्यादि । कृतः
किल्पयविग्रहलाधिकतहनो । यवमयरीष्टलाहा ॥ ॥ ॥समयैस्नूर्न्नयघनायवाहा । अकानामुखमित्यादि । अनन

मन्त्रलक्तमधिष्ठानवां । वैरोचनामादयमाविशः । यमान्तकादयमाविशः । ज्ञानसत्त्वमिति । ज्ञानयक्षमसंदहि । अद्रवयं
वकं । गननिष्पादिकंहतं । ज्ञानसत्त्ववर्तं । अनयवाग्रागां । ससमाहितहूंति । पूर्वादिमनक्रमेण । ककनकलशसमण्डलसः
मयमित्यादि । उँआःहूँअनन्ताकवरपण । मण्डलमधिष्ठानवां । सत्त्वप्रमाणख्यानायादि । मण्डलद्विगुणेत्यादि । सत्त्वाख्या
नायादि । धावत्यादि । वज्रप्रार्थनासमयमिति । वज्रावज्राचार्यः । तस्मिन्मण्डलप्रवणार्थं । प्रार्थनावचना । तदर्थसमयः पाठः
तमवादि । अहांहूंत्यादि ॥ । हृतयविग्रहसमयं । हृतयविग्रहसमक्षं । किमस्यप्रयाऽनमित्यादि । वज्रेत्यादि । आवाहनमरि

मुखीकरणं। कटमासीमन्त्वित्यादि। त्र्यं दवीत्यादि। सूत्रस्य शावविस्तारितत्तिकत्वन स्थैल्य क्लिन्नहायणं। शालमानमित्याद
ि। मण्डलस्येत्यादि। जूस्त्रतावन्निति। दक्षिण मण्डला कृया जगुलतयं। वज्रपिहितं। वज्रः पादनसंलिख्य। सप्तावदामिति।
मदक्षीवासोवदीवतिसप्तावदी। मदलवरुषाघनदवनाहूनलाहा। अस्यन्तवत्तमित्यर्थः। मानायतामिति। पद्मनखास ६५
त्वेति। पादानांगुष्ठवज्राहमितिसप्तविंशा। सार्द्धकुष्ठस्त्रजावलीसमन्वितं पादीनाकुष्ठं। एवंवरुष्ठत्रपार्श्वे मूलांगुष्ठतयं रक्षा।
अष्टादशांगुष्ठवा। सप्तारत्नामिति। नामवरुमिंश्चननवकाष्ठात्मकापादानांगुष्ठविष्ठावाविमानानाकस्त्रकां। निर्यद्‌द्रुति।

शावयद्‌नखा। शावतदिति। अंगुलत्रयदीर्घा। तद्‌वदिति शावत्वदंगुष्ठत्रयमाना। देवत पट्टिकेति। कतिदत्राहमोपिद
वंकालिख्यन्तिति। तदर्थविकं। सूत्रकपालानित्यंगुलमानानिकाणेषु। शावयाश्चद्विनयत्तत्रिवृत्तशोवकल्लवाद्वयं।
नत्नीदवतापट्टिकाख्यां वदिकायालिखितायाद। वज्रास्मवनित्यादि। किंयत्मानवद्यात्यादि। वदीत्यादि। अर्द्धनतिसार्द्धांगु
ष्ठन। कपालमिति निर्यूहापदि पद्‌नखाद्यास्ति र्यक्कपालः। तद्‌पविद्याव्रजः पद्मनखासायकः। ष्ठूत्पनीति। तथावयिद्वया
ः सार्द्धं सार्द्धांगुष्ठमानत्वं। दवतापट्टिकावदिवंगुष्ठजिपादमानां वत्सपट्टिकां पविश्यकाशत्वार्द्धत्सवपट्टिकायास्तापि सर्वांगुष्ठः

श्री

मानसाख्यान्तं। सर्वार्द्धसानेत्यादि। यदि किं तन्मात्रं वृद्धमतिरेकः। मदर्द्धेन त्रिभागार्द्धेन। त्रिपादं गुह्येन सूत्रं लेखि। तस्
द्वादशजावलीबहिरेखाभावदिः। वज्रमण्डलस्थानमण्डलस्य प्रपञ्चार्थमाह॥ तत्पदमित्यादि॥ भागहृदयमिति। मध्य
कर्णभागतस्सम्मिश्रिता। हृदयश्च सा वज्रात्मकहृदयं। खच्चासदिति। खकाशदेशे। ज्ञानीयस्थयत्र। आत्मनश्चतुः ६३
मिति। वज्रमण्डलसमानस्थानमण्डलमित्यर्थः। समूलस्य प्रस्थायमानियावानिति श्चश्च। श्चयत्र हीन्द्रियसमाय
ऌिकृयत्र॥ समयाकृतलेखि। इत्यादि तत्राधिविरुद्धना। मण्डलस्येति वज्रमण्डलस्य। ज्ञानीकस्थानमण्डलनमध्यकीत

तत्र स्यात् प्रसाधनं पातकं। यत्र मण्डलादि प्रतिष्ठायां साकायाधिविरुद्धमित्यादयि तु महाकं। तत्र सावनापि कर्तव्यं। कथं दश कलश
ःकार्याः। मध्यादनाल श्राश्रा उष्णीषादि। कनीनिकानङ्गुष्ठाः। मध्यकलशमूर्धविश्वपद्मार्कस्थ पञ्चसूचिकवज्रं। पूर्वकलशपार्श्वे
विश्वपद्मचन्द्रस्थ स्थावरवज्रं। एवमपरदक्षिणादिषु विश्वपद्मसूर्यस्थ वत्नपद्मखड्गा लिखनीयाः। आग्नेय्यादिषु विश्वपद्मः
चन्द्रस्थ नावनवयं। नैरृत्यादिषु विश्वकमलचन्द्रस्थ। वज्रचक्रपद्मकनकारत्नानि चिह्नानि। सार्वकर्मिक कर्तुविश्वकम
लसूर्यस्थ। मध्यमकुण्डलिचिह्नं पञ्चसूचिकवज्रं लिखनीयं। एवं कलशाः। ॐ हूं हृत्वत्कृत्वीऊयूतमयूत ऊयक्षिवर्द्धमान

वाः। वज्रग्रीवाः। स्वर्णेन्द्रियकाश्च। नाडयश्चतुर्बालपद्मवल्लान्विताः। अन्यमासयवं ताम्रसलिलमासिंश्च। पञ्चगव्यादिनाव
रुणीकण्ठकावीसहृदनाविश्वदवापवामघियकः। मध्यविजयकलशेषु पुष्पमालां दत्वा। पञ्चाङ्ककलशे गन्धं लक्षयपुष्पमाला
गु दातव्या। वज्रं विजयं सिञ्चनि दत्वा प्रतिष्ठयेद्देवतायाः स्वकलशयन्त्रवर्णस्थापनमाजायः। पूर्वादिकलशे। ॐ आः आपो दत्वाः ६१
हूंकारं वाक्। ॐ हूं आं जीं खं हूं मन्त्रेण चतुष्टयं अक्षत लवण कञ्जायं। आग्नेयादिकलशे यथाक्रमं। ॐ लां मां पां तां वं इति मन्त्रेण चतु
ष्टयं अक्षवं पूर्ववत्। अमृतकुण्डलिस्तुतिवचनोदकवसतव्याः। ॐ हूं ध्वादशनिमन्त्रपञ्चरुणकवानआवर्तयेः। सर्ववर्णं दद्या

णावर्जनकर्त्तव्यं। त्रिकालसमयतन्त्रादिषु शुद्धिकाले वा प्रतिष्ठावज्रमण्डलानुरूपदेवतामानीय। स्वहृद्बीजरश्मिनार्घादिः
कं दद्यात्। अत्रायं क्रमः। स्वमनुपाणितलाग्रं खड्गमुद्रिकामन्त्रराजेन। अर्घपात्रमिदं। यत्र पात्रमध्ये गन्धाः स्थाप्य। अर्घपात्रं दत्वा। त
आदकं पुष्पकं गन्धवं कुसुमं दधि। यथाक्रमपात्रमध्ये स्थाप्य। धूपं दत्वा ॐ मन्त्रेण। इति अर्घसाधनविधिः॥ ॥शिकयीकावल
ष्यामि। शास्त्रिप्रज्ञादिसाधनं। कमलवरपात्राणां सलिलादिनथास्वरू॥ अर्घविधिरिदं। पुष्पं धूपं तथा दीपं। नैवेद्यं खादि स
र्वतः। पात्रिराजेन वामेन। पूर्वकः अहतिस्मृतः॥ अर्घपात्रन्यासः॥ स्वहृदं तत्र बुद्धैर्वा। मन्त्रतन्त्रयथादिशेः। अर्घादि

मण्डलंकार्यं । यथाक्रमानुसारतः॥ आकृतिंवशमण्डल । श्रीवदक्षिणपोष्टिकं। मावलंहूंदक्षिण । ॐ ह्रीः आः हूं वज्रयाः सु
धरिमण्डलं॥ आदौगन्धोदकंदद्यं । मध्यकर्वंद्वितीयकं। पुष्पादकतृतीयकं । चतुर्थंयुष्पयाजितं। शंखमुखनरासव । ईकनं
पादमूलयाः॥ पुनीवाहूंखड्गयाद्यं॥ रत्नलंकवलधूपं । कुशलंधांरुलंयनः । अष्टनाकवर्वनेव । अर्घमण्डः॥ पुंसोध ६६
नीहूंरुद्र॥ रत्नलंधांरुलंवृक्ष । कुम्भकजनीरसोमन । यथालाभादिमान्तलाभ॥ अर्घ्यरत्नयुष्पयाजितं । पाद्यपञ्चसदद्यं । ला
कमावचनरुथा। अन्यतउवायंतिस्तं । संक्षेपमादिशाजुन॥ । ॥यथाउआमण्डलानुयदवताचक्रं॥ ॐ हूं वं साः विय

शिनाक्रयत्तवश्यवज्रावशीकृत्यवज्रनादिविधानं। वज्रनाधिष्ठितं चारिषकं। तथागमुद्राश्रुत्वादर्पणमण्डलच्छायामुत्ताश्य
। प्रथमपञ्चगव्यनस्नायनं। ॐसर्वतथागतकायविशोधनस्वाहेतिमण्डला। तथाकं मुंजीं खं हूं स्नपनन । सुगन्धतैलस्नायनं । अ
ननेवमण्डलसुधिष्ठयश्चवलनस्नायनं । तथाॐसर्वतथागताभिषेकवज्रस्वभावात्मकोहं । मिश्रनमसुगन्धिस्नायनं । ततःसमय
याः श्रुतादिवाः श्रुवयः श्रुविधानयश्च । मयानिवेदिता रक्षायविता स्वयसीदमा । पूजादानं। वनस्पतिबलाद्रुथा । गन्धाधाययम्
रुमः । मयस्यादिपूर्ववत्॥ नगाग्रंयविमाहानः । तमाविधमनः श्रुतः । मयस्वादिदीयदानं॥ सदसायानिकः श्रुधा । गन्धायधं

लदयलिङ्गः । मयध्यादिगन्धदानं॥ नैवेद्यं सर्व्वसंयुक्तं खाद्यलाह्यसमन्वितं । वर्णगन्धरसोपेतं ददामि प्रतिगृह्यतां॥ नैवेद्यदा
नं॥ एवं पञ्चोपचारपूजां कृत्वा॥ यथादिसर्व्वसम्बुद्धाः तुषितपुरनिस्थिताः । मायादेव्याः स्थिताः कुक्षौ रुद्रलिङ्गलिखेत्कृतौ॥
तद्वत्तुः सततं ज्ञाथे । कृत्वा पूजादिकानिमान् । गतानानुकम्पार्थाय । आधिविलुप्तवृद्धये॥ अनन्तकल्मषसंहारकाय॥ ॐ घिलि ६७
र हूँ ऊः स्वाहा॥ ॐ लनानवऊः संदरलं । पवित्रपत्रमेवमनुल्लनयां रऊः प्रवादनं॥ अग्रमवसकालं क्रमादवतापरप्रतिष्ठा
यामपि विसर्जनं विना॥ शिष्यकलशेवकलशमण्डलादिसकलं क्रियतां॥ एतत्पुजाकर्मशिष्यविधानस्याद्यवसानात्॥ ॥

पादहीकत्वात्संक्षिप्तसामान्यमभिधीयते । तत्रपटमण्डलकलशमकं । पञ्चतथागतचतुर्योगिनीबिन्दुसहितं । पञ्चरत्नपञ्चौष
धिपञ्चव्रीहिनकं । गन्धोदकपरिपूर्णं । ॐ आः विघ्नान्तकृत हूँ फट्॥ इति मन्त्रेणाभ्युक्षणं तदुपरि सज्जवासनं । वस्त्राद्यदित
कम्बलं । पुष्पधूपादिपूजितं पूर्णकलशं स्थितं कृत्वा॥ शिष्यं कृतमण्डलकान्तरे दीनपुष्पमालान् । पृथिव्यामापयित्वा दक्षिणजानुः
मण्डलान् । मन्त्रनयरत्नानुपाश्वादनाय॥ मन्त्रसिद्ध्यर्थिनः क्षिप्तविनाशीदमण्डले । पुष्पकामाक्षतान्यपि पवनलोकार्थिनपवा
पवनलोकसमुद्दिश्य श्रद्धाकृताञ्जलिपुटं । प्रविशेत् मण्डलं धीमान् । नैतिकं दलमीदयह॥ उद्दिकं कौतुमानस्य । नतथयान् लौकिकं

४० यनलोकार्थिनपूर्णः पूर्णकलंश्वदिकंदलं॥ ॐ यनूभव्यताह्निथान् धियाक्रतदेवतायासंस्थानीनयविष्टस्वरूनिर्गतान् स्वप्रति
ताधिविधायमन्त्रंसुथागतदेवतिशिकान् संस्कृर्यमण्डलपूर्वव्रानउयव्रता प्रवसंयाववयत्॥ त्वमसाम्नामहावीन मामसमासद
संपूर्ण ॐ स्वागतं महानाथ महावाधिनयंइहसं॥ ददिमसमयंकलं वाधिविरुव्ददिमशवलतयं॥ प्रवशयस्वमांनाथ महाम ७०
कयूनववं॥ ॐ कितिशिष्यमकंप्रधानंकृत्वा॥ जदिवस्त्रमहायानं॥ मकुवर्यानयंविधि॥ दशयिष्यामितसम्यक् ताउंनत्वम्महानयः॥ ॐ
स्त्रावयः वत्नतयंमहावलं सर्वयतिदिशमघं मनूमाद्दउरात्यत्वं वृद्धवाक्षोदधमन॥ ॐ कितिशिवलमथाविश्वयाप्यिलाता

ह्निथान्॥ ॐ आः विघ्नान्तकहूं हूंदर्॥ ॐ किआूतकण्डुलिमन्त्रमवकृतथाः हृतकण्ठशिवसिद्धर्यस्ववरूनकवन्दुरूनकयमसिद
वन्दुरूसिताष्टानवज्रवनटक्वयथाक्रमं हूं आः ॐ विविकयत्॥ वजंदक्षितमूर्धनदीलाउस्थयावार्यः शिष्याणांहृतकण्ठसिनःस्व
रूतसंस्तुध्य हूं आः ॐ ॐ स्त्राध्य सितशिपूष्मयतधूपदीपंगन्धंकथहृदिदयात्॥ ॥ॐ कितिशिष्याधिवासनं॥ ॥कलावलिं
दत्वाम्बदवतायागपूर्वकं॥ स्वयंशिष्यप्रवर्त्वधिनामण्डलप्रवशाकः प्रहतिआूनस्थारिषकपर्यंकृतगवताबुद्धारदीलासयंयार्थः
यत्॥ प्रतिविम्बसमाधम्मा आस्वगुणाकनाविलाः आजुसाजूनशिलायाश्च दउकर्मसमूत्त्वा॥ कथतानहनिर्याता ॐ कितसप्र

९ नमण्डलं। प्रतिबिम्बं सुरङ्गिणाः सर्वयक्षंलकलशाः॥ ततःकामण्डलुटाद्यैदिव्यैर्दक्षिणांशिखंप्रक्षेकशोभेमावनन्दृपश्चालम्बितां॥ अ
खंवीवहूं हुं भिमकृष्णस्फारितमस्त्रितपूर्णं दत्वाकवज्रध्वयर्दं कलशाज्ञालाष्टकिर्तयृहूत्॥ कलशं तावतित्रिधतिसत्कायाम्नातमोम दं
महासुखवति। ततस्तस्य हृदये वज्रं संस्थाप्य। ॐ सर्वतथागताभिषेकसमयश्रियं हूंः सिद्धवज्रयथासुखं। ततो हूं ॐः ९१
हूं हुं धनतानाहृदयस्य मनिकाकृतंप्रवरमाणुलक्षात्संस्थाप्यकुर्यात्॥ नवत्वयदमदृष्टमण्डलस्यापूजकावकवीं। मातसथाव
थनति॥ ततःशिवसिवज्रंदत्वा। अपरकसमयावज्रं मूर्द्धनिस्थलयहृयदि। त्वमिमंकत्याविद्यायाः। ततःसपूर्णंवज्रंहृद

यसंस्थाप्यकुर्यात्॥ ॐ वज्रसत्त्वस्त्वंसत्य। हृदयसमवस्थितःसः। निर्दिशतस्कूलंयायाग्रदिक्रियादिमध्यथं॥ अननसयथं कावयित्वा
यथाक्रमंयमताणुअवस्थितंकुताधिष्ठितं। ॐ वज्रामृतादक ०४। हुं सननसफडयं॥ हुं दक्षनावकंवाति। समयाक्रमादृष्टहृत् स
मयसंवक्रुशात्सिद्धिःपिवज्रामृतादकं हुं तिय ० नयायथहृत्॥ ततः हूं दवकव्यमयपुरतितवादंवज्रयालिर्यदद्ंवीमितंत्वया
कर्त्तव्यं। नवत्वयाः हृमवमकृत्यः। मातविषमायविशाचलकालक्रियाहत्वाननवकयरेनसादितिसमयादकदानं॥ ॥ततःशि
ष्यमवंवादयहृत्॥ सर्वतथागताभिषिक्तं वज्रसत्वामविशक्तिः। ततःशिष्यहृदयपीतलंरवक्रिशक वज्राङ्कित वज्रहस्तमाः

४
द्वि

द्रमण्डलस्थं हूंकारं शिवसितं कारकं घटाकारं वर्तुलं सितवर्णं मण्डलस्थं सितदंकारमध्यमुखं। कण्ठस्थं यंकारं ऊर्ध्वलत्
ताकारं धूम्रवर्णं वायुमण्डलस्थं आःकारं वर्णं वर्णतल वायुमण्डलं दीपितं त्रिकोणस्थं वह्निवर्णाग्निमण्डलस्थं लंकारं स्तनद्वयमध्ये
श्वासादीनं घण्टापादन्॥ आवेशयकारय॥ यं वं लं॥ चालय चालय हूं धः आः ओः हूं फट् स्वाहा आवेशय हूं॥ आविष्टस्यति ऊर्ध्व
यां वक्त्र आःकारं श्वासाभिमतां तनूं प्रविचिन्तयेत्॥ ततः कुर्यात् दिवसमण्डलाद्युत्तमितिक्रियात्॥ उक्तं च तत्र अंतिष्ठवज्र विदारीकरण। व
ज्रविनाशीदर्शनेवर्ताय चूर्णितपत्रा। नेत्रकीः क्षेत्रपीतनकस्थावतारेः शान्तियुक्तिवश्यादिवानुक्तसिद्धिर्भवतां कथयितास ९२

मधिष्ठानं कुर्यात्॥ हूं इति यं मण्डलमयासम्यक्षितयः प्रवर्तितः। यथा पूर्वं कथितं सर्वदेवतानां कुलक्रमः। यादृक्सिद्धिर्भवेदः
सार्थात्रेयस्मिन् ब्रतोऽनं। यादृक्सुखानुत्ताविशुद्धादशसात्तु मण्डलं। ततः पूर्णमर्कं मण्डलं क्रियतेत्। प्रतीक्ष्य कृतार्थविरचनं
ततः पूर्णपातनसीनात्मकां सिद्धिं लक्ष्येत्॥ ततः यदि वक्ष्यमानां शिवसिद्धुर्लभां यां उच्यमानवायतति। तदा मन्त्रमुद्रासिद्धिः। देव
तानां स्वकीयं। यदि लाभनमूर्खवायतति तदा मन्त्रसिद्धिः। उत्तमात्केवलोत्तमा। मध्यमात्केवलमध्यमा। अधमात्केवलाधमा।
विम्बस्याद्भुतप्रतिवानः। समीपक्रियासिद्धिः। देवतानां स्वकीयं। स्तनकाष्ठविशुद्धः स्नातव्यं। यदि द्वयोर्देवतयावक्त्रप्रत

ति। तदा यस्यासनं तत्पुष्पं तत्कुलक्रमस्य रक्षति। मण्डलं वाक्य यानं कृत्वा सिद्धिः। अखासूयदियमति। तदा पुनः क्रियते। त्रिकला
तत्रैव यमनाक्षिसिद्धिः। वाक्यवज्रावलीवदिः यतनयिनाक्षिसिद्धिः। गर्भधानकद्दतव॥ ॥इति पुष्पपातविधिः॥ ॥
ततः तत्पुष्पं तदीलाशिष्यशिरसि बध्यते। प्रतिरक्षवमिमं वत्स महावलतिय०ते। नेत्रबन्धं ॐकारेण श्च्वा॥ ॐ वज्रसत्व
ः स्वयं तय। वज्रघातेनतत्परं। उद्घाटयति सर्वदा। वज्रचक्षुरनुत्तमा॥ इति पटोन्मोचनयत्न॥ ॥इति
कृत्कृयमातितत्र मण्डलप्रवेशविधिर्नाम त्रिंशत्पटलव्याख्यानं॥ ० ॥संप्रत्यभिषेककुर्याणं॥ आचार्यवज्रधरः॥ ॥वज्रा

नं यथा दत्तं महामहैः। ममापि त्राणनाथाय। रववज्रार्घं ददाम्यहं॥ ॥ॐ आधेषितवज्रं शिष्यं। वैनावनत्रयलालम्बितं। स्वि
यात्रुवषतायन। समन्ताकलशाष्टकेः॥ सवयकजलं ध्यात्वा। वज्रविरूपयतावनेः॥ वज्रसमुद्राकलशोदकमादाय॥ ॥अभि
षेकं महावज्रं त्रैधातुकं नमस्कृतं। ददामि सर्वबुद्धानां। त्रिगुह्यालयसम्भवं॥ वज्राभिषिञ्चतिय०नशिष्यंस्कृजवर्णिनमिवाभि
षिञ्चयदिति। उदकाभिषेकविधिः॥ आदर्शनस्नानं॥ ॥ततानन्तवं कनकवज्रादिघटितं मकुटं शिष्यस्य शिरसि दद्यात्॥ वत्स
सम्बुद्धाननातः। नानालङ्कारकाः सर्वतथागताः कुलशाबुद्धमकुटवस्त्रितास्थिकनीयाः इति मकुटाभिषेकः समस्ताज्ञानं॥

॥नमः पञ्चकुलं महावज्रं हृदि संस्थाप्य यामिना। सत्वपदः। वज्रसत्वाख्यं शिष्यमभिषिञ्चेत्तं दशाक्षरैः। अथाभिषिक्तस्त्वमसि बुद्धे
वज्राभिषेकतः। ॐ इदं ते सर्वबुद्धत्वं गुह्यवज्रं सुसिद्धये। ॐ हि य० नवक्लहृत्कण्ठशिरःसुखप्रज्ञावज्रं दक्षिणकरदद्यात्। ॐ हि वज्राभि
षेकविधिः। प्रथवज्राभ्यानं॥ ॥नमः सर्वसिद्धिबुद्धलश्यावामकरघण्टादत्त्वा वज्रं घण्टायुक्ताया मालिङ्गनाति नयं कानयित्वा
ॐ वज्राधिपति त्वामभिषिञ्चामि वज्रघण्टाभिषेकतः॥ ॐ हि घण्टाभिषेकविधिः कृत्यानुष्ठानध्यानं॥ ॥नमामूर्तास्यं पुत्वानामात्व
भिषवपदः॥ शिरसि वज्रघण्टां दत्त्वा ॐ वज्रसत्त्व त्वामभिषिञ्चामि वज्रनामाभिषेकतः॥ हे श्रीमहावज्र। हे श्रीनागवज्र। हे श्रीद्धपः

वज्र। ॐ त्वादिकृत्यानुबुद्धनामकृपाहः। ॐ हि नामाभिषेकविधिः। सुविशुद्धधर्म्मधातुध्यानं॥ ॥एवं पञ्चाभिषेकं दत्वा विद्याभिषे
कमुच्यते। सर्वतथागतादिविद्यानां याचनादिकं॥ ततः वज्राचार्याभिषेकं। मस्तके दद्यात् कृतानिधे। सर्वार्थसमर्थस्य। यता
त्वत्प्रसादतः॥ ॥ॐ पश्चिमेन वज्रं शिष्यं। सिंहासनस्थं विचित्रपद्मदलकमलाविरुद्ध सत्वबुद्धनालम्ब्य हृत्काय वज्रं धृत्वा॥ अनादि
निधनं सत्ववज्रं सत्त्वा महात्मनः। समन्तभद्रः सर्वात्मा वज्राचार्यपतिः पतिः। एवमाद्युपदेशाश्चतस्रो वा नियतं त्वन्नामस्य पदः॥ ततनुः
क्षोः कायवज्रां घण्टां। ॐ यं सा सर्वबुद्धानां प्रज्ञाघण्टानुमहास्मृता॥ त्वयापि हि सदा धार्यं बोधिरग्रा जिनैर्मता॥ ॐ घनन वामहस्ते

याहा॥ त्वया वज्रधरादितथागतं, त्वयैव विरचीकृतः, त्वया वज्रधरैः सत्त्वैः श्रीयमतयनमाकृतः॥ हूं॥ इति यथा न शिष्यमपि वादयहू
॥ तदनु मुद्रादिसमयथाक्रमा, सत्त्वमूर्त्तिर्दृढत्वतः, सर्वमूर्त्तिर्दृढायत, तन्मुद्राप्रकीर्त्तिता॥ हूं॥ यन्ननसदवतामूर्त्याः श्चा
त्मिकसत्त्वामुद्रामधिष्ठायालिङ्गयेत्॥ तदाचार्यस्वहृद्बीजनिर्गतदेवतावृन्देनाकाशस्थेनरिशिविद्यमानं विविक्त्वा॥ ॥सूतिध ९५
कं महावज्रं, त्रैधातुकनमस्कृतं, ददामि सर्वबुद्धानां, त्रिगुह्यालयसम्भवं॥ हूं॥ इति धवयेत्, यथाकं पाणिभ्यां तु समालिङ्ग्य पुः
ल्लां वैधातुभ्यादिका॥ वज्रघण्टासमायाम, दाचार्यसवनम्मतमिति॥ ॥तत्तावेभावनादिकृयपस्यालम्बिताय शिष्यायानूलद

येत्॥ सर्वसत्त्वहितार्थाय सर्वलोकेषु सर्वतः, यथाविनयतो विश्वं धर्मचक्रं प्रवर्त्तय हूं॥ इति॥ धर्मस्थानवज्रनत्वयमरवज्रशब्दप्र
ज्ञयात्रमठाः, यञ्चरितिः श्लोकेननुज्ञादानं॥ तदनु मुद्राश्च बुद्धघण्टालम्बा वज्रं तत्दद्यात्॥ हूं॥ दत्त्वा सर्वबुद्धत्वं, वज्रसत्त्वकलेश्वरं
॥ त्वयापि हि सदाचार्य, स्मजयाति दृढव्रतं॥ हूं॥ यन्नन हूंकारं स्मृज्जं शिष्यास्यकवदद्यात्॥ ॐ सर्वतथागतसिद्धिवज्रसमय तिष्ठ
एषत्वां धारयामि॥ ही हि हि हि हि हूं॥ हूं॥ कुरु दीनयक्षं शिष्यस्य वज्रव्रतं अदद्यात्॥ ॥हूं॥ इति वज्रव्रतदानं॥ ॥तदनु बुद्धबूढसात्म
नं श्चालाकदिवासमष्टिवीवनकटिकामादाय दक्षिणकर्णे वदन्मुद्राम्बज्ञाणिष्यं यत्तलकद्रुघण्टालम्बा वा कुर्यात्॥ ॐ नमादिव्याः

कथामितां । वज्रसत्त्वस्तथागतः । सर्वदुर्गतिनिर्मोक्षाय । सुगतकरणविशुद्धये ॥ तदिसूत्रकनामकतथागतसिद्धसमयसत्त्वंतुर्त्तवःसत्त्वः
ॐ क्रियाकृत्ये । यस्यानयाञ्जनमुद्रयाचाकवशं क्रियते । सः सर्वतथागतैः सर्वाधिसत्त्वपर्यन्तमण्डलचक्रकण्ठेनानुकम्पयास्माकं
स्वाध्यावाक्रियते ॥ सुस्नातवधर्माञ्जनमुद्रायायत्नावकाशं स्यावमन्त्रस्यावलनानिशुद्धात्वामिति ॥ हिथंवदन्तु ॥ ॥ ॐ क्रियाक ७३
वशं ॥ ॥ ततनुमहासमयवदनहूं इति तिचि यथा नास्वाशं दयात् ॥ इदमाप्यविशुद्धयवमं । वदस्यात्ममण्डलं । सर्वपापैर्विनिर्मुक्ता
। सर्वपापैर्विशुद्धिताः ॥ नरत्याममवनास्त्रि । धानादनात्मसमसुखान् । निर्वृतं सर्वदुःखघ्ना । सुगतकरणसिद्धये ॥ बोधिचित्तं न

चेतोस्कं । यद्वज्रमितिमुद्रया । यस्मात्पादनमात्रेण । बुद्धत्वानशं सयः ॥ सधर्मानंयुतिकृथा । नचत्वास्कं कदाचन । अज्ञानाद
थमादाद्वा । वर्हैविवृणुयात्सदा ॥ वज्रघण्टावमुद्रांच । नदित्यां कदाचन । आचार्यनावमन्तव्यः । सर्वबुद्धसमाहसो ॥ सम
स्थानं यविदध्य । कर्याचिन्नविचयीतयत्न । यथासुखं सुखं भर्ये । संबुद्धायमनागतः ॥ अथना मण्डलाचार्या । मन्त्रतत्त्वधारवान् ।
बुद्धानां बोधिसत्त्वानां । देवतानाञ्च सम्मतः ॥ सत्त्वानामनुकम्पार्थं । विधिनामण्डलं त्वया । लिखितव्यं प्रयत्नेन । तत्त्वार्थास्माध्वसाध
का ॥ ॥ ॐ त्वाच्छातस्पदानं ॥ ॥ अमावानुज्ञादयज्वतानः । यवमविधिकानन्तवं । आचार्याविधिकानन्तवं बादीयस्का । आचा

यभिषेकं तथा वै वज्रकलिकाभिषेकं ॐ हूं फट् स्वाहा। पञ्चाभिषेक। आचार्याभिषेकश्च। कलशाभिषेकमुच्यते। सर्वेष कलशानां चाया
नाहृत्य। अतः षडभिषेकाः॥ सर्वतथागताभिषिक्ताः। ॐ आचार्याभिषेकेन कायवज्रविशोधनं॥ ॥तदनु काशु पदादिभिर्विशि
श्री नीकृत्य दक्षिणेषु। तृतीयं गुह्याभिषेकार्थं। गुरुवज्रनिर्यार्थ समुच्छ वस्तु या मध्ये स्थापयेत्॥ संशालस्त्रीषु निवेशयेत्॥ ९१
॥बोधिवज्रेण बुद्धानां यथा दत्तं महामहः। ममापि त्राणनार्थाय खवज्राद्यं ददाहि मे॥ गुरुं नपिदं वक्तायाम मधिमस्वाहु स्वं
विदितं कृत्वा खधातुर्विशिष्टविशं प्रज्ञानविन्दु हृदयप्रज्ञायामुखवज्राउ पा यस्य मुखं तथा॥ अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां तु। शिष्यवक्त्रे नि

पातयेत्॥ साप्यास्वादमिति। संशालस्त्रीषु निवेशयेत्॥ वैशावनात्मकः संस्थिता यस्य स्थ एतन् अवदयेत्॥ ॥ॐ कि
गुह्याभिषेकेन वाग्वज्रविशोधनं॥ ॥तदनु शिष्या लोमन्द्रा याः पाणिप्रतिष्ठाया संज्ञीकृत्य तथागतान्॥ मूर्ध्नि वज्रं समा
धाय उच्यते गुरुवज्रिणा। अयं ध्यानवशीवं मया। सेया बुद्धैः प्रकाशिता॥ वज्रज्ञ मणि योगेन। समास्वादयसे तत्सुखं। नान्यथा
शनबुद्धत्व शुद्धं वदं उवाच यं॥ तस्माद्धि या ताम नया। मा कार्षीस्त्वं कदाचन। ॐ इदं ते सर्वबुद्धानं विद्याव्रतमनुत्तमं॥ अति
क्रामति या मूढः। सिद्धिस्तस्य न चोत्तमा॥ ॐ हूं फट् शिष्याय तां दद्यात्॥ ततः स्वाधिदेवतायामात्मानं तां शिष्या हृत्वा शिरसि गुह्या व

हे

स्तुयथाक्रमं॥ ॐ ह्रूं स्वाहा आः स्वाहा हूं फट्॥ यथेष्टफलकनायिनीफला॥ ॥कदन् हूं कार अनलकमलकुलिशे। आः ॐ कारनाथं किञ्चल्वे
मणी। वंधव याकद रकारं विराजा॥ ॐ यम सूर्व्वाक्षरमहावाराम सूर्व्वं ददा। चतुरानन्दसागराविष्टं। हूं हूं हूं कार्य्यं कुरु स्वाहा॥
॥हूं कि कमलाधिष्ठानं॥ ॥ॐ वज्रमहापद्मचतुरानन्ददायका। खगमुखैकरसानाथ। हूं कार्य्यं कुरु स्वाहा॥ ॥हूं कि वज्राधि
ष्ठानं॥ ॥ततो वज्रधात्वीश्वरीज्ञानमनाडीस्वाभरागरूढितां। अकुलावालयगृहा। किञ्चित्स्थात्वाद्वितीयगुरुवाक्यतः॥ कदन् ॐ सर्व्वत
थागतानुरागनवज्रस्वभावात्मकादं॥ हूं कि तद्विमावरतिस्थिताः। खधातुवज्रसंयोगात्संसार्गञ्चमहाकुलं॥ सुखमत्यधगयत। त्य ७६

नमानन्दकारकं। परमविरमयोर्मध्ये। लक्ष्यवीक्षणदीक्षतः॥ हूं कि शुद्धज्ञानाशेषकं। विरमं वज्रं विशोधयत्। ततो दलादिष
कं विधिरीर्य्यथाक्रमैः शिष्याधिमुक्ति मनसा समीक्ष्य। उदारगम्भीरनयाधिमुक्त। चित्तविदग्धादशेषकल्पं॥ आनन्दसुखं किञ्चि
त्परमानन्दस्ततोऽधिकं। विरमानन्दविरागः स्यात्। सहजानन्दस्तु शेषतः॥ प्रथमं स्पर्शकांक्षा। द्वितीयं सुखवाञ्छया। तृतीयं
रागनाशत्वा। चतुर्थं तेन भावना॥ विचित्रं प्रथमानन्दं। परमानन्दं विपाककं। विरमानन्दो विमर्दश्च। सहजानन्दो विलक्षणं
॥ विचित्रं विविधं ख्यातं। आलिङ्गनचुम्बनादिकं। विपाकं तद्विपर्य्यासं। सुखज्ञानस्य भुञ्जनं॥ विमर्द्दमालोचनं प्रोक्तं। सुखभु

कं मयति वा । विलक्षणं त्रिकोणं वा स्यात् । नानानागविवर्जितं ॥ अतएवाह ॥ नवाग्नेन विनाशश्च । मध्यमानामलक्षणं । उपा ६९
सकं वर्जनादेव । सर्वसंबाधिवर्जितं ॥ ऽऽ क्रियाधारिषकं कृतकृत्य ऽऽ देववीक्ष्य । अधमसद्दलं ज्ञात्वा । सद्दलं ज्ञावितं क्षमा ॥
४३ अधवद्धकुलजाता । वृद्धपूर्वाश्रमाश्रितं ॥ यत्र मन्त्रकथनं नाकम्पवनेन मण्डलप्रवेशादि प्रकारिषकं गुरुवर्त्तिपदानं दक्षि
णाद्वा । अग्रावयतु । आदौ मध्ये अन्तके वा । सर्वथा अग्रावयत्तु सर्वाद्ङ्केन प्रथमं भवति यदि ॥ यर्थ तत्र दक्षिणा । यथा कथं
चिदपि विद्वान् नयिदानं । गृह्णीयामवृलकक्रम । स्वर्णं तुलायकं अवश्यं दद्यात् ॥ एवं कामप्रथमं कार्यं हितमत्रावधीति । ततः शमं कृत्वा

बलिं दत्वा कृत्वा संक्रमणमलकं । संघस्यार्घं गुरवे ततः कृत्वा दीनानाथश्च तर्पयेत् ॥ ऽऽ इति सर्वेषु वज्रवज्रघण्टासहितसम्पन्नकार्यं ॥ तत्र
वज्रमध्याङ्गुलं प्रोक्तं । यथाक्रमाद्दशाङ्गुलं । वज्रमद्धविधं कार्यं । समताप्रादिसम्भवं ॥ त्रिशूकं पञ्चशूकं च । नवशूकमिति त्रि
धा ॥ द्विधा तथापि त्रिशूक । सौम्यासौम्याप्रभेदतः । चतुर्थं विश्ववज्रं च । पञ्चशूकं चतुर्मुखं ॥ मध्यमं प्रथमं स्थानं । शूकं तस्मान्मनोग्र
ग्रः ॥ मकरवक्त्रदशांकं । मकराननिर्गतं । स्थूलशूलशूक्ष्माग्रं । तीक्ष्णाग्रमनमन्मुखं ॥ अनतिक्रान्तदिग्भागं । मध्यशूकं प्र
थत्वा । अन्तवज्रतुल्यं समानं । शूकनामध्यशूकतः ॥ वज्रानुरूपमानेन । वृद्धिमानप्रमाणतो । यत्नेन समाः शूकाः । किञ्चिदूनाः

सुमध्यमा स्यात्। दशाष्टांगुलमूलाश्च। विकर्णाञ्चक्रमुखलाः॥ स्त्रीषट्सप्तविकः कार्या। मुखलान्मध्यमाः स्मृताः। अन्यान्यनसमोत्सेधो।
कमलद्विगुणोत्कटो॥ वज्रदण्डं नाभिरूढं। मुखमूलावलीद्वयाः॥ ॥इति वज्रलक्षणं॥ ॥अथ ताम्रोनामुखं घण्टा। तत्र
ताम्रत्रपुसमं। शुद्धकांस्यमयं कार्यं। मध्यदण्डनिर्मितं॥ तत्क्षणमध्यमाकाशं। निर्ययामयथाःसमं। विस्तृत्यलाष्टकराणां यः
मुखरूपा॥ ऊर्ध्वनालाद्धगर्भनेव। दिशि पद्मासनं वज्रं। मुखार्द्धं पूर्ववज्रार्द्ध। मितवज्रार्द्धमूर्ध्नि लिखेत्॥ कथयाम्यंगुलायघण्टा। वज्रान्
मुखवर्जिता। स्त्रीघण्टा लिखितोरूढं। मुखीसा कापिलाममुखी॥ ॥इति घण्टालक्षणं॥ ॥वज्राङ्कुशावर्ण्यशदं वक्ष्यमाण॥ प्र

१००

र्ण्णेत्वादिसमामं। विधिदृष्टेन वि। यथायायां सूर्य्यवद्धाद्या। मूर्द्ध्नि वज्रं पञ्चशूकं। वज्रमध्यानां। एवमायाङ्कुशं। नवाङ्कपीतवल्
। वक्रपद्म। श्यामवज्राः। अन्यकवच्चदिशिविदिशि। वज्रवज्रपद्मात्पलानि। वाह्यपूर्वादिद्वारवक्त्रमन्त्रेण। शुक्लदण्ड। वक्र
पद्म। श्यामवज्राः। वहिःपूर्वकोष्ठ। कपालचतुष्टयपञ्च। मुखतुल्यामृतकाङ्कुशं। स्वदण्डपद्मानमुखवर्ण्णो। दशमात्रकमिति
। अधस्तात्तिर्य्यगष्टांगुलचन्द्रचक्रलवर्त्तुलवज्रं। द्विवारदशमात्रादण्डः। तदूर्द्ध्वं दण्डपरिश्लिष्टमुखलाश्चचतुरंगुलादूर्द्ध्वमुष्टिवादिम
चतुरस्रं। सर्वस्फटिकपद्मानमितिसूत्रात्। चतुरंगुलमिति मानकं। खड्गयाष्ट्यंगुलमिति। चतुरंगुलकष्ठांगुलनिश्चाखनिः।

चतुर्थपिपार्श्वे द्विनार्द्धाङ्गुलमानित्वा खनिः । मध्ये घटकुलं त्रिशूकवज्रमिश्रपदकः । सूर्द्धाङ्गुलसमालिक्ष्यतिपाताग्निवःसि
तपद्मदलांकाय सूर्द्धाङ्गुलदीर्घघटकुलनिम्न मध्ये चतुरकुलमध्यविक्षाय खनिहितपञ्चशूक चतुरकुलमात्रवज्रा । यातीतःघ
तवदनाथमर्द्धकुलमानं खिडं यकुदर्द्धकुलसमालिका । एवमियं द्विहस्तमात्रपाती ॥ श्रीवापद्मदलाकारमिति । श्रीकार्द्धहस्तप्रम १०१
ला । तत्राधस्तादकुलपञ्चशूकवज्रं । तदध्यकुलमानं वस्त्रं । तद्यविहस्तमात्रादण्डः । उपविशांगुलमखलापक्षोत्रिका । तदु
पविषटकुलमानपद्मदलाकारा । त्रिसूकुलत्रिशूकवज्रालिङ्गिताङ्कुरा ॥ तत्रमादास्यख्यापनाय । सूमण्डलत्यादि । यमाविनः

तुपनायलाः स्वजाशुद्धामात्रलायाविशेषवः । कथमेवमितिचेत् । हृत्स्थत्यादि । सूताद्धियाकार्यकावलगाकिं वज्रसत्वपवलीत्यर्थः
वज्रनिवृत्तिमिति । वज्रसत्वस्यनिवृत्ति स्वस्तुस्वरावाक्तिं । सूमण्डलयुविश्वाग्नीत्यादिकां । अपवमपिरिनवक्षित्यस्यमण्डलपवः
ह्ससमयदर्शयितुं । तत्पदमित्यादि । चतुर्महाभूतबीजं हूंति । वाय्वग्निपृथिवीजलमहाभूतबीजैः ॥ यं रं लं वं कावेः चतुष्कमि
ति ॥ वायुमण्डलादिनि । चतुस्तनमिति । पादतलनाभिहृदयशिरसि । यथाक्रमस्थानबीजाङ्कं वज्रं पादत्यादि ॥ चतुष्कव्याख्यानाय
दा । धन्वाकृत्यादि । सूत्रद्वयवलत्पताकाद्वययुक्तं । अपत्रिकोणः वह्निविद्याग्निमण्डलं । वज्रध्वजीधवज्रमपिमिति । वज्रपञ्च

सु
द्धि

तथवनमध्ये । तमववज्रपर्वतं सुमेर्वित्यादि ॥ घनानां मेघानां । महाकालमिति यक्षरूपदर्थमाह । आलयेत्यादि । आलयावलि
। दिमालयः । आवासमिति कायावासं । नामवासार्थमाह । वज्रामिताक्षरयागतङ्गुलि । आविर्भूता सत्वस्य ज्ञानायां वज्रमाकाशय
निशतसूर्यज्योतिकावंवकुंददृशा । गनामिमिताशाडस्थितः । कृतमिति । तस्मिन्नमिताक्षरनिष्पन्नसति । ब्रह्मसमयम्यन्नयकावसः । यथाक
वतुर्भस्मालसनरावनयवसुपूर्ण्यपक्षयंकमाविचित्रलावशङ्गुलि । यस्मिन्नक्तवक्तुं । एकदसमित्यादि । अथादङ्गुत्यादि । बल्लमः
कृदेवतकुलमित्यक्कनसुतामामितिव्याख्यातं ॥ यक्षिणीसाधनार्थमाह ॥ अथवतङ्गुत्यादि । यक्षिणीसिद्धिकालङ्गुलि ॥ यक्षिणीसि १०२

द्धिकांक्षाकालमहानीलालम्बमित्येषः । यमानिमण्डलदित्यर्थः । अथियतिविन्ध्यवाङ्गुलकंटावक्त्रपालकर्लिध्वाः अथमर्थ
ः । एकरूदाथागयुक्तेना । मकंअक्रवल्लकंमोनरूशा ॥ यदायक्षिणीसाध्यादराकुमारीकर्लिकसूतर्णमूर्छित्रदशाकर्यारहत
यदयक्षिणीसहिलिख्या ॥ नानालंकारभूषितां नवयौवनसंपन्नां शुक्लवस्त्रां । सयष्पदलवराशोकास्तरकोशां मन्यतमसाखा
वल्लवामदक्षादक्षिणवरदां । तस्या अग्रतः पुष्पधूपनैवेद्यं दत्वा विरूटः । एकरूदाथागयुक्ता अष्टकृत्वः । सफलदातागतूमिति ॥
अगताथाः सुगन्धिकुसुमादकेनार्घादयः । ततःसिद्धाभवति । मातारागिनीसार्याला । मन्यतमयोगेनिर्गुयनमथेवसायालनी

अ
हे

याऽन्यथा न भवतीति । अथवा कृष्णचतुर्दश्यष्टम्यां वान्यतमस्यामिति । ओं हलक पूर्वबलादिलिखेत् । एकजटायामनेन हृद्बीजबह्निमना
कृत्वा । मन्त्रवादिवद्गुग्गुलुः सानिध्यं कृत्वा । त्रिशूलपूर्वस्य वज्रावशाकृत्या । योनौ दस्यं दत्त्वा । मन्त्रं जपेत् । एवमोन्नत । ततः सम्य
सादाता तु इति । मामावदनेनसाधकं कामयेत् । अनेन क्रियाख्यानं कथयति । एतेन कार्यं दर्शयति । एवं न लभते । न च किंचिद्धक
र्यो । ततः सुनकावसाने सिद्धार्थ इति । यद्यद्विलक्षणं तदा किञ्चित्तिर्यग्यत्तुमिति । अथ न सिध्यति । तदा यमान्तकयामनेन एकजटाः
यामनेनवावजाकृष्टं स्थापयेत् । तत्र हृद्बीजानन्तकुण्डलनयासौ विस्रावगलकयामनेन बध्यास्त्री यत्र विशुद्धक्रिया तस्यापि वक्त्रे नैसि यमा १०२

कृत्वं कल्पदाहाग्निसमं ध्यायेत् । अथ च दग्धवह्निकटवेश । ततः साध्यं प्रज्ञियाय्य मन्त्रिमन्त्रं एकजटामन्त्रं वा आवर्तयेत् । नियत
मकाशात्सिध्यति ॥ ॥अथ वृक्षस्यापि साधनमिति । ततः सिद्धिं वृक्षस्यादिति । वृक्षस्याकर्षयेत् । पिंगलवृक्षमित्यादि ।
सुबाधं । वृक्षानबीजसंरचामिति ज्ञेयः । वृक्षस्य कर्मणामिति । वृक्षाकर्षणकर्मणि । अयमर्थः । एतद्ध्वनायामनोज्ञाकायां वक्त्रः
ऊंकारनिर्गतवह्निना साध्यस्य वृक्षस्य तु नविद्यावक्षःकुह्ररं ध्यायेत् । ततस्तद्वृक्षसारात्मतनैव वह्निनास्य वृक्षस्य विद्युरं । पा
शत्वामतामूलं बद्धं तः । बाणं दक्षिणतः । धनुर्वामतः । पाशेनासीगलबन्धनीयः । मूलमन्त्रेणाकारनीयः । धनुर्वायूर्ध्ववृक्षः

अ
क्ष

स्थानदक्षवामः । ॐ युक्तयुक्तेति ॐ युक्त अयुक्तस्य युक्तयुक्त इतीदं पूर्वमेवयाः वज्रं लङ्घ्य स्वाकर्षयां॥ अङ्कुशनाख्यानायाह॥
अथ तन्त्रेत्यादि । मञ्जुवज्रप्रसिद्धये । मञ्जुवज्रप्रसिद्धो सत्यापीतमिति । पीतं मूलमुखं । दक्षिणवाममुखं कृष्णनीलं शुक्लं । उ
पदेशाद्दक्षिणे खड्गवाणकर्णिधरः । वामनीलोत्पलचापकपालधरः । करन्तुति प्रथमदक्षिणधरं । वज्रादीनयन्त्यमिदि
। अपराजितसहजेन्द्रभूमादयमार्यादिवद्धिकलतः । सावसमूहयाः । सावरणाः । प्रधानविज्ञाख्यानायाह॥ अक्षोभ्यरूपमि
ति । सर्वतत्त्वमासाक्षयक्षवं । शाश्वाङ्गुति । अमिताभयक्षवं । दण्डकार्लिद्दन्तु । सर्वाधिरूजाः । अपराजितवज्रिणिका । वज्रु १०४

ख्यानायाह । पीतेत्यादि । यथाक्रमं मूलादयः पूर्ववत् । तावदित्येवं विधं तावत्कं । नवदक्षितेति । दकारादिवुद्धवक्षा
दर्शयति वात्मानं । मञ्जुवज्रसाधनं पत्राकमसीयदलस्तथा॥ ॥इति क्रमस्यमाविवृत्तौ मञ्जुवज्रसाधनयज्ञाकपट
लतायतिंशतिव्याख्या॥ ॥हूंकारबीजसंहृतामिति॥ ॥पूर्ववत्तथाताबादिनिष्पत्तिनकुवं । अकारादि
तिवादर्शः । ककारादि॥ ॥तिःसमता । हूंकारजसमर्थलप्रत्यवकुणा । सर्वकाष्ठपुनः । हूंकारलक्षत्यानुष्ठानं । अ
दर्शमाणेकलालीतावः शुविशुद्धधर्मधातुः । तदत्यन्तहूंकाराख्यवज्रसत्वनिष्पन्नां । सर्वदस्तामिति । दक्षिणहस्ता । अप

कृ
सं

वदक्षिणहस्तयोः खड्गकर्त्री। वामहस्तयोः चक्रपद्मकपालानि। मयूरवाहनानि॥ माहेश्वर्यादीनां यथाक्रमं दक्षिणदक्ष
विज्ञाख्यानायाः॥ पद्ममित्यादि। पद्ममध्ये वज्रकलायै। धास्वां। अष्टपत्रे स्वधास्वां स्त्र वज्रदुर्दलांशासां यथाक्रमं वर्णु
रदं वज्रमाद्य। पीतत्यादि। आसां वज्रयथाक्रमविज्ञयविद्यावसायवहस्तमाद्यमायादिविज्ञानि। पृथ्व्यादिनिति। पूर्ववि १०५
हस्तावा। तावनानिष्यलोवज्रलमशुलं। लंकानयविशतमाद्यरुमशुलं यातं तावनीयं॥ ॥कुरुकुल्लायामथिसर्वविद्या। व
ज्रयाकानवज्रयज्ञलनिष्यालियपद्मं। विशेषवस्तुयक्षकानातिसंवाधो। नीरजनायज्ञं पूषवज्रा॥ तहर्तवज्रस्तवीज

वलसंद्रवलंकृत्यानुष्ठानं। सर्वसमवसीलावः शुविशुद्धधर्म्मधातुं। तर्ज्जनीं कावनवज्रसत्वानिष्पालितः। अष्टपालोन्यसज्ञान
निति। दक्षिणहस्तचतुष्टये। अनकनकांकुलिक शंखपालानयक्रमं॥ नीलात्यवक्षमवक। नानावर्णसुशोभिता। वाम
हस्तचतुष्टये। पमकर्करकवासुकिमहापद्मान्। स्वकस्वकस्त्रीनयाशुववर्णान्यथाक्रमं। नागकर्पूलकाविलामिस्तक्रवृक्षो
वसामर्थ्यैरवयवा। कनायमूपदंडाः॥ नीलीनसनमूपकसनावं अष्टरवजानवज्रमध्ये अष्टदलपद्मं लिखित्वावनारकेकुरुकु
ल्लामन्त्रं। साध्यनामदर्शितं लिखत॥ ॐ कुरुकुल्ले ह्रीः अमुकनागमाकर्षय वर्षय गर्ज्जय तर्ज्जय हूं ह्रीः स्वाहा॥ श्रावणादिमासत्र

ययथाक्रमं । कर्क्कोटकशंखपाल । वासुकयः पद्मवर्ण्णेन । ततस्तेषां नागानाममनासानुक्रमेण विदर्श्य अथ वायकुशनावणासंयु

टीकृत्य नीलोत्पलदलसंपुटकं तत्कृत्य हृज्ञामावाह्य प्रवेश्य बद्ध्वा वशीकृत्य सम्पूज्य स्वाह्लादनानामधिष्ठितहूदादीनि ह्रियउमावधति

॥ ॥ अनुस्वरादकर्षणाय वज्रानङ्गमुक्तं । अथ तत्रत्यादि । बध्वा पाशादिकं शब्दकार्म्मुकयाहिलिनामिति । दक्षिणवामयाहिल्याव १०३

हाधनुर्द्धरं । बाणादीनामायुधसंख्यानायाह । कार्मुकमित्यादि । वज्राङ्कुशव्याख्यानायाह । पाशमित्यादि । अनिरुद्धादयो वज्रवर्त्तिकाः

दिवर्ण्णाः । वसन्तादयो मूलवादिवर्ण्णाः । सर्व्वत्र वाहिक्रोडाङ्कुशमिति बंधः । यमद्रामिति पूर्व्वलथागतान् । आकर्षिविधानायाह

ह्रीं हूं इत्यादि । स्वनामुना तत्स्थमिति साध्यस्त्रीयोनिमध्यस्थं । यतः वज्रानङ्गयोगवान् । स्वयं हृत्वा । वज्रानङ्गमिति । तस्मिन्नुदया

वसदाह । ततमतकुमतुमित्याह । शीकारमन्त्रं । शीतकारसंहतमिति स्फुटं तमं । विस्फुरत्कनकलडम्भिविंशः । तस्मात्कलनाक

व्याधकं । मदनोन्मत्तकान्तसंवतकाङ्क्षिणी । ॐकारस्वरादितमिति । उपदेशमाह । ॐ ह्रीं कारादि । स्वाहाकारान्तमादर्श्येति । शी

तकारमध्ये दलाश्रक्स्वाहाशब्दयः । ततः ॐ ह्रीः अमुकीमवशीरकुरु स्वाहा ॥ सफलाम्मन्त्रमाह ॥ ॥ हुं इति

कुरुकुल्लामाविमहातन्त्रे अनङ्गसाधनपञ्जिकायां चतुर्थशमव्याख्या ॥ ॥ ह्रीं वतिसाध्यकृत्यानन्तरं ॥ ॥ तथा

गु
रु

ख्यानायाह। त्रिरूमित्यादि। पाणिभिर्दक्षिणहस्ते। कर्तृं। कपालं। अपरवामे। पञ्चमुद्रितः। चक्रीकुण्डलकण्ठिकारुचकमे
खलां॥ हुंकारबीजसंभूतमिति। सप्तविधानुत्तरपूजादिवज्रसत्त्वकायालिपर्यन्तं कृत्वा। प्रेतस्थं। मृतकहृदयं सूर्यस्थं। अर्थ
गतज्ञानविशुद्धितः। नानारूपाः। शुक्लपीतरक्तकृष्णमरकतवर्णाः। प्रेतस्थः। मृतकहृदयचन्द्रस्थः। धर्मचक्रं प्रमाणचक्रं। प्र
ष्ठद्वयेयिष्यलचक्रं। चिन्तामणिकल्पपादपावृक्षा। एषामध्ये स्थानिन्यालयाः॥ वज्रमितिपञ्चशूकं। दशाङ्गुलिदवीनां। पा
णौदक्षिणपादतर्जनि। दक्षिणहस्ते। तर्करतत्कपालं। अपरसव्यवामे। सुमनादेवामिति। लोचनामित्यादिभिः पञ्चकैः स १०१

वध्वा। डाकत्याद्यङ्गुलिः। पूर्वदक्षिणादिक्षणे। सर्वकुण्डलिमिति। अमृतकुण्डलिं। विघ्नहन्तृमिति। दिव्यभिर्नीलवामस्व
धाङ्कं। तत्प्रलोचनादयः। शुक्लनीलरक्तकृष्णमाः। चक्रवज्र। रत्नपद्म। खड्गधरादक्षिणे। वामतुकपालधराः। यमान्तकाद
यामृतान्तकान्तु। यमखड्गधराः। वामतर्जनिकापाशहस्ताः। तथा ज्ञानमण्डलप्रवेशः तत्कमुद्राणाङ्काकार्यमिति। अनुत्तराव
निष्पत्तेव मण्डलपालं मयि निष्पन्निर्गाढहृदयबीजात्॥ ॥सकलतथागतसमन्तावतां अहं हृदयाधर्षं। तथावकृत्वा
दः॥ पञ्चाकारमित्यादि॥ ओं पूं काराधिष्ठानैः ज्ञानडाकिनीहृदिरगुलितमुद्रः। आदर्शज्ञानमकाराकारः। ककारादिरेवधिकः

उद्दधयत्नमदिनेग्रहलाविश्वकायाञ्जनेद्विगुणितेनकृतः । समकाष्ठानं । द्वितीयप्राकारः बीजाङ्कुरेणविज्ञनिष्पन्नलिङ्गः । विज्ञवबी
जमिति । प्रथमवज्रधातुस्थानं । तृतीयप्राकारः । तथागतवज्रकूटचक्रसंदर्शनंकृत्वानुष्ठानं । चतुर्थप्राकारः । तत्रचन्द्रादिः स
र्वदेवीद्वयसमतसारवंशुविशुद्धधर्म्मधातुस्थानं । पञ्चमप्राकारः । बुद्धबिम्बमितिवज्रसत्वं । वज्रिणमितिचतुर्म्मीतिसंबो
दनयाअनिमतदेवताबुद्धयश्चतनः । तदेवाह । चतुर्म्मीत्यादि । चर्व्विकायाः स्फुटम् । पूर्व्वयामेत्यादयातविताश्चतब्बाधवाः
मानुलयानांमयायनिष्पन्नः । यत्तुवज्रधनस्यनिष्पत्तिर्नास्ति । तत्रसर्व्वसंज्ञावउविंशतिवीजमवनवज्रसत्वः । एतावज्रः १०८

विज्ञमूर्त्तयः । तत्रप्रथमंवीजंतद्वज्रसत्वं । पदंतत्प्रसादनातीतिश्चितेनैवतत्सर्व्वपविलासमनात्मलिङ्गः । मातृवादितितिति । मात
वःसर्व्वविदुषः । आदितश्चनकृत्स्नाडिवालादिरिङ्गः । उच्यते । उतिष्ठ । तलातदः । तदानकः । कर्णाकाशमिति । कृयपानिर्म्मि
तत्रोधः । त्रिदृशलोकेत्रिभुवनं । कामधातु । रूपधातु । आरूपधातवः । इत्युक्तमित्युच्यते । एतद्वज्रवर्च्चिकायाः ॥ एतदुमात
ति । एतज्ञानवज्रदेवस्यरूपंचतुर्म्मानंयनाजिता । पर्ज्जितः । अपितृद्वय । नाऊनति । नाऊकूलः । आउनति । यातूलः । वज्रवा
नास्काः ॥ नाअनिमतिप्रस्फुटम् । लोकानामग्रबुद्धत्वेन । सर्व्वशून्यतायां । महासुखैकरसनिष्ठायां । लोकसूद्यपूर्व्वस्फुटम् ॥

मृ

लोकानां भवयुत्थेन। एतद्वज्रसत्वस्याः। कांक्षितकस्यान्तं। सत्वस्याविलोकितं। शून्यताविविक्ताच्छून्यतायामित्यर्थः लोकस्ये
मलोकितं। लोकानामंत्र एतद्वज्रसत्वोर्थ्यः। गीतपद्याऊनाख्यानायाह॥ यथेत्यादि। अयमर्थः कवृन्दानावाग्विलुनविलीनस्याल
क्ववँ संवादनातदनूतावसंज्ञाकि वांधिविरुलं विशोदिगिवाढ्वयं। वांधिविरुमिति॥ ॐ आः हूं हूं त्यक्तवजयं ज्वलद्वयं। एतत्ले
सुखवाधार्थे। सद्धतवक्तुं। प्रथममित्यादि। यामावदवनिर्द्देश अर्थं वज्रसत्वस्येत्यादि॥ सफविक्षानूरुवपूजातः यहतिया वज्र
सत्वनिष्पत्तियर्थक्तं। यानां त्यर्थः। तन्निष्पन्नादयं हूं ति। तस्मिन्‌ वज्रसत्वसंवायथापितादवः कालयमारिः सर्ववज्रः १०७

स्यामिति। माण्डलेयदेवतासमूहस्य। कायवाक्चित्तमवलोक्येति। कायवाक्चित्ताधिष्ठानवशात्॥ अमुनैवार्थेन साधनं। साधकस्य ततः। हृद्बी
दिवकर्त्तं कार ऊं वक्र सूर्यस्थं तद्धूं कारनिर्गतवह्निना अपरताडितञ्च तनयाशाकृष्ण काष्वरागावयितव्याः यमारिमण्डलचक्रस
न्धवतत्त्वविद्धं॥ उपविश्य आसनीयां ततः संहृत्य। वह्निमूलस्थः। तन्मुखेन नानाविधां पूजां कृत्वा प्रणम्य। यत्नयाकृतकाविदं म
नुमोदितं वा यायं तत्सर्वं देशयामि। पुनर्म्मयाऽपि तस्यार्थेन कर्तव्यमिति कृत्वा। यतयावत्सर्वं कृतकदनुमोद्य। ततः पूजाः
दिनायत्नपुण्यं मयाविलं तत्सर्वं स्य ऊ गनार्थयानुरुपायां सम्यक्सम्बोधौ परिणामयामि॥ आबोधेर्बुद्धं शरणं गच्छामि। धर्म्मस

शरणं गच्छामि। संघं शरणं गच्छामि॥ तदनु आत्मयमाविर्भूयस्ववज्रं हृत्वा सर्वसत्वान्मयाश्रीयमाविर्भूयस्ववज्रं कर्त्तव्याः। तदर्थमिम
यदमवमकुमहायानमाश्रितमिति। एवं पूजायापदेशना। पुण्यानुमोदना। पुण्यपरिणामना। त्रिशरणगमन। बोधिचित्तोत्
पाद। मार्गाश्रयणलक्षणमिति। सप्तविधानुत्तरपूजां कृत्वा॥ सर्वसत्वपूजकपूजाप्रमतालक्षणमेवोंकृत्वा॥ दुःखादुःखदुःखावि ११०
समुद्भवनकामनाकरुणाकतुला। सर्वासुखायसंस्थानवासिकामुदितां। तथैवलोकालोकसुखसमन्वयवासकानामुपेक्षां॥
एवं चतुर्ब्रह्मविहारान्भावयित्वा। स्वप्नमायापमंडलाधिविकल्पा॥ ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति मन्त्रमुच्चार्य आकाश

समं विलीनं कृत्वा॥ तदनु शून्यं प्रकाशितात्मना ग्रहिमतद्वोर्द्धं रवविश्ववज्रं। तेनैव वज्रेण विशालवज्र। आकारनकं यंउत्तर बन्धनं च
॥ तनस्मिन्वाउर तदस्य कुर्वाव स्थित। विश्ववज्रस्योपरिस्थितावकाशात्मकाकाशहृष्ट्वा। यंकारजवायुमण्डलं। धनुराकारं कृ
ष्णं। कादिद्वयवलन्यताकाद्वयान्वितं॥ ॥तदुपरि नकरं कारजमग्निमण्डलं। त्रिकोणं रक्तं ज्वालामालाकुलितं॥ ॥तदुपरि
स्थित वंकारजजलमण्डलं। घटाकं सितं समश्चिमुखं॥ ॥तदुपरि पीत लंकारजवज्रसंपृथिवीमण्डलं पीतकालेतु त्रिशूलकवज्र
कितं विशालं॥ ॥सहितैर्वायुमण्डलादि सर्वपरिणामतश्चूटत्वाधिष्ठेयं कृतं॥ विश्वदलकमलस्योपरि यथासंस्थित। चन्द्र

सूर्य्यासनं॥ चतुर्भुजचतुर्मुखं। अष्टस्तम्भपद्मोपरि स्थितं। चतुस्तोरणभूषितं। हारार्द्धहारघण्टा। पताकादिसहितं। सर्व्वसंपूर्ण
लक्षणं ध्यात्वा॥ मध्यपूर्णबिन्दुकाराद्विभावसरिःस्थने। आलिकालिविवर्लिलक्षितमुखिनं चन्द्रमण्डलमादर्शज्ञानविशुद्धं॥ तदुपरि
ककारादि निर्वर्ज्जनेन विधिकृदददधयलकारेर्द्धिगुलिनेनालिकालिविवर्लेन सूर्य्यमण्डलं समताज्ञानविशुद्धं॥ तदुपरि हूंकारं
मनयक्षणदिकवर्णं। तत्परिणतं पुनः सूर्य्यस्थहूंकारं प्रत्यवेक्षणाज्ञानविशुद्धं॥ तस्माद्धूंकाराद्यमानि वज्रं। संहार्य सत्वार्थं कृत्वा
पुनरालीयं सहकं कृत्यानुष्ठानज्ञानं विशुद्धं॥ तस्माद्वज्रात् निष्पन्नं देवी श्वेतं शुक्लं। सुविशुद्धधर्म्मधातुज्ञानात्मकं विभावय॥ त १११

त्मपरकाकारादिसंवादिना वज्रसत्वं वज्रमाहयमाविविद्धविलंशुक्लवर्णं। मूलशुक्लं। दक्षिणकृष्णं। वामरक्तं। मुखत्रयोपे
तं। चन्द्रमण्डलस्थं। वज्रघण्टाधारिणं। समासमायन्नं पद्मस्थं हृदि तिष्ठति॥ ॥तस्य हृदये सूर्यस्थहूंकारवह्निमनाय
मावि वज्रमाहृत्य मुखेन प्रवेश्य। वामनासारंगेण देवीकृत्य वज्रमार्गेण देवीकमलसंपुटे स्फरणाभिषिक्तं निष्पन्नमण्डलया
बीजाकृताभिः यथास्थानं संस्थाप्य पश्चात्। तत्पूर्वे पूर्व्वदले चन्द्रमण्डलाकारं हीकं। दक्षिणे सूर्य्यस्थमकारं पीतं। पश्चिमे सूर्य्य
स्थमकारं रक्तं। उत्तरे सूर्य्यस्थदकारं हरितं। आग्नेयादि चतुष्कोणे चन्द्रमण्डलस्थं। यथाक्रमं जासदावंहं लक्ष्मण चतुष्टयं॥

अ
ग
द्वि

पीत, कृष्ण, रक्त, हरितवर्णं। वामाद्यं पूर्वदक्षिणादिद्वारचतुष्टये निवाङ्गःस्थक्रमचतुष्टयं, सर्व्वस्थ, कृष्ण, पीत, रक्त, हरित, व
र्णं, कोणचतुष्टयस्थितवर्णं वज्रमण्डलयोगिनीहूंस्थक्रमचतुष्टयं प्रत्येकतः॥ ततो नामानुनागेणख्विदिष्यामद्विलीयगृह्यकूटवज्र
यं वज्रसत्त्वं प्रत्येकतः॥ ततः पूर्व्वप्रतिष्ठानादव्यश्रीजीकनुलामुदितायज्ञा, चर्चिकादियोगिनीचतुष्टयं॥ अस्यकृतमूर्द्धकोणेवृयप्रत्ये
कः। ततवज्रवर्चिकादवसंवादयामि। ॐ हूं ताकनृत्यकाद्य। चित्रसूत्रसमलदर्ङ्डदिमाद्य॥ तथाकृतवानादी। एवचतुमानयनाः
ज्ञिअनाउल। ॐ हूं ताउविलङ्कसाउल। तथावज्रसवखनी। लासूनिमलाभूप्रसिमलूं। ॐ हूं ताउलासूदयूर्णं। तथावज्र।नीनी।   ११२

कार्हूंसाप्रसिमपुर्णसाविली। वादिमसावलाअनिमली। हूंकितीतिसमनकवमव, ॐ आः हूं हूंस्थक्रमवचयं। रक्तवर्णंरक्तसाका
वधयविदर्शिकं। द्रवसंदमीप्रविसत्यप्रत्येकतः॥ ततस्तनद्रवणवक्रसर्व्वस्थकृष्णयंकावं ततनयजञ्चकवज्रं। ततवार्गवरक्तसर्व्वस्थ
कृष्णयंकावं। ततःसवीजवज्रयविलतमात्मानं। द्वयमविक्रमं। ऊर्ध्वंपीठंलंवमानामुण्डमालाधरं। कनालार्द्धकलकण्ठावज्रधम्र
वं। हूंघटुंष्ट्राकवालासंलम्बादरं। एलयानवसाञ्चितं। अभृनानामरवर्णं। व्याघ्रचर्म्माम्बरं। मूलकृष्ण, दक्षिणसित, वामरक्त,
मुखत्रयायतं। षड्भुजं। दक्षिणहस्तत्रयेण, वज्र, खड्ग, कर्त्ति, धारिणं। वामहस्तत्रयेण, चक्र, पद्म, कपाल, धारिणं॥ महामदिर

रश्मायविस्फुर्य्यमण्डलप्रत्यालीढपदं । शिवच्छिनप्रचण्डस्वरावकप्रचण्डकपालखड्गं । प्रचण्डमुण्डधरं । वामहस्तपविवनाग्र । स्फुटद
स्मशानयमारिसंघातकं ॥ ओं ह्रीः ष्ट्रीः विकृताननहूं हूं फट् फट् स्वाहा ॥ इतिमन्त्रमुच्चारणेनावाहयेत् ॥ ॥ इत्यावाहनं ॥ ॥ तदनु
पूर्वकमलपूर्वदिशाच्छितिकूकावरण । मोहयमारिशुक्लं । दक्षिणहस्त । वामनकवदनं । दक्षिणहस्तत्रय । चक्र । खड्ग । कर्त्तिधरं ॥
वामहस्तत्रय । रत्न । पद्म । कपालधरं ॥ ओं जिनजिकिमन्त्रमुच्चारणं ॥ ततदक्षिणेमकारपविनं । पिशुनयमारिपीतवर्णं । मू
लपीतं । दक्षिणसित । वामहस्तकृष्णवदनं ॥ दक्षिणहस्तत्रय । रत्न । खड्ग । कर्त्तिधारिणं ॥ वामहस्तत्रय । चक्र । पद्म । कपालधरं ॥ ओं र

त्नधृकिकिमन्त्रमुच्चारणं ॥ ततः पश्चिमेमकारपल । रागयमारिरक्तादिकवर्णं । मूलरक्त । दक्षिणहस्त । वामशुक्लवदनं । दक्षिणहस्तत्र
य । चक्रपद्म । खड्ग । कर्त्तिधारिणं ॥ वामहस्तत्रय । चक्र । रत्न । कपालधरं ॥ ओं आरोलिकिकिमन्त्रमुच्चारणं ॥ ततउत्तरदलेमकारपवि
शत । ईर्ष्यायमारिश्यामवर्णं । मूलहरितं । दक्षिणहस्त । वामपीतवदनं ॥ दक्षिणहस्तत्रय । खड्ग । चक्र । कर्त्तिधारिणं ॥ वामहस्त
त्रय । चक्र । पद्म । कपाल । धरं ॥ ओं प्रज्ञाधृकिकिमन्त्रमुच्चारणं ॥ सर्वाः प्रत्यालीढपदाः । पिङ्गलोर्द्ध्वज्वलकेशाः । नरकवर्त्तु
लत्रिनेत्राः । प्रलयानदुःसहा ॥ ततो आग्नेयकोणस्थकारावरणवज्रचर्चिकामोहयमारिसहिता । मैत्रीस्वभावां । ओंमा

कु
जा
क्ष

दवतीति मन्त्रमुच्चरन्तीति यत्क्षे हूः।। ततो नैऋत्यां सङ्कायल वज्रवाराहीं द्वयमाविसञ्जितं। मूलघोलवदना। कर्तृकपालिकां। ॐ धव
वतीति मन्त्रमुच्चरन्तीति क्षयाय हूः।। ततो वायव्यां सङ्कायल वज्रसत्वसत्वतीं वज्रवर्ण्णं। नागयमाविसदृशीं। मूदितालिकां। ॐ नागवती
ति मन्त्रमुच्चरन्तीति क्षयाय हूः।। ततो ऐशान्यां सङ्कायल वज्रगौरीं। श्रीखण्डयमाविसदृशीं यवं। खड्गखेटनधीतालसन्वक्षविशीर्षयज्ञालिकं ११४
।। ॐ वज्रवतीति मन्त्रमुच्चरन्तीति यत्क्षे हूः।। एताश्चतस्रो आलीढपदस्थिताः।। ततो नाभिपद्मस्य पूर्वद्वारे। यंकायल। मूलवय
माविं। द्वयमाविसदृशीं यवं। वज्रखेटनधन। त्रिशूलवज्राङ्कितमूलवं।। ॐ मूलवधतीति मन्त्रमुच्चरन्तीं।। ततो दक्षिणद्वारे क

कायनविशतं। मादयमाविसदृशीं। दण्डयमाविं यवं। वज्रखेटनधनत्रिशूलवज्राङ्कितदण्डं।। ॐ दण्डधतीति मन्त्रमुच्चरन्तीं।। ततः पः
श्चिमनिकायनविशतं। नागयमाविसदृशीं। पाशयमाविंः।। ॐ पाशधतीति मन्त्रमुच्चरन्तीं।। ततः उत्तरद्वारे। नागकायनविशतं खड्ग
यमाविं। श्रीखण्डयमाविसदृशीं क्षयाय हूः।। सकलमण्डलपदवतः। मण्डलस्थवन्वशरतः।। ततो नाभिपद्मकोणचतुष्टयस्थितनया
निवीजैर्विश्वदलकमलस्थासनस्थानि वज्राविकपालानि। यक्षामृतपविपूर्ण्णनिक्षयाय हूः।। ।।ःं तितत्त्वयमाविमहाकल्
सर्व्ववज्रस्थानि शालिनकिपासमाविताविकपदलंः यक्षकुण्डिकानितलमव्याख्यानं।। ० ।। ।।ततनु मण्डलस्थवमाण्डल

यानां चक्षुरादिषु वज्रचक्षुः । वज्रश्रोत्र । वज्रघ्राण । वज्रजिह्वा । वज्रकाय । इति मन्त्रेणाधिष्ठहेत् ॥ तथा शिरसि चन्द्रस्थं शुक्लमोंका
रं । कण्ठे च पद्मस्थमाःकारं रक्तं । हृदि च सूर्यस्थं कृष्णं हूंकारं । कायवाक्चित्तात्मकं चिन्तयेत् ॥ ततः स्वहृद्बीजरश्मिना आकाशदे-
शस्थितान् सर्वबुद्धान् सम्पूज्य अभिषिञ्चन्तु मां । सर्वतथागता इति प्रार्थयेत् ॥ ततस्तैर्यमारिरूपधरैः । पञ्चामृतपूर्णकलशै
रभिषिञ्चयेत् । ततः सकलवाञ्छायुक्तममलायमानमानन्ददीयमानं । वाञ्छायुक्तमात्मानं दृष्ट्वा । मण्डलस्य च मण्डलयानां । शिरसि
स्वस्वकुलसम्यक्चिन्तयेत् ॥ तद्यथा ॥ मण्डलस्य च पञ्चाकारं । मोहयमारिं वैरोचनं । पिशुनयमारिं रत्नसम्भवं । रागयमारि

ममिताभं । ईर्ष्यायमारिममोघसिद्धिं ॥ वज्रचर्चिकां वैरोचनं । वज्रवाराहीं रत्नसम्भवं । वज्रसरस्वतीममिताभं । वज्रगौरी
ममोघसिद्धिं ॥ मुद्गरयमारिमक्षोभ्यं । दण्डयमारिं वैरोचनं । पद्मयमारिममिताभं । खड्गयमारिममोघसिद्धिमिति ॥ तद
नु स्वहृद्बीजरश्मिना ज्ञानमण्डलमानीय संपूज्य ॥ ॥ ॐ मुद्गर जः । ॐ दण्ड हूं । ॐ पद्म वं । ॐ खड्ग होः ॥ इति मन्त्रेण वज्रादि
यन्त्राकृष्य प्रवेश्य बद्ध्वा वशीकृत्य समयमण्डल । ज्ञानमण्डलयोर् । एकलोलीभावं विचिन्तयेत् ॥ ॥ ततो यंकारपरिणतम
(स्थ)वायुमण्डलाधिपतिं ॥ रंकारपरिणताग्निमण्डलतापितमित्या आःकारपरिणतकपालं विततकपालं मोहदहनं ॐकारा

अ
ग
ग

धिष्ठितं देवि हृदयं यथोक्तं॥ ॐकारबिन्दुविनिर्गतरश्मिना। सर्वबुद्धानां हृदयामृतमानीय तत्त्वप्रवेश्य ... कृतं यवसमतः। ॐ
आः हूँ हूं स्वरूपतया धिष्ठितं। सर्वदेवानां हूँकारनिर्यातज्वालाकज्वलरश्मिनिचितकायामुखप्रविश्य ध्यायेत्। ततस्तिलकं वज्र
हस्ता। वज्रवर्त्तिकामुखेन नीलपूजाकारयेत्। ॐ आं ओं किं द्वयमाविशुद्धकसबुसहावं॥ ... विशामिशुद्ध ... ११३
दिकादसहावः। ततो वज्रवाराहीमुखेन। ... सर्वसत्त्वयाज्वाला। ...
ला। ततो वज्रसत्त्ववतीमुखेन। कालखड्गयवाक्षतवङ्कविदलितं ... वज्रसत्त्वमग्नं विशुद्ध ...

ततो गौरीमुखेन। जः हूं मन्त्रेण ... ॥ ... ॥ ... किरीटिकः
...मण्डलसंपूर्णस्तुतिं कारयेत्॥ ॥मोहवज्रतथागतं। यमान्तकक्रोधबलः। सर्वबुद्धमयः शास्ता। कायवज्रनः
मोऽस्तु ते॥ पिशुनवज्रतथागतं। यमान्तकक्रोधबलः। विश्ववज्रप्रतीकाशं। रत्नवज्र नमोऽस्तु ते॥ रागवज्रतथागतं। वा
ग्धर्मावतंसकः। सर्वधर्मवनाश्रय। वाग्वज्र नमोऽस्तु ते॥ ईर्ष्यावज्रतथागतं। यमान्तकः सर्वकर्मिकः। कायवज्रप्रतीः
काशः। खड्गपाणि नमोऽस्तु ते॥ सर्वबुद्धतथागतं। सर्वबुद्धैकसंग्रहः। सर्वबुद्धवनाश्रय। मण्डलेश नमोऽस्तु ते॥

॥ इति मण्डलस्तुतिः॥ ॥ वज्रकायाधिष्ठानकायवाक्चित्तसमवज्रज्ञानवज्रधरवज्रगुरुसमूहान्स्वाहृत्य वर। महापूजास्तुतिप्र
यि. महायागस्तुकथनं। उपलक्षणत्वादस्य. वज्रमालमयिमहायागलक्षनव्याख्यां॥ एवं मात्मानं विशोध्य सर्व्वपापादिनाशनवज्र
वज्रहृत्स्वबीजाक्षराणि यथ्यान्नमकीकृत्य पठेत्॥ तत्रायं मन्त्रः। ॐ यक्षमम द। यक्षनिवाजसदानुलयानि वहूँ हूँ टः टः हूँ स्वाहा॥ तथ ११
सर्व्वदेवताकायशुःस्वसदृशदेवताकायं सत्वार्थकावयेत्॥ तत्रद्वेषकुलपतितान्सत्वान् विनायमहामदमहाद्वेषप्रतिष्ठाय
ःशायमण्डलगणनीचग्रवशायेत्। द्वेषयमानिचक्रं दृष्टव्यं॥ तथामोहकुलपतितान्सत्वान्महामदमहामोहप्रतिष्ठायाय

त्यमोहयमानिकायमोहयमानिकायं संदर्शयेत्॥ तथापिशुनकुलपतितान्महामदमहापिशुनप्रतिष्ठायापिशुनयमानिकाय
देवताचक्रं संदर्शयेत्॥ एवमीर्ष्यायमार्यादावपि बोद्धव्यं। एवं पुनःपुनर्विशोध्य स्वदेशनिष्ठकथागं विशोधयेत्। हूं हूं। यो तं म
भावकं तस्मिं देवि तं सितं त्रमात्॥ सहजानन्दमात्रस्तु चक्रं ध्यायात्। सनायकं। तत्राष्ट्रेतिः पूर्व्ववद्देवताचक्रं शोधयेत्॥ ऊर्द्ध्व
क्रं ह्ल वत्संदर्शयेत्यादि। एतद्देवतायागपूजावलिमधितिष्ठेत्॥ ओं त्वादिकवज्रकर्म्मानशद्दिति। यथाकल्पव्याख्यानायात्॥ ज्ञात्वा यो
ग्रं त्यादि। हृताताह्वामिति। यस्याह्निको यद्दृक्तगा वतादययूपादयश्च। गाहच्छंमिति। वज्रधरनिर्म्मालक्षनगाहत्वात्। ग्रानिनाम

वेदात्मप्रकाशयदिति सम्बन्धः । तथकारादिति । कायादिषु तद्धर्मकत्वं । नैवमित्ययमार्थकः । तावाद्धर्मान्यानि विकृतादीनि । धर्मा
त्रैवमिति । उदाहरणवनायाः श्लोकप्रयाउनात् तुल्यतत्त्वा । सर्वनं सदाकार्यादिति शेषः । प्रज्ञास्वभावानामिति । प्रज्ञापारमितारूपा
णां तिज्ञामिति । अस्मदकारिनिविशेषः ॥ यावदेवमिति । दवतादिमूर्ति । सदा सर्वकालानि त्वं समाहिता समाहितया उच्यते । स
र्वमपि समयसंवादिक्षणाः ॥ पूर्वोक्तवचनं तस्य यमर्थः वज्राररूपेणतद्विधसमयः । पूर्वोक्तसमयस्याकत्वात् ॥ वज्रसमयारि
प्रायः त्वेदं दर्शितं ॥ ० ॥ इत्यार्यकृष्णयमारिमहातन्त्रसूक्ष्मादशपटलायां व्याख्यानादिमहायानपटलःषष्ठिशतिकमः ॥ ० ॥ ११६

तथावानाद ॥ नत्वा महासुखं नाथं । महासुखविवर्द्धय । नानापदेषु वक्ष्यामि । नानार्थनिदर्शितं ॥ महामुद्रापदस्थः स्या । कथितं
तत्त्वावधत् । मुद्रायास्तु कृतं ज्ञात्वा । सर्वकर्माणि साधयेत् ॥ प्रणवाल्लादतामूर्द्धि । दालयामलिसूतकः । महामुद्रापदस्त्वयं । यस्मात्
नविनिर्मितः ॥ ॥ मलिनाक्षसमाधायान् । स्वच्छदृष्टिः शिखाग्रगः । महामुद्रापदस्थः स्या । कथितं तत्त्वयावरोः ॥ विशदतनुनिरा
वीव । एकीकृतश्चदालया । सम्यक्कृद्रूपयामयं । प्रज्ञाप्रकृतताविकः ॥ तिर्यगतिमसमध्ये । विन्दुपकाङ्क्षनरूपः । तत्त्वनत्वाविशे
षायं । नलायादनलक्षितः ॥ प्रदीपकलिकाकारा । निर्मलोकृन्दमध्यगः । हूंकाराज्ञावकावीया । नविशुद्धनदर्शितः ॥ प्रज्ञार्थः

॥ हस्ताचार्यसमाख्याता । वज्रावलीनाडिमध्यमा । आदिस्वरस्वभावा सा । प्रज्ञानादकवज्रतः ॥ नाडिकातिलकाख्याता । ब्रह्माधर्मविक ११७
तः । ध्यायरकवसीतावा । हस्ताचार्यलदक्षिणतः ॥ यानिवज्रद्वयानाडी । मध्येओंकारसुविनतः । तावनादिवज्रवीजं । कालेषु म म
ररतुः ॥ शून्यानिर्मलवज्रतु । ललयानरसन्निताः । प्राकामदीधरलेखा । वज्रावलीमुखवज्रका ॥ नाडीधर्मादियानस्थ । कर्णिकाः
यामनाहतः । डाकंकांकारहूंकारा । प्राकोकलकक्ष्रूविताः । वीलायानमनेनाडी । रविन्दोविन्द्रुरखया । स्वरवर्णविरस्थाग्रे । र
खाण्डुक्रायनार्द्धता ॥ निर्मलाक्रन्दमध्यस्थ । ज्ञानविन्दनक्रनः । धनिलद्वयतामति । तावितस्थलयारवोः ॥ अक्षविक्रद्वनिः

मोले । रक्तपलवतावकः । मुखनवालयद्वायुं । शीतकादर्शकनतुः ॥ वि ॥ मुखनधालयन्त्राक्षा । यावदद्वयतांवक्रतः । अंकारक्र
रहूंकारा । विन्द्याचार्यदक्षितः ॥ नागवृद्धिमतनाम । त्रालक्ष्यनिकर्णिका । क्लक्षधर्मचक्रस्थ । संतावनादकोद्वया ॥ अहूं
कारासमाक्रम्य । धारयित्वावक्रिकया । अध्येदक्राक्रस्थ । दिशालोद्वयताक्षतः ॥ काकक्रुत्रिप्रसिध्यर्थ । संकारंधालयद्व
धः । रक्तक्रुंरहूंकार । मुखप्रवक्षानिर्गमेः ॥ शुक्रारविन्दनासाग्रे । श्वासाक्षदाश्वमातलिः । कर्णेषुविश्वयवीलाक्रं । नाक
लायधिवक्रलः ॥ संहलसर्वतच्चिल । हृदिविलंविश्वयगतः । ततासोमाद्गतिमीनं । विश्वस्वादयतविक्रुः ॥ यं ॥ मार्गज्ञायः

॥ अनुत्पादानुत्पादः। नर्तितार्थानिःस्वभावकः। अविद्याऽनुपलब्धश्च। समानावाङ्मखिलाः॥ अथाभावक्रमलेवा। नु
रूपधारयद्यदा। निरन्तरम्यदर्शनं। ततो ज्ञानानिनिर्मितं॥ अज्ञानावातसकलज्ञानादिलिवस्तुनकावि। तावसूत्र्यव
धारिसः। ज्ञानविनस्तवनतानी॥ लीनदृष्टीयादानां॥ लयोद्भवस्थानमिद्धांध्यानदायां विवर्जयन्॥ दोषहीनेययदाध्यानं १२०
ततामूलापजायते॥ चित्तं निश्चियथातेन। स्वभावसंकल्पयदा। ततश्चित्तत्रयंध्यामि। कर्तातं क्व स्थितं तत्र वद॥ नायनयम
तः किञ्चित्। उत्पन्नं न किञ्चन। दृष्टं वं तत्त्वतस्तत्। तत्त्वदर्शिविमुच्यते॥ अविकल्पविभागेन। सर्वभूतदयावतः॥ तावन्नर

वयत्नतो। नैतावं न विवर्जयन्॥ विसर्गत्सुसमाधृतः। वृत्तचित्तसमप्रभः। उत्पन्नानाम् नाशाति। विद्युत्कः प्रकाशकः॥ ज्ञानेन
॥ सूक्ष्मत्वाद्गतिद्वन्द्व। नाशोत्संकारस्वभावकः। विद्योतुदसत्काया। विद्युमारुंढगात्रयं॥ ज्ञानेन॥ विकल्पानाक्षिमकल्पि। दितिसं
चित्तस्वभावकः। विकल्पवासनामुक्तं। पदं प्राप्य तत्त्वतः॥ ज्ञानेन॥ असंमोहनाक्षिमकल्पि। दितिसंक्लिष्टयथागतिः। सर्वसं
गविनिर्मुक्तः। पदं प्राप्य चित्तकं॥ तावंगुरुपदेशेन। विश्रुतनासिकाग्रतः। चित्ताचित्तविनिर्मुक्तं। तत्त्वं प्राप्य चित्तकं॥
चिन्त्यं॥ आविर्भावात्मशुद्धः। अनलयानलसन्निभः। महासुखः प्रियाः सर्वा। नावदार्थलक्षणताः॥ निरञ्जनसदालोकं। कृत

लमकमीदृशं। प्रज्ञोपायवशेनैकं। साकारं कुर्वन्ति योगिनः॥ निर्बीजं वा सदालोकं। ... समन्तमण्डलं। भावनाबलमाधीनाः। यु
वयुग्मक्रियाकारः॥ अर्हं कारान्यदक्षिणं। तद्वत्सुवर्णयं। तत्तं भावयेत्सदा। उत्पादक्रमात्मकः॥ एतत्स्वनमितं विलं। तेल
कं सवचावनं। भावनाबलतः कथं। सुगतस्वनयदं वज्रः॥ नायकं वज्रमध्यस्थं। स्फुरलोचनवीकृतः॥ ज्ञानवज्रवनाभानि। स्य
दमानसमानकः॥ शुद्धधर्मोदयानन्य। क्रियानादप्रतापनः। सादनादननादन। हृदि शक्तिनकीर्तितः॥ यानि वज्रवर्णकाया। नाते
हृन्नुन्यनाधनः। हृदि सूर्यचन्द्रांकारः। तिलवज्रवहस्थितः॥ एकानकप्रदन। उर्ध्वाधःसंपूजमानः। वाचेनकथिताक्षरा।

१२१

इयदक्षत्रिक्षेत्रमः॥ दिव्यबलावनादीनां। मध्ये ओं बीजमण्डलं। सवत्रैकमवैवाकं। नानावर्णदलाम्बुजं॥ नानैकमलव
स्वव। शुक्लवजापविन्यसन्। सूर्यवज्रावनादन। उक्तनामाक्षराम्बवं॥ अथ काश्यमुखहृति। हुंकारं भावयेत्तदा। नानि
यभवज्रकाया। वक्रहृदि प्रतापनं॥ शुद्धिवीयमनविन्दु। मुकारकुलसन्निभं। उद्भवज्ञानिगभव। भावयेत्सविवर्त्तलं॥
नायकवज्रसूर्यस्थिरं। लक्षलक्षापविस्फुरं। सर्वाङ्गलक्षनादन। वज्रैववतास्त्रकः॥ अथवा नवकलक्षं। सर्वमन्त्रयथोः
दितं। भावनावसमाविना। उत्पादक्रमयं विदुः॥ निष्पाद्य कमलं वज्रं। गाधिविरुतवात्सकः। तेजाख्यतन्मयं कर्तुं। वद्यवा

सु
थ
द्धि

कं नलंघयत्॥ चित्तमात्रमिदं सर्व्वं स्वप्नमायोपमं जगत्। भावनाद्वयकाधारा स्फुटयेत्किं किमर्त्थं॥ पारमिता॥ नसन्न
सम्भवं तस्य न चाप्यनुत्पत्यात्मकं। चतुष्कोटिविनिर्मुक्तं तत्त्वं माध्यमिकं विदुः॥ प्रविश्य भिक्षियाविक्ता। मायिवज्रप्रविश
ता। सैव निष्प्रपञ्चता धाका। रवकाष्ठकभलिका॥ वातुलस्य॥ आकाशगगनसंकाशं बीजं [illegible] ध्यायाधर्मोदया १२२
[illegible] [illegible]॥ ॥ हूं [illegible] स्वप्नमायायमवां [illegible] भावना [illegible] मः॥ ॥
प्रथमं संप्रवक्ष्यामि म॥ ॥ [illegible] ॥ ओं वज्रां [illegible] मः॥ ॥

दाम्बरं हूं स्वाहा॥ हृदयां॥ ॐ आः ह्रीं हूं स्वाहा॥ वज्रसत्वाय मकुः॥ ॐ आः अं हूं स्वाहा॥ बोधाय॥ ॐ आः अं हूं स्वाहा॥ वज्रविद्याय
॥ ॐ आः ॐ हूं स्वाहा॥ नागवज्राय॥ ॐ आः ह्रीः जीं स्वाहा॥ वज्रसामाय॥ ॐ आः उं हूं स्वाहा॥ वज्रयक्षाय॥ ॐ आः उं हूं स्वाहा॥ वज्रत
क्षिन्नाय॥ ॐ आः अं हूं स्वाहा॥ शब्दवज्राय॥ ॐ आः अः हूं स्वाहा॥ रूपवज्राय॥ ॐ आः उं हूं स्वाहा॥ वंशाय॥ ॐ आः ओं हूं स्वाहा॥ः
वीणाय॥ ॐ आः ऐं हूं स्वाहा॥ मुकुन्दाय॥ ॐ आः ऐं हूं स्वाहा॥ मृवज्राय॥ ॐ आ वज्रांकुशाजः हूं स्वाहा॥ वज्राङ्कुशाय॥ ॐ आः व
ज्रपाशहूं हूं स्वाहा॥ वज्रपाशाय॥ ॐ आः वज्रस्फोट वं हूं स्वाहा॥ वज्रशृंखलाय॥ ॐ आः वज्रघण्टे होः हूं स्वाहा॥ वज्रघण्टाय॥

लावनादीनां पूर्व्ववत्मकुलपूजा॥ ॥ॐ अं स्वाहा॥ पुष्पाय॥ॐ अं स्वाहा॥ धूपाय॥ॐ ॐ स्वाहा॥ गन्धाय॥ॐ ॐ स्वाहा॥ दीपा
य॥ हूं कि वज्रसत्वस्य॥ॐ ह्रीः स्वाहा॥ हेरुकस्य॥ॐ वज्रगुह्येश्वरि महायागेश्वरी कपालमालाधारिणी रुधिरप्रियश्मशानवा
सिनी हूं हूं फट् फट् स्वाहा॥ गौर्याय॥ॐ वज्रचण्डेश्वरी खड्गहस्ताधारिणी कपालमालामकुटोत्कट सर्व्वदुष्टहृदयमाकर्षय ब्लूं १२३
स्वा हूं फट्॥ चौर्याय॥ॐ वज्रपताजि मुद्गर कपालमालाविभूषित सर्व्वदुष्टमानि प्रियगणचण्डादि गणपति वज्रगुह्येश्वरी व
ज्रविविधवज्रधारिणी सर्व्वदुष्टनिवारणी हूं फट्॥ प्रमादाय॥ॐ वज्रवेताली खरखादिर सर्व्वदुष्टानुविकृतवज्रधारिणी:

विकृतालंकारभूषिता हनरददर पचर माविलम्बर समयमनुस्मर प्रवज्रस्य मण्डलमध्ये उत्थाय सर्व्व हूं हूं फट्॥ वेताल्या॥ॐ च
ण्डादि गणपति वज्रगुह्येश्वरी वज्रविविधवज्रधारिणी सर्व्वतथागतसमयमनुस्मर हनर वज्रर वज्रपयर धूनयर आविश
र सर्व्व हतानर्ल र नर्लिलर हूं स्वा फट् स्वाहा॥ चतुर्द्धूजस्य॥ॐ किरिरि वज्र हूं हूं हूं फट् स्वाहा॥ चण्डरोषणस्य॥ॐ नमो रत्नत्रयाय नमश्च
य हूं हूं फट्॥ॐ महाकल्याग्निसन्निभाय हूं हूं फट्॥ॐ जटामकुटोत्कटाय हूं हूं फट्॥ दंष्ट्राकरालोग्रभीषणमुखाय हूं हूं फट्॥ सहस्र
भुजाभासुराय हूं हूं फट्॥ परशुपाशोद्यतशूलखट्वाङ्गधारिणे हूं हूं फट्॥ व्याघ्राजिनाम्बरधराय हूं हूं फट्॥ महाधूम्रान्धकारवपुषा

श्री
थ
क

यहूँ हूँ फट् स्वाहा॥ लक्ष्मीभद्रस्य॥ ॐ श्री वज्रदेव बुद्धक वज्रडाकिनीजालसम्बरं हूँ हूँ फट् स्वाहा॥ ॐ श्मशानप्रियाय हूँ हूँ फट् स्वाहा॥
द्विभद्रस्य॥ ॐ श्री हेरुक वज्रविश्वसमयमुद्राधराभिषिक्त हूँ हूँ फट् स्वाहा॥ श्रीडामनन्दिभद्रस्य॥ ॐ ह्रीः हह हूँ हूँ फट्॥ विद्याराज
स्य॥ इति हेरुकादयमन्त्र॥ ॐ वज्रवैरोचनाय बुद्धडाकिनीये स्वाहा॥ धातुश्वरास्तमिदं डाकिमूलमन्त्रः॥ ॐ मारीची स्वाहा॥ मा
रीचीहृदयं॥ ॐ मारीची वराली वदाली वराली वराहमुखि स्वाहा॥ उपहृदयमन्त्रः॥ ॐ पिशाचि पर्णशबरि सर्वमारप्र
मर्दनि हूँ हूँ महापदनि फट्॥ पर्णशबरी॥ ॐ वज्राङ्कुशाकर्षय हूँ॥ ॐ वज्रपाशबन्ध हूँ॥ ॐ वज्रकालिनकृय हूँ॥ ॐ वज्रमुष्टिबन्ध १२४

हूँ॥ ॐ वज्रडाकिनीये वज्रकीलय हूँ॥ ॐ वज्रमुद्गरायकायय हूँ॥ एते मन्त्राः सुसिद्धा अमोघसिद्धिसाधनं॥ ॐ वज्रड
कं ह्रूं मम्बलिबन्ध हूँ फट्॥ ॐ जः हूँ वं होः समयस्त्वं दृश्य होः॥ एतेन चतुर्थ यक्षमानानुज्ञार्थ बलिं दद्यात्॥ वज्रडाकिनीब
लीमन्त्रः॥ ॥ इति श्रीकृष्णयमारिमहातन्त्रे मन्त्रलक्षणपटलः सप्तत्रिंशतमः॥ ॥ अथातः संप्रवक्ष्यामि व
ज्रसत्वम्॥ ॥ स्नानकर्मा॥ सर्वेषां वस्तूनां विशुद्धिशुद्धितास्मृता॥ यथाक्रम॥ ॥ कैकरादन देवतानान्तु
कथ्यते॥ स्कन्धधात्वायतनानां स्वभावनविशुद्धये॥ अज्ञानक्लेशनाशाय स्वयं वज्रात्मिकाशुद्धि॥ नानाशुद्धाविमुक्तान्

अ
थ
ह

विषयानां शुद्धभावकः॥ । स्वसंवेद्यं पवनमसुखं । रूपविषयादियथ्यना। प्रतिभाषाक्षदियानिनां । सर्व्वगविशुद्धस्वभावा
दि । यस्माद्बुद्धमयं चित्तं । ध्यानवज्रकगविशुद्धाः॥ ॥भगवानाह॥ रूपादयः कस्मात् अक्षा भक्षकभावः॥ । वज्रधाः
तक्षणरूपं । शब्दं कर्णेन तक्षकः । गन्धनासिकया वक्ति । जिह्वया स्वादनं द्विदुः॥ । कायेन स्पृष्टवस्तुनां । मनसुखादिमनां नू
णः । सवितथ्याङ्गमसत्या । निर्विषीकृत्यशुद्धितः॥ । रूपं वैरोचनाबुद्धा । वज्रसूर्यस्तु वेदना। यमन्तकोष्ठनः संज्ञा । संस्कारः
वज्रनाजय॥ । विज्ञानं वज्रसत्त्वस्तु । सर्व्वरूपस्तु दर्शकः । नन्दस्तु माल वज्राख्यं । धर्मवज्रादिभिः प्रकृतिः॥ । शौर्य्यवज्रस्तथा प्र १२५

र्णं । नागवज्रामुखः स्मृतः । सर्व्वतिरस्नधातुस्तु । दर्शकं पवनभवनं॥ । रोचनी पृथिवीधातु । अब्धातुर्मामकी स्मृता । आकर्ष
णाग्निधातुश्च । वायुर्नर्तेश्वरी तथा॥ । आकाशधातुरुक्तस्तु । यमजालिन्यनाकुलाः । हूं त्वं वज्रदितादपः । स्पर्शादिदेवत
त्मकः॥ । सुखदुःखस्तथाकर्म । श्रोत्रादिमृत्यपद्मवैः । उत्पलितानमाश्रित्य । तत्र निर्व्वाणमाप्नुतः॥ ॥भगवानाह॥ अ
थानकथ्नतमस्माकं । चर्याकल्यानिसूदनाः । सर्व्वधर्म्मसमुद्भूताः । तत्त्वचर्यानिबोधकाः॥ । हितायबुद्धपूजानां । समाचारेषु
प्रचारिताः॥ । अथ भगवान् वज्रधर । प्रज्ञोपायमिताप्नुवाः॥ । उन्मार्गेषु समाधाना । उत्पत्तिसमाकुलाः । तानिदानी सर्व्वसत्त्वानां

ज्ञानवज्रसमाधिनी॥ ऋद्धिप्रसिद्धिकला दिव्या । दयासर्व्वगुणालया। त्रिरत्नन्नमिवाहृता । ॐ सिद्धार्थप्रसाधिका॥ विनान
यावज्जधनप्रदास्पया । समस्तगुणाक्रसमुद्भवया। नजायतसिद्धिनतामूमुक्षु श्चतुर्व्वर्यामिमाप्नुयाः॥ सुनानिवक्रति
पूनाविविरुद्ध । उक्तार्याश्चिकपादपङ्कजां॥ ॐ मात्वशविद्वारघनासमीरुतं । पवामवाकापदवीकथागताः । सूवधूतवर्यो १२३
गतितापमव श्रीवज्रसत्वनजगद्धितना॥ एवन्दिव्यमविन्त्यपदं सुगुप्तं तावयथागां। समयाचानंकूवृतसमकल्पना
दितः। प्रथमानस्करिनानागानिषण्टदलवूपतः॥ ततः तावलीनापसंतावनालल्लीलामावदन्॥ नानाविनयलोक

स्य । मञ्जुश्रीर्यस्य प्रज्ञा। सिद्धिप्रसिद्ध्याखिलार्थका। विचित्रवर्यारित्तनूरूपा। समस्तरत्नातुलसिद्धिनार्यो । नै
वनित्रजीरत्नवांजनादः॥ प्रणम्य सर्व्वथानाथं श्रीमदार्यार्थवज्री। अनुग्रहगुरुश्चवर्यादि । कृत्स्नागुणसामग्री॥ त
तः स्वच्छन्दमारुह्य । सर्व्वसङ्गविवर्जितः । चित्रवर्णवपुः कान्त्या । लोकस्यवसमन्ततः॥ तथा तथार्थसंचरा। जगतो द्व
नलायता। संप्राकृत्यष्टिप्रवृत्तात्मा । दृढविज्ञाननिर्णयः॥ स्वप्नमायायमंसर्व्वं । स्वाधामादिलक्षणं। ते धातुकानिसं
याकानू । वन्दनेवतथागतान्॥ सततं तावनासर्व्वं । ज्ञालाञ्छं समासतः। सर्व्वक्लेशविनिर्मुक्ता । जीवितश्चर्यसत्वमः

सु थ गु

॥ तथा सर्वलोकधर्माणां सर्वत्यक्तो निरुद्धतः । सुविकल्पसदारक्ता निर्विकल्पकृतनिश्चयः ॥ यथावसितायोगो बुद्धसिद्धि
प्रसिद्धया । सत्त्वार्थनिरयासक्ता नसत्त्वयविकल्पकः ॥ बाह्याबाह्यविरक्तस्तु विज्ञयचर्यासमानगः । प्रज्ञायायमूयु
कात्मा सर्वकामपरामुखः ॥ उन्मनीदेवसिद्धस्तु तत्त्वालयसक्तश्रमः । सर्वसंकल्पनिर्मुक्तः सत्त्वाशयविशेषकः ॥ १२१
मायायमादियोगेन लोकवांसर्वभवादि । धर्मधातुसमूहता नकविद्यानियाद्धितः ॥ एकजीवस्तथाकामा निर्वि
संकल्पवकता । संसारमर्थमिदं सर्वं ऊँधातुकमसेशकः ॥ निर्मितं वज्रसत्त्वेन साधकानां हिताय वा ॥ वर्ण्यते लिङ्गलः ॥

नक्षत्रिं ॥ ॥ इति श्रीकृष्णयमारिमहातन्त्रे वज्रसत्त्वस्य चर्याकल्पपटलो नवत्रिंशत्तमः ॥ ॥ अथातः संप्रवः
क्ष्यामि ॥ ॥ गुह्याद्गुह्यतरं परं । नाडीस्थानं यथाभेदि देहस्थितानां नाडिकानां कायवाक्चित्तव ॥ ॥ जालन्धरनाम
न पुरं देवतस्तुर्विंशतिमुदाहृतं ॥ शिलामलयदेशस्तु शिरसा नन्दनस्तथा ॥ उड्डियानं तथा चैव दक्षिणकर्णउद्यानं ॥ अर्बुदप
ष्ठवंशस्तु वत्तनयोः संस्थिता । गोदावरी तथा हृदया वामकर्णस्य पूर्विका ॥ रामेश्वरसमाख्याता भ्रूमध्ये स्थाने व्यवस्थिता । देवीकोट
स्तथाचान चाक्षुमूलस्थमालवः ॥ ॐ स्कन्धमूलयोः कर विशुद्धवस्थिता । खवतीमांसमाख्याता स्तनविशेषपूर्वकः ॥ काः

ग्र थ उ

मनूपस्थकञ्च स्तनावोड्रप्रकीर्त्तितः। एतत्क्षेत्रसमुद्दिष्टं नाभिस्त्रीशकुनिर्म्मितः॥ कोशलानासिकाग्रन्तु उपछन्दसमुदाः
हृतं। कलिङ्गंमुखतःप्रोक्तं लम्पाकंकण्ठउच्यते॥ चूच्छादस्हूँकिसंख्याता हृदयंकाञ्चिरुच्यते। मेढ्रहिमालयंचैव उप
चूच्छादउच्यते॥ हृद्यवसर्व्वदशन्तु वाक्यकर्म्मवस्थिता। हृदबीजंसमाख्यातं सत्वाविशेषरूपिणः॥ प्रेताधिवासिनी १२६
लिङ्गं गुह्यन्तुगृहदेवता। एतन्मेलापकाख्याता सौराष्ट्रउरुउच्यते॥ जंघाद्वयंविनाख्यातं सुवर्णद्वीपरूपकं। उपमेल
पकञ्चैव अङ्गुलीनगरीस्मृतः॥ सिन्धुवपादपृष्ठंवै श्मशानंसमुदाहृतं। अङ्गुष्ठन्तुमरुप्रोक्तं कुलताजानुरुच्यते॥

उपश्मशानमतन्तु डाकिनीभिरुदाहृतं। दशास्वेदद्वारात्र सर्वाश्चाप्यत्रवस्थिता॥ कायवाक्चित्तचक्रेषु चतुर्विंशतिभेद
तः। स्थानानिसर्व्वडाकिन्या समाख्यातानिसर्व्वतः॥ एतद्बुद्धेनडाकिन्या नाडीरूपेणसंस्थिताः॥ ॥हृतिक्रमस्य यः
मातिमहाकत्र नाडीचक्रप्रलेववलिङ्गरूपमः॥ ॥अथनाड्यादि॥ सर्व्वतथागतकाः॥ ॥यस्माद्यथास्थित
नानानाडीचक्रंकथयिष्यामि॥ हृन्मध्येगतंपद्मं॥ ॥अष्टपत्रंसकर्णिकं। तस्यमध्येगतंनाडी तैलवर्त्तिस्वरूपिका
॥ कदलीपुष्पसंकाशा लम्बमानांह्यधोमुखं। तस्यमध्येस्थितावीर सर्षपस्थूलमात्रकं॥ हंकारानादसंवीजं स्रवन्तुयः

अथउ

वसंनिरं। वसन्तःतिलीख्याता, डाकीनांहृदिनन्दनः॥ चतुरानन्दरूपान्तु, नैवात्मातिलकःस्मृता। कर्म्ममुद्रानिहृदया, कलः
कीनाति मण्डलं॥ वसन्तं शायसन्तुष्टा, समायत्यावस्थिता। एवंश्रीहेरुकावीरा, वसन्ततिलकामता॥ योगिनीरूपमा
श्रय, संस्थितःसवनावनः। कायवाक्चित्तहृदयेन, त्रिवज्राद्यावनिर्म्मिता॥ नद्यादितिकर्मालय, सर्व्वदेवावस्थितः॥ नाभौ
अंकाररूपेण, ज्वलन्तुस्फुरकान्तिकः॥ हृदयेयिवङ्कारा, दीर्घमात्राद्वयस्थिता। कण्ठे ओंकाररूपेण, त्रिमात्रःस्फुरत्युच्च
ता॥ ललाटे तु हूंकारा, नादबिन्दूर्द्धनादकः, पृथिव्यादिमहाभूत, चतुष्कस्वरादकः॥ चतुष्कश्च मपित्राय, चतुर्यम १२७

समूहकः, चतुरानन्दरूपेण, चतुर्थीगगनायकः॥ परमानन्दरूपेण, क्रियाकारकतारकः, श्रीवज्रसत्वरूपेण, क्रीडन्ती
ह यथासुखं॥ दलाष्टचतुष्कपि, चतुर्दिक्षु व्यवस्थिता। चक्रश्रीहेरुकनाथस्तु, मेलवज्रिस्थतावकः॥ विदिक्षुवस्थिता
नात्र, चक्रश्रीकङ्कणापि। यक्षमूतमहास्तु, तत्रज्ञारूपमास्थिताः॥ चतुर्दृष्टिविख्याता, तद्बहिरावरणचक्रे, हूंति
द द्वयोहृन्मध्ये, यमनाद्याव्यवस्थिता॥ कायवाक्चित्तहृदयेन, चतुर्विंशतिमूलाहकं। पीठादियदमाश्रित्य, स्थानस्थानेतु
व्यवस्थिता॥ त्रिनबाह्यस्तु समूहका, नात्रऽतिलसिज्ञास्मृताः, यत्सत्वनभारूपा, तासांमध्ये तु नायिका॥ पूज्ञी चतुस्तूर

मूल

हाख्या। नखदन्तमहास्थिता। जालन्धरमहाक्षेत्रे च। कण्ठा नाम व्यवस्थिता॥ उड्डियानमहापीठे। दिव्यानादव्यवस्थिता। दक्षि
णकर्णमाश्रित्य। स्थिताश्च मूलभूमिका॥ अर्बुदे तु तथा वामा। डाकिनी ये स्थिता सदा। महाबुद्धे तु या नाडी। गोदावर्यां व्य
वस्थिता॥ वामनासिकविख्याता। स्थिता सा हृदयपङ्क्तिः। रामेश्वरे तु या नाडी। प्रसिद्धा कर्मजा तथा॥ अक्षिमालाव्यवः
स्थिता। स्कन्धस्थिता कण्ठरूपतः। देवीकोटे तु या नाडी। प्रदीपिका कृतका॥ वृक्कं वदन्ति मानिलं। सर्वदेहाधिवासिनी। माल
वे तु तथा मता। हृदयास्थि जिनमूर्त्ता॥ वक्ष्यं वदन्ति या नाडी। कामरूपव्यवस्थिता। दाहा वर्त्तिति विख्याता। रूपदर्शनसाव १३०

कः॥ ओड्डियिकावदानाडी। महाविद्या तु वै स्थिता। त्रिशकुने समूहता। मातृका वै सहृत्पद्मा॥ अन्त्रमालाकुलादिव्या। सर्व
नीवदन्ति कोशले। नासाग्रे कलिङ्गे तु। पार्श्वन्तु समालिख्य॥ उदरे तु उष्मा एव। लम्पाके व्यवकीर्तिता। ग्रमाल एवं का
श्चिका। विष्ठां वदन्ति सर्वदा॥ कामाख्ये मध्यमा वापि। हिमालये तु वर्णिता। प्रेताधिवासिनीसन्धि। श्लेष्मला चरति नूपिता
॥ पूयं वदन्ति या नित्यं। गृहदेवसंस्थिता। सामान्या एव विख्याता। डाकिनी यत्र मण्डला॥ सौराष्ट्रे वदन्ति या नाडी। शोणि
ताङ्क तु दायिका। प्रस्वेदवाहिनी ख्याता। सुवर्णद्वीपमासमा॥ महाकुलानदीकाक्षी। श्वोमोश्वानप्रकीर्तिता। नगरप्रम

कु
ल
ए

णी हूं ला । हूं लामदनवादिनी॥ सिद्धोऽस्मि सिद्धावबलो । वावाङ्कुरवादिनीमता । खर्वदन्तिनी कृष्णेन । यावत्कान्तिनिर्द्दिष्टे
ष्टा॥ ॥हूंकित स्तुयमाविमहाकण्डदन्तासः यत्ले नकवत्वालिङ्गलमः॥ ॥अथमरत्यादि॥ इष्टदेवीप्रव
र्त॥ ॥मि । ध्यानकर्म्मयथाविधि । ध्यानमन्त्रयथायोगेन । सर्व्वकर्म्माणिसाधये॥ ॥यन्त्र॥ कृतादौ भूमिशोधनं 131
नकथयितुमाह॥ नदावादनमन्त्रमाह॥ ॐ श्रीदिमहादेवीपथालोकमन्त्र ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं स्वाहा॥ अनेनमन्त्रेणाधिवा
सनादिकं कृत्वा भूमिं सम्मार्ज्जनं कर्त्तव्यमिति॥ विरेचनादिप्रक्रिया॥ हूं किलयथाक्रममहामांसधूपनपूजयन्त्रं वृक्ष

॥ तत्र मध्ये मूर्द्धांस्थ यथा यथादनकवैविद्यं प्रवक्ष्यदिति॥ स्वनावानाह॥ ॥सितावावकमावृत्त । वजीयीकः सन्ध्रसद्रकृ । तस्यवव
मकाविष्टः कृष्णानवृतवाहनः॥ नदाश्वकृधवःसवा शंखककुमिरहृकवः । वामकालाकुलः यानः । अग्नेर्यायावकामतः॥
नकावकृउटामौलि । स्थमासनास्थयाऊहृहः । खमदृष्टविनिर्मुक्ता । वामदण्डकमण्डलुः॥ यामानीलायमः प्रता । लोरस्थमहिष
सनः॥ कपिलार्द्धकलकसा । दण्डकउँमिकलबतः॥ नैरृत्यामसितःकृता । प्रत्यालीढः शवासनः । नग्नाउँष्ट्रकवालाख्या । विकृतदु
ष्टमूर्द्धऊः॥ कलिकनाटहृष्णमा । वारुण्यावरुणोमकः । नागपाशधनः शुक्ल । नराग्नामकनवाहनः॥ वायव्यहस्तिनावायुः । या

गलेवनमालः । वामपदाक्रान्तां क्रोधयष्टिकवचकः ॥ पीतानना सनः पीता । नकुलीवीजपूजधः । मूषकस्कः सितामर्घ । सन
पतिर्मस्तधवनः ॥ कृष्णमवा नलेन्द्राशा । मूलाजदण्डमादहन्त । ऊर्ध्वानन्यामीस्वनः धुरा । हयसामुद्राजदास्थितहस्ता । खड्गाकुञ्जम
वृत्ताय । यालिवृद्धमहानविः । ज्वलनथंसमावृद्ध । नकानकावृजध्वजः ॥ ज्वलेवनामनखश्चन्द्रः कृमूदस्कः सितान्तहस्त
ऊर्ध्वब्रह्माजदण्डीव । पीतार्धं संस्थितस्तथाः ॥ यक्षापवीतियानाक्ष । उत्तरखर्वश्चतुर्मुखः । नमविजितवधःहस्कः । कृपाणीवः
विसंस्थितः ॥ पद्मातद्धामकः पीता । यमस्थकृतकृष्णाविलो । वामनीलाकुञ्जापत । दक्षिणपश्चिमोत्तरस्थाः ॥ अनन्तमुकुटः सर्वे । धि १३२

रूपा रत्नमौलयः । सर्वदिग्लोकपाश्चैव । लोकपाला महर्द्धिका ॥ नानारत्नप्रभाभास्व । दिव्यरूपस्वरूपिताः । त्रैयाकि
कवचयुक्ता । धर्मसम्बोधिकारकाः ॥ सर्वसमयसनाथि । हूँकारोर्यादितिसंहृतः । क्रुद्धवज्रकरहस्तोज । यताकृताः
कुष्णहताः ॥ ॥ ॐ किटकूयमानिमहाकृदहाशूववनपटलेः हावचालिङ्गरूपः ॥ ॥ हवावान्तु इमि
शुमि । वाक्षा ॥ ॥ मूषान्तुलक्षलं ॥ ध्यानमकुपयागेन । वज्रमून्नवपालितिः ॥ ॐ य ॥ ॥ माकृतहूसर्वदुष्ट
ः ॥ हूसपविवानान् कीलय हूँ फट् ॥ ॐ घ्राकृतहूसर्वदुष्टयमान् सपरिवारान् कीलय हूँ फट् ॥ ॐ पमाकृतहूसर्वदुष्टनाव

अ
ल
ह

सर्पविघ्नान्कीलयहूँफट्॥ॐ विघ्नान्तकृत्सर्व्वदुष्टकुवेरसर्पविघ्नान्कीलयहूँफट्॥ह्रूँ टक्किराज सर्व्वदुष्टाग्निसर्पविघ्ना
न्कीलयफट्॥ॐ नीलदण्ड सर्व्वदुष्टनैऋत्यसर्पविघ्नान्कीलयहूँफट्॥ॐ महाबल सर्व्वदुष्टवायुसर्पविघ्नान्कीलयहूँ
फट्॥ हूँ अचल सर्व्वदुष्टईशानसर्पविघ्नान्कीलयहूँफट्॥ ॐ उष्णीषचक्रवर्त्ति सर्व्वदुष्टार्कचन्द्रमहान्सर्पविघ्ना १३३
न्कीलयहूँफट्॥ ॐ सुम्भराजान् सर्व्वदुष्टवमविज्रिपृथिवीदेवतासर्पविघ्नान्कीलयहूँफट्॥ ॥इति य०दु
रिष्टपर्वं कीलितास्तथा॥ ॥कील्यादि समताख्यानयातिलाश्च किञ्चाकिरिः॥ सामाजिकाम नामा विघ्नान्तप्रख्याकं समन्विणः

सुखदिग्गजानपि . सुखान्वेतालादिकाः॥ . त्रिमुखाः षड्भुजाज्ञेया . विचित्राभरणोज्ज्वलाः॥ . चन्द्रवज्रायुधः पीता . वज्रासिम
लियमरुद्र . नीलश्यामासिसंखड्ग . विघ्नान्तकायासनी नवा॥ . त्रिकालार्कः स्थवज्राग्नि . टक्किराजास्त्रयाङ्कहस्त . कुण्डिकादण्डहस्तिना .
वज्रकालाः सितानवो॥ . दण्डासिमलियमाङ्क . वज्रक्रूरमणामूर्द्धजः . प्रज्वालीदयक्षावज्र . मुषलः पद्यदक्षिणैः॥ . कराविकाङ्कवा
रासि . वज्रहस्तान्मण्डला . भूक्षायमकूटः यश्च . वह्न्यावजायुधादयः॥ . त्रिशिरोष्णुप्रकरकुरा . शूलानप्राञ्जताविना . नागवज्र
सिताङ्गाना . नागपाशासिवज्रयमरुद्र॥ . चन्द्रस्थवाक्कलावज्रा . निलाः माघकलीरुगाः . वक्त्रासिमलियमाङ्क . क्रूरःपलासमन्वि

स्ल
ल
क

रः॥ रौद्रस्रफद्धमाहो . वीरकेयूरकङ्कणहारः॥ सर्वस्वर्णगतःयम . नकुलीहस्तवामकः॥ मातङ्गिनिर्गोयमालि . त्रितालोवज्रसौ
शुकः। शुक्लश्वेतासनावज्र . क्रोधस्वाततिष्ठिहूबला॥ त्रिशूलखड्गनलाङ्कु . पाणिःयमालिलस्तकः॥ यमासितवज्रमालिक . रूद्रका
वज्रकुण्डलिः . नलकुलानवीवज्र . एतःशुक्लःशाकिनिः॥ कुमुदखड्गधनाङ्कु . धनीपीतःशङ्खाङ्कवाः . मीनवज्रःपथाजासि . १३४
मलिवज्रकवामकः॥ वज्रमीलानवीवम . विजिनीलाःस्तनाधियः॥ यथावज्रधनःसवा . वामनलाम्बुजगहः . पृथिवीदवताय
ता . कायवज्रकलङ्गा॥ यमासितवज्रनलानि . त्रितमीस्वारपाणिनी। शङ्खाङ्कापनियतस्फ . स्फत्युत्तामण्डलाणयाः॥ मायानल

यमकवा . यक्षकुण्डलिविजियः॥ तास्तन्मण्डलमावृत्तः शेषाःवामाङ्कमण्डलः . वज्रपर्यङ्कनानाथ . तस्मीनाद निमूर्त्तयः॥ .
मालिकमकुटाःसर्व . लक्षणयाजनाकलाः ॐ . ह्रूं . ब्रूं . कं . सं . वं . यं . रा . सी . माः॥ आं . वं . अं . उं . लं॥ . हृद्यस्ताकर्णताद्धयो .
स्तनवाधगुदाविशः . स्वारविद्याम्बुजाकःस्फ . वज्ररूद्रवमण्डल॥ आसयानुपयाधात . पूर्वकावशिकंधिया . मन्त्रः॥ ॐ आः हः
वृकवज्रसमयःजःसर्वइह्नसमयमूद्राप्रराउंकतपामाघयदाशमयनयहुंहः॥ ॐ नमःसमन्तकायवाक्चित्तवज्राणां . नमोवज्र
क्रोधाय . महादंष्ट्रोत्कटभैरवाय . असिमुषलपर्शुपाशहस्ताय . ॐ अमृतकुण्डलिखखखाहिखाहितिष्ठतिष्ठबन्धबन्धहनहनदह

ददगृह्णगृह्णहनहनःसर्वांविस्फोटयविस्फोटयसर्वविघ्नविनायकान्महाबलायक्रोधविजयाकृष्टानायकायमानुष्ठायदाहमयनयहूँहूँ।
सर्वदुष्टान्हनहनःसर्वांसर्वविघ्नविधिनाद्वेषः। यजमानकार्यमाहृत। वज्रसत्त्वाधिमाऊतः॥ ध्रुवकंबाधिविजस्य। ध्रुवसनदवाऊगी
ः। लावनादितालेहीता। वज्रविंसमितियिस्तिताः॥ स्वबीजविकृंनीयन्ताः। क्रितितासादिसूयिलिः। सर्वथामयिसर्वकृः। स्कश्चायत 135
नश्चानवः॥ ध्रुवसिद्धलजलाःस्वार। ध्रुस्यात्मविशुद्धयाः। सर्वयांदक्रिलाहस्कं। हस्कस्यवदनंसिकं॥ तथैयांधवनंवामं। नकस्तुसि
ततस्कृथाः। यिरकादीमहाध्यान। मस्यमाप्यास्कमासवैः॥ ऊीनयदीययानीये। लक्ष्कवाग्यादिवैनयि। संपूर्णुमयग्नादद्धा। बलित

श्चादितिर्यकं॥ सतीकनृत्यवादितै। सूतध्वजविताजवैः। दिव्यपूजायनिष्कानैः। यनिस्कृतंतथाबलिः॥ अूलासवसबाबा
दो। तऊयालायथानवैः। अून्यद्वायियथालारं। यथाकालंयथाविधिः॥ विधिवत्साधिकंयाता। सुवर्णनिऊमण्डलं। यमा
कृद्दशवीजांस। नूयादिकुसुमादिभिः॥ संपूर्णतांस्वकृदभि। आदितमिल्लितंकथ। स्ववामालिङ्गनवायु। मालामन्त्रादिम
णुकं॥ हूंन्नास्त्रवज्रसक्रिका। तऊादिसमतात्मनः। गनसकृर्ययस्सर्वौ। स्कानात्मानवंववक्रिणां॥ संपूर्णपूर्ववर्ज्षा। स्तु
त्यादधस्वनिसवैः। अूतियतश्चविंऊका। सिद्धिदानपूर्वःसमानू॥ उककण्नतस्साधू। स्वनास्कन्यमूंवतः। कलकलध्व

अ ल उ

नीवीरु. क्रमयित्वा विसर्ज्जयेदिति॥ ॥अथ वर्त्माधिष्ठानमन्त्रः॥ ॐ आः सर्व्वत्र्यध्वरुदशदिग्लोकधात्व. नमायर्थेन्द्रनाग
गसमुद्रकरुद्यसत्त्वयवमाण्डवज्रमण्डलयवँयवाकर्वितसमायत्य वस्थिताधर्म्मधातुसमवसवलाआकाशधातुपर्य्यवसा
नाः सर्व्वत्र्यध्वरुदशदिग्लोकधात्वनन्तमपर्यन्तसत्त्वगगनसमाः सर्व्वलोकपालाः सर्व्वसत्त्वाश्च॥ तद्यथा॥ वज्रायुधमायावज्र १२३
वज्रानल वज्रकाल वज्रमूषल नागवज्र वज्रानलि वज्र रे व व वज्र सौण्ड वज्र कोध वज्रकुण्डलि वज्रपरमौन वज्रवमाविति य
थादयः काः सपरिवाराः॥ इदं पूजाधूपदीपगन्धनैवेद्यादि संपूतं वल्लयदानं प्रतीच्छत यत्र स्मसमदिनष्ठ सुवर्ण्णधनधान्याः

योरतनाशाय सत्त्वानां यत्पादानकान् सर्व्वविघ्नविनायकान् सर्व्वदुष्टप्रदुष्टान् मनुष्यानमनुष्यान् रक्षय रक्षय रविध्वंसय य
ममदिनष्ठ सुवर्ण्णधनधान्याय योवनाशाय सत्त्वानि मदाः सुखप्रवृत्तय यावदाशाधिमण्डपयर्त्कं दाकय तमन्तसम्यक्कर्मों
शान्तिकं तुष्टं पौष्टिकं वृद्धं ॐ आः मञ्जुवज्रमंसर्व्वदुष्टसमयमुद्राप्रसञ्जकम ममशान्तिं नरु स्वाहा॥ ॥ॐ कृतावः सर्व्वसः
त्वार्थंसिद्धिं दत्वा यथानुगागच्छ बुद्धविषयं पुनरागमनाय च ॐ आः हूँ वज्रमण्डलं मुविति॥ यद्वा ॐ आः स्फुकापाम् सर्व्वस
र्व्वधर्म्मालोमायननुत्पन्नत्वात् हूँ मुः इति॥ मुकानामन्त्रेण वा विसर्ज्जनमिमितिनिर्द्दिष्टः॥ ॥शान्तिकादीयथावर्ण्ण. मनीषाका

अ ले ग्र

लदिङ्मुखं। तथा तद्रूपसत्त्वकी। आयुधानीतकादितिः॥ आसयानूहयत्नह। ऋयावृतितमाद्दतो। तत्कण्ठन्यीतत्पद्मीउ। श्लि
ष्टनायकसंश्रया॥ स्वहृदीवतविज्ञादि। तन्निष्पन्दप्रवहयन्। पूर्वोशुयपनावृत्ती। सर्वस्थितान्वलादिनः॥ स्तम्भनमयूख
निरोधं। मुनिन्द्राधादिमुखान्। एकाकृतिक्रियास्थान। मकमूडलालडलान्॥ त्रिकासादांश्चतद्रूपा। नामबीजादिबंदि
तः। आयसंपर्यपरूपा। तत्कर्मप्रसाधकान्॥ अस्यार्थसिद्धिकत्साध्यं। कुलावारित्रमानसः। अज्ञास्याद्दितथारि
र्वज्रघण्टाध्वनिस्वनः॥ ततस्तनुहृद्गुह्याव। शुद्धसंताप्यविसर्जितः। प्रमुदितमनसःसर्व। तच्छक्तिस्थालयं तत्तं तिः॥ १३१

॥ ॥अथातः संप्रवक्ष्यामि वज्रसत्त्वविशेषतः। शान्तिपुष्टिवशानश्च वज्रारिचारकं तथा॥ नवकाष्ठादिवज्रस्य वाक्यनि
ष्पत्तिकारणम्॥ कर्मवज्रादिवज्रस्य भावयेद्विज्रसत्त्वः। ओं त्रट्वज्रात्त्वत्वस्वाहा॥ अस्य बीजं तु सर्वेषां प्रणमाक्षरमक्षया
धारयेत्सम्यक्ता मन्त्रं वज्राचार्यस्तु कारयेत्॥ समन्तात्स्थानशून्येन आत्मरूपं तु भावयेत्। समन्तात्सर्ववीक्षेन वज्राचार्यः
नियोजयेत्॥ भावयेद्वज्रस्थानि नानारूपं सर्वदेवतः। अस्याभवतु सत्त्वानां धारणा वज्रभावयेत्॥ वज्रमण्डलमध्यस्थं ध्यानाः
सनं विचिन्तयेत्। भावयेदात्मदेवं तु सर्वसिद्धिप्रदायकम्॥ ओं वज्रसत्त्वाहाटिनः। ओं वज्रसत्त्वाङ्कुशायां॥ ओं वज्रविलासिनीहृद

यं॥ षडङ्गन्यासनित्यं । विन्यस्य द्वारपालिकां। द्विरुद्धासनपर्यङ्का । सर्वानवलम्बितं॥ पूजयेदस्तु सर्वेषां । वाम
त्यन्यासविधौ। साधयत्सर्वदेवानां । मन्त्रावाहनवादिना॥ ॐ वज्रपुष्पे हूं स्वाहा॥ सर्वकर्मिकमन्त्रमिति॥ वधनवाज
ध्रुवाद्धानादिविषमस्वामिनां कृत्वा विविधमन्त्रसाध्यमन्त्रविशादिकं॥ यत्र यत्र यस्तूनं । कृतकृतपुष्पाञ्जलिः । म
न्त्रपुष्पसमाश्रय । मध्यावीनरलिखितं॥ अनयाद्दिवानशास्तु । एषां सर्वेत्र मुद्रानां । कृतिनशास्तु सर्वेषां । धामनत्वादि
निवृत्तः॥ ॥ तत्त्वार्थतत्त्वमानिमहारत्नवज्रसाध्यसाध्यकिकपटलेः हतीयवलालिङ्गक्रमः॥ ॥ १२९

॥ॐ॥ वज्रघण्टानाज्ञा । बलिकर्म यथाविधिः । चक्रार्चनमण्डलकं च । हस्तमार्कप्रमाणकं॥ श्रीकण्ठास्थिकालं च । कायरूपं॥
अर्घपूजादि सकलैर्म्मत्स्यमांसादिखाद्यैस्तु मदनं पञ्चाप्यमदनात्मकं॥ वामे सर्वीयकपालानि । दक्षिणे सलिलभाजनं । पूजकाभ्यु
र्घभाजनं । सर्वेषांमवद्याणां । पञ्चामृतानसंबाध्य । वज्रसत्त्वसमाधिना च । अथवा स्वबुद्धाधिपः । आवाहनमुद्रामण्डलविधि
दर्शनकर्म्मणा॥ चक्रपूजाधूपादिश्च । गन्धपञ्चामृतनिवेदयत्॥ ॐ कारांकितयन्त्रगुप्ता । हूं त्रिकारान्तविशोधयतः । आकृष्यम
नसा सर्वं ज्ञानाकृष्टापयेदतः॥ दत्तवानत्रकरज्ञानाकृष्टाधाकां॥ ॥ तत्रावाहनादि॥ प्रथमं पूजायन्त्रिधाकं । द्वितीयकानाक

श्चैव च । तृतीयं पवनामता । चतुर्थं वह्निराजता । पंचमं नानानामतु । सप्तयमपञ्चकुलानि । पञ्चज्ञानप्रभेदतः । पञ्चैश्वर्य म-
हाज्ञान । कथितन्तु वदिताशया ॥ ज्ञानं कृत्वा प्रभेदेन । पापस्य सर्वकर्मस्य । यदि स्वच्छास्वकं कर्म । सर्वयापिनीयोगयत् ॥ नतु
कामदेवाश्चैव । नतुरागनपापयत् । सत्वार्थकुमारागी । सर्वपूजाप्रकल्पयत् ॥ तथाद्रष्टास्वकं । प्रवक्ष्यत्युकीर्तितः । १३९
तस्यमध्ये तु बीजाना । मालिकालिप्रयोगेन । देवतापीठयोगतः । उच्चाटकालनं चैव । तापनश्च विशेषतः ॥ निःपापयस्यवि-
धूपेन । तस्मात्सर्वं प्रकल्पयत् । तस्य उदकमध्ये तु । अमृतं स्वादयोगतः ॥ शेषादिसर्वद्रव्याणां । वाह्यमण्डलपीठयत् । नामः

वर

तावनिशाचरस्य । दक्षिणं क्रोधदर्शयत् ॥ आकाशपादाग्रदर्हि । मूर्द्धपिण्डं च संगवं । हस्तपञ्चचतुर्दशं । तत्पश्चाच्च विशेषत-
ः ॥ शुक्रयज्ञदशमाश्च । शुक्लपूजात्मकारयत् ॥ ॥ एकवक्षश्मशानवा । पर्वतकन्दरप्रभ्वा । नद्यग्रमपार्श्वेव । क्षेत्रपा-
लप्रभूताः ॥ गाञ्जनस्वर्णसत्वा । पञ्चलश्च विशेषतः । हस्तबुद्धमहाबुद्ध । देवदत्तसमावतः ॥ हस्तकपालाविर-
ता । नन्दातितं विनायकाः । चण्डलीपालपूयात्तु । उमादेवीसमन्वतः ॥ जयाचविजयाचैव । अजिताअपराजिता । रुद्रका-
ली महाकाली । स्थूलकालापयामिनी ॥ ङ्गच्रीवज्रीघानीदंष्ट्री । लम्बकाविदशास्वनी । कामाजीविपिनी हसी । अमावस्थि-

श्री ह ०

ग योगिनी॥ घोररूपामहारूपा । दंष्ट्राकरालवक्त्रिणी। कपालमालवं चैव । कपालकर्त्तिमर्द्दिकां। खट्वाङ्गपर्शुहस्ता च । ध
नुर्हस्ता च डाकिनी। एवं योगिनीमहागण । सर्व्वकर्म्मनिसाधकः॥ योगमण्डलमहावाह्नी । वज्रध्वनीप्रहृष्टथा। तथागतम
हाकाय । निरामययोगेश्वरिका॥ हुंदं वज्रध्वनीमन्त्रा । वादयत्सर्व्वसर्व्वतः। ओं करकश्वनर वरवश्वनर खरखादनर मम
सर्व्वदुष्टान् हनर घर घातय२ अमुकस्याशान्तिक कुरु हुं हुं हः२ स्वाहा॥ ॥अमृतध्यानमालम्ब अमृतममृत खमाहूरुयेत्
॥ कर्म्मादिविकिरणावयेत्॥ योगिन्या सर्व्वकर्म्मकु सिध्यति॥ हंकारवदनंवर्ण्णं । द्यांःकारराश्वनासनं । ह्रीःकारवीजह १४०

श्च क्रमशश्चविधीयते॥ त्रिविधं त्रिरिपुर्व्वीर्य । हरिद्वै वंकाध्यायते। पद्मध्वजं रूपसुवर्ण्णकान्तिमान् । गन्धोदकांशालग्न
वैचावनं॥ अक्षोभ्यवज्रसत्त्ववज्रपाणि । ज्ञानाद्विवादित्रिरिक्ताययेत॥ यत्किञ्चित्सूत्रसादिरधर्म्मणादि संहरेहुं। ब्रह्मणः
कृष्णचर्म्मवल्कल महासुखमुद्रा। एतिमात्थेनदा कत्वाक्ष तःकमलावर्त्तकेन्दुकानयेत्॥ वामदक्षिणपाणिस्थां । सलिलाश्चानुवर्त्त
ना। स्वाधिदैवतयोगेन । यथावत्प्रवर्त्तिनेः॥ सौगतधर्म्मशुलकुनामलाविशमस्तनासानादविवर्ज्जि अमुकं पलदत
त्रिस्तुत॥ अस्यामात्थेन तर्क्षा यागेत्॥ अस्यामावाममिदं हि सर्व्वविसर्व्वस्मिन् योगिनः॥ । यथासुखमिनिविवर्क वां। पनव

सु
क
७

ददावविमुक्तिसुखादिसूसूक्ष्मसूत्रं प्रदाञ्जलिकमलाङ्गमालाविकसितसूकेतला॥ हूँ हूँ हूँ वज्रघण्टानिनादस्य स्वस्वमङ्ग
लगीतिका। वज्राञ्जलिमन्त्रबन्धा. स्वहृदयधानयत्कृतः. सर्वसत्वाद्रिप्रलिप्तानानिकानयत्॥ सर्वसत्वास्यखिनाशाक्तु.
सर्वसत्वानिनामया। गच्छन्तु पनमार्गेण. बुद्धत्वं लब्धकरना॥ अनीर्ज्जितानयिष्यामि. अनुक्तामावयाम्यहं। वर्त्तमानन्तु
संकल्प. यावन्नाशक्तिर्यामयां॥ वज्रमुष्टिद्वयं बध्वा. वामहृदयस्थापनं. सव्यहस्तप्रसारणेन. हृमोस्थापविसर्जयत्॥ ॐ आ
स्थितिष्ठ हूँ स्वाहा॥ पश्चाद्गमनासन. नाभ्यहस्तुलीयत। सर्वांकानयायोगेन. घृतयद्यस्मरावकः॥ ॐ सर्वदुष्टराक्ष १४१

सान् हूँ फट्॥ इत्यनेन दशदिक्षु देवतां विसर्जयत्॥ ॥ःइति क्रियासमाविमहासक्ष्मबल्यपद्धनपटलः चतुर्द्दश
लिंशक्रमः॥ ॥अथ कलशमिदं वक्ष्यामि. व॥ ॥यत्र यावन्तं कलशलक्षणं. सर्वायनसुनकाचन. वज्राधस्यताव
नां॥ जकि॥ ॥न्यादिवलिं यथायां कुर्वानपानकथायांनीत्रजयत्॥ सकलोपीनवस्त्रयुग्. सकलस्थैविविधविशं
। हम्नरवर्णनसूगुघम्. निशाकालसूर्वदे॥ वज्रपात्रेषु पाद्यं दस्यैकवक्रैःसमहासानवावलनसूकनामन्त्रोगावनाकथ
मध्रुता। मारकरन्दनथनाजोरथवाविजनप्राकर॥ किञ्चिद्दूम्मसंपाद्य. वर्याकर्तुं यदिष्यामि। आत्मसिद्धिं यदिच्छय. वा

ललं पूननावनरः॥ सर्वदयस्तदाधीमान् सत्वानुग्रहहेतुना। निरवग्रहचित्तेन वर्द्धकाश्चदनं सदा॥ नामरूपात्र
वीतत्र निश्चलन्द्विदिशोदशां। मङ्गलवज्रसत्वं कृत्वा मण्डलं यंत्रकल्पयत्॥ पश्चाद्ध्यानसमापत्ति सवित्तकर्मणत्र
। ततस्तु तावद्योगी लघुसिद्धिमवाप्नुयात्॥ खर्परे वा द्विनिशत्र विदवस्त्रसमाहितः। यथाप्राप्तं तथा भुक्तं भुक्त
त्वैव बलिं ददेत्॥ शालादिभिर्नानारत्नगुडासदिव विविधं तथा॥ ग्रामे ग्रामे वा समाचारं सुखार्थी दापयेत्सर्वं। कवित्वसत्त
तं प्राकृतं चैव प्राप्नुवन्ति लाभतः॥ तत्राशास्त्रं यथाप्राप्तं तत्र यद्यत्कृत्यायोगेन। पतनाच्छूशिल्पिनि ताक्रमकंडमुः। अदिमि

क्रमदानमानसं दर्पितं दृष्ट्वा। ततस्तु तावद्योगिनः सर्वसंगासवर्जितः॥ एवं कृत्वा पुनर्योगी दृष्ट्वा च यं समावर
तः॥ सर्वावरणविनिर्मुक्तः सर्वाशापरिपूरकः। दशदिग्व्यवस्थितानां उन्मादवशवर्तिनां सकलअर्थाभरणैः
वनावर्जितविवर्जितः॥ पुनस्तावनादिष्टिजयीसविधायकः। एवमावस्थितः प्रयत्नयोगी मनाहतः॥ विद्याधरीसं
गृहमितिरूपां कामिनीं कृत्वा। अथ तत्र नामा रत्नमणी विद्याधरस्य सुवदान यक्षिणी मथवा नागिनी पातालवासिनी
महतीं। योगी नासां मध्ये एकाम्विशां सविरूमतिबुद्धिवितां। आकृष्य साधयेल्लाभं कृत्वा याचयेत्तेन। सर्वार्थकनक

सु
कृ
ट

विषयं यस्माद्देवतादेशनाशमाहुः। व्याधिजरानिर्मुक्तानिर्द्वन्द्वाक्लिशवनजना। धनीनदानन्दलाभ्य। यच्चाश्चर्यासि
मानसः। शासशासविद्यावलेन। तस्माद्दानं न दीयते॥ राजराजकथापानं। यथा ग्रामं तु राजगृहं। तदनन्तरं क
र्तव्या। मिष्टानिष्टविकल्पतः॥ क्रियादीक्षाविनिर्मुक्त। लज्जाकार्यकथेवचः। सर्वशीलसमावेन। विवस्त्रागामिनसाह
यथा। कामयागतथाचित। मन्त्रध्यानविवर्जितः। समयसम्वरविनिर्मुक्त। चर्याकृतसमागतान्॥ शक्रतुल्याधियादि
यः। पूजकावतिनिष्ठितं। रजकतनयावीत। सिद्धपूजनयर्यदः॥ कथ्यते यायतनित्यं। सर्वसत्वार्थहेतुना। ध्यानयान १४३

बताधाशी। नान्ययानेन मर्द्दनं॥ श्रीमत्कुर्वनाथस्य। व्रतचर्याकथ्यते पुनः। राज्यमत्पुनसिद्धार्थं। सर्वसत्वार्थहेतुना॥
शावकनविधर्त्तव्यं। कर्णाद्यायकुण्डलं। मेखलाविधर्त्तव्या। हस्तयात्रयकद्वयं॥ कण्ठायां मेखलं चैव। पादयानोः
पूजकथा। वाद्यमूलं तु कर्त्तव्यं। ग्रीवायां मल्लिमालिका॥ यदि अन्यं व्याघ्रचर्मधर। राजन्तं दशाहमितं। हस्तकथागरयूर।
विद्वलंयवकवर्तुलः॥ वानवक्रां विज्ञानाज्ञा। ल्लाशिषिकाञ्चपावनी। वज्रकंन्यामिमांगत्क। चर्याविकल्पवृषभतः॥ वज्रकु
लशवाहलछ। देवतायाकुलपिजायते। अथवान्यकुलाकुर्वां। व्याधिवीजनिर्जित्संछतां राक्षयदिमातंगीयततहिवज्रां

अं क क

न्तिकं पदं॥ यथानन्द समुत्पन्न तेषां च माक्रन्दतुना। तमावज्रपदे ज्ञांघं कृत्वा योगिनः सदा॥ ॥अक्षोभ्यश्चकवेपलः
भूमिगातः कुण्डलात्मकं। वज्रसत्त्वः कण्ठमालायां हस्ते वैरोचनः स्मृतः॥ मेखलायां स्थितो नामा घः प्रज्ञाखड्गस्वरूपिणी। र
त्निकर्णं वरोयस्के पादयोर्वा निनियतां॥ ऊनामभूत्कर्नवाभ्यक बकारुतः सदा स्थितः। औयेकशहतामकृदी तत्त्वं रव १४४
याकृतः॥ पञ्चबुद्धकपालानि कर्तव्यं योगचर्यया। पञ्चकुलकपालस्य तत्वामकृषोधियताः॥ कवजानादिवमाव य
ज्ञापायस्वरावतः रक्षमकशयविकृतु यामिनीःधर्मविर्यया॥ आयंतमनुकाशहं सद्विसत्वनिमतुणां। आयंरावांरव

द्व वज्रकपालस्वयंभुव॥ लायंमाहंतयंकायं श्रीजाकार्यश्वजूयतः। हनुकात्मारवयोगी विदनत्यश्ववर्णेषु॥ यश्वः
वर्णसमायुक्तं एकवर्णकृतकल्पयतः। अनकनैववर्णेन यस्मात्कृदानजायते॥ ॥ॐनिकहस्तयमानिमहाकुरु व
र्यकृतपटलः पञ्चवलालिंगक्रमः॥ ॥अथात संप्रवक्ष्यामि वार्यंसंधू॥ ॥ठलेकुणं॥ भूनरकुरस्मनरवट
वंहारहलरहुंऊरभूलरहणुरदं॥ ॥ऊहतंघेरघेरटनघेघंरसादारदाहुंरककरकोऊ वकेरवेवजवजेरवे
के४ हुंयाऊ बुलूऊहुंयाऊवज्रधनायैः॥ टक्किहुंजऊलीलागयेवंतडवरखमऊहृदयगीवसा॥ जांहांऊहींऊजांहांऊयमन

श्रीकृ
ह्म

यस्य॥ ह्रीं ह्रः ह्रीं खँ ह खँ उ यमँ स्ह्रीं यम्ँ ह्रां ह्रां उ ह्रीं ह्रीं कँ ह्रीं उ ह्रीं ह्रीं उ तातायाः॥ ततो मन्त्रकालरूपं वक्ष्ये॥ वज्रीणी
षमूलस्य । वक्रमलजाहृवं । शून्यानि यानि तानि ङ्ङ्ति मनसश्चिन्तानि वक्तव्यह॥ तदिदं मादमाद॥ द्वादशं चैव ष
घवसकुलमुखं । नवमत्र कदशमश्चैव दशमिखमवं । अथ वतो मन्त्रकमाकपालवद्धितं कपिवमश्चिदितं । तथाः
पूर्वं यमपमतालिखेनात्॥ श्रीबुधिवलोयमारितं । वलितक्षाक्षानिहकक्षानिवद्धावह्नितं । ततश्च मनेवयमक
त्रिकाद्वयमण्डलं लिखेत्॥ निशिवक्तपाद्वाम यादाकुश्वनवत्रस मण्डलकालेपूर्वजाक्षषं लिखेत्॥ ततस्तताम १४५

वाराहकवलामगदलपूर्वकं । खँ ह्रँ ङ्ङ् क्षायत्रदिदियादाख्यकातयत्र । एवं सर्वषां कामाकाकषस्य । यदिनागस्थि
तदामषक्रसर्वडाकिन्याः । अथ सम वसिध्यधि शूद्रं वाक्यत्रसं सयः॥ यदि कुर्वावार्यतमन्त्रं वातयति । तदा शून्यं वा हः
बुद्धि॥ मासङ्ङनीलकं ज्वलकेसमशूद्धिं सिद्धयालिं दिधव ङ्ङ दण्डमालिकादि वद्धराक्षयष्ट्विवि । वीतमन्त्रसंसावृत्तविद्धवान
मन्त्रमस्ज ङ्ङ लिमन्त्र॥ ॥अथ देवी महामाये । सारसं तासमलकं । यत्तुउक्तं तववलिसिद्धि । सर्वकामार्थसाधकात्॥ श्मशान
विविकुंजषु । महोदधिपटेषु वा । अथवा विजनयाप्ये । ङ्ङदंताजनमानयेत्॥ पूजां धूपं तथा दीपं । तत्त्वाक्षतयेवचा । सुता

विनाशिनी डाका। मदिरा प्रमदा स्मृता॥ सिंहप्रमर्दनी डाका। क्रमश्च वनाश्रवः। अक्षोभ्यमात्मनः कं। सर्व्वबुद्धसस्वच्छ
या॥ एकवीरा मधुजाक्षा। सुकिंकरवनकामुकः। कञ्जीकस्तु विटः ढाका। वज्रटीढाका किङ्किका॥ एवं विचित्रराजन मुद्यः
मांसस्समन्वितं। प्रियावरानमूरनःश्रीवज्रसत्वप्रसिध्यति॥ यक्षांत्रयनसंदाक्षा। नालिकेलानुकादयः। नानारत्नविवि १४३
त्रवरः। दायपञ्जलमण्डल॥ अनन्तजीतमूराये। नत्वं वापि विशेषतः॥ ककककर दिदिदिदिर जींजींजींजींर हुंहुंहुंहुंहुंअ
हाहाहाहा३ ॐ हार हा३ जांजांजांजां जूं ॐ ३ ॐ जा ॐ जा ॐ जश ॐ २ ॐ ॐ ॐ ॐ कर्णं॥ दिदिदिदि ३ जींजीं ३ कउं दिदिद्राथवमवध्न

वेरस्वच्छया। नत्वयद्वक्रया तेन मुद्रां चैव विशेषतः॥ यदा दक्षिणस्ता मुष्टि दक्षिमुष्टिं पदस्तथा। कुर्व्वन्ति सर्व्वबुद्धानां।
यथानुक्रमयागतः॥ मातावरतिनीयस्या। ढाकिनयोवज्रभिकाः। खण्डयनिर्वतस्मासां। सिध्यतनालमण्डल॥ एकरवण्ड
मसानवकं। दिव्यं मदनन्नपूरितं। गुनवदयात्मसातारे। वन्दितावस्वयं पिवरः॥ तृष्णीयाय प्रसस्तेन। दयागनेवयालिन
।। मुद्रमुद्रप्रमानवरः। कुर्व्वन्तितत्साधकान्॥ ॥इतिश्रुत्यमाविमहाकल्पवचतुर्वन्धिकियायटलः षड्विंशतिम
ः॥ ॥अथशत्यादि॥ छण्ड्वज्रयालिव॥ ॥जावार्थस्य सिद्धिसमयं संकल्पयित्वा महावृसार्यंहृदय मण्डलं॥
ङ

प्रविष्टास्त्वयमायस्तु । स्वादिषकादिविस्तरैः । वज्राचार्यसमं समं । सिध्यते नात्र संशयः ॥ यस्मात्संक्षेपतं ध्यानं कथ्यते तत्त्ववाद्जावाः
र्थिनां वज्रसत्त्वहृदयादीनां । लक्षणाय प्रसिध्यति ॥ अथ सिद्धमहाचार्य । सर्वकल्याणसिध्यति । विधिनानेनाधिजिनात
वद्धिसत्त्वाङ्गुलिसंदंशैः निर्दिष्टा साध्यहानतत्त्वरूपबद्धसंनाहा ॥ यां यां मुद्रां कथिता सर्वज्ञैः यस्य यस्य कुलस्य वा ॥ तां तां गुह्यः
विधानैः साध्यास्त्वनतानेवा । मासमासं खलु मासं वदेद्वज्राग्रादिज्ञानमज्ञागुह्य । मार्दविशुद्धाध्यायी साक्षाद्भवति । उत्त
मविद्या माता । यथा यथा विजयपूर्वं सत्त्वज्ञानसिद्धिं स्थापयितव्यैवतत्त्वं नाभिमहासुखपादा ॥ धवालावज्रसलीइदितवज्राय

कन्यां गुह्यास्वधविशुद्धाध्यायी साक्षान्मञ्जुश्रीस्तथा याति । तत्सम्मानदायां सर्वांगिनीनां गुह्यतारिनीमण्डली ॥ नानाविशुद्धाध्यायी
स्वमितारारावितराधना । सूर्यात्माक्षिल्यहामस्वनानां संरक्षतातानयीस्वा ॥ सूर्यविशुद्धाध्यायी वमाधसिद्धिर्वद्धि
नः । नानात्मानूयकन्यां विद्यावचदाविकांवधूरक्षमानविशुद्धाध्यायी संमणिकुलसम्भवा भवति । लाचनायामदंवूधा । माम
कांचैवसिद्धाता ॥ मञ्जुघोषः ॥ पाण्डुरायासदयमी । तारासदितसिद्धाता । अमोघः ॥ वज्रनसदवज्रासिद्धातचतयुक्तिनू
कयंसिद्धानन्यायानयाकाधदवज्रजिनपूजा ॥ ज्ञाधापवज्रविधिनाक्षास्कंसिद्धद्धिशाक्तविधिनैव । वकानात्माेदावेसिद्ध

अ
ह
३

ङ्कमालिनायुक्ता। एवमकनिष्ठायां सर्वज्ञवर्ण्णितं सकामलिङ्गैः। सुखसाधनमत्यर्थं दुष्करं चर्याव्रतं नवदितं प्रार्थयन्ति मे।
तत्र संक्लेशविनाशाय नाशमायस्य। तत्कथं दुष्करनियमैः कर्त्तुं शक्यते बुद्धत्वं यानकथाल्पात्मार्थसूत्रात्मा सुखसाधनं
प्राप्य बुद्धत्वतः॥ ताभिर्यादि पुनर्विदितस्यायतनस्य। तत्त्वं बुद्धा समासमर्वदा सङ्गेन दुष्करमस्वसमायसर्वं। ततश्च
यं बुद्धधर्मस्य गुह्यं संसारातीत्वाल्यानं यावन्नायाति॥ ॥इति श्रीवज्रसूत्राधिष्ठानं॥ ॥अथ यस्मिन् विद्यायु
बुद्धस्य तस्मिन् दृग्गिरवारवन्ति। चतिमव षद्भिकानं दर्शभिस्सात्मनायथा। तत्रतीमवद्दक्षामगन्धरवाकं तिकासद १४६

शं। नियतत्कल्पापात्ताः कल्पानलसन्निभादसहादित्व। तुष्टितमहादधिकस्थासर्वतयत्कत्ति निर्याताः। सम्बर्त्तवद्भिश्च याख्य
नालाकाकलक्ति तत्रैव। मुद्रागतास्सर्वसकलत्रैधातुकालोकाः॥ ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रः शक्रा चुडाग्निवह्निमनोगतानुः। चन्द्राय
ज्ञासिद्धागन्धर्वाः किन्नरमहोरगाः॥ विद्याधरास्सगात्याय अन्यतयत्रिंशवासिनो देवाः॥ तत्पातालपकवं किन्नवक्ति। कुरु
भनसंकल्पाः॥ वीणावेणुमृदङ्गादीनां ध्वनीशंखकाहलाशब्दैः। नन्दी पदेनदंकैः वाताललस्थानपूजयन्ति ता। नृत्यन्त्यनक
न्या विद्याधरराजबालिकास्सर्वाः। कुर्वन्त्यनकवाद्यं गायन्ति चकिन्नरायन्त्याः। उपउपहादामंजाजाकुर्वन्ति ततसाभ

श्री
क
उ

दं। तत्र स्थित्वा साधकानां सिद्धायतनस्थितानां देवानां। यतु स्थितस्यदेवास्तत्र नागमूलपूजा॥ विद्याधराणां नागयक्षगन्धर्वकः
निष्वायर्यक्ताः। नानापुष्पप्रकरं। नानागन्धनगन्धर्वपर्षद्भिः॥ नानाधूपविशेषैः कृत्वा श्रीगिरिरक्तिरूपेण। किन्नरकथितं
अन्यनापि दिविस्थनवरूपेण साध्यपूजने। त्रैधातुरूपयाप्यूजाकारिणः संपूज्य॥ ॥ इति श्रीसर्वमातिमसारतन्त्रम १४७
हासुखसिद्धिपूजासत्का नानामयलेःसमवृत्तालिंगनमः॥ ॥ ॥ अथ तदूत्यादि॥ सिद्धाविद्याप्र
पुषःकमकः कतिष्ठति। तत्संख्यामकथयत्व महासुख॥ ॥ रागवानादः॥ सिद्धाविद्याप्रपुषःकाविद

पिनाकः। क्वचिद्भिन्नेन वा। आद्यन्तमध्यरहितो निर्द्वन्द्वस्तु वनालोकः सर्वगतः सर्वज्ञः सार्वः सर्वार्थसर्वसत्त्ववि
ल्कः सर्वाधारविनिर्मुक्तः सर्वगुणालंकृतः सर्वीयः शिवमसमानित्यादि तत्राथ स्वार्णविधूतसंकल्पः॥ संस्थानवर्ण
वर्जितायिजिनस्योत्पत्तिरत्नानाज्ञा। तत्रंहरायणा वस्तुः शुभ्रोयदाय मुक्तवात्रिःसंकल्पालिंगनजनानासिद्धनवमादवाहू॥
एवमूपमानविविधैर्याति रिरूपमीयतः। सत्त्वैकःकृत्वा सूर्यसत्त्वानां सर्वविकल्पपदालोपिजाति द्वर्णयति यवामः
रिनिक्रमणस्ववाललीलाश्चस्वयमवतिकृत्वावं वज्रासनरूमिसंक्रमणा। मारबधं सनसमयं सम्बुद्धत्वं धर्मचक्रनिर्द्द

ष्टं दवावनावनमामनिविविक्षं पानितार्थस्य। धनधानसक्तिविनयं नवांजनस्यावनावलं शुद्धं। यववादिनिगदतां निवः
वधयिष्णुमानस्य। ऐलाक्षवक्रदमनं प्रवनाक्षं चेव वाधिसत्वस्य यविनिर्वृतिमहाकं। ऐधातुप्रधर्मनाक्षस्य एवक्षवल
प्रणा॥ एवमनकविशेषं स्वनाख्यं बुद्धनाटकं दिव्यं। दर्शयति यस्तु सिद्धमायानुयत्स सकलजगदर्थं॥ ॥स्रुति १५०
स्फुयमानिमहासत्वबुद्धमायाविकल्पितं नामयागायटलेः जूष्टवलालिङ्गमः॥ ॥जाद॥ ॥कथि
तं दवल्वयापूर्वविनम्रूतबुधिनमस्मांसमाद्दनं। कथं विज्ञानसंवृ। जूष्टवि। ॥मूखवधूवलं॥ कथनुजा

यतयायं। यदि यायं कथं रूलं॥ रतावानाद॥ अज्ञानमूढस्य सत्वाज्ञानायायविवर्जितास्तः। वाक्षवत्वाति निर्विष्टा। वेक
ल्पजालजं हृतास्॥ बधायायस्य पुण्यस्य। नास्ति द्वयविकल्पना। स्वभावशुद्धाः सधर्मा। अनुत्पन्ना अनालया॥ उपायद
र्शितं बुद्धैः सत्वानां ज्ञानवृद्धये। यत्पुण्यं परमार्थतः॥ नास्त्यादं वाक्षमयपुण्यस्य तु पदः। पानमामायथा सत्वानया मूढ
कपूटं काष्ठहल्लानि संघतुउदकाख्युवनकतामतलयनस्य मूलीर्य लक्ष्मागाद्धमुखनतु। एवं संसारयानस्य। धर्माधर्म
विवादिता॥ मुखनयायथमबाधिं। धर्माधर्मविवर्जितं। तस्माद्विकल्पजालन्तु। धर्मतान्वीनवर्द्धितः॥ कथमाक

निरादि समाप्तेन विकल्पयत्स्वरूपिता। विकल्पादिमहामोहः। संसारादविद्यानकः। निर्विकल्पसमाधिस्थ। रागिः
खमिव निर्मलः॥ इन्द्रियवसमायत्ता। कायवाक्चित्तमालनैः। अर्हंकारजिनविम्बं। सर्वाकारविवर्जितं॥ निष
शब्दस्तु विज्ञानं। ज्ञानिनः स्वउत्पन्नानि। स्त्रीपुरुषविरहानका। कर्मात्मलिङ्गविदर्शिता॥ सुज्ञानने वकूर्वन्ति। समया १५१
कायवज्रिलेश। विलिनेवग्रहस्थाश्च। सत्वानां विविधायनैः॥ इत्थसंकल्पनाजालैः। समयं विलवज्रिलेशः। ने
ववाचां दिशाघपि श्रुनाहस्वरवनादिवा॥ श्रोत्रसूत्रवकनञ्चैव। समयं वाक्वज्रिलेशः। मांसधातुस्थिता वृक्षा। वैना

वनमहागहा॥ सर्वासुसिंवोनस्थिता। वक्रनत्वार महानाथ। महामलिविहंषितः। अस्थिनमितारः सत्वानां संकुलाव
ध्वसिनावध्वनिश्रनाद्यानमाधमुनियुक्तवः॥ गुह्यकमयाख्यातं। समयाज्ञानकाविदा। सत्याष्टात सतंरया। विलव
ज्रलधीमता॥ नागधवस्थमाद। हृहासंस्कारवर्जिता। एतयश्चकथिता मुनियुक्तवैः विश्वतद्भूज्ञात्मश्रमाष्टकूपनिष्ठ
वाः॥ वतुर्दत्तयविग्रहः समयाः सवनीयास्तु नियमनितावनैः॥ ॥अथाध्यलाक्षकानं। नास्तुलाननसाऊलिं
नमस्कृत्य तामार। सर्वसंकल्पवर्जितः॥ सर्वज्ञज्ञानसदाद। ज्ञानमूर्तिनमास्तुते॥ उराज्ञानविशुद्धी। शुद्धसत्वार्थः

गु
०
द्वि

दृढकः। धर्म्मेणात्मसंभूतवज्रसत्त्वनमास्तु ते॥ सम्बुद्धबोधिसत्त्वाग्र करुणापारमितागुणाः। सर्व्वसिद्धि यथानाथ बोधि
चित्तनमास्तु ते॥ रत्नत्रयमहानाथ तत्त्ववज्रक्रमं। त्रैधातुकमिदं सर्व्व ज्ञानाधीननमास्तु ते॥ विश्वमलिविवाहु
त ज्ञानदीपार्थसिद्धये। समन्तालोकनःश्रीमान् बुद्धपूजनमानसः॥ ज्ञानं मंत्रनूतनं तत्वं लक्ष्मीवाग्गुणार्णवः। वज्रा १५२
दिपतिसर्व्वज्ञः प्रसादं कुरु सांप्रतं॥ त्वदसौ सर्व्वबुद्धानां दर्शितं वज्रधर्म्मिनी। यथाश्रीचित्तवज्रेण तथा नाथ प्रसिद्ध्य मे
॥ तस्मादाचार्यवज्रेण नान्यामविद्यगामिनि। तस्मात्त्वं दयानाथ संसारगतिवर्ज्जितः॥ वज्राचार्य्यस्तथाश्रीमान् सा

नक्षत्रादिग्रहायः। समन्तादष्टदिक्षु च। ज्वलयन्त्यग्निमण्डलं॥ यक्षकामगुणाकीर्ण्णं विताना वितताकुलं। यामिनी यावत्सं
युक्तं घण्टाकलकलस्वनं॥ पुष्पधूपादिकलशं च सकलसामान्यसम्पूर्णं। वज्रसत्त्वादिदेवानां मण्डलपरमाद्भुतं॥ मुद्रा
यागकृतःकृत्वा आचार्य्यसुगतात्मजः। निवेशयन्यसन्तुष्टि बोधिचित्तं जिनात्मजः॥ उच्चरन्नामसंक्षेपं यथा मंगल
गीतिरितः। मुद्रायुक्तं ततः शिष्य मतिषिंच अंगात्प्रविष्टकः॥ दत्वा शिष्य कमण्डलं। आचार्य्यसुगतात्मजः। दयाध्येसमयं
चंम। दिव्यं प्रज्ञाभिसंयुक्तं॥ महारक्तंसकर्प्पूरं रक्तचन्दनवासितं। कुलिशाम्बुजसमायुक्तं यच्च मंचित्रसम्भवं॥

शु
७
ल

ऽप्यदृक्समयंसम्यक् संबुद्धैस्तुबुद्धाहृतं। यालस्वसमंतद्द सत्ववंशत्रुसांप्रतं॥ नदीयालिवधःकार्य स्त्रिवत्समायवि
युक्तः। आचार्यस्तनसंवाद्य सत्ववंदुवतिक्रमं॥ दृश्यक्रियाक्रियाचार्थ वाचामथागिनासृधा। तांनिर्म्मितंमहाविद्या
सिद्धकर्यूवनाविदं॥ नावत्सवयध्वियां यावत्कवनात्वगुः। मृदायास्तुसरवस्वधा उपायसामरवस्तुथा॥ सवया १५३
कत्रयहृतं शिष्यवक्तुनियातयत्र। कानिनवाङ्गनस्तुव समनसंशिष्यत्सावनं॥ स्वसंवयाकृवज्ञानं स्वनसंविल
वर्लितं। स्वसमंविवऊंशूनां नानानानास्मकंयवं॥ प्रज्ञायायवच्यनिमिश्रं नानानानाविमिश्रितं। सत्ववालिनां

ज्वलः सर्वचर्यनमातृवतः॥ सर्वव्यापिसर्वगासी सर्ववुद्धज्ञानिनाः आदिवुद्धनिरायस्ते अन्यानियानिकानिचा॥
आनन्दप्रथमंवीरं परमानन्दस्तुयागिनी। सहजानन्दंसमस्तंवै तत्स्वभावायसर्वविद्॥ प्रथमानन्दमात्रस्तु प
रमानन्दंद्विसंख्यकः। तृतीयंविरमाख्यस्तु चतुर्थंसहजंस्मृतं॥ प्रज्ञाज्ञानतृतीयस्तु चतुर्थंतत्पुनस्तथा। बोधिचि
त्तारिधकन शिष्यायवितानकल्मषं॥ अनुज्ञानंततादद्या तस्मैबुद्धागमस्तवः। आचार्याधिमन्त्रयर्थं दिशांचक्रसमन्त
तः॥ प्रवर्त्तयत्समन्तात्तु धर्म्मचक्रमनुत्तरं। प्रज्ञापायस्वरूपात्मा चिन्तामणिविवाचकैः॥ सुखिन्नाविरागात्सकं स

अ
०
ष

लार्थकृत्सांप्रतं। आयाति यकमनुज्ञा क्षणक्षणप्रदर्शितः॥ वन्द्यसमधुनां वाणी ऊर्जानन्दकारिणी। अद्य मसफलं
जन्म सफलं जीवितं च मे॥ अद्य बुद्धकुलजाता बुद्धपुत्रास्मि सांप्रतं॥ कल्याणमित्रस्याधीना ऊर्ध्वं विश्वमाकुलात्
। तारिताहं त्वया नाथ क्लेशपङ्कसमुद्धृता॥ निर्याणं च समिवात्मानं ज्ञानपूर्णप्रसादतः। साक्षेन ब्रह्मकांक्षा
प्रदीपास्सर्ववासना॥ नयत्वया दयारक्षा प्रदक्षा कृपालोचनः। ययादिष्टं तदेवाहं करिष्ये निवेदयन्॥ निवेद्य
सविस्मृत गुरुपूजायितयापुना। शिष्यासागरदक्षासाय आज्ञायक्रिषिताय च॥ ततः प्रत्यमा संपूज्य दत्वा च गुरुदक्षि १५४

तां। वस्तुभागं समुपन्ति नानाविविधानि च॥ वस्तूपमाहार्यमेव राजवाहनमेव च। कर्णाभरणकुण्डलकेलि अ
कुली केशमलमां॥ यज्ञोपवीतसौवर्ण्णं स्वर्णायिदिदिता च वा। दासदासीरतानीता प्रतिपत्य निवेदयन्॥ आत्मानं स
र्वलोचन गुरोरसुपरहस्तिदा। एवं विज्ञाप्य संहृत्या संप्राकारिमतास्ययदः॥ अधुना सर्व्वबुद्धानां सप्रसादामतांति
का। यथागरुन्तुलवां बोधिं प्रतावाभासधयाम्यदं॥ निर्यादयाम्यनुत्तरं आक्षेसर्वपिपूजितां। तमेव बुद्धययि ध्याः
मि सताम्नि तवब्रलिनः॥ ॥दयादिषाक्षाविधिनायुवार्थैः शिष्याभिमुक्तिमानसाव तांम्या। उदानगामी वलयाः

श्रु ० ग

विमुक्त वाचैर्वदयादरितपकवन्तं॥ यत्संप्राप्यारितपकः प्रवरकुलिशधरद्दुर्लभमाकुल्यसंयं तत्संसारकायलक्ष्मीपदलाभकमः
तावोधिविलासितपटलः। लब्धा रत्नमूल्यामिलाकइतिवियूजयावक्रमस्तन्नवद्धवृद्धिः वाधवावायपविरुंविपुलमिदवन्निर्मल
क्रलयामी॥ ॥इति बोधिविलासितपटलः॥ ॥अथातः संप्रवक्ष्यामि प्रज्ञापायावरावनां। यथार्थविज्ञवीर्याणां साधका १५५
नां हिताय वैः॥ यावत्तावन्न संसार धावद्दुस्तरवारिधौ। निर्वाणेन न तिष्ठन्ति यावित्तः स्वार्थमात्रकाः॥ यस्मात्प्रकर्षपर्यन्त
बुद्धानाममलाकृता। यस्यकल्पविनिर्मुक्ता यातावोधिननुत्तरा॥ यस्य स्कन्धादिका धर्मा ज्ञायन्ते मद्रियानवत्। कदलीवत्त्वः

विरक्तानि धर्मधातुसमासमा॥ न शून्यभावना कार्या नापि चाशून्यभावनां। न शून्यं संत्यजेद्धीमान् न चाशून्यं परि
त्यजेत्॥ अशून्यशून्ययोर्ग्राहाद् जायते कल्पना यतः। परित्यागाच्च संकल्प तस्मादेतद्विवर्जयेत्॥ उभयग्रहयविलापे वि
मुक्ताविरतान्यदः। अस्तित्वतत्वसंकल्प तस्माद्धतद्वि संत्यजेत्॥ निर्विकारा निरासंगा निरालंबा गतकल्मषाः। अप्रतर्क्य क
ल्पनामुक्ता प्रभवस्तावयद्धुवः॥ न चापि सत्वैमुख्यं कर्तव्यं करुणावता। सत्त्वानामात्मिनाशाय नचैवं परिकल्पयेत्॥
निष्प्रपञ्चस्वभावं प्रज्ञारूपं प्रकीर्तितं। चिन्तामणिरिवाक्षोभ्य सत्त्वार्थकरणक्षमा॥ निरालम्बपदे प्रोक्ता निराकारसम

२

सादृया। एकीभूताधियासार्द्धं गगने गगनं यथा॥ नयत्र भावकः कश्चि नापिकश्चिद्विभावना। भावनीयं न चैवापि स
र्व्वागततत्त्वभावना॥ न च कश्चित्क्रियायुक्त कर्त्तृत्वं नैव विद्यते। कर्त्तृकर्म्मविनिर्मुक्ता परमार्थविभावना॥ न चात्र साध
कः कश्चि न कश्चित्सर्व्वसिद्धिकः। पविदार्थकमकिञ्चि ज्ञाकृन्नवात्रविद्यते॥ राध्वद्वनरानानाम मायामरीचिसन्नि
भं। हरिश्चन्द्रपुरीतुल्यं स्वप्नमायावदक्षयम्॥ यस्य संलक्षणं चैव यथा मायादिसर्व्वतः। न चापलक्षणं चैव सर्व्वस्यानु
तकस्थितं॥ यथाक्रमानुरूपात्तु उत्पत्तिस्थितिमीलनः। तथालिङ्गं प्रतिष्ठाप्य बुद्धानुस्मृतिभावना॥ किमत्र कृत्ययब १५३

स्थान मादिमध्यान्तनिर्म्मलं। स्वसंवेद्यमिदं ज्ञानं वक्तुन्नान्यत्र शक्यते॥ यस्यतासर्व्वबुद्धानि ऽण्डकांशद्भमवचा। उत्पत्तौ द
सर्व्वापि पञ्चतांविवधानुसारतः॥ कुर्व्वन्तां सर्व्वकर्म्माणि नान्यत्रगतचेतसां। स्वरसंस्थापितानां यात्मा आयतनत्वादिनां
॥ एतद्द्वयमित्युक्तं आधिचित्तमिदंपरं। वज्रश्रीवज्रसत्त्वाख्य संबुद्धबोधिजवचा॥ प्रज्ञापारमिताचैषा सर्व्वपार
मितामयी। तत्त्ववदयमित्युक्तं आधिचित्तमिदम्परं॥ समतावयमयाक्ता सर्व्वबुद्धाग्रभावना। अतएव सर्व्वमुत्पन्नं
उत्पन्नस्थितिवजात्मकं॥ अनेनाधिसत्त्वाख्य संबुद्धाग्रवकादया। एतद्रक्षावधयामी भावाभावविधायकः॥ भावार्

वविनिर्मुक्तं । तावत्पतिष्यति लघुः । अनेकबुद्धावबोधवि । संक्लेशविमुखाश्रवैः॥ अनन्तान्तस्यजायन्ते श्रीमन्तः सुगता १५१
गुणाः॥ अनन्तसंकल्पतमाविरुद्धं । एतज्ञानामरूपमतिक्लेशः । नानादिद्वन्द्वविमलानुलिप्तं । त्रिलोकसंसारमूलावबद्धी
॥ एतात्मसंकल्पनयाविमुक्तं । प्रहीनवासनादिमलप्रलयं । अशेषनवयाद्दकमगमत्वा । तदेवनिर्वाणवरंजगदः॥ अ
नन्तनामः प्रतमस्तिकिञ्चि । निमिलयत्वं वद्धदुःखनाशः । अनन्तसौख्यादयस्तुरूपं । समुत्पन्नानान्तिकतः प्रवृत्तः॥ अ
शेषदुःखक्षयवद्धकाङ्क्षैः । संबुद्धसंसौख्यमवाप्तुकामैः । त्रिलोकस्थितावाप्यविचार्यपत्वा । तस्य स्वतावः क्रियतां स्वतावः॥

यावत्कल्पमपि यन्नेतुमुखाबुद्धं मनोऽम्बिनां । तावद्दुःखमनन्तं कम्पितदिपितं स्यात्तनयावत्यां । सौख्यदामुपदानमं पु
कि समन्तत्तत्त्वमार्थिन्नतः । कार्यकल्पवयस्तथयं स्वविपुलं दुष्कृतिकल्पकं ॥ ॥ एवं तत्पथा गीथा तस्य निश्चयं कृत्वा
अनुत्तरं तत्कर्तव्यं । स्वसनयस्तलावनां कुर्वत । किंतु समुद्रामपयत्तिमादकावशावनासमयेः । सामान्यत्तिद्धिजन
कैः स्याद्बुद्धत्वनिष्ठस्य तत्त्वं साक्षात्कर्तव्यं । कर्तव्यः स्वस्वदेवतायोगतः । उत्पन्नतन्त्रस्वत्रिभुवनमाकाशवरवति॥
सर्वमतः संशुद्धप्राप्यदध्यानयोगतन्निष्ठः । अत्यासयतिदिवानिशि संवदनमाप्तनन्दः । गिरिविशिष्टवनीवः

निलययमायानःथवासमुद्रमीवनाडीयानंवाविज्ञानसर्व्वस्थनस्वतद्भवाविलमहिकृत्विना। सर्व्वहृःसंतविनमयांमः
(ध्रुवयस्ययस्थनंततस्थमकृहृःस्वच्छाशावनांकूनूनयच्छयायनविनावृद्धत्वज्ञैवलत्यनसाकाहृ। तस्मात्त्रस्तासंस्य
स्कसंम्यकाधिप्रदाया। नदातीत्यवस्केषामुद्रादिसंयुक्तांविनासिद्धिस्तानस्यात्ताहि तस्माथाक्माश्चतुर्मुद्रा। मादस्यसमय
मुद्रा। ध्यवःप्रान्तःसदामहामुद्रा। शून्याविकर्म्ममुद्रा। धर्म्ममुद्रात्मकानागः एतामुद्रांविविधेयंथागीनिष्पादयत्
। तउद्धियां। संविन्यातत्रमात्राहरयावयिद्वनातूयां। मासात्साध्याक्रकृद्धःशाधादकानामात्रवातिकम्माणि। तद १५८

र्थवकनर्सयक्कहिमहिज्ञिनारवति। एवमुपदिवसान्मम्यान्नूर्द्धवातिसमयवा। मुद्रायोगःकार्यःसम्यगानेवना
न्यथासिद्धिः। शासननित्वारीवःखलउनमध्यस्थितादियामीसूत्रविनमहानतसध्यायाउयहृ। विज्ञाधिमाङ्गलसा
ज्ञायःपुनर्यतायामीयत्ननयागमिद्साधूः। साज्ञात्रहारखात्यात्तिर्थ्यगयायःखसहृ। स्वतन्त्रकवात्यवदियामी
यदियमवनसंस्पर्शनंसाज्ञात्रतिदिवसयतिमासवर्षासमयस्वतिर्यवति। समयस्वतीजायनात्रमदायामार्थवा
चिसत्वस्यसमयास्थयनंततापूनकनर्ससम्बनंविद्धीहृ॥ तस्मात्समयस्थनसम्बनयुक्तनतत्वनिश्चना। मुद्रायोगः

श्री ०८

कार्यः। वज्रसत्वपदवामनुकरुत्वा। एवं बुद्धासम्यक्संयूयो(गालनिश्चयमूर्यविशुद्धावयतियदमविन्द्रेषुत्रिभुवनमका
यरूपलः॥ वज्राङ्गरवाव॥ कथयस्तुप्रसादेन। महासुखस्वरूपता। उत्पत्तिक्रमसूयरूप। मुक्तसंस्कारविधिक्रमं॥ ज्ञाय
मार्गविधानकं। यन्त्रसिद्धिसाधकाः॥ एवावानाद॥ प्रथमं लावयुम्लेनी। द्वितीयकरूणां विलावयस्तु। तृतीयलावयुम्ल १५९
दितां। सूयक्राः सर्वक्लेशवकः॥ पुनर्नवपिण्डमायाधि। द्वितीयवीजसंग्रहं। तृतीयविम्बनिष्पत्ति। चतुर्थन्यासमक्षरं॥
वन्दनस्तुर्यपूजकाविलाय। तस्मिन्वोद्धृत्य विश्वकं। मनेव वज्रधरविलावयन्। ॐकारकं तु कुलवस्तनकः॥ ॥ प्रज्ञोपायार्थः

॥ ॥ अतः परं प्रवक्ष्यामि। यथा कुलं लक्षणं॥ एकारं पृथिवी हृदयं। कर्ममुद्राकुलावना॥ महाकरुणामहोपाय। विश्व
रूपविरमावना। स्थिता निर्माणचक्रे। नाभौ विश्वपङ्कजं॥ ॥ वंकारं तु जलं हृदयं। धर्ममुद्रा तु मामकी। मैत्रीप्रलि
धिरूपा तु। देवीजकुलामुखा। स्थिता धर्मचक्रे तु। हृदये मूलदलाम्बुजे॥ ॥ मकारं वह्निरुद्दिष्टा। महामुद्रा तु या
गुवा। मुदिता वज्रलंसारे। देवी पद्मकुलात्मिका॥ स्थिता संभोगचक्रे तु। कण्ठेष्टदलाम्बुजे॥ ॥ याकारं वायुरू
पं तु। सर्वक्लेशप्रभञ्जकः। महासमयमुद्रा वै। देवी कर्मकुलामुखा॥ उपेक्षाज्ञानयोगेन। नानासंसारकारिणी। स्थि

सू ३०

नाधर्म्मचक्रम्, द्वात्रिंशद्दलपद्मम्॥ ॥एकारे धर्म्मतायत्ता. वंकारश्चस्फुरणायकं. वंकार उपायस्थिता. वकारे
प्रज्ञा च वं॥ मूर्द्ध्वोर्द्ध्वसमापत्त्या, प्रज्ञोपायस्वरूपकः. एकारं वंकारश्चैव द्वयमुद्राद्भुतं. वंमिति निर्यानि वावश्य थ्य
कं महत्सुखमुद्रायतद्भवकः॥ वर्म्मिमयाश्रुतमवदिमहानामगुणसदाश्चितः. श्रुतं वनं निर्द्दिष्टस्तु यत्रमहासुखनाथः म
थेवश्रुतं महाश्रुतमिति। एवमाहात्म्यश्रुतं नपरिषितं। अपरितः तत्त्वतावत्कादाधः॥ ॥एतावानादि॥ सं
गीतिकानदशकथानारदस्याहु। अथवा अपरितमवचेनयतनवशाहु। दशकएवसङ्गीतिकानकः स्याहु॥ दशकादमदं

१३०

धर्म्मः. एतादृं स्तुत्येर्य्यतः. तत्कथं ज्ञायते। तत्पतितयत्रमहासुखनायानन्तस्यधर्म्मनकवमनतिवचनात्। यत्किञ्चि
द्व्याकरणं भगवान् कुलपुत्रानन्मयाएकस्मिन्नेवकालएकस्मिन्नेवक्षणेश्रुतमित्युपदिशति। अनेनाविच्छिन्नविमोक्षसमाधिः
लाति लं स्वयति। समयः कालः ... कालादि त्रिधा मतः। सुकालश्चैव दुःकालो अविच्छिन्नः कालएव वा। सी वध्म
नानासत्त्वरत्नश्रेणीगतः सुकालउच्यते. तत्रश्चैवबद्धिनूपदुःकालः। तथानकः प्रकीर्त्तितः. अत्रहाथारवद्धकः.
कालस्त्वविच्छिन्नकः. ननाशेनविनाशश्च. मध्यमानायलक्षणं. तत्त्वनामसङ्क्षिप्तलक्षणः. विनाशेनिराधरस्यं

गु वृ प

।आर्यावहितामध्यमानप्रतीयते। एतद्भयनायलक्ष्यते। नातोंवैवविनाशाय। मिथ्याहंकमनाविन। तथागताविना
गता। महतः समन्तभद्रस्य। समन्ततः सर्वभावा। तत्त्ववात्स्मयज्ञाकृत। तद्यथा गेध्वर्थस्या समागतस्य बुद्धस्य यस्य सम
त्रियः। ज्ञानस्यार्थप्रयत्नस्य। प्रज्ञोंतगतं कुलिशकतः। साक्षात्कीर्तितवान्। यत्र वै याक्षिकाधर्मस्कोरणवानितित
गवान्। सर्वतथागतकायवाक्चित्तानितान्यवहृदयंतद्ववज्रं सवयाषितस्मागतान्भोवेनवीजहार। तदा भगवान्विज
हारविति किमुक्तं भवति।। ।।तदा भगवान्दा।। समन्तस सर्वतथागतविविक्तजायाय नविनयजनमनांसि हत्वा नित्यार्थः १३१

। कायवाक्चित्तहृदयवज्रयोषिद्भगेषु वा यथा धर्मोदयायां यदा तदा भगवान्विजहार। तदा मया श्रुतमिति। तद्यथा यत्र ब्र
ह्मायविदं न्यायते। प्रज्ञाधीनाश्च सूक्ष्मार्थं तस्माद् ह्यार(मेत्युच्यते।। यस्मिन्(भगासकिल तथागतकायादि हृदयादितिष्ठन्तः सूक्ष्म
दि सर्वबुद्धानां सर्वज्ञज्ञानमुत्तमं। यस्तथागतसौख्यार्थं तार्यत्वमयकल्पितं भुक्ति।। कुलपुत्र एवं मया श्रुतं व्रतं धः
मयि नित्यसंस्थिता गुह्याः। संबुद्धासिद्धिजनकाः। एकत्व वज्रपाणितमयाकल्पिताः। वज्रे वतिः सत्वः प्रयाति संसा
नयात्मगतिदूरं। लक्ष्यं कृत्वा सा स्वादक्षांक तज्जिनविभिन्नयाज्ञा यस्मिन्निवृत्तलक्ष्मा वज्रधरत्वम्या याततः यदविनिवि

अ
नु
धि

ता। नयायक्षं यद्वस्तु रागेण च यद्वस्तु नानुस्मरन्ति॥ ॥यथा गाथावालकथानुमोदितं संलापसंपर्ककथाश्चयावि
तं। माप्यमियिथ्याकं नवचवचनकः एवंविधीयागस्य मन्त्रदाक्षिणां॥ अथ सर्व्वपर्षद योगयोगिनी डाकडाकिनी भूतीः
लिकाश्चाव आधिसत्वतथागतसंघनकाः। प्रातिपुज्यादविलम्बु सर्व्वतथागतज्ञानलाभीकृत सर्व्वतः॥ वज्रगर्भ १३२
मुखान्महाबोधिसत्वान्सर्व्वचक्रदेवतायक्षरागाश्च सर्व्वैः साश्च सर्व्वाधिकायप्रहरणावकाशविकमप्यनन्दनिति॥
॥इति हेवज्रमाविमहातन्त्रपूज्यादशपटलायां व्याख्यानादि सर्व्वतन्त्रनिदानपटलो नाम अष्टमः॥

पुनरन्यं समयं बोध हृदयविनाशनं। तस्यैव साधनं वक्ष्ये यथा लक्ष्मा पदेशतः॥ प्रथमं तावद्भक्षहृदयवज्रमण्डलं विराव्य तः
त्मध्ये हूँकारं ज्वालामालाकुलं ध्यात्वा। ॐ दं मन्त्रः मुद्रा बद्धा॥ ॐ सिद्धिवज्र हूँ॥ ततो मुद्राबन्धयेत्। अन्यान्यांगुलि वेष्टयित्वा। क
र्णिकाद्वयं संधीवत्। हृदयवज्रमण्डलं विलिख्य॥ तत्र चक्रं वरं वक्रविन्दुसहितं। ज्वालामालाकुलं ध्यात्वा। ॐ मं सर्व्वपापनाशन
मन्त्र मुद्रा बन्धयेत्। ॐ दहन विध्वंसय रनाशय रयाय हूँ हः॥ ततः समन्तहृत्स्वं शून्यं भावयेत्॥ पुनः कुन्दसदृशिकं शाकाशं। बोधिः
चित्तवज्रं पश्येत्॥ तत्र मध्ये हूँकारं फीं कारयेत् विलन। अष्टदलकमलं विलिख्य॥ हृदये चिकानन्नियति वज्रमण्डलं। तम वक्ष्ये

अवह

कालं कालामालाकुलविरावक्रोधवशमुद्रामन्त्रेण वशकृत्॥ अन्योन्यमुष्टिं बद्ध्वा तर्जनीद्वयं प्रसारयेत्॥ ॐ क्रोधवशं हूँ॥ अङ्गुष्ठ
स्याग्रतया संप्राप्यावेल्लयेत् स्मिं प्रदर्शयेत्॥ रौद्रकालामालाकुलवरं॥ चतुर्भुजं महाक्रोधरत्नाञ्जनसमप्रभं॥ दक्षिणे वज्रमुद्रा
ल्य तर्जयन् वामपाणिनां॥ दंष्ट्राकरालवदनं॥ नागाष्टकविभूषितं॥ अनन्तं ब्रह्मसूत्रं च॥ वासुकिं वाजिसूत्रकं॥ शंखपालवल १३२
यं॥ अपरं चैव तु कुण्डलाः॥ वामकर्णकुलिकवलयपादावतारं॥ नन्दोपनन्दाकुण्डलौ कण्ठे तक्षकं॥ कर्कोटकपद्मचैव मणीकाः॥ व
कुलमहापद्मः नूपुरद्वयककर्कोटिनीनावस्थिता॥ कपालमालामुकुटं त्रैलोक्यमपिनाशनं॥ अट्टहासमहानाद त्रैलोक्याधिः

ष्ठितं प्रभुं॥ प्रत्यालीढसमस्थानं मादिध्यकादिभञ्जनं॥ अपराजितं यदाकारं मुद्राबन्धनतिष्ठति॥ अनामिकाद्वयं प्रसारयेत्
॥ कनिष्ठामध्यमाश्चैव श्रीमान् त्रैलोक्यसाधनं॥ ततक्रोधविघ्नान्तकमुद्रामन्त्रैः षडङ्गविन्यासकुर्यात्॥ अन्योन्यमु
ष्टिं कृत्वा मध्यमाङ्गुल्यौ प्रसारयेत्॥ शिरोमुद्रामन्त्रः॥ ॐ हन रक्ष वज्र हूँ॥ अस्या एव मुद्राया मध्यमाङ्गुली प्रबन्ध्य॥ ऊर्ध्वं विकृत्वा
शिखामुद्रामन्त्रः॥ ॐ दह रक्ष वज्र हूँ॥ अस्या एव मुद्राया अङ्गुष्ठौ पार्श्वतः दक्षिणाङ्गुष्ठं वामनत॥ ॐ दीप्त वज्र हूँ॥ अन्योन्यमुष्टिं कृ
त्वा कनिष्ठाद्वयं प्रसारयेत्॥ तर्जनी प्रसार्य हृदयमुद्रामन्त्रः॥ ॐ वज्र नाथ हूँ॥ अस्या एव मुद्राया तर्जनीकुण्डलीकृत्य कवचमुद्राः॥

अकु
वृ
क्षि

उँ हृ हृ वज्र हूँ॥ वोतर्जनीप्रसार्य अङ्गुष्ठमुद्रामन्त्रः॥ उँ हन हन वज्रक्रोध वज्र सर्वदुष्टान् मारय हूँ फट्॥ ततो वज्रक्रोधमावाहयेत्
॥ अन्यान्याकृतिं कृत्वा तर्जनीद्वयकुञ्चिता॥ उँ वज्रक्रोध समयमनुपालय शीघ्रं मावाच्छ जःँ हजः फट् स्वाहा॥ ॥ततो
ध्युत्तानमञ्जलिं कृत्वा अङ्गुष्ठौ लिङ्गं कृत्वा सर्वसिद्धिं प्रार्थयेत्॥ उँ सिद्धिवज्र अनुपालय सर्वसत्वानां आशां सर्वसिद्धि मप्रयच्छ १३४
हूँ जः॥ ॥ततः श्याध्यांवाचयेत् सर्वदेवताविसर्जनमुद्रामन्त्रः॥ उँ सवरविसवर गच्छ सर्वदेवतान्मृणो वज्रधर्मः समाश्र
ययिति स्वाहा॥ ॥ततः स्वशरीरं कवचयित्वा क्रोधदंकारमानसा विहरेद्यथासुखमितस्ततः भ्रमणमन्त्रं वदं जपेत्॥ द्धि

प्रसिध्यति॥ ॥अथ मन्त्री अतिप्रियकान् ह्रातः ततः सर्वसत्ववज्रधरं साधयितुकामो मासमेकं त्रिसंध्यं सहस्रमेकं जपेत्॥
ततः पूर्णमास्यां यथाविभवतः पूजां कृत्वा समाधितः क्रोधमुद्रां बध्वा सकलां रात्रिं जपेत्॥ ततः प्रभाते ततः कन्यका मुद्रा कलि
तमात्मानं वज्रधरं सदृशो भवति। अमुं जपमवादिव्य बुधिरवतित्वा दशतावान् वज्रधर। संहितसंपूर्णविसाष्टक्रमसंगतलक्ष
साधनापायिका। सकलसत्वान्तर्वलदेहतो लोकवज्रविलासः॥ ॥इत्यार्थक्रोधयमान्तिमसाधनतन्त्रतत्त्वसाधनपटलः
पञ्चाशत्तमः॥ ॥अथातः संप्रवक्ष्यामि यमारिं॥ ॥साधनाक्रमः॥ आदौ तावत् सुखासनायविष्टः सध

अ
वृ
ह

र्वकाकारनिष्पन्नं सूर्यमण्डलं स्वहृदये विभाव्य। तदुपरि च हूंकारं विन्यस्य। पूर्वोक्तक्रमेण निःसृतरश्मिमालाहतिं गुरुबुद्धबो
धिसत्त्वांश्चालम्ब्य पूजादिभिः संपूज्य तन्मध्ये शरणगमनादिकं कृत्वा शून्यतां भावयेत्॥ ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहं
॥ तदनन्तरं तत्स्वाकारं सूर्यमण्डलोपरि हूंकारं॥ तदुपरि रक्तं दशमण्डलाकृतिं सितदण्डहूंकाराधिष्ठितं विभावयेत्॥ ॥ग १३५
तत्सर्वपरिणामय यमाकर्कं विचिन्तयेत्॥ आत्मानं तत्कवर्णं प्रत्यालीढपदस्थितं एकमुखं द्विभुजं वामकरेण तत्क्षयपि कपालं
दक्षिणकरेण अङ्कितदण्डधरं सर्वालङ्कारविभूषितं रयानकं पिङ्गोर्ध्वकेशं व्याघ्रचर्माम्बरं॥ स्वारपतृष्णा विचित्राभरणं मालिनं

पदस्थितमात्मानं भावयेत्॥ पश्चात्तथावत्स्वहृदि सूर्यमण्डलं हूंकाराधिष्ठितं तदुपरि तन्मध्ये अङ्कितं सितदण्डनिष्पन्नं विभा
व्य। तन्मध्ये च सूर्यमण्डलस्थं हूंकारं कृष्णवर्णं विभावयेत्॥ ततो हूं च वज्रं हूंकारोपरि तदग्रे चतुर्दलकमलं च
आःकारेण तदनु ममतुं भावयेत्॥ ॐ सर्वतथागतानुरागणवज्रस्वभावात्मकोऽहं॥ ॥तदनन्तरं अधः सदृशदलकमल
उपरि च ह्रीःकारं कमलं विचिन्तयेत्॥ प्रज्ञा उदरे विकसिताग्ने दण्डकाः॥ द्विभुजैकमुखी रक्तवर्णा सर्वे संपूर्णा योगिनी वस्थिता॥
एवं कृतं च क्रमेण मध्यायपि विश्वदलकमलस्थं भावयेत्॥ समयादिभिः सर्वकायवाक्चित्तवज्रः संख्या भावयेदिति॥

॥ॐ त्रं आं जीं खं हूं समयाधिष्ठानमन्त्रः॥ ॐ ह्रीं ह्रीः विकृतानन हूं हूं फट् फट् स्वाहा॥ मूलमन्त्रः॥ ॐ यमान्तक हूं फट्॥ हृदयम
न्त्रः॥ ॥तथैव पायदक्षिणादि पूर्वकं कृष्णवर्णविचित्र. थ्व जाकाव ॐ सूर्य थ्व हूंकाव ततः पविलतं स्फुट यीत मूर्त्ताङ्कितसि
तदथु हूंकाव धिष्ठितं यावयत॥ . तत्यविश्राम नात्मानं यमान्तक भकम् खं धिरल ॐ प्रत्यालीढ यदं. थ्व पवि पूर्णकपाल. वामक
रं स्फुट यीत मूर्त्ताङ्कितसि तदथु. दक्षिणकर्नं नावरलं हृषितं पिङ्गलोर्ध्वकेशं. व्याघ्रचर्माम्बराकोटि मकुटिनं स्वरूपस्फुलिङ्गित
मक्षिपायवि. विश्वकमलसूर्य ह्रीं ध्यायात्॥ ततःवर्णोर्ध्व धिरल ॐ कमखी विचित्रा रत्नमाली दयदक्षिणा मदनविकाल्लास्थलत १७७

व्याघ्रचर्मशुक्रानगावनास्वहस्तं पूर्णयानत प्रत्यालीढनावस्थितापवं विचित्रहृदसूर्यमण्डलहूंकाव यविलतमूर्त्ताङ्कितसि
तदथुं सूर्यस्थितं हूंकाव मध्यविरावयत॥ . ततारतावता हूंकाव यवित स्फुर तावत्याग्रआः काव यविलतयमविरावयत॥
ॐ सर्वतथागतानुनागत वज्रस्वभावात्मका हं मिथ्याधिष्ठित॥ ॥तदनुनाराचधः सदकाष्टदलकमला यविजीः काव
कलकं विविकयत॥ ततः ॐ आंः जीं खं हूं इति मन्त्रा देवैः समयदेवासबपूर्वकं धिरल वसुसंधं विरावयत॥ इति मन्त्र
जापः॥ तद्यथा॥ ॐ ह्रीं ह्रीः विकृतानन हूं हूं फट् फट् स्वाहा॥ ॐ यमान्तकहत वज्रक्रोधदयग्रीवहूं हूं फट् स्वाहा॥ ॐ ह्रीः

ह्रीः विघ्नान्तकृत् हूं हूं फट् फट् स्वाहा ॥ ओं यमान्तकृत् हूं फट् ॥ ॥ आदौ तावन्मन्त्री सुखासनोपविष्टः ॥ रकाराकारपरिण
तं सूर्यमण्डलं स्वहृदि विभाव्य । तन्मध्ये रक्तहूंकारं भावयेत् ॥ तद्रश्मिनाकृष्य पुरतो रक्तयमारिमण्डलं च ॥ गुरुबुद्धबो
धिसत्त्वांश्च पूजादिभिः संपूज्य नमस्कृत्य पापदेशनादिकं कुर्यात् ॥ ततस्तमहंकारमात्मानं च मायास्वप्नेन्द्रजालसमवलम्ब्य १३१
शून्यतां विभावयेत् ॥ ओं शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहमिति अधितिष्ठेत् ॥ ततो रक्ताकारपरिणतं सूर्यमण्डलं तदु
परि रक्तहूंकारं परिणतं सार्द्रमुण्डाङ्कितसितदण्डं ॥ तन्मध्ये रक्ताकारं परिणतं सूर्यमण्डलं तन्मध्ये हूंकारं तत्सर्वपरिण

तं यमान्तकरूपमात्मानं विभावयेत् ॥ रक्तवर्णं प्रत्यालीढपदं स्थितं ॥ दंष्ट्राकरालं ललज्जिह्वं विकृताननं रक्तनागाष्टकविभू
षितं कपालमालार्धकेशं ॥ व्याघ्रचर्माम्बरं रक्तवर्णं याविविधा रक्तया प्रज्ञया प्रत्यालीढपदेनालिङ्गितं तत्स्वभावयेत् ॥ पश्चात्
कृत्वा वक्षःहृदि सर्वबीजपरिणतं सूर्यं तदुपरि हूंकारं । ततः परिणतं खड्गमुण्डाङ्कितसितदण्डं निष्पन्नं भावयेत् ॥ तस्य मूर्ध्नि सूर्यम
ण्डलस्थं हूंकारं रक्तं विभावयेत् ॥ पश्चात् गुह्ये रक्तहूंकारपरिणतं रक्ताष्टदलकमलं रक्त आःकारं तदनु मन्त्रमु
च्चारयेत् ॥ ओं सर्वतथागतानुरागणवज्रस्वभावात्मकोऽहं ॥ ॥ तदनु नाभौ रक्ताष्टदलपद्मोपरि रक्तह्रीःकारं कमलं हूं

णिविक्षयेत्॥ भगवानमुखाद्धिरुजाः। वामकवनकपुष्पंकियाल्लं दक्षिणमुद्रांकि तसितदण्डधनंमदि यायनि विश्वकमलस्थि
तेनावयेत्॥ ब्रह्माणुमदविक्षलावालदण्डुका॥ हिरुजेकमुखी शनावतासदसंयुतया नानावस्थिता। एवं रुतायमाविनावयः
त्॥ त्रिसंध्यावरुणुः संध्या घाविनावावलिंदयात्॥ ॥ॐ वँ मां जिं खँ हुँ समयाधिष्ठानमन्त्रः॥ ॐ खखखाहि सर्वयक्षनाक्षस १३८
तथतयिशाच्छोमागुह्यस्मावडाकडाकीन्यादयवरु ॐ संवलितान्हनुखादन्तु समयवन्तु सर्वसिद्धिमप्रयच्छन्तु यथैवतथैव
वरुउर्थयीवर्थजिप्रथमारुजमथमिमयाउमानसासर्वसत्त्वानां वसनायकानुरवन्तु वजधनभ्राम्लप्रयनि ॐ आः हुँ द्ह स्वाहा

॥ सर्वशान्तिकबलिमन्त्रः॥ ॥ वक्ष्ये पुष्टीकसुवर्णकमनि । पूर्वताश्रयं॥ ततोऽयमनुस्मरेत्॥ ॐ ह्रीः श्रीः विकटानन
हुँ हुँ फट् फट् वदन त्वं शान्तिं कुरु नमः स्वाहा॥ पोष्टीवचनं॥ आह ष्टेउः वृं मुक्ताश्व वज्ञ्यल लंस्पम्रु हुँ फट् फट् अनले हुँ निग्रह अवालया
नुस्वाहेन॥ एवं मन्त्रादिनिकर्मपुष्पबालिविदर्शयेत्॥ शान्तिक पौष्टि नानावनथा अकारवति॥ सितनतकर्यदरुयवसत्त्वविधेनः
कर्यदिवावक्रहृदयलिखानमन्त्रानविदर्शितं अकानमलादिवदिशक्षनावसंयुद्वस्थयाघतमधुमधुप्रक्षियासितमुतणवज्ञ
यित्वा त्रिसंध्यं शुक्रयुष्टोनावयित्वा सर्वारिमुखंयमाकक पूयमासानं ध्यात्वा पूवना वन्द मणुलायविष्टं साध्यदशसितकलशे

१

अ्गु

वन्दमनयनुलुनिरिमिकयकंथ्याल्हामकंऊाययनु॥ ॐ ह्रीं श्रीं विश्वतानन्दवदलस्वाहा॥ शान्तिकं नमः स्वाहा॥ शान्तिकविधि
ः॥ यूनुघालांकुकमनशान्तिकपौष्टिकवाकंकुमनवज्रद्वयमरिलिखा। पौष्टिकानसदितघृतमधुमध्यद्वदिया। सनावसंयुः
युटवसहय। पीतसूत्रनवदयिला। त्रिसंध्यपीतयज्ञनवयिला। उत्तरारिमुखंपीतवर्णयमाकनमूर्तिमवलंय। पीतवर्णवस्त्र १३७
मनुलमथ्यसूं। पीतकनककलशेः पीतवर्णम्हवोवरिमिकयकंथ्याल्हामकंऊयनु॥ ॐ ह्रीं श्रीं विश्वतानन्दवदलस्वायुष्टिकं
नुपोषटस्वाहा॥ पौष्टिकविधिः॥ ॥ वशीकर्यटवानकवन्दननामनामिकावकमिथुल। वज्रद्वयमरिलिखवसाःकावना

मसदितविदर्यस्यविपद्मलादितसनावसंयुटवसहयघृतमधुमध्यद्वदियानकयुथोनयवयिध्विमारिमुखंनकयमानिवू
यमास्मानंथ्याल्हा। नकवन्दमध्यसूंसाध्यविविस्य। स्वकायनिगतवश्मिनारिमिकविकलीरलतंयादथानियतितंविविस्यमकंऊ
यनु॥ ॐ ह्रीं श्रीं विश्वतानन्दहूं हूं ददरदवदलस्वाहाशतायसुवलेवशकवूदाः यदिवसनगसूतियदाघृतमधुसदितंतमववनि
र्मांगावलतायनु॥ ॐ ह्रीं श्रीं विश्वतानन्दहूं हूं ददरदवदलस्वाहाशतायसुदलं वश्यंकुनूदाः॥ ङतिमकंऊयनु वश्यविधिः॥
॥ श्मशानकर्यटवजस्वाकटवा। लाक्षावसमिथुल वज्रद्वयमरिलिखाउःकावलह्रीःकावलनामाक्षवसदितनवि

दर्शितयालसंपद्वेसृयावकपृष्ठेवलावसिद्धार्थनिर्देशः । यमान्तकत्रयमात्मानं वकवर्णकृष्णयाशअविलंध्याला । तस्यहृद
यजं कृष्णेन विद्यया गेनगावकवज्राजागच्छं विकुर्यत्॥ मकुंउयदिति ॥ कर्मप्रसवालितकृष्णानयानि ॥ ॥ हुं य
र्यतकूयमानि मदानकृष्णकृष्णयमानिसाधनकर्मप्रसवालिपटलः ॥ <॥> ॥ ॥ ॥ अथः १०
थानसंप्रवक्ष्यामि । पीतयमारिसाधनं ॥ त्रैलोक्यरयदाननिर्मितनतनुसोमासुरावासयं । पीतका ॥ ॥ वकनंतयकृष्णव
यविश्वार्थसम्पादकं ॥ नवामावनमूवमल्लतिकवंधीपीतकावं विधं । यकंविस्मवपीतमात्मनःहृदं तत्सानंलिखात ॥ मन्या

दोसत्वविसृवःस्वहृदयंवकनविंमण्डलं । नक्षाकावउमकुवकमसमंहुंकावकूयतवं ॥ ततंसहविततकवह्मिमावालाकृष्णं
श्रवृधांगुलं । श्रीमद्रक्तयमान्तकादिसहितानालयाहुंकावतः ॥ नानायुधसुराञ्चयविविधाकावणपूजाविधिं । निष्पा
द्यात्मनांयदक्षिकलखंतहृदयतत्पवः ॥ यश्चाष्टयविधिंविधायविधिवत्कृष्णानांसावधग् हृत्यमादितमथयातद
नुवावकांतनज्ञानुलाः ॥ हुंकावलविनिर्मितंसाधनातंसाउमुद्राक्षितं । दण्डहुंकृतिरुधिरंवसकलंचेतश्चित्रवंविश्व
ः ॥ श्रीमद्रक्तयमान्तकंनियतनुसंविकृयज्ञावकः । प्रत्यालिढपदस्थितातिविद्रुतंवकांतमसयुतं ॥ आर्यवेकमखंतु

१९

ऊद्धयय्तं सर्व्वतवसंस्थितं । वज्रापूर्णकपालकं तदनू वेसव्याव मृत्याक्षितं ॥ प्रज्ञालिंगितकण्ठवंसवरसंसल्लापयाकं
स्थूया । अलेविश्वतवरूयाकृरूयूगमयतेववक्रुकुया ॥ मादालिंगितलसंयुक्तैकवसयावालींदयादस्थूया । यथानाथस्
दिप्रवलुकिवलोमत्ताविदूंकावऊं ॥ दलुंशुक्रतवकस्मदक्षिसायूकस्थ वज्ञालिनः । तत्मध्येवसूनकहूंहतिववंस्थूर्य १११
द्रविसंस्थितं ॥ यत्प्रंगुह्यविशेषवलंरतावताबजरूहूंसमवः । सतवीजापविलामऊंरतावतिगुह्याष्टपताष्वऊं ॥ सर्व
हृपूपनश्वमकुमससमवेशोद्यावयरुत्मनाः । यथाज्ञातितत्वष्टयकुकमलसंवकसत्यारुलह ॥ ह्रीःकावंववितिकयल

दृष्टिव्यादीघवखांसितं । आकाशादिमूर्वंसवकमससमंश्रीमच्छमानिग्रहः ॥ ॥तावत्पदीदशंसर्वं जगद्दुःखमानसं ।
होविरक्तस्थितागीव । समासीनमनूपमं ॥ यथैकसमयायुक्ता । यातीसमयपूर्वकं ॥ त्रिसन्ध्यातावयत्सर्वं । शक्विताकः
मानसः ॥ तस्मात्स्यामरांजगत्कुबूववंसंसिध्यतिध्यायता । दुःखव्याधिनिमग्नदुःखितजलाधनिकवितत्स्थितिः ॥ सत्त्रीवा
पितताःपुरुषानदिने दवासूनखामिति । वं धाःलघातवःसूखीसनयतंद्रष्टात्रहुतादितिः ॥ श्रीमद्दुकयमाक्षिकसावव
नायत्ताअनंस्यामलं । पूर्णंत्रायकमकुलसकुबूववःपानाम्नयाम्नायतः ॥ तदूयारववयक्कमम्नवपूधानामादिशाथाप्रस्

॥ ॥ॐ ऊँ आँ जाँ खँ हूँ॥ समयाधिष्ठानमन्त्रः॥ ॐ ह्रीः ष्ट्रीः विकृताननहूँ हूँ फट् फट् स्वाहा॥ ॐ यमान्तकृत् हूँ फट्॥ स्वाधिष्ठान
मन्त्र॥ ॥प्रत्यालीढपदार्द्धकाशवसटाकादिस्वनकानका, कृत्स्नयीडकवल्लशागिपटलावंकावरीमासादं॥ उग्रन्दाक्षि
णयालिदग्धविकटंप्रह्लासमालिङ्गितं, नत्वांयीनयमानिमात्ममकयत्क्लसाधनंक्रमदं॥ १ ॥श्मशानयर्वेवताक्कवप्रम
ध्री, मनाङ्कःरवनमथसत्वविर्दा। आँकारजाकमिदिवोयविनकवर्ण्ण, हूँकारमृत्ज्वलदनकघलिप्विराव्यः॥ २ ॥
तद्रश्मिभिः प्रकटितोरुवनवाधिसत्वः, नकारकनाल्लगानवृद्धवालत्वनकं। ज्वालच्चामानसमवाकृवरुविघ्नेः, संयुक्त

श्रू
वृ
द्धि

११२

यत्कमवित्रिसप्तवधिश्चविल्लैः॥ ३ ॥यदवक्त्रमालमतियाटल्लयार्वलन्द्, संध्यायुतिंसमनशाकूमथप्रयुक्ता। मेरौक
यामूदितविरूढयक्तकासौ, संहृत्यसर्वमुदिताखलूधर्म्मधातोः॥ ४ ॥शवदमलसहृताकाशसंकाशशून्यं, सकल
मथविदित्वामन्त्रयाणंविदध्याद्॥ ॐ स्वभावशुद्धाः सर्वधर्माः स्वभावशुद्धोहं। पुनरपिनिजकाया, कारसकायदृष्टिं, स्फु
रायतमम्भोंथेमी, रावशरूक्रमवं॥ ५ ॥ॐ शून्यताज्ञानवज्र, स्वभावात्मकोहं॥ ऊर्ध्वात्तु पूर्वप्रलिखिवलमास्फल
सकलंततःशाल्यकायाकृवततलिविश्वतद्यथि, शितहूँकारनिवितशवदग्धदानशिवागल्लडकस्मानस्फुरतसमा

मालाञ्चितालका॥ ६ ॥तत्राश्चर्यदृशिः खलु यतिरामयाथार्थ सकलः स्वयं विनाकारं विकरटेदृढज्ञाकूल मुखतिमतो
लोकत्रितयरूपदम्भोजवसिखाकनालेनद्रावुपदसितहतमूर्ध्वठाकं॥ ७ ॥ह्रींकाराह्वयरूपदां किलसितादण्डुवज
सव्याकर नकारं पूर्णकलाटेदरूमयतं धर्मार्थतः ह्वर्धमं॥ शक्तीन्द्रामलवीनयरयरेनाकाठिन्यमार्द्धरा खड्गिरूं कलनालक
ठानुपरं श्मयाद्वलानादितं॥ ८ ॥पञ्चालीरपदाकितेकमदिघाद्धीत्युदयखिल स्फुनानान्त्रसनाउनतग्रसितसाध्यानन्दिमान
धनं॥ कल्याणानवतात्रदीधितिधवं दंष्ट्राकनालालल्लनर ऊर्ध्वाम्बूलघनागधानविशनरुद्रंकानपूर्णसिचकं॥ ९ ॥स्फुर्तं नक

यमाविमात्मसकवंचाग्राजिनेकाम्बरं चाग्रोदग्रउत्तंगवर्द्धकटिकं शक्तीन्द्रचेरुसितं॥ आलानस्मनसिप्रवलुकि नलेहुंकारः
ऊकाईनं दण्डंमुण्डपूर्णमरूवनविंकानाञ्चितं शवयत्॥ १० ॥कदनमदनदयकल्याणयाग्रह्याणं घुरवदवूलहुकरूः
स्फुरक्रुद्धवक्त्रं॥ भिरूजमतिनकाः कानजाम्भाउगुह्य स्फुनलवरसयास्वालिंगितं वकवक्त्रं॥ ११ ॥स्फुरमितवयमान्दं सं
पूटाकानयागं गुह्यवनिरालदण्डं ग्रहयाशिखवयं॥ जलवल्गुत्स गुलाङ्कनकूपकुविरावा ग्रहनदव्रवर्णुर्मोक्षिताग्राउमस्या
॥ १२ ॥पिशांगरुमजुरिष्मास्या दवताकानमात्मनः विरावानमसानान दीयकंमरूमापाठरु॥ ऊं सर्वतथागतानुत्तरा

णवजलधरावासकारं॥ १३ ॥कृष्णं वक्त्रमहाकाय, त्रासितांगयमान्तकं॥ निश्वासन्निरयाग्नेन, नवनागकुलमण्डितः॥
१४ ॥सुगतनयचक्रकवचरत्नविग्रहं, खड्गवज्रसंघट्टहस्तदीपिकं॥ त्रुटमालाञ्जिविलाञ्जितमञ्जस, हृदयद्रष्टुविमण्डित
दण्डकं॥ १५ ॥कपिलविद्युद्दीप्तकेशवं, विमदमृत्युघटाहतकेशवं॥ खड्गमकरतोरणसंयुतं, सर्वजयासहस्रक
रूपासदः॥ १६ ॥मदनगन्धवत्सप्रसन्नचक्रकेतकदहनादिरिपुदमनप्रकैः॥ समयवज्रशिखरिपुयातनः समन्तशत्रुमि
मथनिशावयव॥ १७ ॥यदिकविज्ञसुखिज्ञसुधावना, धवलितापमसुन्दरयायातनं॥ तदयिवक्रयमान्तिसमाधिना, रु

वतिसर्वमिदाक्षिनशंसयः॥ १८ ॥हूं हूं वक्रयमान्तियातनसुदिताया नीवकृतविजितः, उमालभ्यतिनिक्ष्मशंरयदयसूनत
नादर्श्यपर॥ दिक्पालदूतदेवनागगणवलिदेवासुरवैष्णवकुल, कालाकालरूपालकादिकुलिशाम्बुकावयानिर्यथा॥ १९ ॥
ध्यानात्रिविजः समन्ता, यदिमवयघनः ध्यानमूर्तिश्चयक, तास्त्रमन्त्रनाउं, नवलिमिवरुच, त्रिलवीजास्ववनी॥ ॐ ह्रीं ह्रीं
विकृताननहूं हूं हः॥ सत्वानां सिद्धिदा, सदितिरजावका, नृपमालं यथावा, दत्तादितवक्रपाद, नवमितिकुलिशा, वर्द्धः
मूलार्थदायक स्वमविजितलेखका॥ ॥ॐ सर्वभूतेभ्यः हाहाहाहा॥ हीहीहीही॥ हूंहूंहूंहूं फट्फट्स्वाहा॥ बलिं गृह्णः॥ हूं न

सू
भू
ह

मिदङ्गतिसत्त्वसाधनं ऊन्मनायं, कुशलममलमात्तं, यन्मयाप्तं साधनस्य, तेनोल्लतिप्रियावं, गत्तुमावर्द्धसतु, प्रतिनिधि
वरितुःख क्षीवलोकत्रयस्य॥ ॥ॐ आर्यतारायमाविमदात्कृयीतयमाविसाधनयत्लेः धिनीयययंसहारुमः॥ ०
॥ ॥नडूह्नविलोकि॥ ॥वसोम्यराव, छिन्नर्यमारर्त्तस्यखमाहायके॥ ॐ क्तिसफूटं यनयमाविबूयं, हतंसदात्तं ११५
॥ ॥यमलमामिनाथं॥ यनात्यर्थनयानस्य, साधनं क्रियतमया॥ कपालदृक्तवंक्य, वह्निनाविक्तवलं॥ हलाणीम
नूयमावि ऊनादिदमखिलं, तत्त्वरूपंकविश्व, ॐ शेवयानयुक्तः, हवकहदिकिवलो, बीजमायस्यदक्षा॥ यजाहवाजिनानां,

सवनतककल, सत्युरतारिःसमक्ता, रूपांमण्डनिविष्ट, त्रिहवलतामनं, सर्वतावैर्विदयाहु॥ वल्लयंमहावलं, सर्वेप्रतिदिश
मयं, अनूमादऊतान्यत्वं, वृद्धवाधोदधनमः॥ शून्यं लक्षणविवसादनिमित्तं कावलस्यवेत्तुष्णाहु॥ तकाविनयं यस्मात्॥
प्रतिभनं नास्तिसर्वतु॥ ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहं॥ धर्मोदयान्तु विनाकृत्ये लं विश्वाडुवज्रमध्यस्थं। तदगर्भडुंकलि
शंध्याया चन्द्रमण्डलयानी॥ ॐ वज्रात्मकोऽहं॥ ॥तंनिर्मितप्रकधवंसविश्वं, नीलांबुजास्याक्षितमध्यगतं॥ वज्रासिवाऊी
वस्तूवल्लविन्दं, वज्रानवकृंसवितिंवसमयाहु॥ हःकायकृयतारिताल्मानं दृष्ट्वांस्फुटं दृक्षा, निर्गतरश्मिमण्डलयविशुविन

सर्वदिग्मण्डलं॥ मुखेन तस्य विक्षिप्तविशिष्टा। स्मृत्वा तयमङ्गलकास्तुत्वा। तत्क्षणमथानालिङ्गनयोविनीता। दिव्यवनीतमिदं:
कृतात्मं॥ १ ॥त्वं वज्रचित्त भुवनेश्वर सत्त्वधातो। त्रायाहि मां रतिमनोज्ञ महार्थकामैः॥ कामाहि मां जनक सत्त्वमहाग्रबन्धो।
यदीच्छसि जीवितुं मह्यं नाथः॥ २ ॥त्वं वज्रकाय बहुसत्त्वप्रियाङ्गचक्र। बुद्धार्थबोधिपरमार्थहितानुदर्शि॥ रागेण रागसम ११३
यामम कामयस्व। यदीच्छसि जीवितुं मह्यं नाथ॥ ३ ॥त्वं वज्रवाच सकलस्य हितानुकम्पि। लोकार्थकार्यकरणे सदा संप्रवृत्त॥
कामाहि मां सुरत चर्य समन्तभद्र। यदीच्छसि जीवितुं मह्यं नाथ॥ ४ ॥त्वं वज्रकाम समयाग्रमहाहितार्थ। सम्बुद्धवंशतिलक

समतानुकम्पि॥ कामाहि मां गुणनिधिं बहुरत्नभूतां। यदीच्छसि जीवितुं मह्यं नाथ॥ ५ ॥चोदनां समवीक्ष्य। स्वमन्त्रार्थः
शवीवराक्र॥ रवदायहृदयका। मन्त्रलकलनात्मनि॥ ततस्तदेवताकावां। वज्राकृदङ्गिसङ्केयेः॥ एवन्ध्यविधिवक्तृया।
यमाविवतिरीबलः॥ कथ्यव बहिकञ्चरिः। मध्यगुज्ञावृलतवः॥ साधयर्यक्याग्रान। विश्वाकुवविसंस्थितः॥ स्वारवि
याध्वनास्वाद। वसायनमहासुखः॥ कदालार्धवलक्षण। पिङ्गलरूक्षमलाचना॥ हलीहृहन्दनयथ्य। मृणालधवनाधिजाः
॥ मन्त्रसिद्धं सत्त्वा। वामनाजीवनस्थकृ॥ ॥उं धर्मधातु वज्र स्वभावात्मकाहं हूं हीं उं खं गं तथा स्थं स वज्रिनादिभूत

अ कू गुरु

वयेत्॥ ॐ ह्रूं वं स्वाः तथा खं वं वाङ्कुरादिकन्यासेत्॥ ततः पूर्ववद्यथा लां मां पां तां मिति विन्यसेत्॥ ॐ क्षं आं जीं खं ह्रूं हूं स्यादिभिः यं वं
स्वानिजोधयेत्॥ त्रिकं वाक्तु तथा मुद्रि हूं आः ॐ कावजां यहून्॥ ॥वज्रात्तु वज्रमध्यस्थान् ज्वालामकं मिमं वदेत्॥ ॐ स
र्वतथागतचित्तवज्रस्वभावात्मकोऽहं॥ ॐ सर्वतथागतवाक्वज्रस्वभावात्मकोऽहं॥ ॐ सर्वतथागतकायवज्रस्वभावात्मकोऽहं १११
॥अथात्मबुद्धा गगनोदरस्थ सर्वाशयतस्य समस्थितासिः॥ तस्मात् वज्रप्रथितमसंदर्वा कनार्गनिर्मुक्तसवाऊल
नः॥ संसिक्त सर्वविषयः प्रतानात् कृत्वाधिमाधिस्थितयमस्तुजाः॥ तत्तान्विद्यावषवषयागी कृत्वानियक्षप्रतीविद

ध्यायेत्॥ मुद्रितथात्मनमध्यनाभौ गुह्ये च वज्रवलपर्यङ्क॥ दद्यात् वक्ति ॐ हूं स्वा आ हा ख्यानि बीजानि॥ हूंकारजनितकुलिशातन्न
र्मितगुह्यकमलयाद्यात्सूनागसूखितयाखिलतथागतोदववर्तिनाबुद्धान्॥ ॐ सर्वतथागतानुरागणवज्रस्वभावात्मकोऽहं
॥ ॥वज्रात्तुध्वनिरितिबुद्धान् प्रमात्तविनिवद्ध्यच॥ तत्पुत्राह्वपूयाद्यैः स्वागतान्बुद्धपूजयेत्॥ सर्वतथागतपूजावज्र
स्वभावात्मकोऽहं॥ वाग्बाधकनिर्मुक्तं सर्वसिद्धिवलादिकं॥ इष्टबुद्धा तुयादरैः हाहूतगुलसायदेः॥ अक्षोभ्यवज्रमहाज्ञा
न वज्रधातुमहाबुधः॥ त्रिमण्डलत्रिवज्राग्र घोषवज्रनमोऽस्तु ते॥ वैरोचन महाशुद्ध वज्रशान्त महारते॥ प्रकृतिप्रभा

श्री
गु
३

स्वभावधर्म दृशवज्रं नमस्तुते॥ वज्रवाराहि महाशौर्य खवज्राकाशनिर्मले॥ स्वभावशुद्धनिर्लेप कामवज्रं नमोस्तुते॥ वज्रामृत
महानाद खवज्राकाशनिर्विकल्प खवज्रधृक्॥ नानावनिताप्राप्त्य रागवज्रं नमोस्तुते॥ जूमाधवज्रसंबद्ध सर्वसिद्धिप्रवि
धायकः॥ शुद्धस्वभावसंभूत वज्रसत्त्वं नमोस्तुते॥ अनिलानलवज्रस्थं ध्यानयक्षसमन्वया॥ उपवायनसंस्थित्य हृदवज्र ११६
फवनवेः॥ प्रीणयन्तयथाख्येव ततोमन्त्रस्तु वज्रं यत्॥ पुष्पधूपं दत्वाक्त्व स्वधानास्त्वविसर्जयेत्॥ ॥हुं विवना
संजनितं शान्त्यर्थं नयस्तु यत्कृतं तन॥ तत्फलं यत्कालाकाल नतांऽनं पदंगच्छतु॥ श्रीमहामायाविसाधनं॥ हुं बीजांनिष्पायशुद्धि

पर्यङ्कतः सूर्यमण्डलस्थं हूंकारनिष्पन्नं यमान्तकं कृष्णं ऊर्द्ध्वकेशं त्र्यक्षं भ्रकुटिं षडङ्गं षड्भुजं महिषारूढं प्रत्यालीढस्थितं नवमु
ण्डमालाविभूषितं भूतिरयानकाकानं व्याघ्रचर्मनिवसनं॥ दक्षिणे खड्गमुद्गरं वज्राणि॥ वामघण्टावज्रपाशमुषलाश्च वः
मकं॥ मुद्राप्रकाशविनावयत्॥ ततः समयमुद्रांवध्ययत्॥ संपुटाञ्जलिवद्धां गुष्ठोविकनर्जन्यो मध्यपताकीयपवलिकुञ्च
यत्॥ ॐ ह्रीं ष्ट्रीं विकृताननहूं हूं फट् फट् स्वाहा॥ हूं मंमन्त्रस्तु यत्॥ ॥हूं स्वार्यकृष्णयमाविमहातन्त्रं वज्रयमारिसाधनप
ल्लेः कृतीयपवेसकाकमः॥ ॥आदौताव्स्वरवा॥ ॥सनापविष्टः साधकाङ्काकावनिषाचसूर्यमण्डलं

स्वहृद्विश्वाब्जगतरविनीलहूंकारं विन्यस्य। हूंकारेण रश्मिभिर्यमान्तकादीन्। गुरुबुद्धबोधिसत्त्वांश्च लोकपालादिभिः संपूज्य नमस्कृ
त्य त्रिशरणगमनादिकं कृत्वा शून्यतां भावयेत्॥ ॐ शून्यताज्ञानवज्रस्वभावात्मकोऽहं॥ तदनन्तरं यकाराकारे ॐ सूर्यमण्डलोपरि
हूंकारपरिणतं वज्राङ्कितनीलदण्डं हूंकाराधिष्ठितं विभावयेत्॥ हूंकाररश्मिभिर्वादितसर्वतथागतप्रवेशपूर्वकं तस्य ह्रीः
परिणम्य यमारिविविधविकृतयुदात्मानं। प्रत्यालीढपदस्थितं एकमुखं द्विभुजं श्यामवर्णं दक्षिणकरे वज्राङ्कितनीलदण्डं वामक ११७
रतर्जनीपाशं। हृदि पवं हूं तां यमारिस्वल्मद द्वयविश्वदलकमलोपरि सूर्यस्थं महिषारूढं भावयेत्॥ ततो रत्नवता हृदयम्

र्यमण्डले हूंकारपरिणतं हूंकाराधिष्ठितं नीलदण्डं॥ हूंकारनिर्गतरश्मिना ऊर्ध्वदेवतास्यपूजनं कृत्वैव वशं वशयेत्॥ एवं क्रमेण
यावदिच्छं हूंकारसंहरणं कुर्यात्॥ समयादिविधिपूर्वकं बद्धिनीचक्रं सम्यग्भावयेत्॥ ॐ ह्रीः ष्ट्रीः विकृतानन हूं हूं फट् फट्
स्वाहा॥ इति मन्त्रं जपेत्॥ ॥ भूकम्पुषानमयियनदयावलोनः स्वर्दर्शितस्वविनयजनपूजोऽदः॥ विघ्नाय कारवि
धिनाशकेनर्क्षिकाय। तस्मै नमः परमकरुणाय यमान्तकायः॥ भूदीसम्साधकवरः सुखदानस्य। ध्यानालयसुरपरिपुमना
रिनाश्म॥ अथात्ममासितमना हृदयस्वकीय। रक्तांशुभिरुपरवरचण्डमनो विविक्तः॥ तस्यायविस्थितस्वरश्मिकनीलव

घ्रुं, हूंकारवश्मिसंजातयमान्तकादीन्॥ संस्फुरमानसविनिर्मितपूजाभिर, दीपादिवस्तुविधैः प्रणिपत्य तत्स्तान्॥ ततः
स्थाप्य पूर्वतथागतकल्पसदृशनादिनं, क्षणात् वानि निखिलयाम्बुखमहताद्यं॥ अनन्तरादिवत्समन्तुपदनक्रूर्या, दात्मस्वरूप
यन्निरावलम्बादवर्ण॥ नकालानिप्रवत्वन्तुकन्दनीव, हूंकारवूयकुलिशाङ्कितनीलदण्डं॥ दण्डस्य हूंकारविवर्त्तवर्त्तं १६०
स्वजाल, संवादिताखिलजिनालयनप्रवर्णं॥ दृष्ट्वेतदवनिखिलं यन्निलम्बयच्छ, दात्मानमास्य पन्निरावयमाविष्ट्वं
॥ नीलाम्बकवदनं द्विभुजं सनाथं, सव्यकरतुकुलिशाङ्कितनीलदण्डं॥ वामकरतु हृदि तर्जनीपाशयुक्तं, ऊर्ध्वस्थ

ज्वालकपिलीकृतरक्तनयनं॥ व्याघ्राजिनांशुकसमावृतगुह्यदेशं, रक्तकमलविरचनदसनाङ्कुरांशं॥ सिद्धिस्त्वपत्रकमलाय
निसूर्यपीठ, संस्थापितवलमदिषाक्रमणप्रवीणं॥ लम्बोदरं विकटदंष्ट्रमुखं च खर्वं, मार्तण्डमण्डलतुलाप्रभयाभिनन्तं॥ का
लाष्टनागरविराजितवर्णकपालं, श्रोनीनिबद्धघनपिङ्गलकर्णरक्तं॥ सर्वागतस्तनवाविलः शतरवं विरावः, मदहदासनस
निर्जितमानसेना॥ यश्चाभिविस्तरगतवद्धनसंस्थिताङ्गः, संस्थापिहूंकृतिसमन्वितनीलदण्डं॥ ततस्तु हूंकृतिकृपैतवत्ताः
साविष्टं, ततप्रवर्णमविचरणपूनविदियारू॥ ॐह्लीं क्रमात्स्वतसंद्भवनं यथेष्टं, कृत्वा पूनसमयपूर्वकमवसर्वं॥ संभाव

श्री

उक्तयमिदं सकलं विलोक्य । खिन्ना यथावदितमन्त्रयंत्रक्रियासु । कृष्णयमारिरागवं लघुसाधनं मे । मैत्रीप्रियाय यदिदं कृ-
तमसत्समपूर्वं ॥ तेनास्तु विश्वमखिलं स्वगयशमानि । सूर्यं स्वयमस्तमयं विनाशयमानि ॥ ॥ कृतिरियं कृष्णयमारिम-
हातन्त्रस्य मयमानिसाधनपटलः चतुर्दशसत्तमः ॥ ॥ इदमवोचद्भगवान् ॥ ॥ ते वज्रगर्भप्रमुखान्म- १८१
हाबोधिसत्त्वाः सर्वे च ते देवनागयक्षगन्धर्वाः श्रावकाः ॥ ॥ भगवतो भाषितमत्यनन्दन्निति ॥ ॥
इति श्रीकृष्णयमारिमहातन्त्रव्याख्यानादिमहामन्त्रोड्डियानविनिर्गतः सप्तदलतापर्णः समाप्तः ॥ ॥ ये धर्मा हे-

तुप्रभवा हेतुस्तेषां तथागतः ॥ ह्यवदत्तेषां च यो निरोध एवंवादी महाश्रमणः ॥ ॥ ० ॥ ॥ श्रीयमारिमहातन्त्रः
टीकेयं लिखिता मया ॥ श्रीघनस्यानुभावेन लोकानां पुण्यहेतवे ॥ पुत्रायज्ञायकपूर्णं केवलाम्बमहेशकं ॥ तेन सत्त्व उपतल्लं
प्रज्ञायायपनायनम् ॥ ॥ श्रीमन्नेपालिकवर्षे माणिक्योज्जलनन्दने ॥ मासवाड्ले शुक्ले दशमिनवशुभतिथौ ॥ पूर्वभद्रः
समायुक्ते वज्रयोगसमागमे ॥ दिवाकरदिनवारे तस्मिन्नेव शुभदिने ॥ श्रीविश्वानन्दनामस्यार्थं पुत्रगच्छन्तु निमन्त्रिताः ॥ तदा
यथाशक्ति कृत्वा मण्डिदानिं उपगच्छतं ॥ ॥ पुण्यं पुस्तकः यद्दत्ता कृतहस्तिकाटियायकं । पुनातायद्दशं तस्या कारियत्फलं लभत् ॥

ROYAL
ASIATIC
SOCIETY.

१६२

ROYAL
ASIATIC
SOCIETY